

JOHN GALSWORTHY

FORSYTE SAGA

Volumul 1

PROPRIETARUL

Dedic soției mele FORSYTE SAGA în întregime, socotind că, din toată opera mea, aceasta este singura demnă de ea. Fără încurajarea, simpatia și critica ei, niciodată n-aș fi devenit un scriitor, nici măcar așa cum sunt.

*"...Veți răspunde
Sclavii sunt ai noștri..."
Neguțătorul din Veneția*

Dedicat lui EDWARD GARNETT

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I ACASĂ LA BĂTRÂNUL JOLYON

Privilegiații care au luat parte la o sărbătoare familială a neamului Forsyte au putut vedea un tablou fermecător și plin de învățăminte: o familie din marea burghezie în toată strălucirea ei. Dar dacă vreuna din aceste persoane privilegiate ar fi avut darul analizei psihologice (talent care nu are valoare bănească și este cu desăvârșire disprețuit de neamul Forsyte) , putea fi martorul unui spectacol, nu numai încântător în sine, dar și revelator pentru o tainică problemă umană. Cu alte cuvinte, dintr-o adunare a acestei familii — în care nici o ramură nu este atrasă către cealaltă, în care nu există nici trei membri legați între ei de un sentiment care ar merita denumirea de

simpatie — ar fi văzut deslușit dârzenia misterioasă și concretă care face din familie o unitate atât de puternică în societate, o imagine atât de limpede a unei societăți în miniatură. Ar fi întrezărit anevoioase căi ale progresului social, ar fi înțeles ceva din viața patriarhală, din invazia hoardelor barbare, din înălțarea și decadența națiunilor. Ar fi avut senzația celui ce urmărește creșterea unui arbore de când a fost sădit și care — simbol al dârzeniei, izolării și izbânzii — trăiește în mijlocul a sute de alte plante care mor, fiind mai puțin fibroase, cu mai puțină sevă și rezistență. Și într-o bună zi arborele îi apare înfloritor, cu coroana-i verde, cu frunzișul bogat, într-o izbucnire de prosperitate aproape supărătoare, în culmea măreției sale.

În ziua de 15 iunie a anului 1886, în jurul orei patru după amiază, observatorul, care ar fi avut norocul să se afle în casa bătrânului Jolyon Forsyte din Stanhope Gate, ar fi putut vedea neamul Forsyte în culmea înfloririi sale.

Se întruniseră pentru a sărbători logodna domnișoarei June Forsyte, nepoata bătrânului Jolyon, cu domnul Philip Bosinney. Toți membrii familiei erau de față, gătiți cu mânuși de culoare deschisă, jiletci gălbui, pălării cu pene și rochii bogate. Chiar și Mătușa Ann venise, cu toate că în ultima vreme își părăsea rar colțul preferat din salonul verde al fratelui ei Timothy, unde, la adăpostul unui buchet de ierburi din Pampas, uscate și vopsite, așezate într-un vas de flori albastru, înconjurată de portretele a trei generații din neamu Forsyte, ședea toată ziua citind și tricotând. Chiar Mătușa Ann era de față, cu spatele ei țeapăn, cu obrazul bătrân, liniștit și demn, întruchiparea statorniciei neclintite a simțului de proprietate, ideea de bază a familiei.

Când un Forsyte se logodea, se căsătorea sau se năștea, tot neamul Forsyte era prezent. Când un Forsyte murea — dar până acum nu murise nici un Forsyte; ei nu mureau, moartea fiind contra principiilor lor — ei luau precauțiuni față de ea, precauțiunile instinctive ale unor oameni cu mare vitalitate, care se apăra de orice știrbire a proprietății lor.

În ziua aceea, membrii familiei Forsyte, amestecați în mulțimea celorlalți oaspeți, erau mai gătiți ca de obicei. Toată înfățișarea lor voia să arate o mare încredere în sine, provocatoare, precum și un aer de respectabilitate strălucitoare — parcă toți ar fi sfidat o primejdie. Aroganța obișnuită de pe fața lui Soames Forsyte se răspândise pe fețele întregii familii: toți erau cu ochii în patru.

Adversitatea subconștientă a atitudinii lor a făcut din reuniunea de la bătrânul Jolyon un "moment psihologic" al istoriei familiei, moment care constituie preludiul dramei lor. Ceva îi nemulțumea pe membrii neamului Forsyte, nu individual, ci în ceea ce privea familia. Această nemulțumire se manifesta printr-o și mai mare desăvârșire în îmbrăcăminte, o cordialitate familiară exuberantă, o exagerare a importanței pe care o dădeau familiei și aroganță. Neamul Forsyte simțea plutind în aer primejdia — factor atât de necesar pentru a scoate la iveală calitatea fundamentală a oricărei societăți, grup sau individ! Presimțirea unei primejdii dădu armelor lor strălucire. Pentru prima dată, ca familie, ei simțeau, instinctiv, că sunt în atingere cu

ceva ciudat și periculos.

Dincolo, lângă pian, stătea un bătrân gras și înalt, purtând două jiletci pe pieptul său lat. Avea două jiletci și un ac cu rubine, în loc de una singură și ac cu diamante, cum purta în ocazii mai obișnuite. Iar obrazul său ras, pătrat, bătrân, cu pielea palidă și ochii decolorați, deasupra cravatei de satin, avea o expresie de înaltă demnitate. Acesta era Swithin Forsyte. Chiar lângă fereastră — unde putea respira aer proaspăt mai mult decât îi trebuia — stătea James, fratele său geamăn. Bătrânul Jolyon îi numea pe acești frați "grasul" și "slabul". James era la fel de înalt ca Swithin cel gras, dar foarte slab, ca și cum din naștere ar fi fost sortit să facă un echilibru, stabilind o medie. Cu trupul aplecat înainte, ca de obicei, privea spectacolul ce se desfășura. Ochii săi cenușii păreau absorbiți de o neliniște ascunsă, întreruptă doar de câte o privire iute și piezișă care cuprindea tot ce se petrecea în jurul lui. Obrajii subțiați de două cute paralele, cu buza de sus lungă și complet rasă, erau încadrați de favoriți ca ai lordului Dundreary. În mâini ținea un vas de porțelan chinezesc, pe care-l învârtea într-o parte și în alta. Nu departe de el, Soames — unicul său fiu — asculta ceea ce spunea o doamnă îmbrăcată în cafeniu. Era palid, complet ras, cu părul negru cam rărit, cu bărbia înălțată și sucită într-o parte, cu nasul în vânt, plin de o îngâmfare conștientă, parcă mirosea în silă un ou pe care știa că nu-l poate mistui. În spate, vărul lui, George cel înalt, fiul lui Roger, al cincilea Forsyte, cu o privire răutăcioasă pe fața cărnoasă, pregătea una din glumele sale usturătoare.

Toți simțeau o apăsare, care era legată de sărbătorirea acestei logodne.

Așezate în rând, una lângă alta, erau trei doamne — Mătușile Ann, Hester (cele două fete bătrâne din familia Forsyte) și Juley (diminutiv de la Julia) care, deși nu în prima tinerețe, mersese atât de departe cu uitarea de sine, încât se măritase cu Septimius Small, un bărbat cu sănătatea șubredă. Juley îi supraviețuia de mulți ani. Acum, împreună cu sora ei mai mare și cu cea mai mică, locuia în Bayswater Road, în casa celui de-al șaselea și cel mai mic frate al ei, Timothy. Toate aceste doamne țineau în mână evantaie și onorau caracterul solemn al reuniunii printr-o culoare stridentă, vreo pană neobișnuită sau o broșă deosebită.

În mijlocul camerei, sub candelabru, așa cum se cuvine să stea gazda, era bătrânul Jolyon, capul familiei. Avea optzeci de ani; părul alb mățos, fruntea boltită, ochii mici de un cenușiu-închis și imensa mustață albă care cădea și se răsfira pe bărbia sa puternică îi dădeau un aer patriarhal. În ciuda obrazilor supti, a gropilor din tâmpile, părea a se bucura de tinerețe fără bătrânețe. Se ținea foarte drept, iar ochii pătrunzători și fermi nu pierduseră nimic din limpezimea strălucirii lor. Astfel, față de îndoielile și grijile oamenilor de rând, el părea a se găsi deasupra. Și avea dreptul la această superioritate, căci mulți ani de-a rândul, totul se desfășurase după vrerea lui. Niciodată nu i-ar fi trecut prin minte bătrânului Jolyon că ar fi necesar să pară șovăitor sau neîncrezător.

Între el și cei patru frați ai săi, James, Swithin, Nicholas și Roger — cu toții prezenți acolo — era și multă deosebire, dar și multă asemănare. Fiecare

dintre acești frați se deosebea de celălalt și totuși toți semănau între ei. Dincolo de trăsăturile și expresia diferită de pe cele cinci fizionomii, se putea observa o anumită fermitate a bărbiei, ascunsă sub deosebiri superficiale, care le dădea un fel de pecete a neamului. Această trăsătură comună era prea veche pentru a fi urmărită, și de prea multă vreme statornicită pentru a mai putea fi discutată, dar era adevărata mărturie și cheazășie a bogăției lor.

Generația tânără — George mare ca un taur, Archibald palid și viguros, tânărul Nicholas blând și îndrăzneț în încăpățânarea sa, Eustace grav, hotărât și convențional — purta aceeași pecete, poate mai puțin accentuată, dar totuși deslușită, semn de neînlăturat din spiritul familiei.

Pe toate aceste fețe, atât de asemănătoare și atât de diferite s-a furișat, într-un moment sau altul din această după-amiază, o expresie de neîncredere. Iar obiectul acestui simțământ era, fără îndoială, omul pe care l-au cunoscut azi, pentru care se întruniseră aici.

Știau că tânărul Philip Bosinney nu avea avere, dar s-au mai cunoscut cazuri în care fete din familia Forsyte s-au logodit cu asemenea oameni, ba chiar s-au și căsătorit cu ei. Nu acesta era motivul propriu-zis al îngrijorării lor. Nici ei nu ar fi putut spune de unde pornise această neîncredere, căci izvorul ei era învăluit în negura clevetirilor familiale. Negreșit, cu toții auziseră povestea că a fost să facă vizita de rigoare la Mătușile Ann, Juley și Hester, purtând o pălărie moale, cenușie... o pălărie moale, cenușie... nici măcar una nouă... ci veche, plină de praf, turtită și fără formă. "Ceva atât de neobișnuit, draga mea, ceva atât de ciudat!" Mătușa Hester, trecând prin vestibulul mic și întunecat, cum era cam mioapă, crezuse că e o pisică străină și murdară, căci Tommy — pisicul ei — avea prieteni atât de ordinari! Încercă s-o alunge de pe scaun. Și mare îi fu mirarea când văzu că nu se mișcă!

Întocmai cum artistul caută întotdeauna detaliul semnificativ care întruchipează caracterul esențial al unei scene, priveliști sau persoane, membrii familiei Forsyte, artiști fără să știe, s-au legat, instinctiv, de această pălărie. Acesta era pentru ei detaliul caracteristic, fleacul în care zăcea miezul întregii chestiuni. Fiecare se întreba: "Oare m-aș fi dus eu la o vizită de rigoare cu asemenea pălărie?" și fiecare își răspundea: "Nu!"; iar unii, cu mai multă imaginație, ar fi adăugat: "Așa ceva nici nu mi-ar fi trecut prin minte!"

George, auzind această poveste, zâmbi. Pălăria aceea a fost, fără îndoială, pretext pentru o glumă! El însuși era meșter în așa ceva!

— Foarte îndrăzneț! Strașnic "pirat"!

Și vorba lui George, "piratul", trecu din gură în gură, devenind, în cele din urmă, porecla favorită pentru Bosinney.

După aceea, mătușile au dojenit-o pe June pentru pălărie, spunând:

— Noi socotim că tu, drăguță, n-ar fi trebuit să-i îngădui așa ceva.

June le răspunse cu aerul ei poruncitor și viu, ca o mică întruchipare a voinței ce era:

— Oh! Dar ce importanță are? Phil nu știe niciodată cu ce e îmbrăcat!

Nimeni nu s-a așteptat la un răspuns atât de jignitor. Un bărbat care să

nu știe cu ce e îmbrăcat? Nu, nu se poate!

Dar cine era acest tânăr care și-a purtat atât de bine de grijă logodindu-se cu June, moștenitoarea recunoscută a bătrânului Jolyon? O fi el arhitect, însă asta nu-l îndreptățește să poarte asemenea pălărie. Din întâmplare, nici un membru al familiei Forsyte nu era arhitect, unul dintre ei însă cunoștea doi arhitecți, care n-ar fi pus niciodată pe cap asemenea pălărie pentru o vizită de rigoare și în plin "sezon" londonez. Primejdios — ah, primejdios!

June, firește, nu vedea nici un soi de primejdie. Ea — cu toate că nu avea încă nouăsprezece ani — își crease reputația de femeie originală. Doar ea era aceea care îi spusese doamnei Soames — întotdeauna atât de bine îmbrăcată — că penele sunt ceva vulgar. Iar acum, doamna Soames renunțase să mai poarte pene; căci June, draga de ea, era înspăimântător de îndrăzneată!

Aceste temeri, îngrijorări și desăvârșita, sincera lor neîncredere n-au împiedicat neamul Forsyte să se adune, când bătrânul Jolyon i-a poftit. O recepție la Stanhope Gate era o raritate; de doisprezece ani nu mai avusese loc nici una, într-adevăr chiar nici una, de când a murit bătrâna doamnă Jolyon.

Niciodată nu se întruniseră în număr atât de mare; de data aceasta însă, în ciuda tuturor deosebirilor dintre ei, s-au unit în mod misterios, și au pus mâna pe arme împotriva unei primejdii comune. Întocmai ca o cireada în fața unui câine care le intră în pășune, ei stăteau cap la cap și umăr la umăr, gata să se năpustească asupra dușmanului și să-l calce în picioare până îl vor răpune. Veniseră, fără îndoială, și pentru a-și da seama ce fel de daruri de nuntă trebuie să dea. Cu toate că problema darurilor se dezbătea cam astfel — "Tu ce dai? Nicholas dă linguri!" — darurile depindeau de mire. Dacă acesta era fin, spilcuit, arătos, trebuia să-i dea lucruri alese: pe care el le și aștepta din partea lor. În cele din urmă flecare dădea întocmai ce se cuvenea, potrivit darurilor printr-o învoială familială care semăna cu procedeul stabilirii prețurilor la bursă. Iar detaliile se hotărau în casa de cărămidă roșie, unde locuiau Mătușile Ann, Juley și Hester, comoda reședință a lui Timothy, ale cărei ferestre dădeau spre Park.

Întâmplarea cu pălăria era un temei pentru neliniștea familiei Forsyte. Ar fi fost cu neputință și nelalocul ei dacă o familie din marea burghezie, cu atâta grijă pentru aparențe (caracteristica eternă a acestei clase), nu s-ar fi simțit îngrijorată.

Cel ce provocase această neliniște stătea de vorbă cu June în partea cealaltă a camerei, lângă ușă. Nici el nu părea să se simtă în largul lui, părul buclat îi era răvășit, dar în același timp avea aerul că se distrează de unul singur.

George, vorbind pe șoptite cu frate-său, spuse:

— Parcă ar vrea s-o ia din loc — îndrăznețul "Pirat"!

Acest "bărbat cu aspect foarte ciudat", după cum îl defini mai târziu doamna Small, era de statură mijlocie, robust, cu fața palidă, smeadă, o mustață de culoarea prafului, pomeții proeminenți și obrajii supti. Fruntea,

teșită spre creștetul capului și cu două ieșituri puternice deasupra ochilor, semăna cu frunțile leilor din cușca Grădinii Zoologice. Iar ochii, de culoarea chihlimbarului, aveau o privire pierdută, uluitoare. Vizitiul bătrânului Jolyon, după ce-i dusesese la teatru pe June și Bosinney, spusese majordomului:

"Nu știi ce să mai zic de el! Mi se pare, pe legea mea, că e ca un leopard pe jumătate îmblânzit!"

Și, din când în când apărea câte un Forsyte, începea să-i dea târcoale și se uita la el cu coada ochiului.

June stătea în fața lui, înfruntând această curiozitate vană. Era o bucățică de om "numai păr și spirit", cum spusese odată cineva, cu ochi albaștri îndrăzneți, bărbie fermă și obraji rumeni; fața și corpul păreau prea gingașe pentru cununa ei de păr roșu-auriu.

O femeie înaltă, cu un trup minunat — pe care cineva din familie a asemuit-o odată cu o zeiță păgână — stătea privind pe cei doi cu un zâmbet întunecat.

Înmănușate în *gris-perle*, mâinile ei erau încrucișate una peste alta, iar obrazul grav și fermecător înclinat într-o parte; ochii tuturor bărbaților din apropiere erau ațintiți asupra-i. Trupul ei mlădios părea legănat de adierea aerului din preajmă. Obrajii, deși palizi, aveau multă căldură, iar ochii ei mari și negri aveau o privire suavă. Bărbații însă îi priveau buzele care, cu același zâmbet melancolic, puneau întrebări, dădeau răspunsuri; erau buze sensibile, senzuale și dulci, care emanau căldură și mireasmă ca o floare.

Cei doi logodnici nu băgară de seamă că tăcuta zeiță îi privea îndelung. Bosinney fu cel care o zări primul și întrebă cum o cheamă.

June își conduse logodnicul la femeia cu trup minunat și spuse:

— Irene este cea mai bună prietenă a mea; vă rog să fiți și voi doi prieteni buni!

La porunca micii făpturi surâseră toți trei; și în timp ce surâdea, Soames Forsyte apăru tăcut din spatele femeii cu trup minunat, care îi era soție, și spuse:

— Prezintă-mă, te rog, și pe mine!

Chiar când era în lume, Soames se depărta rareori de Irene, iar dacă cerințele sociale îi despărțeau, se vedea cum o urmărește din ochi, cu o privire stranie, plină de grijă și dorință.

Tatăl său, James, lângă fereastră, continua cercetarea mărcii de pe porțelanul chinezesc.

— Mă mir că Jolyon a permis această logodnă, spuse el Mătușii Ann. După cum aud, abia peste câțiva ani de zile se vor putea căsători. Acest tânăr Bosinney (făcu un dactil din acest cuvânt, punând "o" lung în loc de "o" scurt, cum se pronunță de obicei) nu are nici un fel de avere. Când Winifred s-a măritat cu Dartie, l-am silit să pună totul pe numele soției; și bine am făcut, căci altfel n-ar mai avea nimic acum!

Mătușa Ann, așezată în fotoliul de catifea, ridică privirea. Zulufi argintii îi înconjurau fruntea; zulufi care, neschimbați de zeci de ani, stinseseră în familie orice noțiune de timp. Nu răspunse, căci vorbea rar, cruțându-și glasul bătrân; dar pentru James, care nu era cu conștiința împăcată, privirea

ei fu cât un răspuns.

— Da, zise el, dar n-am fost eu de vină că Irene era săracă. Soames era atât de grăbit; chiar slăbise de atâta curte câtă i-a făcut.

Puse mânios porțelanul pe pian și-și plimbă privirea peste grupul de lângă ușă.

— După părerea mea, spuse el, în mod cu totul neașteptat, e foarte bine așa cum este.

Mătușa Ann nu ceru nici o explicație la această ciudată declarație. Ea știa la ce se gândește el. Irene, neavând bani, n-o să fie atât de smintită să-și facă de cap; căci se zice — se zice — că a cerut dormitor separat; dar, firește, Soames nu a...

James îi întrerupse visarea, întrebând:

— Dar unde e Timothy? N-a venit și el cu voi?

Un zâmbet cald își croi drum printre buzele lipite ale Mătușii Ann.

— Nu, a socotit că nu e prudent să vină, cu epidemia asta de difterie din oraș, el care e atât de predispus la contaminare.

James îi răspunse:

— Așa e! Mare grijă mai are de persoana lui! Eu nu-mi pot permite să mă îngrijesc ca el.

Nu e ușor de spus dacă în această remarcă predomina admirația, invidia sau disprețul.

Într-adevăr, Timothy apărea rar. Cel mai mic copil din familie, de meserie editor, prevăzuse acum câțiva ani — când afacerile mergeau în plin — o stagnare care, dacă nu se produsese încă, după părerea tuturor nu va întârzia, în cele din urmă, să vină. Așa că Timothy își vânduse partea socială dintr-o întreprindere care edita mai ales cărți religioase, iar suma realizată, destul de mare, o investise în rente de stat cu trei la sută. Prin acest fapt luase o poziție izolată în familie, căci nici un alt Forsyte nu se mulțumea cu o dobândă mai mică de patru la sută. Iar această izolare i-a subminat încet, dar sigur, sufletul, căci era din fire mai prevăzător decât ceilalți. Devenise aproape un simbol — un fel de întruchipare a securității averii, care constituie temelia universului pentru neamul Forsyte. Timothy nu săvârșise niciodată imprudența de a se căsători sau de a-și încurca viața cu copii. James, pocnind ușor cu unghia în porțelanul chinezesc, continuă:

— Țsta nu-i veritabil porțelan vechi de Worcester. Pare-mi-se că Jolyon ți-a spus câte ceva despre acest tânăr. Din tot ce am aflat, pricep că n-are nici slujbă, nici avere, nici legături sau înrudiri de seamă. Dar, de altfel, eu nu știu nimic... mie nu-mi spune nimeni nimic.

Mătușa Ann dădu din cap. Un fior îi cutremură obrazul bătrân, cu bărbia pătrată și nasul acvilin. Își strânse palmele, încleștându-și degetele uscate, ca de păianjen; pe această cale își încorda parcă voința.

Fiind cea mai bătrână din familia Forsyte, avea o situație deosebită față de ei. Toți laolaltă și fiecare în parte — ca toți semenii lor — erau oportuniști și egoiști, dar își pierdeau piuitul în fața obrazului ei neînduplecat. Iar când situația era prea gravă, nu le rămânea altceva decât să se ferească din calea ei.

James își încrucișă picioarele lungi și subțiri, continuând:

— Jolyon merge pe calea lui. El nu are copii... și se opri, aducându-și aminte că fiul bătrânului Jolyon era încă în viață. Tatăl lui June, tânărul Jolyon, și-a irosit viața și pe sine, părăsindu-și soția și copilul pentru a fugi cu guvernanta aceea străină. Și apoi, la urma urmei, continuă el în grabă, dacă îi place să facă așa ceva, bănuiesc că poate să și-o permită. Oare ce zestre îi dă? Eu cred că-i va da o mie pe an, doar n-are pe nimeni cui să-i lase moștenire banii lui.

Întinse mâna pentru a o strânge pe aceea a unui bărbat vioi, cu obrazul ras, câteva fire de păr în cap, nasul lung, coroiat, buzele cărnoase și ochii cenușii, reci, sub niște sprâncene dreptunghiulare.

— Ei, Nick, ce mai faci? mormăi James Forsyte, iute ca o pasăre.

Avea privirea unui elev de școală din cale-afară de cuminte (Nick adunase o avere mare pe cale absolut cinstită, prin societățile al căror director era); își lăsă în palma rece a lui James degetele lui și mai reci, retrăgându-le apoi în grabă.

— Nu mi-e bine, spuse el bosumflat, mi-a fost rău toată săptămâna. Nu dorm noaptea. Doctorul nu știe care e pricina. E băiat de treabă, căci altfel nu l-aș consulta, dar nu pot scoate de la el decât note de plată.

— Doctori! spuse James tăindu-i aspru vorba. Eu am consultat toți doctorii din Londra pentru unul sau altul dintre ai mei. Dar nici un folos! Îți spun numai baliverne. Iată-l pe Swithin! I-au făcut ceva? Uite-l aici, mai gras ca oricând. E enorm! Și nu-l pot face să slăbească. Privește-l!

Swithin Forsyte, înalt, lat, aproape pătrat, cu două jiletci de culoare deschisă, ca un porumbel umflat în pene, venea țănoș spre ei.

— Ce mai faceți? le zise pe tonul său afectat, accentuând lung litera "f". Ce mai faceți?

Fiecare din cei trei frați luă un aer grav, uitându-se la ceilalți doi, știind din experiență că fiecare la rândul său va încerca să micșoreze importanța necazurilor personale.

— Tocmai vorbeam că n-ai slăbit deloc, zise James.

Swithin holbă la ei ochii săi decolorați, străduindu-se să-i audă.

— Să slăbesc? Mă simt foarte bine! spuse el aplecându-se ușor înainte. Doar n-oi fi vrând să fiu scoabă ca voi!

Dar de teamă să nu piardă ceva din măreția pieptului său, dădu capul pe spate, se îndreptă și stătu așa, nemișcat, căci, mai mult ca orice, prețuia o înfățișare distinsă.

Mătușa Ann trecea cu privirea de la unul la altul. Căutătura ei era îngăduitoare și totodată severă. Cei trei frați se uitară și ei la Ann. Se cam șubrezi. Minunată femeie! Are optzeci și șase de ani, mai poate trăi încă vreo zece, cu toate că niciodată n-a fost robustă. Swithin și James, gemenii, aveau abia șaptezeci și cinci. Nicholas — un adevărat copilaș — avea cam șaptezeci. Cu toții erau viguroși, deci perspectivele erau îmbucurătoare. Dintre toate aspectele proprietății, sănătatea îi preocupa cel mai mult.

— Eu mă simt foarte bine, spuse James, dar cu nervii stau cam prost. Cel mai mic fleac mă supără de moarte. Va trebui să mă duc la Bath.

— Bath! spuse Nicholas. Eu am încercat la Harrogate. Dar nu mi-a făcut bine. Ceea ce doresc eu acum e aerul de mare. Nimic nu e ca Yarmouth. Când mă duc acolo, cel puțin dorm...

— Mie îmi merge prost cu ficatul, îl întrerupse încetișor Swithin. Puse mâna pe partea dreaptă, zicând: am dureri grozave aici.

— Lipsă de mișcare, mormăi James cu ochii la porțelanul chinezesc. Apoi adăugă în grabă: și pe mine mă doare tot acolo.

Swithin roși, obrazul său bătrân căpătă deodată aerul unui curcan bosumflat.

— Mișcare! Eu fac destulă, nu iau niciodată liftul la club.

— N-am știut! se repezi James. Eu nu știu despre nimeni nimic. Mie nu-mi spune nimeni nimic.

Swithin holbă ochii la el și întreabă:

— Ce faci tu contra durerilor acelora? James se luminează.

— Iau un amestec de...

— Ce mai faci, unchiule?

Și iat-o pe June în fața lui, cu mâna întinsă și obrazul ridicat până la înălțimea capului său.

Lumina din obrazul lui James se stinse.

— Ce mai faci *tu!* îi zise el îngândurat. Adică mâine pleci la Wales, la mătușile logodnicului tău? O să ai parte de ploaie acolo! Pocni din nou cu degetul în cupa de porțelan. Asta nu-i Worcester vechi autentic. Nu, dar serviciul pe care i l-am dăruit mamei tale când s-a măritat era veritabil.

June dădu mâna, rând pe rând, cu cei trei unchi ai săi, apoi se întoarse spre Mătușa Ann. În ochii bătrânei doamne apăru o dulce licărire; ea sărută obrazul fetei cu o caldă cutremurare, zicând:

— Așa, scumpa mea, pleci pentru o lună întreagă!

Fata trecu mai departe, iar Mătușa Ann nu-și luă ochii de pe trupul ei mic și zvelt. Ochii bătrânei doamne, rotunzi și cenușii ca oțelul, peste care începea să se aștearnă, încetul cu încetul, o peliță subțire ca la păsări, o urmărire îngândurați prin mulțimea gălăgioasă. Lumea începea să-și ia rămas bun. Iar vârfurile degetelor ei subțiri și încleștate se strânseseră din nou, parcă încercând iarăși un efort de voință împotriva acelei ultime și inevitabile despărțiri.

"Da", se gândea ea, "toți au fost foarte drăguți. O mulțime de lume a venit să-i ureze noroc. Trebuie să fie foarte fericită."

La ușă se înghesuiau numai oameni bine îmbrăcați. Din familii de avocați, medici, oameni de Bursă și din toate nenumăratele ocupații ale marii burghezii abia douăzeci la sută dintre ei erau din neamul Forsyte; dar pentru Mătușa Ann toți păreau a fi Forsyte și, desigur, nu era mare deosebire între ei și ceilalți. Ea nu vedea decât propria ei carne și propriul ei sânge. Această familie era lumea ei, ea nu cunoștea alta, și poate că pentru ea nici n-a existat alta. Toate măruntele lor secrete, boli, logodne, căsătorii, felul în care răzbăteau ei în viață, câți bani câștigau — toate acestea constituiau proprietatea ei, bucuria ei, viața ei. Iar dincolo de acestea, nu mai era decât o ceață groasă, care învăluia în umbră evenimente și oameni fără

însemnătate pentru ea. De acestea toate va fi silită să se despartă când îi va suna ceasul morții, de lucrurile acestea care îi dăduseră atâta importanță, atâta prețuire tainică de sine, fără de care nici un om nu și-ar putea duce zilele; de lucrurile acestea ea era legată cu o sete care creștea pe zi ce trecea. Și chiar dacă viața îi scăpase printre degete, aceste comori le va păstra până în ultima clipă.

Se gândi la tatăl lui June, tânărul Forsyte, care fugise cu fata aceea străină. Vai, ce tristă lovitură a fost pentru tatăl lui și pentru ei toți! Un tânăr care promitea atâta! Tristă lovitură, cu toate că n-a fost scandal public; din fericire, soția lui Jo n-a cerut divorțul! E mult de atunci! Acum șase ani, când mama lui June muri, Jo s-a căsătorit cu femeia aceea și acum aveau doi copii — după cum auzise. Totuși el și-a pierdut dreptul de a fi aici, și astfel i-a răpit bucuria de a vedea familia în desăvârșirea ei, i-a luat îndreptățită ei plăcere de a-l vedea, de a-l săruta, pe el, tânărul care promitea atâta și de care fusese așa de mândră. Gândul acesta îi rodea inima bătrână și dârză, cu amărăciunea unei lovituri de mult consumate. Ochii i de umeziră. Cu o batistă de cel mai fin linon, își șterse pe furiș lacrimile.

— Ei, Mătușă Ann! se auzi o voce din spate.

Era Soames Forsyte; cu umerii căzuți, cu fața complet rasă, obrajii căzuți, pânțelele căzute, părea rotund și cu ceva dubios în făptura lui. Privi în jos, pieziș, spre Mătușa Ann, de parcă încerca să vadă prin propriul său nas, și o întrebă:

— Și ce crezi *dumneata* despre logodnă?

Ochii Mătușii Ann se opriră cu mândrie asupra lui. Acum, de când tânărul Jolyon a părăsit cuibul părintesc, el era cel mai mare dintre nepoți, favoritul ei, căci regăsea în el paznicul de nădejde al sufletului familiei, pe care foarte curând poate, îl va părăsi.

— Foarte bună logodnă pentru tânărul acesta, spuse ea. De altfel e destul de chipeș, dar eu mă îndoiesc că e bărbatul potrivit pentru scumpa noastră June.

Soames atinse marginea unui candelabru poleit cu aur și zise:

— O să-l îmblânzească ea. Își umezi pe furiș degetele și începu să frece bulbii colțuroși ai candelabrului. Asta e adevărată poleială de pe vremuri. Azi nu mai găsești așa ceva. Ar avea preț bun la o licitație de la Jobson. Vorbea cu elan, parcă simțise că o înviorează pe bătrâna mătușă. Rareori era atât de comunicativ. Mi-ar plăcea să fie al meu, căci poleiala veche are întotdeauna preț bun.

— Ești atât de priceput în lucrurile acestea! zise Mătușa Ann. Și ce mai face Irene?

Zâmbetul lui Soames pieri.

— Destul de bine, răspunse el. Se plânge de insomnie, dar doarme mult mai bine decât mine; și se uită la soția sa, care vorbea cu Bosinney, lângă ușă.

Mătușa Ann oftă și spuse:

— Poate că ar fi mai bine să nu fie atât de mult împreună cu June. Are un caracter atât de hotărât, scumpa mea June!

Soames roși; valul de roșeață trecu iute peste obrajii lui căzuți și se așează apoi între orbite, unde se opri, pecete a unor gânduri tulburătoare.

— Nu știu ce a găsit la acest mic pierde-vară! izbucni el, dar observând că nu mai sunt singuri, se întoarse și începu să examineze din nou candelabrul.

— Aud că Jolyon și-a mai cumpărat o casă, răsună vocea tatălui său, care era chiar lângă el. Trebuie să aibă o groază de bani — trebuie să aibă atâția bani, de nu mai știe ce să facă cu ei! Pare-se că e în Montpellier Square, chiar lângă Soames. Mie nu mi-au spus nimic — Irene nu-mi spune niciodată nimic!

— Poziție centrală, nici două minute de la mine, se auzi vocea lui Swithin. Iar eu — cu trăsura — fac opt minute de acasă până la club.

Așezarea caselor avea o importanță vitală pentru familia Forsyte. Nici nu e de mirare, căci întregul sens al reușitei lor era întruchipat în asta.

Tatăl lor, de obârșie țărănească, plecase din Dorsetshire pe la începutul acestui veac.

Prietenii lui îi spuneau "Superior Dorset Forsyte"; fusese de meserie zidar, dar până la urmă se ridicase la rangul de antreprenor. Către sfârșitul vieții s-a mutat la Londra, unde a zidit case până a murit. A fost înmormântat la Highgate. Celor zece copii ai săi le-a lăsat o moștenire de peste treizeci de mii de lire sterline. Dacă vreodată bătrânul Jolyon vorbea despre el, spunea că fusese: "Un bărbat dur, puternic și nu prea distins". Adevărul este că a doua generație Forsyte simțea că nu se prea poate lăuda cu el. Singura însușire aristocratică pe care o putură descoperi în firea lui era obiceiul de a bea vin de Madera.

Mătușa Hester, o "autoritate" în materie de istorie a familiei, îl descria în felul următor:

— Eu nu-mi aduc aminte să-l fi văzut muncind; cel puțin în vremea *mea*. Era-a-a... proprietar de case, draga mea! Părul îl avea cam ca al unchiului Swithin, era bine clădit, cu umeri lați. Înalt? Nu-u-u-u prea înalt; (în realitate avusese o înălțime de cinci picioare și jumătate și fața pătrată); un bărbat cu culori vii în obraz. Îi plăcea să bea vin de Madera; dar mai întrebați-o și pe Mătușa Ann. Ce fusese tatăl *său*? Hm-m-m-m... se ocupa cu pământul, acolo jos în Dorsetshire, lângă mare.

James s-a dus o dată să vadă cu ochii lui locul de unde se trăgeau. Află acolo două ferme vechi, un făgaș săpat în pământul cărămiziu de roțile carelor care mergeau la vale spre o moară de lângă malul mării, o mică biserică cenușie, cu zidul dinafară proptit, și o capelă și mai mică și mai cenușie. Apa care mîna moara cobora spumegând într-o duzină de pârâiașe, iar în jurul locului unde se revărsa în mare, pășteau niște porci. Priveliștea era învăluită în ceață. Aici au trăit primii Forsyte, mulțumindu-se să coboare duminică de duminică această râpă, cu picioarele înglodate în tină, cu privirea îndreptată spre mare, vreme de sute de ani.

Nu se știe dacă nu cumva James a tras nădejde la vreo moștenire de prin partea locului sau la cine știe ce rang de boierie; așa că se întoarse în oraș cam plouat, străduindu-se din răsuputeri să scoată maximum de folos

dintr-o afacere nereușită.

— N-am aflat mare lucru, zise, un mic cuib de țară, vechi ca munții.

Singura mândrie și mângâiere era vechimea acelor așezări. Bătrânul Jolyon, în care se trezea din când în când o cinste aprigă, vorbea despre strămoșii săi astfel:

— Mici proprietari... Repeta cuvintele "mici proprietari"... cred că de condiție foarte modestă. Aceasta îi aducea parcă oarecare ușurare.

Dar neamul Forsyte s-a străduit cum a putut mai bine și acum toți au ajuns ceea ce se cheamă "oameni bine situați". Aveau acțiuni în fel de fel de afaceri, dar nu în rente de stat — cu excepția lui Timothy — căci nu cunoșteau groază mai mare în viață decât aceea de a căpăta numai trei la sută dobândă pentru banii lor. Erau și colecționari de tablouri, sprijineau și unele instituții de binefacere, mai ales pe cele care puteau fi de folos servitorilor când se îmbolnăveau. De la tatăl lor, zidarul, moșteniseră o deosebită pricepere la cărămizi și mortar. Se prea poate că la început fuseseră membri ai unei secte oarecare, dar acum — urmând desfășurarea firească a lucrurilor — erau membri ai Bisericii Anglicane și țineau mult ca soțiile și copiii lor să frecventeze regulat cele mai distinse biserici din Capitală. Ar fi fost deopotrivă supărați și surprinși dacă cineva ar fi pus la îndoială credința lor creștină. Unii dintre ei își plăteau chiar locuri în strană, arătându-și astfel, în cea mai concretă formă, simpatia lor față de învățăturile lui Christos.

Casele lor, așezate la intervale anumite de jur-împrejurul parcului, păreau santinele veghind ca nu cumva această nobilă inimă a Londrei, înlănțuită de dorințele lor, să le scape din mână, înjosindu-i în propriii lor ochi.

Bătrânul Jolyon locuia în Stanhope Place; James în Park Lane, Swithin în măreția singuratică a saloanelor portocalii și albastre din Hyde Park Mansions — nici el nu se căsătorise niciodată! — Soames în cuibul lor de la Knightsbridge, Roger în Prince's Gardens (Roger a fost acel remarcabil Forsyte care a hotărât și izbutit să dea celor patru fii ai săi profesii noi. El spunea de obicei: "Investiți-vă banii în case — nimic nu e mai rentabil! Eu niciodată n-am procedat altfel").

Apoi familia Hayman — doamna Hayman era singura căsătorită dintre surorile Forsyte — locuia sus, pe Campden Hill, într-o casă care semăna cu o girafă; era atât de înaltă, încât cine o privea își scrânteia gâtul; Nicholas locuia în Ladbroke Grove, o casă încăpătoare, cumpărată de chipir; și cel din urmă — dar nu cel mai neînsemnat — Timothy, în Bayswater Road, unde, sub ocrotirea lui, locuiau Ann, Juley și Hester.

James medita toată după-amiaza și, în cele din urmă, întrebă pe gazda și fratele său cât a dat pe casa din Montpelier Square. El însuși pusese ochii de vreo doi ani de zile pe o casă de acolo, dar îi cereau un preț prea mare.

Bătrânul Jolyon îi povesti cu de-amănuntul toată afacerea.

— Contract de închiriere în curs pe încă douăzeci de ani? repetă James. Asta e chiar casa pentru care mă tocmeam și eu... Ai dat prea mult pe ea!

Bătrânul Jolyon se încruntă.

— Nu că aş tânji după ea, spuse James repede; la un asemenea preţ afacerea nu mă interesa. Soames cunoaşte bine casa — şi îţi va spune şi el că e prea scumpă — face să-i ceri părerea.

— N-am nevoie. Nu dau nici doi bani pe părerea lui, răspunse bătrânul Jolyon.

— Bine, mormăi James, tu mergi întotdeauna pe calea ta, dar să ştii că părerea lui e demnă de încredere! La revedere! Noi mergem cu trăsura lui Hurlingham. Aud că June pleacă în Wales. Măine ai să fii singur. Ce-ai să te faci toată ziua? Ar fi bine să vii la cină la noi!

Bătrânul Jolyon refuză. Îi conduse până la uşa de la intrare, îi privi cum se urcă în trăsură şi le făcu semn cu mâna, căci uitase de îndată necazul. Doamna James şedea în fundul trăsurii, înaltă şi maiestuoasă, cu păr castaniu-deschis; la stânga ei Irene, iar în faţa lor, cu spatele la vizitiu, cei doi soţi, tatăl şi fiul, aplecaţi înainte, ca şi cum ar fi aşteptat ceva. Bătrânul Jolyon îi urmări din ochi cum se depărtau în razele soarelui ce apunea, cum se săltau încoace şi încolo pe pernele lor cu arcuri, tăcuţi, legănându-se împreună cu trăsura.

Pe drum, soţia lui James întrerupse tăcerea:

— Aţi mai văzut vreodată aşa o adunătură de neisprăviţi?

Soames o privi pe sub pleoape încuviinţând din cap şi o văzu pe Irene aruncându-i pe furiş una din acele priviri de nepătruns. Nu încapă îndoială că fiecare ramură a familiei Forsyte făcu aceeaşi remarcă în drum spre casă de la "recepţia" bătrânului Jolyon.

Al patrulea şi al cincilea frate, Nicholas şi Roger, fură printre ultimii musafiri care plecară. Mergeau împreună de-a lungul Hyde Park-ului, către staţia metroului de la Praed Street. Ca de altfel toţi membrii familiei Forsyte de la o anumită vârstă, aveau trăsurile lor şi nu luau birje decât atunci când nu aveau încotro.

Era o zi frumoasă, copacii din parc apăreau în toată splendoarea frunzişului lor de la început de vară; cei doi fraţi nu prea luau seama la natura din jurul lor, deşi contribuia la vioiciunea plimbării şi convorbirii lor.

— Da, frumoasă femeie, nevasta aceea a lui Soames! Aud că nu prea se împacă bine, spuse Roger.

Fratele acesta avea fruntea înaltă şi obrajii cei mai rumeni din neamul Forsyte; cu ochii lui cenuşii, deschişi, măsura faţada fiecărei case pe lângă care trecea şi din când în când ridica umbrela pentru a măsura "orbita" — cum zicea el — diferitelor înălţimi.

— N-a avut bani, răspunse Nicholas.

El luase zestre mare şi deoarece în epoca aceea de aur, când se căsătorise, nu exista încă "Legea privitoare la bunurile femeii măritate", putuse folosi cu mare câştig banii de zestre.

— Ce a fost tatăl ei?

— După câte am auzit îl chema Heron şi era profesor.

Roger clătină din cap zicând:

— Asta nu-i meserie bănoasă.

— Pare-se că tatăl mamei ei făcea afaceri cu ciment.

Fața lui Roger se luminează.
— Dar a dat faliment, adăugă Nicholas.
— Ah! exclamă Roger. Soames o să aibă de furcă cu ea! Ține minte vorbele mele, o să aibă de furcă... Femeia asta are o privire atât de ciudată! Nicholas își linse buzele.
— Da, frumoasă femeie! și făcu semn cu mâna unui măturător de stradă să se dea la o parte.
— Cum a pus mâna pe ea? întrebă Roger. Trebuie să-l coste o groază de bani toaletele ei!
— Ann spune că era îndrăgostit nebun de ea. L-a refuzat de cinci ori. James e supărat din pricina asta, se vede cât de colo.
— Ah! reluă vorba Roger; îmi pare rău că James a avut necazuri cu Dartie. Datorită mersului pe jos fața lui deveni și mai rumenă, părea și mai sănătoasă, iar umbrela era ridicată mai des ca oricând la nivelul ochilor. Și fața lui Nicholas se mai învioră.
— E prea palidă, după gustul meu. Dar are un trup minunat. Roger nu răspunse.
— Eu o găsesc distinsă, spuse el în cele din urmă... Aceasta era cea mai înaltă laudă din vocabularul neamului Forsyte. Tânărul acela, Bosinney, n-o să facă mare ispravă. La familia Burkitt am aflat că este unul din acei tipi cu pretenții de artist, care și-au pus în gând să îmbunătățească arhitectura englezească. De aici nu ies bani! Mi-ar plăcea să știu ce-ar spune Timothy despre asta!
Intrară în stația metroului.
— Cu ce clasă mergi? Eu iau a doua.
— A doua nu-i de mine. Nu știi niciodată ce ți se întâmplă, spuse Nicholas.
Își scoase un bilet de clasa întâi până la Notting Hill Gate; Roger unul de a doua până la South Kensington. Peste un minut trenul sosi, cei doi frați se despărțiră și intrară în compartimentele respective. Fiecare dintre ei era supărat pe celălalt că nu și-a schimbat obiceiul pentru ca să mai fi rămas câtva timp împreună. Roger își zise în gând:
"Nick a fost totdeauna un ștrengar încăpățânat!"
Iar Nicholas își spuse:
"Totdeauna a fost Roger un băiat arțăgos!"
Cei din neamul Forsyte nu erau prea sentimentali. Dar în acest mare oraș al Londrei, pe care l-au cucerit și cu care s-au contopit, când aveau ei vreme să fie sentimentali?

Capitolul II

BĂTRÂNUL JOLYON SE DUCE LA OPERĂ

A doua zi, la ora cinci după amiază, bătrânul Jolyon ședea singur, cu o țigară în gură și cu o ceașcă de ceai pe masa de lângă el. Era obosit și ațipi înainte de a-și termina țigara. O muscă i se așeză pe păr, răsuflarea-i suna

greu în liniștea adormită, iar buza superioară — sub mustața-i albă — se ridica în sus și se lăsa în jos. Țigara lunecă dintre degetele mâinilor sale vânoase și zbârcite, căzu în căminul gol și continuă să ardă.

Mica lui odaie de lucru era întunecoasă — geamurile ferestrelor erau colorate, însă opace — și încărcată cu o mobilă verde-închis. Despre acest mobilier bătrânul Jolyon spunea de obicei: "Nu m-aș mira dacă într-o bună zi s-ar oferi un preț bun pe el!"

Îi făcea plăcere să-și închipuie că, după ce va muri, lucrurile lui vor valora mai mult decât prețul cu care le cumpărase.

În această atmosferă de bogăție, predomina culoarea cafeniu-închis, caracteristică tuturor camerelor de locuit din casele familiei Forsyte. Efectul rembrandtian pe care-l făcea capul mare, cu păr alb, al lui Jolyon, rezemat de fotoliul cu spetează, era tulburat de mustața ce dădea feței lui un oarecare aspect militar. Un orologiu vechi — îl avea dinainte de a se căsători, de mai bine de patruzeci de ani — ticăia neîncetat, semnalând cu gelozie secunde care treceau pentru totdeauna din viața bătrânului său stăpân.

El nu se ocupase niciodată de această cameră, abia de intra în ea din an în paște, doar atunci când venea să-și ia țigări din dulapul japonez din colț, iar acum camera se răzbuna.

Tâmpilele lui se curbau ca șindrila de pe acoperiș, în adânciturile de sub ele, umerii obrazilor și bărbia i se ascuțiseră mai mult în somn, și parcă toată înfățișarea lui mărturisea că e un om bătrân.

Se deșteptă. June plecase! James îi spusese că se va simți singur. James fusese întotdeauna sărac cu duhul. Își aminti cu satisfacție că a cumpărat casa aceea de sub nasul lui James. Așa-i trebuie! Să se învețe minte! Așa-i dacă ține prea mult la preț; singurul lucru la care se gândea erau banii! Dar oare, totuși, n-o fi dat prea mult pe ea? Îi mai trebuia o sumă frumoasă pentru... Era convins că avea nevoie de toți banii lui pentru a rândui chestiunea aceasta a lui June. N-ar fi trebuit să îngăduie niciodată logodna. L-a întâlnit pe acest Bosinney în casa lui Baynes — "Baynes și Bildeboy, Arhitecți". Pare-se că Baynes, pe care-l cunoștea — leit o babă sfrijită — era unchiul prin alianță al lui Bosinney, căci soția lui era sora tatălui acestuia. De atunci June se ținuse tot timpul după el, și când ea își puneă ceva în gând nu mai era chip s-o oprești. De altfel întotdeauna avea de-a face cu neajutorați de un soi sau altul. Băiatul acesta n-avea franc dar, zor-nevoie, a trebuit să se logodească cu el; un zănatic, care habar n-are cum se câștigă banii și care nu va scăpa niciodată de greutate.

Într-o zi June venise la el, cu îndrăzneala de totdeauna, și-i spusese ce are de gând, adăugând drept mângâiere:

— E un băiat minunat, de multe ori s-a hrănit o săptămână întreagă numai cu cacao!

— Și dorești să te hrănească și pe tine tot cu cacao?

— A, nu; acum a început să dea din mâini și se va descurca.

Bătrânul Jolyon își scosese țigara de sub mustățile albe, pătate cu cafea pe la vârfuri, și o măsurase pe June, pe această bucățică de om care pusese atâta stăpânire pe inima lui. El știa mai multe despre "a da din mâini" și "a se

descurca" decât nepoțica lui. Dar ea, sprijinindu-și mâinile pe genunchii lui, își freca bărbia de el, torcând ca o pisică. Iar Jolyon, scuturându-și scrumul de țigară, strigase nervos și deznădăjduit:

— Toți sunteți la fel: nu vă potoliți până nu obțineți ceea ce vreți. Dacă ții cu orice preț să fii nefericită, vei fi! *Eu* îmi spăl mâinile.

Astfel, el nu mai avea nici o răspundere; pusese însă condiția să nu se căsătorească până când Bosinney nu va câștiga cel puțin patru sute de lire pe an.

— *Eu* n-am să vă pot da prea mult, spusese el; era o formulă cu care June era obișnuită. Poate că acest "Nu știu cum îi zice" va putea câștiga cele necesare pentru cacao.

De când începuse această poveste, abia o mai vedea pe June. Urâtă treabă! N-avea de gând să-i dea o grămadă de bani, pentru ca acest om — pe care nu-l cunoștea deloc — să trăiască trândăvind. Mai văzuse el așa ceva și niciodată nu ieșise bine. Ceea ce era însă cel mai grav era că nu avea nici o nădejde să-i schimbe hotărârea; era încăpățânată ca un catâr! Așa a fost de când era copil. Cum se va sfârși această poveste, nu știa nici el. Vor trebui să se întindă cât le va ajunge plapuma. El n-o să cedeze până nu-l va vedea pe tânărul Bosinney cu un venit propriu. Că June o să aibă parte de necazuri cu acest tip, era limpede ca lumina zilei, pentru că el habar n-avea de bani: întocmai ca un vițel. Și graba asta de a pleca în Wales pentru a vizita mătușile tânărului, niște bătrâne scorpii, desigur!

Nemișcat, bătrânul Jolyon se uita fix la perete; de n-ar fi fost cu ochii deschiși, ai fi putut crede că doarme... Auzi ce idee! Mânzul acela de Soames să-i dea lui sfaturi! Întotdeauna a fost un caraghios cu nasul în vânt! În curând își va lua aere de om bogat, cu casă la țară! Un proprietar! Hm! Ca și tatăl său, întotdeauna umblă după chilipir, o haimana fără inimă.

Se ridică, se duse la dulăpior și începu să-și umple tabachera cu țigări proaspete. Nu erau rele față de prețul lor, dar în ziua de azi nu mai găsești o țigară bună. Nici una nu se mai compară cu "Superfinos" de la "Hanson and Bridger", de pe vremuri. *Acelea* erau într-adevăr țigări!

Acest gând, ca adierea unei miresme, îl duse înapoi la acele minunate nopți din parcul Richmond când seara, după masă, ședea fumând pe terasa de la "Crown and Sceptre" cu Nicholas Treffry, Traquair, Jack Herring și cu Anthony Thornworthy. Ce bune erau țigările lui pe atunci! Bietul Nick! — mort, și Jack Herring — mort, și Traquair — mort, nevastă-sa i-a mâncat zilele, și Thornworthy — îngrozitor de ramolit (nici nu-i de mirare cu un asemenea apetit)!

Din tot grupul de odinioară pare să fi rămas numai el singur, în afară de Swithin, firește, care s-a îngrășat atât de înfiorător, încât nu-i nimic de făcut cu el.

E de necrezut că toate acestea s-au petrecut cu atâta timp în urmă; el se simțea încă tânăr. Dintre toate gândurile ce-i trecură prin minte în timp ce-și număra țigările, acesta fu cel mai sfâșietor, cel mai amar. Părul i-a albit și e singur de tot, dar el tot tânăr a rămas, inima lui e plină de viață. Iar în după-amiezele acelea de duminică, la Hampstead Heath, când se ducea la

plimbare cu tânărul Jolyon, treceau prin Spaniard's Road spre Highgate, la Child's Hill și se întorceau peste Heath pentru a lua masa la "Jack Straw's Castle" — ce bune erau țigările lui atunci! Și ce timp frumos! Acum nu mai e timp frumos!

Și când June era fetiță de cinci ani o lua, la fiecare a doua duminică, de la cele două femei de treabă — mama și bunica ei — și o ducea la Grădina Zoologică, iar când ajungea în fața cuștii cu urși înfigea în vârful umbrelei cornuri cu care hrănea urșii ei favoriți — ce dulci erau țigările lui pe atunci! Țigările! Nici măcar nu și-a pierdut gustul, acel faimos gust pe care se bizuiau bărbații prin anul cincizeci. Când vorbeau despre el, spuneau: "Forsyte are cerul gurii cel mai rafinat din Londra!" Într-un fel, cerul gurii lui i-a făcut averea — averea renumiților negustori de ceai "Forsyte and Treffry", al căror ceai, cu o aromă romantică și un farmec de o originalitate nemaîntâlnită, era neîntrecut. În jurul firmei "Forsyte and Treffry" din City pluteau zvonuri misterioase cu privire la spiritul întreprinzător al conducătorilor ei, la sursele de aprovizionare deosebite, la transporturile pe vapoare deosebite, din porturi deosebite, cu negustori deosebiți din Orient.

El a muncit mult în această întreprindere! Pe vremuri oamenii munceau din greu; tinerii din ziua de azi nici nu știu ce înseamnă cuvântul "muncă". El s-a ocupat de toate amănuntele, știa tot ce se petrece, și uneori muncea toată noaptea acolo. Întotdeauna și-a ales el însuși reprezentanții, și era mândru de ei. Era un bun cunoscător de oameni, și deseori spunea că în asta constă secretul reușitei sale. Singura parte din munca lui care-i făcea cu adevărat plăcere era selecționarea oamenilor, pe care o făcea cu o pricepere desăvârșită. De fapt, aceasta n-a fost o carieră pentru un om cu capacitatea lui. Chiar azi, când întreprinderea era transformată în Societate Anonimă și se afla în declin (el își retrăsese de mult partea lui socială), resimțea o durere sfâșietoare când se gândea la acele timpuri. Ar fi putut ajunge cu mult mai sus! Ar fi putut avea mari succese în barou! Și se gândise chiar să intre în Parlament. De câte ori nu-i spusese Nicholas Treffry: "Jo, tu ai putea face orice, dacă n-ai fi atât de grijuliu cu persoana ta!" Bătrânul meu Nick! Ce băiat de treabă! Dar prea era ușuratic! Renumitul Treffry! El n-a fost niciodată grijuliu cu persoana lui. Așa a și murit. Bătrânul Jolyon își număra țigările cu o mână sigură, și îi trecu prin minte întrebarea dacă nu cumva, totuși, a fost *prea* grijuliu cu el însuși.

Puse tabachera în buzunarul hainei, își încheie haina și urcă scara interioară spre odaia lui de culcare, sprijinindu-se când pe un picior când pe altul și ținându-se de rampa scării. Casa era prea mare. După căsătoria lui June, dacă vreodată se va mărita cu individul acesta — și el crede că da — o va închiria și se va muta într-un apartament. La ce bun să țină o jumătate de duzină de servitori care să stea degeaba toată ziua?

Sună. Apăru majordomul. Era un bărbat mare, cu barbă, cu pasul foarte ușor și cu o deosebită capacitate de tăcere. Bătrânul Jolyon porunci să-i pregătească fracul; se ducea să cineze la club.

— De când s-a întors trăsura care a dus-o pe domnișoara June la gară? De două ore? Atunci spune-i să tragă la scară la ora șase și jumătate.

Clubul în care intră bătrânul Jolyon în clipa când bătea ceasul șapte era una din acele instituții politice, care a văzut și zile mai bune, ale marii burghezii. Cu toate că s-a vorbit mult despre club, ba poate tocmai pentru că s-a vorbit atât despre el, avea în ultima vreme o vitalitate neașteptată. Se spunea despre Clubul "Union", zis "Disunion", că-și trăiește ultimele zile. Chiar și bătrânul Jolyon o spunea, însă faptul nu-l supăra atât cât ar fi fost firesc la un om căruia clubul îi intrase în sânge.

"De ce mai rămâi membru în clubul acela?" îl întreba adeseori Swithin, profund nemulțumit. "De ce nu intri la «Polyglot»? Nicăieri în Londra nu găsești, sub douăzeci de șilingi sticla, șampanie mai bună decât *Heidsieck*-ul nostru." Apoi cu vocea mai joasă, adăuga: "Nu mai sunt decât cinci mii de duzini. Eu o beau seară de seară."

"Am să mă gândesc", răspundea bătrânul Jolyon; dar când se gândea, se puneă întotdeauna problema celor cincizeci de guinee — taxa de intrare — și a faptului că poate ar dura patru sau cinci ani până să fie primit. Așa, încât, el se tot gândea...

Era prea bătrân pentru a fi liberal, nu mai credea demult în părerile politice ale clubului său, ba se știa chiar că, vorbind despre ele, spusese că sunt "prostii". Dar îi făcea plăcere să rămână și mai departe membru, cu toate că părerile lui erau diametral opuse principiilor clubului. El disprețuise întotdeauna această instituție în care intrase cu mulți ani înainte, atunci când membrii de la "Hotch Potch" refuzaseră să-l accepte printre ei, sub motiv că "făcea comerț". Ca și cum el n-ar fi fost tot atât de bine ca oricare dintre ei. Disprețuia, firește, clubul în care fusese primit. Membrii acestuia erau oameni de rând, majoritatea lucrau în City — agenți de schimb, avocați, oameni de bursă și așa mai departe! Ca mulți dintre cei cu caracter ferm, dar nu cu prea multă originalitate, bătrânul Jolyon puneă puțin preț pe clasa din care făcea parte. Deși credincios obiceiurilor ei pe tărâm social, ca și în alte privințe, îi socotea însă — în fundul sufletului său — pe membrii ei "oameni de rând".

Anii care au trecut și filozofia la care ajunsese cu timpul au mai șters din amintirea înfrângerii suferite la clubul "Hotch Potch"; dar în mintea lui acesta era și acum "Regele Cluburilor". În toți anii care se scurseseră, ar fi putut în cele din urmă deveni membru, dar datorită neglijenței lui Jack Herring, propunătorul său, nici membrii clubului nu știau cum s-a întâmplat de a rămas pe dinafară. De altfel Jo, fiul său, fusese primit fără vorbă, la prima candidatură, și poate că mai e și azi membru; acum opt ani primise o scrisoare expediată de acolo.

De luni de zile n-a mai dat pe la "Disunion", iar casa fusese renovată alandala, așa cum repară oamenii casele sau vapoarele vechi, ca să le dea "față", pentru a le vinde. "Ce urât au zugrăvit fumoarul!" gândi el. "Sufrageria arată bine." Pereții cafeniu-închis, ca ciocolata, stropiți cu verde deschis, erau pe placul lui.

Comandă cina și se așează în același colț, poate la aceeași masă (lucrurile nu prea progresau la "Disunion", cu toate că era un club cu principii radicale) la care se așeza de obicei cu tânărul Jolyon, acum douăzeci și cinci

de ani, când îl lua în vacanță la teatrul "Drury Lane".

Copilul adora teatrul, și bătrânul Jolyon își reamintea cum, după spectacol, ședea aici în fața lui, cu un aer de indiferență impusă, sub care se ascundea emoția ce dăinuia încă.

Comandă meniul pe care băiatul lui îl alegea întotdeauna: supă, pește, cotele și o tartă. Ah! Ce bine ar fi să șadă și acum în fața lui!

Nu s-au văzut de paisprezece ani. Și nu o dată, de-a lungul acestor paisprezece ani, s-a întrebat Jolyon dacă nu cumva greșise față de fiul său. O nefericită poveste de dragoste cu teribila cochetă Danae Thornworthy, acum Danae Pellew, fiica lui Anthony Thornworthy, l-a aruncat, în desperarea lui, în brațele mamei lui June. Poate că ar fi trebuit să se opună la căsătoria lor; erau prea tineri; dar după întâmplarea aceea, care a dezvăluit sensibilitatea lui Jo, el a fost bucuros să-l știe însurat. Și peste patru ani a venit catastrofa! Firește, era cu neputință să aprobe purtarea fiului, sau în această nenorocire; rațiunea și educația — acești factori puternici care formau baza principiilor lui de viață — îi spuneau că este de neîngăduit, dar inima lui gemea. Cruzimea sălbatică a acelei situații nu cunoștea milă. Și apoi o avea pe June, fetița cu părul ca flacăra, ce depindea de el și-i înlănțuise toată ființa și inima, devenită jucăria și refugiul ales al micii făpturi neajutorate. Cu discernământul său firesc, el pricepu că trebuie să se despartă de unul sau de celălalt, că în asemenea situație nu se poate lucra cu jumătăți de măsură. Asta era tragedia lui. Iar mica fetiță neajutorată a biruit. Și cum nu avea de ales, își luă rămas bun de la fiul său.

Acest rămas bun dăinuiește încă și azi.

Îi oferise o mică rentă tânărului Jolyon, dar acesta o refuzase, și poate că acest refuz l-a durut mai mult decât orice, căci îi răpea singurul mijloc de a-și arăta iubirea zăgăzuită în inima lui; aici era mărturia concretă a desăvârșitei rupturi, pe care numai o afacere bănească — prin refuz sau acceptare — o putea, într-un fel sau altul, statornici.

Masa nu i-a prea plăcut. Șampania era seacă și amară, nu era ca *Veuve Clicquot* de odinioară.

În timp ce-și bea cafeaua, îi veni ideea să meargă la operă. Căută în *Times* — în celelalte ziare nu avea încredere — și văzu că în programul din acea seară era *Fidelio*.

Slavă Domnului că nu se reprezintă vreuna din pantomimele alea noi nemțești ale individului acelaia, Wagner!

Își puse vechiul său clac cu boruri turtite de atâta purtat, care părea emblema unor zile mai bune, scoase din buzunar o pereche de mănuși din piele foarte subțire, de culoarea levănțichii, cu miros tare de țigări, din pricină că le ținea totdeauna lângă tabacheră, și se urcă într-o birjă.

Trăsura o porni vesel de-a lungul străzilor, și bătrânul Jolyon fu surprins de forfota lor neobișnuită!

"Desigur, hotelurile fac afaceri nemaipomenite!" se gândi el. Acum câțiva ani nu exista nici unul din aceste mari hoteluri. Își aminti cu plăcere de cele câteva imobile pe care le avea prin apropiere. Valoarea lor trebuie să se urce vertiginos! Ce circulație!

Apoi se lăsă dus de gânduri spre speculații ciudate și impersonale — atât de străine unui Forsyte — în care zăcea o bună parte din taina superiorității lui față de ei. Oamenii sunt doar niște atomi, dar vai cât sunt de mulți! Și oare ce-o să se aleagă de ei toți?

La coborârea din trăsură se poticni puțin; dădu birjarului exact costul cursei, nici un ban mai mult, și se duse la casă pentru a-și cumpăra biletul. Stătea acolo cu punga de bani în mână — își ținea întotdeauna banii în pungă, niciodată nu i-a plăcut să și-i țină prin buzunare, cum fac mulți tineri din ziua de azi. Casierul scoase capul afară, ca un bătrân câine dintr-o cușcă.

— Cum? spuse suprins, să fie domnul Jolyon Forsyte? Da, dumneavoastră sunteți! Nu v-am văzut de ani de zile, domnule! Vai de mine! Nu mai sunt vremurile de odinioară! Dumneavoastră și fratele dumneavoastră și agentul de bursă, domnul Traquair, și domnul Nicholas Treffry, rețineți câte șase sau șapte locuri pentru tot sezonul. Și ce mai faceți dumneavoastră, domnule Forsyte? Nu întinerim!

Lumina din ochii bătrânului Jolyon se aprinse; plăti guineea. Nu-l uitaseră. Înaintă în sală în acordurile uverturii, cu pașii unui bătrân cal de luptă care intră pe câmpul de bătaie.

Își închise clacul, se așeză, își scoase mânușile cu aceleași gesturi de totdeauna, își puse ochelarii și își plimbă îndelung privirea în jurul sălii. Apoi îi scoase, îi așeză pe clacul său închis și își aținti privirea asupra cortinei. Simți mai sfâșietor ca oricând că totul se sfârșise, că era un om sfârșit! Unde erau toate femeile, femeile acelea frumoase care umpleau sala? Unde era emoția lui de odinioară, care-i strângea inima când aștepta să intre în scenă vreunul din marii cântăreți? Unde era setea aceea frenetică de viață și puterea de a se bucura de tot și de toate?

Pe vremea lui era cel mai mare amator de operă! Asta de acum nu e operă. Individul acela, Wagner, a ruinat totul; n-a mai rămas melodie și nici voci care s-o cânte. Ah! Ce cântăreți minunați! S-au dus! Urmări scenă cu scenă opera pe care o cunoștea atât de bine, cu o senzație de amorțeală în inimă. De la bucla de argint de deasupra urechii, până la ghetele de lac cu elastic în cele două părți, nimic nu era uzat sau slăbit la bătrânul Jolyon. Se ținea drept, aproape la fel de drept, ca pe vremea când venea în fiecare seară la operă; vederea o avea bună — aproape bună. Dar câtă oboseală și dezamăgire simțea în inimă!

Avusese toată viața obiceiul să se bucure de tot și de toate, chiar și de lucruri ce nu erau desăvârșite — și au fost multe care nu erau desăvârșite — dar se bucurase de toate cu cumpătare, tocmai pentru a se păstra tânăr. Dar acum puterea de a se bucura îl părăsise, ca și filozofia lui, lăsându-i în loc acest groaznic sentiment că totul s-a sfârșit. Nici chiar corul deținuților, nici aria lui Florestan nu avură puterea de a risipi amărăciunea singurătății sale.

Măcar de ar fi Jo cu el! Băiatul trebuie să aibă acum patruzeci de ani. Irosise paisprezece ani din viața unicului său fiu. Și Jo nu mai era un "paria" în societate. Era căsătorit. Bătrânul Jolyon nu se putuse opri de a-i arăta prețuirea pentru acest gest și îi trimisese un cec de 500 de lire. Cecul îi fusese trimis înapoi într-o scrisoare expedită de la "Hotch Potch", cu

următorul conținut:

"Iubitul meu tată,

Darul tău mărinimos a fost o binevenită dovadă că nu mai ești chiar atât de supărat pe mine. Ți-l restitui, dar dacă socotești că e bine, depune-l pe numele băiețelului meu (noi îi spunem Jolly), care poartă numele nostru de botez și, cu respectul cuvenit, numele nostru de familie; aș fi foarte fericit.

Nădăjduiesc, din tot sufletul, că ești sănătos ca totdeauna.

Cu tot dragul, fiul tău, *Jo.*"

Scrisoarea era întocmai ca băiatul. Întotdeauna a fost un copil drăguț. Bătrânul Jolyon îi trimisese acest răspuns:

"Dragul meu Jo,

Suma (500 de lire) este înscrisă în conturile mele pe numele fiului tău Jolyon Forsyte, și va primi dobânda cuvenită de cinci la sută la termen. Deocamdată sunt sănătos.

Cu tot dragul ,tatăl tău,

Jolyon Forsyte."

Și în fiecare an, la 1 ianuarie, adăuga la suma depusă 100 de lire și dobânzile. Capitalul creștea — în ziua de Anul Nou va fi de 1500 și câteva lire. Nu se poate descrie câtă plăcere îi făcea bătrânului Jolyon această tranzacție de fiecare an. Dar corespondența luase sfârșit.

În ciuda dragostei pe care o purta fiului său, în ciuda unui instinct, în parte firesc, în parte produs de preocuparea lui neîncetată de a pune la cale și urmări tot felul de afaceri — ca mii și mii de oameni din clasa lui — care-l făcea să judece faptele mai mult după rezultate decât după principii, avea în fundul sufletului o oarecare nelămurire. În împrejurările date, fiul său trebuia să se ducă de râpă; această lege stătea scrisă în toate romanele, predicile și piesele de teatru pe care le-a citit, auzit sau văzut vreodată.

După ce i se întorsese cecul, i se păruse că, undeva, ceva nu e tocmai cum trebuie. Cum de nu se dusese de râpă fiul său? Dar cine să-l lămurească?

Firește că auzise — adică a făcut tot ce a putut pentru a afla — că Jo locuia în St. John's Wood, că avea o căsuță cu grădină în Wistaria Avenue și că ieșea în lume cu soția lui — o lume foarte ciudată, fără îndoială — și că aveau doi copii; un băiat pe care-l chema Jolly (ținând seama de împrejurări, numele acesta i se păru cam cinic, iar bătrânul Jolyon nu putea suferi cinismul și se și temea de el) și o fată numită Holly, născută după căsătorie. Dar cine cunoștea cu adevărat starea materială a fiului său? Capitalizase venitul moștenit de la bunicul său dinspre mamă și intrase la Lloyd's ca agent de asigurare; picta și tablouri — acuarele. Bătrânul Jolyon știa acest lucru, deoarece, din când în când, cumpăra pe ascuns câte un tablou, după ce din întâmplare văzuse, în vitrina unui negustor de tablouri, numele fiului său, semnat în colțul de jos al unui tablou reprezentând Tamisa. Le găsea

proaste și nu le punea pe perete din pricina semnăturii; le păstra încuiate într-un sertar.

În sala cea mare a operei fu cuprins de un teribil dor să-și vadă fiul. Își aminti de zilele în care băiatul, îmbrăcat într-un costum olandez cafeniu, trecea încoace și încolo pe sub arcul format de picioarele lui; de vremea când îl învăța să călărească și fugea alături de poneiul încălecat de Jo; de ziua în care îl dusesese prima dată la școală. Era un copil drăgălaș și atrăgător. După ce învățase la Eton, își însușise poate puțin cam prea multe din acele deprinderi alese, pe care bătrânul Jolyon știa că nu le poate dobândi decât acolo și cu mare cheltuială; dar băiatul era totuși comunicativ față de el. Chiar și după ce fusese la Cambridge, rămaseră buni camarazi — deși era puțin cam distant, poate din pricina privilegiilor pe care le avusese acolo. Părerile bătrânului Jolyon despre școlile de stat și universitățile din Anglia nu s-au schimbat niciodată; avea o atitudine de admirație și de neîncredere față de un sistem accesibil numai celor "sus-puși" din țară, sistem de care el nu avusese norocul să se bucure... Acum că June plecase și îl părăsise, adică îl va părăsi foarte curând, ar fi fost o mângâiere să-și revadă fiul. Se simțea vinovat de trădare față de familia sa, de principiile sale, de clasa sa. Își aținti privirea asupra cântăreței de pe scenă. Nu-i nimic de capul ei — într-adevăr, cânta mizerabil! Iar Florestan era ca un lemn!

Spectacolul se sfârși. Publicul din ziua de azi se mulțumește cu foarte puțin!

În strada aglomerată luă o birjă de sub nasul unui domn corpulent, mult mai tânăr, care părea convins că o va lua el. Drumul său era prin Pall Mall, dar la colț, în loc să treacă prin Green Park, birjarul coti și o luă prin St. James Street. Bătrânul Jolyon scoase mâna prin fereastra trăsurii pentru a face semn birjarului (nu-i plăcea să meargă pe alt drum decât cel obișnuit), dar cum acesta coti după colț, se aflară în fața clubului "Hotch Potch", și dorul, care mocrise în sufletul lui toată seara, birui. Porunci birjarului să oprească. Voia să între și să întrebe dacă Jo mai e încă membru al acelui club. Intră. Holul era întocmai ca pe vremea când cina acolo cu Jack Herring, și clubul acesta avea cel mai bun bucătar din Londra; înconjură sala cu privirea lui directă și pătrunzătoare, care l-a ajutat să fie, toată viața, mai bine servit decât ceilalți oameni.

— Domnul Jolyon Forsyte e încă membru aici?

— Da, domnule; e chiar acum în club. Numele dumneavoastră?

Bătrânul Jolyon fusese luat prin surprindere.

— Tatăl său, răspunse, și se opri cu spatele la cămin.

Tânărul Jolyon pleca tocmai de la club. Își pusese pălăria pe cap și trecea prin hol, când portarul îl întâmpină. Nu mai era tânăr, părul începuse a-i încărunți, iar obrazul, cu mustața mare și răsfirată până la bărbie, semăna, în mai mică măsură cu al tatălui său; se vedea bine că e ostenit. Păli. Această întâlnire, după atâția ani, era teribilă și nimic pe lume nu i se părea atât de teribil ca o "scenă". Porniră unul către altul și își strânseră mâna fără nici o vorbă.

Apoi, cu o voce tremurătoare, tatăl spuse:

— Ce mai faci, băiete?

Fiul răspunse:

— Ce mai faci, tată?

Mâna bătrânului Jolyon tremura în mănuaşa-i subţire, de culoarea levănţichii.

— Dacă ai acelaşi drum cu mine, pot să te duc o bucată cu trăsura.

Şi ca şi cum în fiecare seară ar fi avut obiceiul să plece acasă împreună, ieşiră în stradă şi se urcară în birjă.

Bătrânului Jolyon i se păru că fiul său a mai crescut. "În orice caz, a devenit mai bărbat", îşi zise. Peste faţa fiului său, plăcută din fire, se aşternuse parcă o mască de duritate, ca şi cum împrejurările vieţii l-au silit să se înarmeze în faţa ei. Trăsăturile erau, fireşte, acelea ale unui Forsyte, dar tânărul Jolyon avea un aer interiorizat, ca de savant sau de filozof. Nu încăpea îndoială că, de-a lungul acestor cincisprezece ani, a fost deseori silit să privească înăuntrul său.

În prima clipă tânărul Jolyon se sperie de înfăţişarea tatălui său — părea atât de ostentat şi bătrân! Dar în birjă îl găsi aproape neschimbat, cu aceiaşi ochii pătrunzători, cu privirea liniştită pe care şi-o amintea atât de bine. Se ţinea drept de tot.

— Arăţi bine, tată.

— Aşa şi aşa, răspunse Jolyon.

O grijă îi ardea sufletul, grijă pe care trebuia s-o aştearnă în vorbe. Dacă şi-a regăsit în sfârşit fiul, trebuia negreşit să afle care e starea lui materială.

— Jo, aş vrea să ştiu cam cum o duci. Îmi închipui că ai datorii!

Puse întrebarea în felul acesta, pentru ca fiul său să poată mărturisi mai uşor.

Tânărul Jolyon răspunse cu vocea lui ironică:

— Nu! N-am datorii!

Bătrânul Jolyon ştia că l-a supărat şi îi atinse mâna. A fost un act de îndrăzneală, dar nu-i părea rău; de altfel Jo n-a fost niciodată ranchiunos faţă de el. Cei doi nu mai scoaseră nici o vorbă, iar trăsura îi duse la Stanhope Gate. Bătrânul Jolyon îl pofti înăuntru, dar tânărul Jolyon dădu din cap, în semn că "nu".

— June nu-i aici, spuse iute tatăl său. A plecat azi, să facă o vizită. Sper că ştii că s-a logodit.

— Aşa de repede? murmură tânărul Jolyon.

Bătrânul Jolyon coborî din trăsura şi, plătind cursa, dădu birjarului din greşeală — pentru prima oară în viaţa lui — un *sovereign*¹ în loc de un şiling.

Birjarul puse banul de aur în gură, trase pe furiş un straşnic bici calului şi plecă în goană.

Bătrânul Jolyon răsuci încetişor cheia în broască, deschise uşa şi îl pofti să intre. Fiul îl privea cum îşi agaţă, grav, pardesiul, având pe faţă expresia unui băiat care are de gând să fure cireşe.

Uşa spre sufragerie era deschisă, lampa cu gaz ardea cu flacăra mică; o

¹Monedă englezească de aur, valorând 25 de şilingi

mașină de spirt șuiera pe tava de ceai, iar lângă ea, pe masa de sufragerie, dormea o pisică cu mutră cinică. Bătrânul Jolyon o alungă de îndată, vânturindu-și clacul în urma ei. Acest incident fu pentru el o ușurare.

— Are purici, spuse, urmărind-o până la ieșire. La ușa vestibulului mic, ce ducea în subsol, mai strigă de câteva ori "Hsst!", ca și cum voia să o conducă până la plecare, până când — printr-o ciudată coincidență — majordomul apăru jos la scară.

— Poți să te culci, Parfitt, îi zise bătrânul Jolyon. Am să încui eu ușa și am să sting luminile.

Când se întoarse în sufragerie, pisica, din păcate, pășea înaintea lui, cu coada ridicată în aer, parcă declarând că de la început pricepuse că scopul manevrei lui era să-l împiedice pe majordom de a intra în odaie.

Ghinionul l-a pândit toată viața pe bătrânul Jolyon în șiretlicurile lui domestice.

Tânărul Jolyon nu se putu opri să zâmbească. Avea un deosebit simț al ironiei și tot ceea ce se petrecea în acea seară i se părea comic. Întâmplarea cu pisica; vestea că fiica lui s-a logodit. Va să zică el nu avea mai mult drept asupra ei, decât avea asupra pisicii! Și dreptatea poetică a acestui fapt îl amuză.

— Cum arată June acum? întrebă.

— E micuță, răspunse bătrânul Jolyon. Lumea zice că seamănă cu mine, dar nici vorbă! Mai degrabă seamănă cu mama ta, aceiași ochi și același păr!

— Ah! Și e frumoasă?

Bătrânul Jolyon era prea Forsyte pentru a lăuda ceva fără înconjur, mai ales ceva ce admira din tot sufletul.

— Nu arată rău — are o bărbie de adevărat Forsyte. Jo ,o să fie pustiu aici după ce va pleca ea.

Expresia feței lui dădu tânărului Jolyon un fior ca acela din clipa reîntâlnirii.

— Ce ai să te faci, tată? Îmi închipui că e îndrăgostită la nebunie!

— Ce-am să mă fac? repetă bătrânul Jolyon cu un sughiț mânios în glas. O să fie oribil să trăiesc aici singur. Nu știu cum o să se sfârșească. Dea domnul să... Dar deodată își înghiți vorba și adăugă: Problema este ce-am să fac cu casa asta?

Tânărul Jolyon își plimbă privirea în jurul camerei. Era din cale-afară de mare și mohorâtă, împodobită cu imense naturi moarte pe care le ținea minte de când era copil — câini dormind cu boturile pe legături de morcovi, de cepe și struguri așezate unele lângă altele într-o tăcută mirare. Casa era prea mare, dar nu și-l putea închipui pe tatăl său locuind întruna mai mică; și cu atât mai crudă era ironia situației.

În fotoliul său larg, cu pupitru pentru citit, ședea bătrânul Jolyon, desăvârșit reprezentant al familiei, clasei și crezului său; cu capul alb, fruntea boltită, simbol al cumpătării, al ordinii și al iubirii față de proprietate. Și nu era în Londra un om bătrân mai singur decât el!

Ședea aici, în camera comodă și tristă, ca o marionetă stăpânită de forțe uriașe și înspăimântătoare, care nu țineau seama de familie, clasă sau crez,

căci se desfășurau mecanic, spre țeluri de nepătruns. Aceasta fu ceea ce îl izbi pe tânărul Jolyon, care privea totul cu obiectivitate.

Sărman, bătrân tată! Iată sfârșitul, iată pentru ce a trăit el cu atâta măreață cumpătare! Pentru ca acum să fie singur, din zi în zi mai bătrân, tânjind după un suflet de om cu care să poată sta de vorbă!

La rândul său, bătrânul Jolyon își privi fiul. Simțea nevoia să-i povestească multe lucruri despre care nu-i putuse vorbi în toți acești ani. Era cu neputință să-i încredințeze lui June convingerea lui fermă că valoarea terenurilor din cartierul Soho va crește; îngrijorarea lui față de acea înspăimântătoare tăcere a lui Pippin, directorul lui "New Colliery Company", al cărui președinte era el de atâta vreme; căderea continuă a acțiunilor americane "Golgotha", după cum nu putea discuta cu ea nici cum să evite plata taxelor de succesiune după moartea lui. Totuși, cu ajutorul unei cești de ceai în care amesteca fără încetare, începu, în cele din urmă, să vorbească. O nouă perspectivă de viață i se deschisese, intrase în țara făgăduinței, putea în sfârșit vorbi, își putea afla limanul de unde să se apere de valurile presimțirilor și regretelor, unde-și putea alina sufletul cu opiumul planurilor; putea vorbi despre modul în care să-și mărească averea și cum să perpetueze singura parte din ființa lui care va rămâne și după ce va muri.

Tânărul Jolyon știa să asculte; aceasta era marea lui calitate. Stătea cu ochii ațintiți la fața tatălui său, punând din când în când câte o întrebare.

Ceasul bătu unu înainte ca bătrânul Jolyon să fi isprăvit vorba, dar sunetul bății îi reaminti principiile sale. Scoase ceasul din buzunar și îl privi mirat:

— Trebuie să mă duc la culcare, Jo, spuse.

Tânărul Jolyon se ridică și întinse mâna pentru a-l ajuta pe tatăl său să se scoale. Chipul bătrân îi apără din nou ostenit și supt; dar ochii lui îl ocoleau.

— La revedere, băiete; ai grijă de tine!

Peste o clipă tânărul Jolyon se întoarse și ieși pe ușă. Ochii îi erau împăienjeniți și zâmbetu-i tremura. Acum cincisprezece ani descoperise că viața nu e treabă ușoară, dar niciodată n-a știut că e chiar atât de grea.

Capitolul III MASĂ LA SWITHIN

În sufrageria lui Swithin, tapetată în portocaliu și albastru, cu ferestrele dând spre parc, masa rotundă era așternută pentru douăsprezece persoane.

Deasupra mesei, un candelabru de cristal șlefuit, plin cu lumânări aprinse, ca o uriașă stalactită, își arunca razele peste oglinzile mari cu rame poleite, peste plăcile de marmură așezate pe console și peste fotoliile masive și aurite, cu tapiserie. Totul dovedea acea dragoste de frumos, adânc înrădăcinată în fiecare familie care, pornită din pătura de jos a burgheziei, și-a croit singură drumul în Societate. Într-adevăr, Swithin nu putea suferi

simplitatea; lui îi plăceau aurul și lucrurile pompoase, de aceea semenii lui l-au socotit întotdeauna un om cu gust ales, chiar dacă era prea fastuos. Iar convingerea lui că oricine intra în aceste încăperi trebuia să-și dea de îndată seama că se afla în casa unui om bogat îi dădea o adevărată și trainică fericire, pe care nimic altceva în viață nu i-o producea.

De când se retrăsese din misitia de imobile, ocupație josnică, după părerea lui, mai ales în ceea ce privește vânzările la licitație, se dedase la obiceiuri cu adevărat aristocratice.

Spre sfârșitul vieții se așternuse pe un lux ostentativ, și se simțea ca o muscă în zahăr, iar în mintea lui — în care se petreceau destul de puține lucruri de dimineață și până seara — se ciocneau două emoții contradictorii: satisfacția puternică și profundă că el singur și-a croit drumul în viață și tot el singur și-a adunat averea, care se opunea convingerii sale că un om atât de distins ca el n-ar fi trebuit să se înjosească muncind.

Stătea rezemat de bufet, purta o vestă albă cu nasturi mari de aur și onix, și-și urmărea din ochi valetul care înfunda mai adânc trei sticle de șampanie în gălețile cu gheață. Între colțurile gulerului său înalt, pe care nu l-ar fi schimbat pentru nimic în lume — deși îl împiedica la mișcări — carnea palidă a bărbiei duble ședea țeapănă. Ochii săi treceau de la o sticlă la alta. Socotea în gând, zicându-și: "Jolyon bea un pahar, poate două, el e atât de grijuliu cu persoana lui! James nu mai poate bea vin deloc, Nicholas... Fanny și cu el vor bea apă! Soames nu contează; nepoții ăștia tineri — Soames avea treizeci și unu de ani — nu știu să bea! Dar Bosinney? Când ajunse la numele acestui străin, care nu intra în vederile lui, Swithin se opri. O neliniște se născu în el. Nu se poate ști cât va bea! June nu-i decât o fetiță, și mai e și îndrăgostită! Lui Emily (doamna James) îi place un pahar bun de șampanie. Pentru Juley era prea seacă, biata bătrână nu se pricepea la băutură! Dar în ceea ce o privea pe Hatty Chessman! Când ajunse cu gândul la această bătrână prietenă, limpezimea ochilor săi se înnoura: N-ar fi de mirare să bea chiar o jumătate de sticlă!

Când trecu la ultimul musafir, peste obrazul lui bătrân se așternu, pe furiș, expresia unei pisici care începe să toarcă: Doamna Soames! Ea n-o să bea mult, dar știe să prețuiască băutura; e o plăcere să-i oferi un vin bun! "Frumoasă femeie — și atât de amabilă cu mine!" Numai cât se gândea la ea, și se simțea ca și cum ar fi băut șampanie! "E o plăcere să oferi un vin bun unei femei tinere atât de arătoasă, care știe să se îmbrace, care are maniere fermecătoare și e atât de distinsă — e o plăcere să ai asemenea musafiri!" Între colțurile gulerului, gâtul său făcu prima mică mișcare dureroasă din seara aceea.

— Adolf, zise, mai pune o sticlă.

Iar el o să bea bine, căci grație re... rețetei lui Blight, se simte foarte bine și avusese grijă să nu mănânce la prânz. De câteva săptămâni nu se mai simțise atât de bine. Umflându-și buza de jos, dădu ultimele porunci:

— Adolf, să dai un pic de *West India* când ajungi la șuncă.

Trecu în anticameră și se așeză pe marginea unui fotoliu; își ținea genunchii depărtați, iar trupul său mare și corpolent părea încremenit;

aștepta într-o stranie și primitivă nemișcare. Era gata să se ridice în orice moment. De luni de zile nu mai avusese musafiri. Această masă, dată în onoarea logodnei lui June, i se păruse la început o povară (în familia Forsyte obiceiul de a sărbători solemn, prin ospete, logodnele era respectat cu sfințenie), dar după ce isprăvisese cu partea neplăcută, adică cu trimiterea invitațiilor și comandarea mâncărilor, ideea mesei începu să-i facă chiar plăcere.

Și șezând așa, cu ceasul în mână, gras, rotofei și auriu, ca un bulgăre de unt bine netezit, nu se gândea la nimic.

Un bărbat înalt, cu favoriți, care fusese pe vremuri în serviciul lui Swithin, dar acum era negustor de fructe, intră și anunță:

— Doamna Chessman, doamna Septimus Small.

Două doamne intrară. Prima, îmbrăcată toată în roșu, cu două pete mari, de aceeași culoare, pe amândoi obraji și cu o privire aspră și îndrăzneată, veni spre Swithin întinzându-i o mână acoperită cu o mănușă lungă, de culoarea brândușei:

— Bună ziua, Swithin, nu te-am văzut de un veac. Ce mai faci? Dar vai, dragul meu, în ce hal te-ai îngrășat!

Numai fixitatea privirii îi trăda lui Swithin emoția. O mânie mută, clocotitoare se ridică în el. A fi gras era un lucru ordinar, iar a vorbi despre grăsime, de asemenea; avea doar pieptul lat, nimic mai mult. Se întoarse către sora lui, spunându-i cu ton poruncitor:

— Ce mai spui, Juley!

Doamna Septimus Small era cea mai înaltă dintre cele patru surori; obrazul ei bătrân, bun, rotund, devenise cam acru. Nenumărate cute îi brăzdau fața, care părea să fi fost închisă într-o mască de sârmă până în seara aceea când, scoasă brusc, lăsase în urmă mici umflături de carne, mobile. Chiar și ochii îi erau umflați. Astfel își arăta ea necurmata părere de rău pentru pierderea lui Septimus Small.

Era renumită că spune întotdeauna exact ceea ce nu trebuie și, dârză ca tot neamul ei, ținea morțiș la cele ce spusese, adăugând încă ceva neplăcut și așa mai departe. O dată cu moartea soțului, încăpățânarea și spiritul practic al familiei nu mai avură ecou în ființa ei. Foarte vorbăreată; când avea cu cine, era în stare să vorbească ceasuri întregi fără cea mai mică animație, povestind, cu epică monotonie, despre nenumăratele prilejuri în care Soarta fusese nedreaptă cu ea. Și, fiind bună la suflet, nu băga de seamă niciodată că cei care o ascultau erau de partea Soartei.

Șezuse, biata femeie, multă vreme lângă patul lui Small (un bărbat cu sănătatea șubredă) și prinsese obiceiul de a îngriji bolnavii. De aceea, în nenumărate rânduri, găsi prilej să petreacă vreme îndelungată la căpătâiul bolnavilor, copii sau alte persoane infirme; și niciodată n-a putut scăpa de convingerea că lumea pământească este cel mai ingrât loc în care poate trăi cineva. Duminică de duminică ședea la picioarele aceluia foarte subtil predicator, Reverendul Thomas Scoles, care avea mare înrâurire asupra ei; dar ea reușea să convingă pe toată lumea că și aceasta era o nenorocire. Ajunsese proverbială în familie, și când unul dintre ei era din cale-afară de

amărât, i se spunea "leit Juley". Starea ei de spirit ar fi răpus pe orîcine — în afară de un Forsyte — la patruzeci de ani; dar Juley avea şaptezeci şi doi, şi niciodată nu arătase mai bine ca acum. Dacă o priveai, simţeaai că în ea zăceau încă germenii de bucurie, care mai puteau încolţi. Avea trei canari, un pisic — Tomy — şi o jumătate de papagal — în indiviziune cu sora ei Hester; iar aceste biete făpturi (păzite cu grijă din calea lui Timothy, pe care animalele îl enervau) recunoşteau că nu e vina ei că e întunecată şi nenorocită — lucru pe care oamenii nu-l făceau — şi o iubeau cu pasiune.

În acea seară era de o sumbră măreţie; purta o rochie de mătase neagră, cu un decolteu mic, în formă de triunghi, în care era aplicată mătase mov, prinsă în jurul gâtului ei subţire cu o panglică de catifea neagră. Aproape tot neamul Forsyte socotea că această combinaţie de negru cu mov e foarte nimerită pentru rochiile de seară.

Se bosumflă şi spuse lui Swithin:

— Ann a întrebat de tine. N-ai dat pe la noi de un veac!

Swithin, vîrîndu-şi cele două degete mari în răscoiala vestei, răspunse:

— Ann e cam slăbită; ar trebui s-o vadă un doctor!

— Domnul şi doamna Nicholas Forsyte!

Nicholas Forsyte, ridicându-şi sprâncenele dreptunghiulare, intră zâmbind. În ziua aceea reuşise să i se accepte planul său de a folosi un trib din India de Nord în minele de aur din Ceylon. Ținea mult la acest plan, care fusese acceptat cu mare greutate; avea de ce fi mulțumit. Productivitatea minelor sale se va dubla, şi, așa cum argumentase el adeseori cu atîta putere de convingere, experiența dovedise că omul este muritor. Deci era prea puțin important dacă omul murea de bătrînețe în patria lui, sau înainte de vreme din pricina umezelii din fundul unei mine dintr-o țară străină. Important era ca această schimbare în modul lui de viață să fie în folosul Imperiului Britanic.

Negreșit, Nicholas era un om foarte iscusit. Ridicând nasul său coroiat în fața ascultătorilor, obișnuia să spună:

"Lipsa câtorva sute din acești indivizi împiedică societatea noastră de ani de zile să plătească dividende; iar în ceea ce privește prețul acțiunilor, nu iau nici zece șilingi pe ele!"

Fusese în vilegiatură la Yarmouth, de unde se întorsese cu sentimentul că și-a prelungit viața cu cel puțin zece ani. Strânse mîna lui Swithin exclamînd, cu voce jovială:

— În sfârșit, iată-ne din nou împreună!

O femeie sfrijită, doamna Nicholas, cam speriată și cu un zâmbet forțat pe buze, venea în urma lui.

— Domnul și doamna James Forsyte! Domnul și doamna Soames Forsyte!

Swithin pocni din călcâie; ținuta lui era întotdeauna desăvârșită.

— Bună ziua, James! Bună ziua, Emily! Ce mai faci, Soames? Dar *dumneata*?

Strânse mîna lui Irene și holbă ochii. Într-adevăr, frumoasă femeie — poate puțin prea palidă, dar trupul ei, ochii ei, dinții ei! Mult prea bine pentru

copilandrul de Soames!

Zei dăduseră lui Irene ochi căprui-închis și păr de aur, acea stranie îmbinare ce atrage privirile bărbaților și despre care se zice că e semnul unui caracter slab. Iar gâtul și umerii plini, de o paloare suavă, în contrast cu rochia de culoarea aurului, dădeau ființei ei o vrajă deosebită.

Soames venea în urmă, privind țintă în ceafa soției lui. Swithin ținea încă ceasul deschis în mână, iar arătătoarele trecuseră de ora opt; el mânca de obicei cu o jumătate de oră mai devreme, în ziua aceea însă nici nu prânzise, și o nerăbdare ciudată, primitivă se trezi în el.

— Jolyon de obicei nu întârzie, se adresa el către Irene, neputându-și ascunde mânia. Cred că-l reține June!

— Oamenii îndrăgostiți întârzie întotdeauna, răspunse Irene.

Swithin holbă ochii la ea, sângele îi năvăli în obraji și îi coloră fața în portocaliu-închis.

— N-au nici un motiv serios! Dar așa e moda!

În dosul acestei izbucniri, mârâia și cârtea violența ascunsă a instinctelor primare.

— Spune, unchiule Swithin, cum îți place noua mea stea? zise Irene cu duioșie.

Pe dantela de pe pieptul ei strălucea o stea cu cinci raze, făcută din unsprezece diamante.

Swithin se uită la stea. Se pricepea la pietre, nici o altă întrebare nu-l putea distra mai bine.

— Cine ți-a dat-o? întrebă.

— Soames.

Pe fața ei nu se produse nici o schimbare, dar ochii palizi ai lui Swithin ieșiră din orbite, parcă ar fi fost izbit de o bruscă revelație.

— Cred că te cam plictisești acasă, îi spuse. Oricând îți face plăcere să dejunezi cu mine, ești binevenită, și am să-ți ofer o sticlă de vin cum nu mai e altul în Londra.

— Domnișoara June Forsyte — domnul Jolyon Forsyte!... Domnul Bosinney!...

Swithin ridică brațul și zise cu o voce gravă:

— La masă! Acum la masă!

O luă pe Irene de braț și o conduse la masă, deoarece nu mai fusese oaspetele lui de pe vremea logodnei. Locul lui June era lângă Bosinney, care ședea între Irene și logodnica lui. De cealaltă parte a lui June ședea James cu doamna Nicholas, apoi bătrânul Jolyon cu doamna James, Nicholas cu Hatty Chessman, Soames cu doamna Small, iar cu Swithin se închidea cercul.

Mesele familiale ale neamului Forsyte respectau anumite tradiții. De pildă, nu se serveau aperitive. Pentru ce anume? Nu se știe. Membrii din generația tânără a familiei pretindeau că din pricina prețului enorm al stridiilor. Dar este foarte probabil că acest obicei se datora pornirii lor de a merge la esențial și bunului lor simț, spiritului lor practic care hotărâse că aperitivele sunt fleacuri.

Numai familia lui James călca din când în când obiceiul unanim admis în

Park Lane.

După ce se așezară pe locurile lor, se făcu liniște; toți erau posaci și nu-și băgau în seamă vecinii. Tăcerea dură până la primul fel, apoi urmară mici întreruperi ca: "Tom iarăși nu se simte bine, nu știu ce e cu el!" "Cred că Ann nu se mai dă jos din pat înainte de amiază." "Cum îl cheamă pe doctorul tău, Fanny? Stubbs? E un șarlatan!" "Winifred? Are prea mulți copii. Patru, nu-i așa? E slabă ca o scândură!" "Cât plătești pe sticla de *sherry*, Swithin? E prea sec pentru mine!"

O dată cu al doilea pahar de șampanie, se auzi în jurul mesei un murmur care, analizat în elementele lui componente, era format din convorbiri accidentale, dar sunetul dominant rămânea vocea lui James care istorisea ceva. Povestea lui fu atât de lungă, încât ținu chiar până la ceea ce toată lumea recunoștea drept moment culminant al unui ospăț Forsyte: "Spinarea de berbec".

Nici un Forsyte n-a dat vreodată o masă fără a servi și spinare de berbec. Friptura aceasta are o consistență succulentă, atât de potrivită pentru oamenii "bine situați"! E hrănitore și gustoasă, un fel după care simți că ai mâncat. Are un trecut și un viitor, întocmai ca banii depuși la bancă; și, în sfârșit, este ceva care merită să fie comentat.

Fiecare ramură a familiei ținea morțiș la un anumit soi de berbec, după locul de baștină al animalului. Bătrânul Jolyon jura că la Dartmoor e cel mai bun, James la Welsh, Swithin la Southdown, Nicholas susținea că, spună oricine ce-o vrea, nicăieri nu găsești berbeci ca în Noua Zeelandă. În ceea ce-l privește pe Roger, cel mai "original" dintre frați, el fu silit să descopere o localitate a lui proprie, și cu o inventivitate demnă de un om care a putut găsi noi meserii pentru fiii săi, descoperise o măcelărie în care se vindea berbec din Germania. Când ceilalți îl combătură, el își susținu punctul de vedere scoțând din buzunar nota de plată a măcelarului, din care se vedea că plătitise carnea mai scump decât toți ceilalți. Cu acest prilej, bătrânul Jolyon se întorsese spre June, spunându-i într-unul din accesele lui filozofice:

— Crede-mă pe mine, fetițo, cei din neamul Forsyte sunt cam trăsniți. Ai să te convingi și tu, când ai să mai îmbătrânești.

Numai Timothy era de altă părere, căci, deși îi plăcea mult spinarea de berbec, spunea că se teme de ea.

Oricine urmărește psihologia neamului Forsyte găsește în "spinarea de berbec" o trăsătură covârșitor de însemnată. Ea nu dezvăluie numai dârzenia lor colectivă sau individuală, ci arată că structura și instinctele lor îi pecetluiesc ca făcând parte din acea mare clasă de oameni care crede în mâncare, se bucură de gustul bucatelor și nu cedează în fața cerințelor sentimentale de frumos.

E adevărat că printre membrii mai tineri ai familiei, erau unii care ar fi preferat în locul spinării de berbec friptură de pasăre sau salată de homar — ceva mai puțin hrănitor, dar cu mai multă fantezie — dintre aceștia majoritatea erau femei; iar dacă erau bărbați, fuseseră corupți de nevestele sau mamele lor care, fiind silite să mănânce mereu spinare de berbec, de când se măritaseră, aveau o dușmănie ascunsă față de acest fel, dușmănie

trecută, pe nesimțite, și în gustul fiilor lor.

După ce se sfârși marea controversă asupra spinării de berbec, urmă șunca de Tewkesbury, însoțită de o picătură de vin de *West India*. Swithin se opri atât de mult la acest fel, încât ritmul mesei lâncezi. Pentru a degusta totul mai bine, Swithin nu mai scoase nici o vorbă.

Soames, așezat lângă doamna Septimus Small, veghea. Îl urmărea pe Bosinney; avea motivele lui bine întemeiate, căci făcuse un plan frumos. Arhitectul îi putea fi de folos la construirea casei lui. Așa cum ședea sprijinit de speteaza scaunului, dus pe gânduri, făcând mici metereze din firimituri de pâine, părea deștept. Soames băgă de seamă că hainele lui erau bine tăiate, dar cam strâmte, parcă și le-ar fi făcut acum câțiva ani.

Îl văzu întorcându-se către Irene și spunându-i ceva; fața ei se luminează, așa cum — adeseori se lumina pentru alții — și niciodată pentru el. Încercă să tragă cu urechea la ceea ce vorbeau, dar mătușa Juley îi spuse:

— Soames, spune și tu, nu e extraordinar? Numai cu o duminică înainte bunul reverend Scoles a fost atât de plin de duh în predica lui, atât de sarcastic: "Ce-i va folosi omului să-și mântuiască sufletul, dacă își va pierde toată averea?" Aceasta este, a spus el, deviza clasei mijlocii. Ce-o fi vrut să spună prin asta? Firește, poate că așa gândesc oamenii din clasa mijlocie — eu nu mă pricep. Dar tu ce crezi, Soames?

Acesta îi răspunse distrat:

— De unde vrei să știu eu? Totuși Scoles e un farseur! Nu-i așa?

Bosinney își plimbă privirea în jurul mesei, parcă scruta particularitățile fiecărui musafir în parte. Soames era curios să știe ce-i spusese lui Irene: negreșit că — după cum îi zâmbea — era de acord cu observațiile lui. Irene părea a fi întotdeauna de acord cu ceilalți.

Ochii i se întoarseră către el; Soames își lăsă de îndată privirea în jos. Zâmbetul de pe buzele ei se stinse.

Farseur? Ce vrea oare să spună Soames prin asta? Dacă domnul Scoles — un pastor — e un farseur, atunci toți oamenii sunt farseuri! E îngrozitor!

— Și chiar așa sunt! spuse Soames.

Mătușa Juley, consternată, tăcu o clipă, iar el prinse câteva cuvinte rostite de Irene, care sunau cam așa: "lăsați orice speranță, voi ce intrați aici!"

Între timp, însă, Swithin isprăvisse șunca.

— Unde cumperi ciupercile? zise curtenitor către Irene; du-te la Snileybob, ți le dă întotdeauna proaspete. Negustorii ăștia mărunți nu-și dau osteneală!

Irene se întoarce către el spre a-i răspunde, iar Soames văzu cum Bosinney o urmărește, zâmbind. Tipul avea un zâmbet ciudat. Simplu, natural, ca un copil care zâmbește când îi place ceva. Iar în ceea ce privește porecla pe care i-o dăduse George — "Piratul" — n-o găsea prea reușită. Când îl văzu că se întoarce spre June, Soames zâmbi și el, dar cam răutăcios — lui nu-i plăcea June — și fata părea cam nemulțumită.

Nici nu era de mirare, căci abia sfârșise următoarea convorbire cu James:

— Unchiule, în drum spre casă m-am oprit pe malul Tamisei și am văzut un teren minunat pentru casă!

James, care de obicei mânca încet și mesteca bine, se opri din mestecat și zise:

— Ei! Și unde l-ai văzut?

— Chiar lângă Pangbourne.

James introduse o bucată de șuncă în gură, iar June aștepta.

— Îmi închipui că tu nici nu știi dacă terenurile de pe acolo sunt de vânzare. Dar despre prețurile pământului din partea locului știi ceva? îi spuse el în cele din urmă.

— Da! răspunse June. M-am informat. Fața ei mică și hotărâtă, sub coroana-i de aramă, era îngrijorător de strălucitoare și nerăbdătoare.

James o privi cu aerul unui judecător de instrucție.

— Ce? Doar n-oi avea de gând să cumperi pământ?! strigă el, scăpând furculița din mână.

June prinse curaj, văzând că stârnește atâta interes. De mult ticluise ea acest frumos plan, din care să profite și unchiul ei și Bosinney, prin construirea câtorva case de țară.

— Firește că nu! îi răspunse. Dar m-am gândit că e un loc minunat unde... tu... sau alții și-ar putea construi o casă de țară.

James o privi pieziș și introduse o a doua bucată de șuncă în gură.

— Pe acolo terenurile trebuie să fie foarte scumpe, zise.

Ceea ce i se păru lui June a fi un interes personal nu era decât preocuparea fiecărui Forsyte de a nu scăpa din mână o afacere bună. Dar ea nu voia să admită că pierduse orice șansă și continuă să-și urmărească ținta.

— Ar trebui să te muți la țară, unchiule James. Dacă eu aș avea mulți bani, o zi n-aș mai sta la Londra!

James fu cutremurat până în adâncul ființei sale lungi și subțiri; nu bănuise că nepoata lui putea avea păreri atât de îndrăznețe.

— De ce să nu te muți la țară? Ți-ar face foarte bine! repetă June.

— Cum? începu James mârâind. Să cumpăr pământ? Ce folos aș putea avea cumpărând pământ și construind case? Nici patru la sută n-aș căpăta pe banii mei!

— Nu asta e important. Ai nevoie de aer curat!

— Aer curat! strigă James. Ce să fac cu aerul curat...

— Eu credeam că toată lumea e bucuroasă să respire aer curat, spuse June cu dispreț.

James se șterse cu șervetul pe toată gura.

— Tu nu cunoști valoarea banului, îi zise, ferindu-se de privirea ei.

— Nu, și sper să n-o cunosc niciodată! și biata June, mușcându-și buzele, tăcu, învinsă și dezamăgită.

De ce oare rudele ei erau așa de bogate, pe când Phil nici nu știa de unde să scoată bani pentru tutunul de mâine? De ce nu făceau ceva pentru el? Erau atât de egoiști! De ce nu-și construiesc case la țară? Ea era plină de acel dogmatism naiv, patetic, care poate duce la realizări atât de mari. În dezamăgirea ei se întoarse spre Bosinney, dar acesta vorbea cu Irene. Un fior

rece o cutremură. De mânie, privirea ei deveni fixă, ca ochii bătrânului Jolyon atunci când cineva se opunea voinței lui.

James, de asemenea, era foarte tulburat. Se simțea ca și cum cineva i-ar fi contestat dreptul de a-și investi banii cu cinci la sută. Jolyon o răsfățase prea mult. Nici una din fetele lui n-ar fi spus așa ceva. James fusese și el întotdeauna foarte îngăduitor cu copiii lui și, conștient de acest fapt, simți și mai profund greșeala lui June, care întrecuse măsura. Îngândurat, se juca cu fragii, apoi, acoperindu-i cu o lingură de smântână, începu să-i mănânce iute, ca nu cumva să-i scape vreunul.

Nu e de mirare că-și ieșise din fire. De cincizeci și patru de ani (fusese admis în barou la vârsta minimă prevăzută de lege), se ocupa cu împrumuturi ipotecare, investiții cu dobânzi mari și sigure; condusesse negocieri călăuzindu-se de principiul că trebuie să scoată maximum de la partea adversă, în favoarea clienților săi și a lui, calculase exact valoarea pecuniară a tuturor împrejurărilor posibile din viață, așa că ajunsese să nu mai poată gândi decât în termeni monetari. Banii erau acum lumina lui, vedea numai prin ei, fără ei nici nu putea privi, nu mai pricepea nici un fenomen. Iar auzul acestor vorbe, "Sper să nu cunosc niciodată valoarea banului!", spuse drept în față, îl întrista și îl indigna. Știa că e o prostie, altfel s-ar fi speriat. Spre ce mergea lumea asta? Deodată, reamintindu-și povestea tânărului Jolyon, se simți puțin mai liniștit; căci la ce te poți aștepta de la o fată cu un asemenea tată! Dar gândurile lui porniră pe o cale și mai neplăcută. Ce-o fi cu toate zvonurile acelea pe care le auzise despre Soames și Irene?

Ca în orice familie care se respectă, se instituise și la ei o piață unde se negociau secretele familiale și se prețuia averea fiecărui membru. La "Bursa Forsyte" se știa că Irene regreta căsătoria ei. Toți dezaprobau regretul ei. Ar fi trebuit să știe ce vrea; o femeie serioasă nu face asemenea greșeli.

James se gândi, cam mâhnit, că aveau o casă frumoasă (poate cam mică), într-un loc admirabil, că n-aveau nici copii și nici griji materiale. Soames nu prea vorbea despre treburile lui, dar stă, desigur, foarte bine cu banii. Avea un venit mare din întreprindere, căci Soames, ca și tatăl său, era membru în acel binecunoscut birou de avocați — "Forsyte, Bustard and Forsyte" — și a fost întotdeauna foarte chibzuit. Câștigase foarte bine din câteva tranzacții ipotecare, printr-o mică executare silită, cumpărând bunurile respective la prețuri foarte mici. Câteva lovituri izbutite!

Nu era nici un motiv ca Irene să nu fie fericită; totuși, se spune că a cerut dormitor separat. James știa spre ce duce așa ceva. Și doar Soames nu era bețiv!

James se uită la nora lui. Privirea lui furișă era rece și bănuitoare. Cuprindea mustrare, teamă și adâncă mâhnire. De ce să fie el oare atât de chinuit? Foarte probabil că totul e o prostie; femeile sunt atât de nebune! Ele exagerează lucrurile în așa măsură, încât nu știi ce să mai crezi. Și apoi, lui nu-i spune nimeni nimic, el trebuie să descopere totul singur. Privi din nou, pe furiș, la Irene, apoi în cealaltă parte a mesei, la Soames. Acesta, ascultând ce spune mătușa Juley, se uita pe sub sprâncene spre Bosinney.

"Știi că e îndrăgostit de ea, gândi James. Tot mereu îi face cadouri."

Iar gândul că Irene nu avea nici un temei să nu-l iubească pe Soames, că atitudinea ei era cu desăvârșire neîndreptățită îi sfredeli inima și mai tare. Era păcat, căci ea era o femeiușcă atrăgătoare și el, James, ar fi iubit-o cu adevărat dacă i-ar fi dat prilejul. În ultima vreme Irene se împrietenise cu June: lucrul acesta nu-i putea prii, nu putea decât să-i strice! De altfel a și început să aibă păreri proprii. Și James nu pricepea ce are de gând această femeie. Avea un cămin frumos, liniștit, și tot ce dorea. El socotea că trebuie să i se aleagă prieteni potriviți. Calea pe care o apucase era primejdioasă.

June, într-adevăr, cu obiceiul ei de a ocroti pe cei nenorociți, smulsese de la Irene o mărturisire și, în schimb, îi vorbise despre nevoia de a se opune răului, chiar prin divorț dacă e necesar. Dar în fața acestor îndemnuri, Irene rămânea tăcută și visătoare, ca și cum gândul de a porni cu sânge rece pe-o asemenea cale zbuciumată o îngrozea. Soames nu va renunța niciodată la ea, îi spusese Irene lui June.

"Și ce-ți pasă! Lasă-l să facă ce-i place — tu trebuie să fii hotărâtă!" strigase June. Nu se sfiise să spună vorbele acestea în casa lui Timothy. Iar James, când auzi, fu cuprins de o mânie și o spaimă firească.

Și ce ar fi dacă lui Irene îi intră în cap să — cu greu sfârși această idee — să-l părăsească pe Soames? Gândul era atât de insuportabil, încât îl înlătură imediat, împreună cu imaginile întunecate pe care le provoca; glasul clevetirilor familiale îi bâzâia în urechi. Îl chinuia spaima unei întâmplări atât de urâte, ce s-ar putea produce așa de aproape de el, în casa unuia dintre copiii săi! Însă, din fericire, ea nu avea bani — doar un venit mizer de cincizeci de lire pe an. Și se gândi cu dispreț la decedatul Heron, care nu-i lăsase nici o moștenire. Privea gânditor paharul din fața lui, șezând cu picioarele-i lungi încrucișate sub masă, și uită chiar să se ridice când doamnele părăsiră sufrageria. Trebuie să vorbească cu Soames. Trebuie să-i atragă atenția; așa nu mai putea continua, mai ales acum că aflase lucruri atât de neașteptate. Și băgă de seamă, cu acră nemulțumire, că June își lăsase paharele pline cu vin.

"Micuța aia poartă toată vina! Lui Irene nu i-ar fi trecut niciodată astfel de lucruri prin minte!", gândea el; James era un om cu imaginație.

Vocea lui Swithin îl trezi din visare.

— Am dat pe ea patru sute de lire. E, bineînțeles, o adevărată operă de artă.

— Patru sute! Hm! O groază de bani!

Obiectul în chestiune era o statuie reprezentând un grup sculptat în marmură italiană, așezat pe un soclu înalt, tot din marmură, și care dădea o atmosferă pretențioasă întregii încăperi. Figurile secundare, șase la număr, nuduri de temei, împodobite cu multe ornamente, ținteau toate cu degetul spre figura centrală, și ea tot un nud de femeie, care se arăta și ea pe sine, cu degetul; iar toate acestea la un loc dădeau observatorului plăcuta senzație a unei mari valori. Mătușa Juley, așezată aproape în fața statuii, suferise toată seara pentru că n-o putuse privi pe îndelete.

Bâtrânul Jolyon continuă:

— Patru sute de draci! Nu-mi spune că ai dat patru sute de lire pe asta! Între colțurile ridicate ale gulerului său, bărbia lui Swithin făcu a doua mișcare dureroasă din seara aceea.

— Patru... sute... lire, monedă englezească; nici o băncuță mai puțin. Dar nu-mi pare rău. Nu e o sculptură englezească obișnuită: e o autentică lucrare modernă italiană!

Soames ridică colțul buzei într-un zâmbet și se uită peste masă la Bosinney. La adăpostul fumului de țigară, arhitectul rânjea. Acum, într-adevăr, semăna cu un "Pirat".

— Trebuie să se fi muncit mult la ea! spuse James în grabă; el fusese cu adevărat mișcat de mărimea statuii. S-ar putea lua preț bun pe ea la Jobson.

— Nenorocitul acela de italian care a făcut-o, continuă Swithin, îmi ceruse cinci sute — i-am dat patru. Face opt. Bietul băiat, părea pe jumătate mort de foame!

— Ah! îl întrerupse Nicholas cu vocea lui răsunătoare; vai de capul lor, artiștii ăștia sunt niște pârliti; mă mir cum de mai trăiesc. Iată-l, de pildă, pe tânărul Flageoletti, pe care Fanny și fetele îl aduc să le cânte la vioară; dacă realizează o sută de lire pe an, e maximum ce poate câștiga!

James dădu din cap și spuse:

— Ah, eu nu știu cum pot trăi!

Bătrânul Jolyon se ridică, cu țigara de foi în gură, și se duse să examineze statuia mai de aproape.

— N-aș fi dat nici două sute pe ea! spuse în cele din urmă.

Soames văzu cum tatăl său și Nicholas schimbau priviri înfricoșate; iar de cealaltă parte a mesei, lângă Swithin, ședea Bosinney învăluit în fum.

"Mi-ar plăcea să știu ce crede el despre statuie", gândi Soames. Era convins că acest grup era iremediabil *vieux jeu*²; sculptură după gustul generației trecute. Nici la Jobson nu se mai vindeau la licitație asemenea obiecte de artă.

În sfârșit, veni răspunsul lui Swithin:

— Tu nu te-ai priceput niciodată la statui. Tu ai cumpărat tablouri și atâta tot.

Bătrânul Jolyon se întoarse, pufăind din țigară, la locul lui. Nu prea era dispus să înceapă o discuție cu Swithin, acest caraghios încăpățânat, mărginit ca un catâr, care n-a știut să deosebească niciodată o statuie... de o pălărie din pai. Nu spuse decât:

— Stuc!

Multă vreme Swithin nu avu puterea să-i răspundă; dar bătu cu pumnul în masă.

— Stuc! Aș vrea să văd la tine în casă un obiect măcar pe jumătate atât de frumos!

Iar în dosul vorbelor lui răsună din nou violența generațiilor primitive. James salvă situația:

— Dar părerea dumitale care e, domnule Bosinney? Dumneata ești

²Demodat (fr.).

arhitect; trebuie să te pricepi la statui și alte lucruri asemănătoare!

Ochii tuturor se îndreptară asupra lui Bosinney; așteptau cu toții răspunsul lui, cu o privire ciudată, bănuitoare.

Iar Soames, vorbind pentru prima dată în această seară, întrebă:

— Da, Bosinney, care e părerea dumitale? Bosinney răspunse rece:

— Este o operă remarcabilă.

Cuvintele lui erau adresate lui Swithin, dar ochii săi zâmbeau șiret bătrânului Jolyon; numai Soames rămase nesatisfăcut și întrebă:

— Remarcabilă? Prin ce?

— Prin naivitatea ei.

Răspunsul fu urmat de o tăcere grăitoare. Swithin era singurul care nu pricepuse nimic, credea că poate voise să-i facă un compliment.

Capitolul IV

SOAMES PLĂNUIEȘTE SĂ-ȘI CLĂDEASCĂ O CASĂ

Trei zile după cina de la Swithin, Soames Forsyte ieși pe poarta verde a casei sale, trecu scuarul, ajunse de cealaltă parte, se întoarse și privi casa. Convingerea lui că trebuia revopsită se întări.

O lăsase pe soția sa așezată pe canapeaua din salon, cu mâinile încrucișate în poală, desigur nerăbdătoare să-l vadă plecat. Faptul nu era neobișnuit; în fiecare zi se întâmpla la fel.

Nu pricepea deloc ce nu-i plăcea la el. Doar nu era bețiv! Ce? făcea datorii, juca cărți, înjura, era brutal, avea prieteni ușuratici, pierdea nopțile? Nu! Dimpotrivă!

Aversiunea profundă pe care o simțea mocnind în soția lui era pentru el un mister și izvorul celei mai cumplite frământări. Că femeia greșise când se măritase cu el, căci nu-l iubea, că încercase să-l iubească și că nu izbutise să-l iubească nu erau pentru el motive suficiente.

Bărbatul care ar fi putut accepta o scuză atât de vagă și neobișnuită pentru a-și explica neînțelegerea dintre el și soția lui n-ar fi fost un Forsyte.

Soames fu silit, de aceea, că pună toată vina pe seama soției lui. Nu întâlnise niciodată o femeie capabilă să stârnească atâta interes în jurul ei ca Irene. Nu putea merge nicăieri cu soția lui, fără să vadă cum toți bărbații sunt atrași de ea; privirile, vocile lor trădau vraja pe care ea o răspândea asupra lor; și cu toate că era atât de admirată, ținuta ei rămânea desăvârșită. Lui, desigur, nu-i trecuse prin minte că Irene era una dintre acele femei — nu prea obișnuite în rasa anglo-saxonă — născute pentru a fi iubite și pentru a iubi, care dacă nu iubesc, nu trăiesc. Socotea puterea ei de atracție ca o parte din valoarea intrinsecă a acestui bun din patrimoniul lui. Totuși, se născu în el bănuiala că Irene, așa cum primește iubirea, ar putea s-o și dea; dar lui nu-i dădea nimic! "Atunci de ce s-a măritat cu mine?" se întreba el mereu. Uitase câtă îndelungă vreme îi făcuse curte, uitase că timp de un an și jumătate a urmărit-o pas cu pas, a asediat-o, făcând fel de fel de

planuri pentru a-i fi pe plac, dându-i daruri și cerând-o din când în când în căsătorie; și că, prin prezența lui neîntreruptă, îndepărtase pe toți ceilalți admiratori ai ei. Uitase ziua aceea când, profitând cu iscusință de o criză a lui Irene, care avea neplăceri familiale, strădania lui fu încununată de succes. Dacă-și mai aducea aminte de ceva, era doar purtarea, delicată și capricioasă, pe care fata cu părul de aur și ochii întunecați o avusese față de el. Desigur că nu-și mai amintea expresia ciudată, pasivă, resemnată de pe fața ei când, într-o zi, pe neașteptate, acceptase și spusese că se căsătorește cu el.

Soames îi făcuse curte cu dăruirea și perseverența pe care cărțile și oamenii le preamăresc; în care bărbatul bate fierul atât de mult, încât îl face maleabil, iar în cele din urmă se vede răsplătit pentru strădania lui; iar de aici încolo noii căsătoriți trebuie să fie fericiți, ducând o viață armonioasă, ca sunetul clopotelor din ziua cununiei.

Îngândurat, Soames porni spre răsărit, mergând pe trotuarul din umbră.

Casa trebuia reparată, dacă nu se va decide să-și contruiască una la țară și să se mute acolo. De o lună încoace se gândea pentru a suta oară la lucrul acesta. N-avea motiv să se pripească! Îi mergea foarte bine, venitul său creștea mereu, ajunsese până la trei mii de lire pe an; dar capitalul investit nu era chiar atât de mare pe cât credea tatăl său. James avea tendința să-și creadă copiii mai bogați decât erau în realitate. "Eu pot cheltui cu ușurință opt mii", se gândi el, "fără să mai împrumut de la Robertson sau Nicholl".

Nu putuse afla ce fel de case construisese Bosinney, nici care erau prețurile lui. Ajunsese la concluzia că-și va putea impune condițiile. Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai mult îi plăcea această idee. Astfel afacerea va rămâne în familie — gând care, la un Forsyte, e instinctiv. Apoi el va putea beneficia de drepturile "națiunii favorizate", chiar dacă nu-i va face un preț derizoriu — cu toate că așa ar fi drept, deoarece el va da lui Bosinney prilejul să-și arate talentul, căci casa lui nu va fi un edificiu obișnuit.

Soames se gândi cu bunăvoință la comenzile pe care tânărul Bosinney le va căpăta după aceea, căci, ca orice Forsyte, era din cale-afară de optimist când putea profita de pe urma cuiva.

Biroul lui Bosinney era în Sloane Street, foarte aproape de el, așa încât putea urmări neîncetat planurile.

Poate că Irene nu se va opune să se mute din Londra, din moment ce logodnicul celei mai bune prietene a ei va construi casa. Poate că însăși căsătoria lui June depinde de această lucrare. Irene nu poate sta în calea căsătoriei lui June; nu, nu ar face niciodată așa ceva, el o cunoaște prea bine pe soția lui. Și June se va bucura; iată încă un avantaj pentru Soames.

Bosinney părea deștept, dar mai avea — ceea ce îl făcea și mai atrăgător — aerul că nu-și cunoaște prea bine interesele. Va fi ușor să tratezi cu el chestiunile bănești. Soames făcu această reflecție nu cu intenția de a-l păgubi; aceasta era o atitudine firească a minții lui — mintea oricărui bun om de afaceri — a tuturor miilor de oameni de afaceri pricepuți, întâlniți de el în Ludgate Hill.

Astfel el împlinea legile de nepătruns ale marii clase din care făcea parte — ale firii omenești însăși — când se gândea cu vădită plăcere că Bosinney e un om cu care te descurci ușor în chestiunile bănești.

În timp ce-și croia drum prin mulțimea ce forfotea pe stradă, ochii săi care, de obicei, erau fixați pe trotuar, în fața picioarelor lui, fură atrași în sus, spre cupola catedralei Sfântului Paul. Această biserică străveche îl atrăgea în mod cu totul deosebit și nu o dată, ci de două-trei ori pe săptămână, Soames se oprea din drumul său cotidian, intra înăuntru, oprindu-se pentru cinci sau zece minute în vreuna din aripile laterale, cercetând numele și epitafurile de pe monumente. Atracția pe care această mare biserică o exercita asupra lui era greu de tălmăcit: poate că îi dădea prilejul să-și concentreze gândurile asupra treburilor din ziua aceea. Dacă îl preocupa vreo afacere importantă sau care îi cerea o iscusință deosebită, el intra întotdeauna în biserică și trecea, atent ca un șoarece, de la un epitaf la altul. Ieșea apoi cu aceiași pași încetișori și pornea înainte spre Cheapside, cu mersul mai ferm și mai hotărât, parcă decis să cumpere un obiect pe care-l văzuse.

În această dimineață intra iar în catedrală; dar în loc să se furișeze de la un monument la altul, își ridică privirea spre coloanele și arcadele pereților și rămase nemișcat.

Fața lui ridicată în sus, cu privirea pioasă și emoționată, așa cum o au oamenii în biserică, devenise, sub imensa cupolă, albă ca varul. Ținea mâinile înmănușate în fața lui, încrucișate pe mânerul umbrelei. Apoi le ridică. Parcă îl cuprinsese o sacră inspirație.

"Da", gândi el, "trebuie să am spațiu pentru a-mi atârna tablourile".

În aceeași seară, la întoarcerea din City, se duse la biroul lui Bosinney. Îl găsi pe arhitect în cămașă, fumând pipă și trăgând linii pe un plan. Soames refuză paharul de *whisky* ce i-l oferă și intra de-a dreptul în subiect.

— Dacă nu ai ceva mai bun de făcut duminică, vino cu mine la Robin Hill să-mi spui părerea dumitale asupra unui loc de casă.

— Vrei să construiești ceva?

— Poate, spuse Soames, dar nu spune nimănui. Deocamdată vreau să știu părerea dumitale.

— Foarte bine, răspunse arhitectul.

Soames făcu ochii roată prin cameră.

— Locuiești cam sus, observă el.

Orice informație putea culege cu privire la natura și obiectul activității lui Bosinney îi era de folos.

— Deocamdată e destul de bine pentru mine, răspunse arhitectul. Dumneata ești învățat cu birourile elegante!

Își scutură pipa și o puse între dinți goală; probabil că îl ajuta să ducă conversația. Soames văzu pe fața lui două adâncituri, ca și cum și-ar fi supt obraji.

— Câtă chirie plătești pentru biroul ăsta?

— Cu cincizeci mai mult decât face, răspunse Bosinney.

Acest răspuns făcu impresie favorabilă asupra lui Soames.

— Cred că e mult, îi zise. Vin să te iau duminică pe la unsprezece.

Duminica viitoare veni cu o birjă și-l duse pe Bosinney la gară. Ajunși la Robin Hill, nu găsiră trăsură și meraseră pe jos o milă și jumătate, până la locul de casă.

Era ziua de întâi august — o zi minunată, cer fără nori și soare dogoritor — iar pe poteca dreaptă și îngustă care ducea spre vârful dealului, picioarele lor ridicau un praf galben.

— Teren nisipos, remarcă Soames, uitându-se peste umăr la haina pe care o purta Bosinney. În amândouă buzunarele avea vârâte suluri de hârtie, iar sub braț ducea un baston de formă ciudată. Soames observă și alte ciudățenii.

Numai un om deștept sau cu adevărat "Pirat" poate să-și permită libertatea de a se prezenta astfel. Dar cu toate că aceste excentricități îl revoltau pe Soames, ele îi dădeau și o oarecare satisfacție, căci erau semnele unor însușiri din care negreșit, va trage foloase. Dacă tipul știe să construiască o casă, ce importanță are îmbrăcămintea lui?

— Ți-am spus că doresc ca această casă să fie o surpriză, deci nu vorbi nimănui despre ea. Eu nu vorbesc niciodată despre treburile mele până ce nu le desăvârșesc.

Bosinney dădu din cap.

— Dacă amesteci și femei în planurile tale, nu știi niciodată unde ajungi, continuă Soames.

— Ah, femeile sunt niște diavoli! spuse Bosinney.

Această convingere dăinuia de multă vreme în fundul sufletului lui Soames, dar n-o tălmăcise încă niciodată în vorbe.

— Oh, mormăi el, începi și dumneata să... dar se opri, adăugând apoi iute, cu o pornire de nestăpânită mânie: June are un temperament... l-a avut întotdeauna.

— Temperamentul nu e lucru rău la un înger.

Soames nu spusese niciodată că Irene e un înger. El n-ar fi trecut niciodată peste instinctele lui cele mai profunde, îngăduind altor oameni să pătrundă în taina valorii pe care i-o atribuia soției lui; el nu se dezvăluia în fața altora. Nu răspunse.

Apucară pe un drum nou deschis și încă neisprăvit, care trecea peste un teren de vânătoare. Un drum ce ducea în unghi drept spre o carieră de pietriș, în dosul căreia se înălțau coșurile unei căsuțe de țară, în mijlocul desișului de copaci de la marginea unei păduri dese. Smocuri de iarbă mătăsoasă acopereau pământul gloduros, iar din ele ciocârliile își luau zborul în boarea soarelui. În zarea îndepărtată, peste nenumărate livezi și tufișuri, se profila un șir de dealuri.

Soames o porni înainte până ajunseră la celălalt capăt al terenului de vânătoare și acolo se opri. Era locul pe care-l alesese; dar acum când trebuia să destăinuiască și altcuiva pe ce pusese ochii, se simțea cam stingherit.

— Administratorul locuiește în căsuța aceea, spuse el: ne va da ceva de mâncare — cred că e mai bine să mâncăm ceva înainte de-a intra în subiect.

Apoi porni din nou și îl conduse pe Bosinney spre căsuță unde îi întâmpină administratorul, un bărbat înalt, numit Oliver, cu obrazul greoi și

barba încărunită. În timpul prânzului, din care Soames abia gustă, îl privi neîncetat pe Bosinney și o dată sau de două ori își trecu, pe furiș, batista de mătase peste frunte. În cele din urmă masa se sfârși și Bosinney se ridică.

— Cred că aveți de discutat unele lucruri împreună, spuse el; eu am să mă duc să dau o raită pe afară; și fără a aștepte răspunsul, ieși la plimbare.

Soames era avocatul acestui domeniu și petrecu aproape un ceas în tovărășia administratorului, privind planurile terenului și discutând ipotecile lui Nicholl și ale altora; iar problema terenului de construcție care-l interesa pe el o puse ca și cum ar fi fost vorba de o idee venită întâmplător.

— Șefii dumitale, zise el, ar trebui să-mi facă un preț mai mic, având în vedere că sunt primul care voi construi aici.

Oliver dădu din cap.

— Locul pe care l-ați ales, domnule, este cel mai ieftin din câte avem. Terenurile de pe vârful dealului sunt mult mai scumpe.

— De altfel, spuse Soames, încă nu m-am decis. Se prea poate să nu construiesc deloc. Prețul e foarte mare.

— Bine, domnule Forsyte, mi-ar părea rău dacă ați renunța și cred că faceți o greșală. Nu există în apropiere de Londra nici un petec de pământ cu o priveliște ca aceasta, și nici mai ieftin, dacă ținem seama de toate condițiile. N-ar trebui decât să facem puțină reclamă, și cumpărătorii ar veni buluc.

Se uitară unul la altul. Fețele lor spuneau deslușit: "Te respect ca om de afaceri; așa că nu te aștepta să cred un cuvânt din ceea ce spui!"

— Bine, repetă Soames, eu nu m-am hotărât încă: se prea poate să nu se facă nimic din toată afacerea. După aceste cuvinte își luă umbrela, puse mâna lui rece în aceea a administratorului, retrăgând-o fără să i-o fi strâns, și ieși la soare.

Se întoarse la terenul ales mergând încet, îngândurat. Instinctul îi spunea că ceea ce grăise administratorul era adevărat. Terenul era ieftin. Dar frumusețea lucrului consta în aceea că Soames știa că administratorul nu-l găsea cu adevărat ieftin; și așa că prețuirea pe care el o făcuse intuind era o victorie asupra aceleia a administratorului.

"Ieftin ori ba, vreau să fie al meu", gândi el.

Ciocârlile se înălțau în zbor, aerul era plin de fluturi, o dulce mireasmă se ridica din ierburile sălbatice. Mirosul ferigilor pline de sevă adia ușor dinspre pădure unde, ascunși în desiș, uguiau porumbeii; iar de departe, pe aripile vântului cald, plutea sunetul ritmat al clopotelor unei biserici.

Soames pășea cu ochii în pământ, buzele i se deschideau și închideau ca și cum ar fi gustat în gând o mâncare bună. Dar când ajunse la teren, Bosinney nu era nicăieri. După ce așteptă puțin străbătu terenul de vânătoare și porni spre deal. Ar fi strigat, dar se temea de sunetul vocii sale.

Terenul de vânătoare era părăsit și pustiu ca o prerie, liniștea nu era tulburată decât de foșnetul iepurilor care săreau înspre vizuinile lor și de cântecul ciocârlilor.

Soames, pionier fruntaș al mării armate a neamului Forsyte, mergând înainte pentru a civiliza aceste ținuturi sălbatice, simți că singurătatea,

cântecul nevăzut, aerul cald și dulce îi moleșesc elanul. Tocmai dădu să pornească înapoi când, în sfârșit, îl zări pe Bosinney.

Arhitectul era întins sub un uriaș stejar, al cărui trunchi — încununat de o imensă coroană de crengi și frunze — zdrențuit și noduros, de bătrânețe, se înălța la marginea culmii.

Soames trebui să-l bată pe umăr pentru a-l face să ridice privirea.

— *Hallo*, Forsyte! Am găsit locul potrivit pentru casa dumitale! Iată-l!

Soames se opri, apoi spuse, rece:

— Poate că ești foarte deștept, dar locul acesta mă costă o dată și jumătate cât celălalt.

— Dă-l încolo de preț, domnule, uită-te la priveliște!

Chiar de la picioarele lor se întindea un lan de grâu copt, care sfârșea într-o mică pădurească întunecată de lăstari. Arăturile și gardurile vii se întindeau până la brâul de dealuri albastre-cenușii din depărtare. În dreapta, într-o fâșie de argint, curgea râul.

Cerul era atât de albastru, soarele atât de strălucitor, că parcă peste tot ținutul acesta domnea o vară veșnică. Puful scaieților zbura în jurul lor, vrăjit de seninătatea zilei eterice. Aerul cald juca deasupra lanurilor, și totul era cuprins de un zumzet suav, nedeșluit, ca murmurul unor clipe strălucitoare care unesc, în bucurie, cerul și pământul.

Soames privea. Fără să vrea, ceva creștea în pieptul său. Să trăiești aici, în fața atâtor minunății, să le poți arăta prietenilor, să poți vorbi despre ele, să fie proprietatea ta!

Obrajii i se îmbujorară. Căldura, strălucirea, arșița puseră stăpânire pe simțurile lui așa cum, cu patru ani în urmă frumusețea lui Irene pusese stăpânire pe simțurile lui făcându-l s-o dorească. Aruncă pe furiș o privire spre Bosinney ai cărui ochi, ochi de "leopard pe jumătate îmblânzit", după cum spusese vizitiul, păreau a hoinări, sălbatici, în zare. Razele soarelui cădeau pe proeminențele obrazului său, pe pomeții ieșiți în afară, pe vârful bărbiei, pe brazdele verticale dintre sprâncene; iar Soames urmărea această față aspră, entuziastă nepăsătoare, cu un sentiment de neplăcere.

O adiere îndelungă, suavă, trecu peste lanul de grâu și aduse un val de aer cald pe obraji lor.

— Aș putea să-ți construiesc aici ceva extraordinar! îi spuse Bosinney în sfârșit, curmând tăcerea.

— Cred și eu! răspunse Soames, sec. Nu dumneata dai banii!

— Cu aproximativ opt mii de lire îți pot clădi un palat.

Soames deveni foarte palid — în el se dădea o luptă. Lăsă ochii în jos și spuse cu hotărâre:

— Nu pot cheltui atât.

Apoi porni încet, cu pasul ușor, înapoi către primul teren. Petrecură câțiva vreme acolo, vorbind despre detaliile casei pe care urma s-o construiască, apoi Soames se duse din nou la administrator.

Ieși cam după o jumătate de oră, îl luă pe Bosinney și porniră spre gară.

— Ei, zise el, abia deschizând buzele, în cele din urmă am cumpărat terenul acela al dumitale.

Apoi tăcu din nou; se gândea, încurcat, nu știa cum se făcuse că acest individ, pe care-l disprețuia profund, putuse răsturna hotărârea pe care o luase mai înainte.

Capitolul V CĂSNICIA UNUI FORSYTE

Ca mii de oameni luminați din clasa și generația sa, din acest mare oraș, Londra, care nu mai prețuiesc fotoliile roșii de catifea și știu că statuile moderne de marmură italiană sunt *vieux jeu*, Soames Forsyte locuia într-o casă necorespunzătoare cerințelor lui. La intrare avea un ciocănel de aramă de formă ciudată, ferestrele fuseseră transformate pentru a se deschide în afară, iar în fața lor erau vase de flori suspendate, pline cu cerceluși; în spatele casei (foarte distins) se afla o curte mică, pardosită cu cărămidă verde-jad, împrejmuată cu hortensii roz în ghivece albastre ca pana de păun. Aici, la adăpostul unui umbrar de culoarea pergamentului, care acoperea tot fundul curții, stăpânii casei sau musafirii puteau șede ferți de privirile curioșilor, în timp ce-și beau ceaiul sau se uitau la ultimele cutii de argint cumpărate de Soames.

Înăuntru domina mobilierul în stil Empire și William Morris. Pentru mărimea ei, casa era comodă; avea nenumărate nișe asemeni unor cuiburi, și obiecte mici de argint erau răspândite peste tot, ca niște ouă de pasăre, în această desăvârșire generală se războiau două gusturi greu de împăcat. Aici trăia o stăpână a casei care și într-o insulă pustie și-ar fi creat o atmosferă plăcută, și un stăpân pentru care atmosfera plăcută era o investiție făcută de el spre a-și spori venitul cu fiecare obiect pe care-l cumpăra, conform legilor întrecerii cu semenii săi. Această întrecere în eleganță îl făcuse pe Soames, pe când era la școală la Marlborough, să fie primul băiat care purta vestă albă vara și vestă de catifea în dungi iarna; ea îl făcu să nu apară niciodată în public cu cravata trecând peste guler și tot ea îl făcu să-și lustruiască ghetetele de lac pe estradă. În fața unei mulțimi de oameni care se adunaseră acolo pentru serbarea de fine de an și pentru a-l auzi recitind din Molière.

Soames, ca și mulți alți londonezi, era întotdeauna ca scos din cutie. Era cu neputință ca un fir de păr să nu fi fost la locul lui, cravata să-i fi fost deplasată cu o optime de centimetru din poziția perpendiculară, sau ca gulerul său să nu fie bine scrobit. Pentru nimic în lume n-ar fi ieșit din casă fără să fi făcut baie — era moda să faci baie zilnic — și cât amar dispreț avea pentru oamenii care omiteau acest lucru! Iar pe Irene ne-o putem închipui ca pe-o nimfă ce face baie în râuri ascunse, pentru a se bucura de prospețimea apei și de frumusețea propriului ei trup.

În conflictul care mocnea înăuntrul acestei case, fu învinsă femeia. Ca în lupta dintre saxoni și celți, care se duce încă în sânul națiunii, temperamentul mai impresionabil și mai receptiv a fost silit să primească o suprastructură convențională.

Astfel, casa lor semăna adesea cu sute de alte case care aveau aceleași aspirațiuni înalte, devenind: "Acea fermecătoare căsuță a lui Soames Forsyte, atât de originală, draga mea — cu adevărat elegantă!"

Dacă în loc de Soames Forsyte, citim James Peabody, Thomas Atkins sau Emmanuel Spagnoletti, adică oricare nume al unui englez din înalta burghezie londoneză cu oarecare pretenție de bun-gust, chiar dacă stilul mobilierului diferă, fraza va rămâne aceeași.

În seara de 8 august, o săptămână după expediția de la Robin Hill, în sufrageria acestei case — "atât de originală, draga mea — cu adevărat elegantă!", Soames și Irene era așezați la masă. Cina caldă duminică era un mic lux, dar cel obișnuit în această casă ca și în multe altele. Chiar la începutul căsniciei lor, Soames stabilise regula: "Servitorii trebuie să ne dea și duminică seara masă caldă — doar n-au nimic de făcut decât să cânte la armonică".

Acest obicei n-a produs nici un fel de reacție. Căci — semn rău, mai ales pentru Soames — servitorii erau devotați lui Irene, care, în ciuda tuturor tradițiilor, părea să le recunoască și lor dreptul de a avea slăbiciunile naturale firi omenești.

Fericita pereche ședea, nu față în față, ci în unghi drept la frumoasa masă de lemn de trandafir; mâncau fără față de masă — semn de deosebită eleganță — și până acum nu schimbaseră nici o vorbă.

Lui Soames îi plăcea să vorbească în timpul mesei: despre afaceri, sau despre ceea ce a mai cumpărat, și atâta vreme cât vorbea, tăcerea lui Irene nu-l chinuia. Dar în această seară îi fu cu neputință să vorbească. Hotărârea de a construi casa îi apăsase sufletul toată săptămâna, și se decise să-i împărtășească și soției lui.

Nervozitatea lui — arătată cu prilejul acestei destăinuiri — îl supăra profund. N-ar trebui să-l aducă în asemenea stare, femeia și bărbatul sunt doar o singură ființă. Irene nu se uitase la el niciodată de când se așezaseră la masă, și Soames se întreba la ce oare se putea gândi ea în tot acel timp. Era greu, când un bărbat muncea atât cât muncea el câștigând bani pentru ea — da, și cu durere în inimă — ca ea să șadă acolo privind — privind ca și cum pereții camerei ar întemnița-o. Atât și ar fi fost destul pentru ca bărbatul să se ridice și să plece de la masă.

Lumina lămpii cu abajur roz cădea peste gâtul și brațele ei. Lui Soames îi plăcea că Irene îmbrăca la masa de seară rochii decoltate, lucrul acesta îi dădea un sentiment de superioritate față de prietenii săi ale căror soții se mulțumeau, când cinau acasă, cu rochii închise la gât sau o simplă rochie de după-amiază. Sub lumina trandafirilor a lămpii, părul ei de culoarea chihlimbarului și pielea albă, făceau un minunat și straniu contrast cu ochii căprui închis.

Poate avea un om ceva mai frumos decât această masă de sufragerie cu nuanțele ei întunecate, cu trandafirii aceștia proaspeți și suavi, cu paharele de culoare rubinie și cu atâtea obiecte de argint? Poate avea un bărbat ceva mai frumos decât femeia care ședea cu el la masă? Recunoștința nu era o virtute a celor din neamul Forsyte care, veșnic în întrecere și plini de spirit

practic, nu aveau prilejul să fie recunoscători. Soames nu încerca decât o deznădejde, care ajunsese până la durere, că nu poseda femeia în măsura dreptului pe care îl avea în calitate de proprietar, că nu putea întinde mâna ca după trandafirul acela, s-o rupă și să-i soarbă toate tainele sufletului.

Toate celelalte bunuri ale lui, lucrurile pe care și le-a adunat, argintăria, tablourile, casele, banii investiți îi dădeau o tainică plăcere; numai ea nu-i dădea nimic.

Pe toți pereții acestei case, proprietatea lui, era scris acest lucru. Temperamentul său de om de afaceri se împotriva misterioasei amenințări că femeia aceea nu era făcută pentru el. Se căsătorise cu această femeie, o cucerise, și-o însușise, și i se părea că este împotriva celui mai elementar drept, a dreptului de proprietate, faptul că nu-i putea poseda decât trupul. Dar nu se știe — Soames avea mari îndoieli — dacă va mai putea poseda chiar și atâta. Dacă cineva i-ar fi spus că vrea să posede sufletul ei, i s-ar fi părut ridicol și sentimental. Și totuși asta dorea, dar îi era hărăzit să nu izbutească niciodată.

Irene era întotdeauna tăcută, pasivă, de-o blândă dușmănie; parcă se temea ca nu cumva printr-o vorbă, mișcare sau semn să-l facă să creadă că l-ar iubi; și Soames se întreba: "Trebuie să fie mereu așa?"

Ca mulți cititori de romane din generația sa (și Soames era un mare cititor de romane), avea o concepție de viață influențată de literatură și se legăna cu gândul că totul era o chestiune de timp. Până la urmă bărbatul cucerea întotdeauna inima soției sale. Chiar și în cazurile când — o categorie de cărți care nu-i prea plăceau — sfârșitul era tragic, soția își dădea întotdeauna sufletul cu amarnice regrete pe buze, sau dacă soțul era cel care murea — neplăcută idee — ea se arunca asupra trupului său neînsuflețit pradă unor remușcări chinuitoare.

Adeseori o ducea pe Irene la teatru, alegând instinctiv piese cu teme sociale, sau tratând unele probleme conjugale ale societății moderne care, din fericire, erau atât de diferite de problemele căsniciilor din viața trăită. El constata că și acestea se terminau tot ca romanele, chiar dacă în piesă apărea și un amant. În timp ce urmărea jocul, Soames avea adeseori simpatie pentru amant, dar la întoarcerea acasă, venind în trăsură cu Irene, își dădea seama că așa ceva nu se face, și se bucura că piesa se termina așa cum trebuie. Tocmai atunci era la modă un gen de bărbat puternic, mai degrabă aspru, foarte serios, care biruia întotdeauna la sfârșitul piesei. Soames nu avea nici un fel de simpatie pentru acest personaj, dacă nu s-ar fi gândit la situația lui personală, și-ar fi exprimat dezgustul față de acest tip de bărbat. Dar știa prea bine cât de important este pentru el să fie un bărbat victorios, chiar "puternic", și de aceea nu pomenise niciodată despre acest dezgust născut poate — ciudățenie perversă a naturii — din brutalitatea ascunsă în străfundul firii lui. Dar, în această seară, tăcerea lui Irene era neobișnuită. Nu mai văzuse niciodată o asemenea expresie pe fața ei. Și deoarece întotdeauna neobișnuitul sperie, Soames era speriat. Mâncă prăjitura și zori jupâneasa care aduna firimiturile de pe masă cu peria de argint. După ce aceasta ieși din sufragerie, își umplu paharul cu vin și spuse:

— A fost cineva azi după amiază?

— June.

— Ce voia?

Pentru neamul Forsyte era o axiomă că oamenii nu mergeau undeva decât dacă vor ceva.

— A venit să vorbească despre logodnicul ei, nu-i așa?

Irene nu răspunse.

— Mi se pare, continuă Soames, că e mai îndrăgostită ea de el decât el de ea. Se ține tot timpul după dânsul.

Privirea lui Irene îl făcu să se simtă stingherit.

— Cum îți permiti să spui așa ceva?! exclamă ea.

— De ce nu? Se vede cât de colo! Oricine poate vedea.

— Ba deloc. Iar dacă se vede, nu se cuvine s-o spui.

Soames își pierdu cumpătul.

— Ești o nevastă drăguță! îi spuse.

Dar în ascuns se miră de căldura răspunsului ei; de obicei nu era atât de însuflețită.

— Ești moartă după June! Dar pot să-ți spun un lucru: acum, că l-a luat la remorcă pe "Pirat", n-o să-i mai pese de tine nici de doi bani, și ai să-ți dai seama și tu. Dar în viitor n-ai s-o mai vezi mult, căci ne mutăm la țară.

Era bucuros că i-a putut spune noutatea la adăpostul acestei izbucniri de enervare. Se aștepta la un strigăt de spaimă; liniștea cu care fusese primită declarația îl îngrijora.

— Am impresia că nu prea te interesează, fu silit să adauge.

— Știam dinainte!

El o privi drept în față.

— Cine ți-a spus?

— June.

— De unde știa ea?

Irene nu răspunse. Iar el, mirat și încurcat, spuse:

— Pentru Bosinney e o afacere foarte bună: casa aceasta îl va lansa.

Cred că June ți-a spus totul despre ea.

— Da.

Urmă o nouă tăcere, apoi Soames adăugă:

— Bănuiesc că nu dorești să te muți la țară?

Irene nu răspunse.

— Nu știu ce vrei. Aici niciodată nu pari mulțumită.

— Ce importanță au dorințele mele?

Luă vasul cu trandafiri și părăsi camera. Soames rămase pe loc. Pentru asta semnase el contractul? Pentru atâta lucru va cheltui el aproape zece mii de lire?

Vorbele lui Bosinney îi veniră în minte: "Femeile sunt diavoli!"

Dar în curând se liniști. Putea fi și mai rău. S-ar fi putut întâmpla ca ea să se înfurie. Se așteptase la mai mult decât ceea ce s-a petrecut. În definitiv, a avut norocul ca June să spargă gheața din calea lui. Desigur că ea l-a discusut pe Bosinney: era de prevăzut.

Aprinse o țigaretă. La urma urmei, Irene n-a făcut o scenă! Va consimți — aceasta era cea mai bună însușire a ei; era rece, dar nu purta ranchiună. Și, suflând fumul țigaretii pe o buburuză care se așezase pe masa lucioasă, se lăsă dus de gânduri la casa pe care o visa. N-avea rost să-și facă sânge rău; chiar acum se va duce la Irene și va împăca lucrurile. Probabil că ședea afara, sub umbrarul japonez, în întuneric, și tricota. Ce noapte minunată, caldă...

Într-adevăr June venise în acea după-amiază, cu ochii strălucitori, spunând:

— Bun băiat, Soames! Pentru Phil, e nemaipomenit — tocmai ceea ce îi trebuia!

Fața lui Irene rămăsese întunecată și nedumerită. Atunci continuă:

— Noua voastră casă de la Robin Hill, firește! Ce? Nu știi?

Irene nu știa.

— Ah! Mi se pare că n-ar fi trebuit să-ți spun. Privindu-și nerăbdătoare prietena, strigă: Te uiți ca și cum nici nu ți-ar păsa! Nu-ți dai seama că este tocmai ceea ce doream eu — este adevăratul noroc pe care-l aștepta de atâta vreme. Acum veți vedea și voi ce poate el! Și apoi spuse toată povestea.

De când se logodise, părea că n-o prea interesează necazurile bunei ei prietene: în ceasurile pe care le petrecea cu Irene, vorbea mai ales despre preocupările ei și, din când în când, cu toată mila ei profundă, nu-și putea șterge din zâmbet acea nuanță de dispreț compătimitor față de femeia care săvârșise o asemenea greșeală în viața ei — o atât de gravă, ridicolă greșeală.

— Tot el o să facă și decorația interioară — va avea mână liberă. E perfect — June începu să râdă, micul ei trup fremăta de bucurie; ridică și lovi perdeaua de muselină. Știi doar că l-am întrebat chiar pe unchiul James. Dar amintirea acestui incident îi era atât de neplăcută, încât se opri brusc. Apoi, văzând că prietena nu participă deloc la entuziasmul ei, plecă. Din stradă se mai întoarse o dată și văzu că Irene stătea în pervaz. Ca răspuns la semnele pe care i le făcea June, ea duse mâna la frunte și, întorcându-se încet, închise ușa...

Soames trecu acum în hol și se uită prin fereastră.

Afară, sub umbrarul japonez, Irene ședea foarte liniștită, dantela de pe umerii ei albi se mișca în ritmul gingaș al răsuflării care-i ridica și cobora sânii.

Dar în preajma acestei făpturi tăcute, care ședea acolo nemișcată, în întuneric, plutea parcă un val de căldură, un freamăt ascuns de simțire, ca și cum întreaga-i ființă era cutremurată de o schimbare ce se producea în adâncuri.

Soames se furișă, pe nesimțite, înapoi în sufragerie.

JAMES INTRĂ ÎN ACȚIUNE

Nu trecu multă vreme și hotărârea lui Soames de a construi o casă făcu înconjurul familiei, producând agitația convenită în neamul Forsyte, ca de altfel orice hotărâre în legătură cu ideea proprietății.

N-a fost vina lui, căci el era hotărât să nu spună nimănui. Dar June, în marea ei fericire, îi spuse totul doamnei Small. Îngăduindu-i să povestească numai Mătușii Ann — credea c-o să se bucure biata bătrână adorabilă! Mai ales că Mătușa Ann nu mai ieșise din camera ei de câteva zile.

Doamna Small îi povesti de îndată Mătușii Ann care, cu spatele sprijinit pe perne, zâmbi și spuse cu vocea ei limpede, tremurând de bătrânețe:

— E foarte bine pentru scumpa mea June; dar sper că vor fi prevăzători — mie mi se pare cam primejdios!

După ce rămase singură, o umbră îi învălui fața, ca un nor ce prevestește ploaia pentru a doua zi.

De câteva zile zăcea în pat, străduindu-se mereu să-și încordeze voința; această preocupare i se așternu și pe obraz, iar colțurile buzelor ei se strângeau mereu.

Smither, fata în casă, care era de copil în serviciul ei, și despre care se spunea: "Smither — bună fată — dar atât de înceată!", îndeplinea în fiecare dimineață, și cu cea mai desăvârșită conștiinciozitate, ceremonia finală a acestei străvechi toalete. Scoțând dintr-o cutie albă, imaculată, acele bucle plate, cenușii — însemnul demnității personale a Mătușii Ann — le așeza cu grijă în mâna stăpânei ei și se întorcea cu spatele.

În fiecare zi, Mătușile Juley și Hester erau chemate pentru a-i da vești despre sănătatea lui Timothy; pentru a-i spune ce mai e nou pe la Nicholas, dacă mititica June a reușit să-l convingă pe Jolyon să mai scurteze durata logodnei, acum că domnul Bosinney clădește o casă pentru Soames; dacă, într-adevăr, nevasta lui Roger așteaptă un copil; cum a reușit operația lui Archie; cum a descurcat Swithin afacerea aceea cu casa goală din Wigmore Street. Oare Irene — tot mai cere dormitor separat? Iar în fiecare dimineață, i se spunea lui Smither: "Azi după masă am să cobor, Smither, cam pe la ora două. Va fi nevoie să mă sprijin de brațul dumitale, după atâtea zile de stat în pat!"

După ce îi povesti Mătușii Ann, doamna Small îi vorbi despre casă în mare secret, și doamnei Nicholas; aceasta, la rândul ei, o întrebă pe Winifred Dartie, presupunând, firește, că, fiind sora lui Soames, e la curent cu toate lucrurile acestea. De la ea, vestea ajunse în scurt timp la urechile lui James. Acesta fu din cale-afară de tulburat.

— Nimeni nu mi-a spus nimic, zise el. Și în loc să se ducă de-a dreptul la Soames, a cărui tăcere îl înspăimântase, își luă umbrela și porni spre Timothy.

Acolo o găsi pe doamna Septimus și pe Hester (care știa totul — dar păstra secretul, căci obosea tare când vorbea) gata, ba chiar grăbite, să discute ultimele știri. Părerea lor era că e foarte frumos din partea dragului lor Soames că-i dă de lucru domnului Bosinney, dar nu era oare cam riscant?

Cum i-a zis George? "Piratul"! Ce caraghios! Dar George a fost întotdeauna glumeț! În orice caz, așa totul rămâne în familie — ele socoteau că domnul Bosinney face parte din familie, cu toate că li se părea atât de ciudat.

Aici James le întrerupse:

— Nimeni nu știe nimic despre el. Nu știu ce vrea să facă Soames cu un tânăr ca acesta. Nu m-aș mira să fie mâna lui Irene aici. Am să vorbesc eu cu...

— Soames, interveni Mătușa Juley, i-a spus domnului Bosinney că dorește să nu afle nimeni. Sunt sigură că nu i-ar face plăcere să știe că se vorbește despre treburile lui, iar dacă Timothy ar ști, ar fi foarte supărat. Eu...

James duse mâna în dosul urechii.

— Ce? Am asurzit de-a binelea. Mi se pare că nu mai aud ce se vorbește. Pe Emily o doare un deget de la picior. N-o să putem pleca în Wales decât pe la sfârșitul lunii. Totdeauna intervine ceva! Și, după ce află ceea ce dorise, își luă pălăria și plecă.

Era o după-amiază frumoasă. Trecu prin parc îndreptându-se spre Soames, unde avea de gând să cineze, căci Emily era bolnavă în pat, iar Rachel și Cicely erau plecate într-o vizită la țară. O luă pe Row, pe cărarea dinspre Bayswater, spre Knightsbridge Gate, peste o pășune cu iarbă măruntă, pârlită de soare, pe care pășteau, ici și colo, oi negre; pe bănci ședeau perechi, iar pe iarbă oameni pripășiți, culcați cu fața la pământ, ca niște cadavre pe un câmp de luptă peste care a trecut valul băătăiei.

Mergea iute, cu capul în jos, și nu se uita nici la dreapta, nici la stânga. Priveliștea acestui parc, centrul câmpului său de bătaie, în care a luptat toată viața, nu-i trezi nici un gând, nici o închipuire. Aceste trupuri culcate la pământ, strivite de învâlmășeala luptei, aceste perechi de îndrăgostiți șezând lipiți unul de altul, care petreceau un ceas de paradis, smuls din monotonia vieții lor chinuite, nu treziră nici o imagine în mintea lui. Acest soi de imagini nu-l mai interesau; nasul lui, ca nasul unei oi, era îndreptat spre pășunea pe care pășea.

Unul din chiriașii săi nu-și plătea în ultima vreme chiria la timp, și se punea problema gravă dacă e mai bine să-l dea afară imediat sau să mai aștepte, căci acum, înainte de Crăciun, risca să rămână cu casa neînchiriată. Swithin a pățit-o rău de tot, dar așa-i trebuie, prea a așteptat mult!

La aceasta se gândea, mergând drept înainte și ținându-și umbrela cu grijă, de cârligul mânerului, astfel ca vârful ei să nu atingă pământul și nici mătasea să nu se tocească. Și cu umerii slabi, înalți, plecați înainte, cu picioarele lungi ce se mișcau iute, cu precizie mecanică, trecea prin parc, unde soarele strălucea cu razele lui luminoase peste atâta trândăvie — peste atâția oameni, martori vii ai luptei nemiloase pe care proprietatea o dezlănțuie sub razele lui; iar mersul lui James era ca zborul unei păsări călătoare deasupra mării.

Când porni spre Albert Gate, cineva îi atinse brațul.

Era Soames, care se întorcea de la birou pe Piccadilly și care trecu numaidecât de pe trotuarul umbrat pentru a-și întâmpina tatăl.

— Mama ta e în pat, zise James; tocmai veneam spre tine, dar poate ai alt program...

Raporturile exterioare dintre James și fiul său nu erau deloc sentimentale, lucru caracteristic pentru neamul Forsyte, cu toate că cei doi erau foarte legați unul de altul. Poate că se socoteau, reciproc, drept o investiție; în orice caz erau preocupați să le meargă bine și le făcea plăcere să fie împreună. Niciodată nu schimbaseră două vorbe despre problemele intime ale vieții și nici nu dezvăluiseră, unul în fața celuilalt, prezența vreunui sentiment adânc pe care l-ar fi încercat.

Ceva ce nu se poate tălmăci în vorbe îi lega unul de altul, ceva ascuns adânc în urzeala națiunilor și a familiilor — căci sângele, se spune, apă nu se face — și nici unul din ei nu era rece. Negreșit, lucrul de căpetenie în viața lui James era acum dragostea pentru copiii săi. Aceste fapte, trup din trupul lui, cărora putea să le lase banii pe care-i strângea, erau temeiul spiritului de economie. Iar la șaptezeci și cinci de ani, ce plăcere mai putea avea el, decât aceea de a strânge bani? Sensul vieții lui consta în a face economii pentru copiii săi.

Apoi James Forsyte, cu toate că mereu se plângea de ceva, era un om sănătos (în măsura în care sănătatea însemnează instinct de conservare, instinct exagerat la Timothy) și nu era om mai sănătos decât el în toată Londra; în această Londră căreia îi datora atât de mult și pe care o iubea cu atâta dragoste mută, pentru că era locul unde își agonisea averea. El avea acea minunată sănătate instinctivă a burgheziei. Mai mult decât în Jolyon, cu voința lui atotputernică și cu momentele lui de blândețe și filozofie — mai mult decât în Swithin, martirul fanteziilor sale — mai mult decât în Nicholas, care suferea din pricina iscusinței sale — și mai mult decât în Roger, victima spiritului său întreprinzător — într-însul bătea pulsul adevăratului compromis. Dintre toți frații, el era cel mai puțin strălucitor ca minte și ca personalitate, și de aceea avea șanse să trăiască pe veci.

Pentru James, mai mult decât pentru toți ceilalți, "familia" era importantă și scumpă. Atitudinea lui față de viață a avut întotdeauna ceva primitiv și odihnitor. El iubea căminul familial, îi plăcea bârfeala, îi plăcea să mârâie. Toate hotărârile lui erau făcute din smântâna pe care o aduna de pe mintea familiei; și, prin intermediul ei, de pe mințile a mii de alte familii de același soi. An de an, săptămână de săptămână, se ducea la Timothy, și în salonul fratelui său — cu picioarele unul peste altul, cu favoriții săi lungi și albi răsfirați peste gura-i complet rasă — urmărea cum fierbe cazanul familial, cum se ridică smântâna la suprafață; și apoi pleca întărit, împrăpat și liniștit, cu un sentiment de încredere ce nu se poate descrie.

Sub pavăza instinctului său de conservare, în James era multă blândețe. O vizită la Timothy era pentru el ca un ceas petrecut în poalele mamei; iar acea dorință arzătoare de a se simți ocrotit de aripa familiei influența, la rândul ei, sentimentele pe care le avea față de copiii săi; gândul că aceștia ar putea fi expuși la comentariile lumii în ceea ce privește banii, sănătatea sau reputația era un coșmar. Când fiul vechiului său prieten, John Street, se înscriesese voluntar în armată pentru a fi trimis în colonii, dădu din cap

mânios și se miră că John Street și-a dat consimțământul; iar când tânărul Street căzu răpus de suliță, fu atât de necăjit, încât se duse pe la toți prietenii anume pentru a le spune: "Știam dinainte ce-o să se întâmple — oamenii aceștia mă scot din fire!"

Când ginerele său, Dartie, trecu printr-o criză financiară, din pricina unei speculații cu acțiuni petroliere, James se îmbolnăvi de necaz. I se părea că clopotele morții sunaseră pentru bunăstarea lor. I-au trebuit trei luni de zile și o ședere la Baden-Baden până să-și revină; gândul că fără banii lui, ai lui James, numele lui Dartie ar fi apărut pe lista falșilor era îngrozitor pentru el.

Era atât de sănătos la trup, încât, dacă îl durea o ureche, se temea ca nu cumva să moară, iar orice boală trecătoare a soției sau a copiilor săi erau necazuri personale ale lui, intervențiile Providenței pentru a distruge liniștea lui sufletească; dar nu-l impresionau deloc durerile altor oameni — în afară de cercul strict al familiei lui — susținând că orice boală provenea din neîngrijirea ficatului.

Întotdeauna spunea: "Ei și ce? Nu-i de mirare. Și eu pățesc la fel când nu bag de seamă!"

În seara asta, în drum spre Soames, simțea că viața apasă greu asupra lui: Emily zăcea acasă cu dureri la un deget de la picior, Rachel hoinărea pe undeva pe la țară și de el nu-i păsa nimănui. Iar Ann era bolnavă — se temea că o să se piardă înainte de sfârșitul verii; în ultima vreme fusese de trei ori pe la ea și niciodată nu l-a putut primi! Apoi și ideea lui Soames de a-și clădi o casă, alt lucru care trebuia urmărit îndeaproape! În ceea ce privește necazul cu Irene, nu știa cum o să se sfârșească — dar multe încurcături pot ieși de aici.

Intră la numărul 62, Montpellier Square, cu cele mai bune intenții de a fi nenorocit.

Era ora șapte și jumătate; Irene, îmbrăcată pentru masa de seară, ședea în salon. Purta rochia ei aurie — căci după ce apăruse cu ea la un dineu, o serată și un bal, o îmbrăca acum acasă — pieptul îi era împodobit cu o cascadă de dantelă, asupra căreia se opriră de îndată ochii lui James.

— Unde-ți cumperi tu lucrurile? zise cu voce gravă. Rachel și Cicely nu sunt nici pe jumătate atât de bine îmbrăcate. Dar dantela aceea cu trandafiri brodați... Nu e veritabilă!

Irene se apropie, pentru a-i dovedi că se înșală.

Și, în ciuda voinței lui, James simți înrâurirea farmecului ei, a parfumului ușor insinuant, pe care-l emana. Nici un Forsyte care se respectă nu se dă bătut de la prima lovitură, de aceea spuse în treacăt:

— Nu mă pricep — dar îmi închipui că cheltuiești sume frumoase pentru toalete!

Gongul sună și Irene își trecu brațul ei alb pe sub brațul socrului și-l conduse în sufragerie. Îl pofti să se așeze pe locul obișnuit al lui Soames, la stânga ei, pe cealaltă latură a mesei, în partea aceea venea puțină lumină, așa încât razele soarelui ce apunea nu-l supărau: James începu să-i vorbească despre el însuși.

În curând simți o schimbare în ființa lui, o dulceață ca aceea pe care o

simte poate un fruct în bătaia soarelui; parcă îl mângâia cineva, îl lăuda, îl răsfața, și toate acestea fără un singur gest de mângâiere, fără vreun cuvânt de laudă din partea ei. Simțea că tot ceea ce mănâncă îi prieste; acasă la el nu avea această senzație; nu-și mai aducea aminte când îi mai plăcuse atât de mult un pahar de șampanie; întrebând de marcă și preț, se minună că e aceeași șampanie pe care o avea și el, în mari cantități, dar pe care n-o putea bea niciodată. Imediat luă hotărârea de a spune furnizorului său de vinuri că-l păcălise.

Ridicând ochii din farfurie, zise:

— Aveți o mulțime de lucruri frumoase aici. Cât ați dat pe zaharnița asta? Nu m-aș mira să fi costat o groază de bani!

Tabloul de pe peretele din fața lui îi plăcea foarte mult. Era un dar de-al lui.

— Nu știam că e chiar atât de bun! spuse James.

Se ridicară de la masă și merseră în salon. James tot lângă Irene.

— Iată ce numesc eu o masă strașnică, șopti el, aplecându-se curtenitor peste umerii ei. Nimic greu — și nici prea franțuzit. Acasă nu-i chip să mănânc așa. Plătesc bucătăresei șaiszeci de lire pe an, dar nu e în stare să-mi dea o masă ca asta!

Nu spuse nici o vorbă despre construirea casei și nici chiar când Soames, scuzându-se că are de lucru, se duse în odaia de la etaj, unde își ținea tablourile, nu pomeni vreun cuvânt.

James rămase singur cu nora lui. Căldura provocată de șampanie și de un lichior excelent pâlpâia încă în el. Avea multă afecțiune pentru Irene. Era, într-adevăr, o făptură atrăgătoare; te asculta cu luare-aminte și înțelegea tot ce-i spuneai. Iar în timp ce vorbea, îi examina toată ființa, de la pantofii de culoarea bronzului, până la valurile de aur din părul ei. Era așezată într-un fotoliu Empire și numai umerii i se sprijineau de marginea de sus a scaunului — trupul ei drept și flexibil se legăna ca și cum n-ar fi fost legat de șolduri; de parcă, prin fiecare mișcare, s-ar fi dăruit brațelor unui iubit. Buzele ei zâmbeau, ochii îi erau pe jumătate închiși.

Poate că descoperirea primejdiei ce zăcea în farmecul profund al acestei ființe, sau vreo tulburare de digestie, făcură ca, deodată, James să amuțească. Nu ținea minte să fi fost vreodată singur cu Irene. Și, privind-o așa, fu cuprins de un simțământ ciudat, ca și cum s-ar fi aflat în fața unei făpturi ciudate și necunoscute.

Oare la ce se gândea ea, șezând așa, rezemată de fotoliu?

Când reîncepu să vorbească, vocea lui era mai aspră, ca și cum s-ar fi deșteptat dintr-un vis frumos.

— Ce faci tu toată ziua? întrebă el. Nu vii niciodată pe la Park Lane!

Ea se scuză cu stângăcie, dar James nu se uita la ea. Nu voia să creadă că într-adevăr se ferește de ei — nu, i-ar fi fost prea greu.

— Îmi place să cred că n-ai vreme. Ești tot timpul cu June. Îmi închipui cât o ajuți, o însoțești când e cu tânărul acela și-i dai fel de fel de sfaturi. Aud că nu mai e niciodată acasă în ultima vreme: sunt convins că unchiului Jolyon nu-i place să fie lăsat atât de mult singur. Aud că June se ține mereu după

acest Bosinney; probabil că vine aici în fiecare zi. Dar, ia spune-mi, ce părere ai dumneata despre el? Crezi că știe ce vrea? Mie mi se pare că nu e cine știe ce de capul lui! Aș putea spune că ea va ține hățurile!

Obrajii lui Irene se înroșiră; iar James se uită la ea bănuitor.

— Poate că nu-l înțelegi prea bine pe domnul Bosinney, spuse ea.

— Nu-l înțeleg! se răsti James. Cum să-l înțeleg? Se vede doar cât de colo că e unul din băieții aceia cu pretenții de "artist". Se zice că-i deștept — dar toți se cred deștepți! Dar tu știi mai multe despre el decât mine, îi zise îndreptându-și din nou privirea iscoditoare asupra ei.

— El face planurile pentru casa lui Soames, spuse ea blând, cu intenția de a potoli lucrurile.

— Tocmai aici voiam să ajung, continuă James; nu pricep ce are de gând Soames cu un tânăr ca ăsta; de ce nu se duce la un arhitect de prima mână?

— Poate că domnul Bosinney e de prima mână!

James se ridică și, ținându-și capul aplecat, făcu înconjurul odăii.

— Așa e, spuse el. Voi tinerii sunteți solidari și credeți că știți totul mai bine decât ceilalți.

Trupul său înalt, uscat, se opri în fața ei; James ridică un deget, apoi îl îndreptă spre pieptul lui Irene, acuzând-o parcă de frumusețea ei.

— Tot ce pot să spun este, că acești indivizi cu pretenții de artiști, sau oricum și-ar spune ei, nu sunt deloc oameni de nădejde; iar sfatul pe care ți-l dau eu ție este să nu-ți prea faci de lucru cu el!

Irene zâmbi; iar mișcarea buzelor ei era o ciudată provocare. Parcă nu mai era atât de respectuoasă față de el. Sâni ei se ridicau și coborau ca pătrunși de o mânie ascunsă; își ridică mâinile de pe brațele fotoliului și le apropie una de alta, până ce vârfurile degetelor se atinseră, în timp ce ochii ei întunecați priveau spre James cu o căutătură de nepătruns.

Acesta, posomorât, scruta podeaua.

— Să-ți spun părerea mea: păcat că n-ai un copil, să ai la ce te gândești și cu ce te ocupa!

Fața lui Irene se întunecă deodată, și chiar James își dădu seama că întregul ei trup încremenise sub îmbrăcămintea ușoară de mătase și dantelă.

Se inspăimântă de efectul pe care-l produsese și, ca mulți bărbați lipsiți de curaj, încercă să se scuze, făcând pe îndrăznețul.

— Mi se pare că nu-ți prea place să ieși din casă. De ce nu vii cu noi la Hurlingham? De ce nu te duci din când în când la teatru? La vârsta ta ar trebui să te distrezi mai mult! Doar ești femeie tânără!

Fața ei îngândurată se întunecă; James se enervă.

— Ei! eu nu știu nimic; mie nu-mi spune nimeni nimic. Soames trebuie să-și poarte singur de grijă, să nu aștepte de la mine — asta-i tot...

Mușcându-și colțul degetului arătător, aruncă pe ascuns o privire rece și aspră către nora sa.

Ochii ei, fixați asupra lui, îl întâmpinară cu o căutătură atât de întunecată și profundă, încât glasul i se opri și îl trecură sudorile.

— Acum trebuie să plec, spuse el după o scurtă tăcere, și peste un minut se ridică, puțin cam mirat, ca și cum se aștepta să fie reținut. Strânse

mâna lui Irene și primi să fie condus până la ușă; i-o deschise și-l lăasă să iasă. Nu luă birjă, voia să meargă pe jos; Irene o să-i spună lui Soames noapte bună din partea lui, iar dacă avea poftă de puțină distracție, foarte bine, el, James, o va duce cu trăsura la Richmond.

Merse pe jos până acasă, urcă scările și o trezi pe Emily din primul somn — nu închisese ochii de douăzeci și patru de ore — pentru a-i spune că, după părerea lui, treburile merg rău la Soames. Dezbătu o jumătate de oră această problemă și, în sfârșit, declarând că nu putea dormi deloc, se întoarse pe o parte și începu să sforăie.

La Montpellier Square, Soames, ieșind din odaia cu tablouri, se oprise la capătul de sus al scării, ferindu-se să fie văzut, și se uita la Irene care cerceta scrisorile venite cu ultima poștă. Ea trecu în salon; dar peste un minut se întoarse, oprindu-se în loc: parcă asculta ceva; apoi urcă încetișor scara, cu o pisică în brațe. Soames îi vedea fața aplecată spre micul animal, care torcea lipit de gâtul ei. De ce oare la el nu se uita niciodată cu o asemenea privire?

Deodată îl zări, și chipul i se schimbă.

— A sosit vreo scrisoare pentru mine? o întrebă el.

— Trei.

Soames se dădu la o parte, iar ea, fără a mai spune o vorbă, trecu spre camera de culcare.

Capitolul VII

MICA GREȘEALĂ A BĂTRÂNULUI JOLYON

În aceeași după-amiază, bătrânul Jolyon părăsi terenul de cricket de la Lord, cu intenția de a merge acasă. Înainte de-a ajunge la Hamilton Terrace, își schimbă părerea, făcu semn unui birjar, și îi dădu adresa în Wistaria Avenue. Se hotărâse.

În săptămâna aceea June abia dăduse pe acasă; de multă vreme nu mai stătuse cu el, de fapt, de când s-a logodit cu Bosinney. Nu-i ceruse niciodată să stea lângă el. Nu era în obiceiul lui să ceară oamenilor ceva! June însă nu mai avea decât un singur gând: Bosinney și treburile lui. Iar pe el îl părăsise, singur în casa aceea mare, cu o mulțime de servitori, unde din zori și până-n noapte nu găsea un suflet de om cu care să schimbe o vorbă. Clubul lui era închis pentru curățenie; ședințele Consiliilor de Administrație erau suspendate pentru vacanță, deci nu avea pentru ce merge în City. June ar fi dorit ca bătrânul să plece în vilegiatură; ea nu putea pleca, căci Bosinney era la Londra.

Dar unde era să plece? în străinătate nu putea merge singur; marea îi obosea ficatul; nu putea suferi viața de hotel. Roger mergea într-o stațiune de hidroterapie, dar el nu putea risca un nou tratament la vârsta lui. De altfel toate stațiunile la modă acum erau curată șarlatanie!

Cu asemenea gânduri își crea singur disperarea care-i cuprinsese sufletul. Brazdele din obraji i se adânceau, ochii îi deveneau din zi în zi mai

melancolici, dând un aer atât de neobișnuit acestei fețe, puternică și senină până atunci.

Astfel în această după-amiază porni din St. John's Wood, în lumina aurie ce scălda coroanele rotunjite ale salcâmlor verzi din fața caselor mărunte, în strălucirea soarelui de vară ce părea că sărbătorește micile grădini. Privea în jurul său cu luare-aminte, căci se afla într-un cartier unde nici un Forsyte nu intra fără un vădit dezgust și o curiozitate ascunsă.

Birja se opri în fața unei căsuțe de culoare galben-deschis, nezugrăvită de multă vreme. Avea un gard exterior și părea cam rustică.

Coborî din trăsură cu o înfățișare foarte liniștită; capul masiv, cu mustața răsfirată în jos și cu aripi de păr alb, apărea drept de tot pe sub borurile late ale pălăriei. Privirea lui era fermă, puțin cam mânioasă. Iată unde l-a adus viața!

— Domnul Jolyon Forsyte e acasă?

— Da, domnule! Pe cine să anunț, vă rog?

Bătrânul Jolyon nu se putu stăpâni, și zâmbi puțin când îi spuse micii servitoare numele său. Parcă era o broscuță caraghioasă!

Străbătu în urma ei un vestibul întunecos și ajunse într-un mic salon format din două cămăruțe, cu mobila îmbrăcată cu cînt; mica servitoare îl pofti să ia loc.

— Sunt cu toții în grădină, domnule; dacă sunteți bun, luați loc, mă duc să-i chem.

Bătrânul Jolyon se așeză în fotoliul acoperit cu cînt și privi în jurul său. Toată casa i se păru cam sărăcăcioasă. Era un fel de — nici nu știa exact cum să-i zică — jerpeală, sau mai degrabă încropeală, peste tot. Din tot ce vedea el, nici o mobilă nu valora cinci lire. Pereții, nevopsiți de multă vreme, erau împodobiți cu schițe în acuarelă; de-a curmezișul tavanului șerpuia o lungă crăpătură.

Aceste căsuțe erau toate vechi, locuințe de categoria a doua. Chiria nu putea fi mai mare de o sută de lire pe an. Îl durea peste măsură că un Forsyte — ba încă fiul său — locuia într-o asemenea casă.

Servitoarea se întoarse. "Dorește domnul să poftească în grădină?"

Bătrânul Jolyon ieși prin ușa cu geamlăc. Coborînd scările, băgă de seamă că totul ar trebui vopsit din nou.

Tânărul Jolyon, soția sa, cei doi copii și câinele Balthazar erau cu toții în grădină, așezați sub un păr.

Pașii pe care-i făcu spre ei au constituit actul cel mai curajos din viața bătrânului Jolyon; dar nici un mușchi de pe obrazul său nu se clinti, nici un gest de nervozitate nu-l trăda. Ochii săi, adânciți în orbite, erau îndreptați cu hotărâre asupra inamicului.

În aceste două minute bătrânul Jolyon dădu cea mai desăvârșită dovadă că poseda în mod inconștient vigoarea, echilibrul și vitalitatea care făcuseră din el, și din atâția alții din clasa lui, seva națiunii. Simplitatea cu care își conduc treburile, lăsând la o parte tot ceea ce nu-i privește direct, este simbolul individualismului firesc, născut în fiecare englez, datorită izolării naturale a țării.

Câinele Balthazar adulmeca de jur-împrejur marginile pantalonilor săi. Această corcitură prietenoasă și cinică — fructul unei legături dintre un pudel rusesc și un foxterier — mirosea că se întâmplă ceva neobișnuit.

După ce se salutară în mod curios, bătrânul Jolyon se așează într-un fotoliu de răchită; cei doi nepoți, sprijiniți fiecare de câte un picior de-al lui, îl priveau tăcuți, căci nu mai văzuseră niciodată un om atât de bătrân.

Copiii nu semănau între ei; parcă se vedea că se născuseră în împrejurări diferite. Jolly, copilul păcatului, cu obrazul durduliu, părul de culoarea cânepii, pieptănat în sus, cu gropiță în bărbie, avea un aer de gingășie îndărătnică și ochi de Forsyte. Mica Holly, copilul căsătoriei, brunetă, cu ochii cenușii, gânditori, ai mamei sale, avea un aer solemn.

Câinele Balthazar, după ce înconjură cele trei mici straturi de flori, în semn de dispreț desăvârșit pentru toată lumea, se așează și el în fața bătrânului Jolyon și, dând din coada-i încolăcită deasupra spatelui, se uita în sus fără a clipi din ochi.

Chiar și în grădină, aceeași impresie de sărăcie îl chinuie pe bătrânul Jolyon. Scaunul de răchită scârțâie sub greutatea lui; straturile de flori păreau prăpădite, iar în fund, lângă peretele înălțat de funingine, pisicile își făcuseră potecă.

În timp ce el și nepoții se priveau cercetându-se cu luare-aminte, curioși dar încrezători, așa cum se petrec lucrurile între oamenii foarte bătrâni și cei foarte tineri, tânărul Jolyon nu-și luă ochii de la soția sa.

Obrazul ei subțire și oval, cu sprâncene drepte și cu ochi mari, cenușii, se împurpurase. Părul pieptănat spre spate, în bucle mari, începuse a încărungi — ca și al tânărului Jolyon — și această culoare cenușie dădea obrazilor ce i se aprinseseră brusc un patetism dureros.

Expresia de pe fața ei — așa cum nu o văzuse niciodată, căci o ascundea întotdeauna de el — trăda resentimente ascunse, dorințe și temeri. Ochii ei sub sprâncenele tremurânde priveau îndurerați. Tăcea.

Doar Jolly vorbea; el poseda multe lucruri și dorea din suflet ca și acest necunoscut prieten, cu mustați nemaipomenit de mari, cu mâinile acoperite de vine albastre, care ședea picior peste picior ca și tatăl său (obicei pe care și el încerca să și-l însușească) să afle despre ele; dar fiind un Forsyte — deși nu împlinise încă opt ani — nu pomeni de lucrul care, în acel moment, îi era cel mai scump: o tabără de soldați din vitrina unei prăvălii, pe care tatăl său îi făgăduise că i-o va cumpăra. Nu încapă îndoială că i se părea ceva prea prețios ca să vorbească despre ea, temându-se să nu ispitească astfel pe zei.

Iar razele soarelui se jucau printre frunze, deasupra acestui grup format din reprezentanții a trei generații, adunați aci liniștiți, sub părul care de mult nu mai dăduse rod.

Pe obrazul zbârcit al bătrânului Jolyon apărură pete roșii, așa cum roșesc de obicei obrații oamenilor bătrâni la soare. Luă una din mâinile lui Jolly și o strânse într-a lui; băiatul i se urcă pe un genunchi, iar micuța Holly, uluită de acest tablou, să cațără pe celălalt; câinele Balthazar se scărpină cu zgomote ritmice.

Deodată, tânăra doamnă Jolyon se ridică și intră grăbită în casă. Peste

un minut, soțul ei mormăi o scuză și o urmă. Bătrânul Jolyon rămase singur cu nepoții.

Natura, cu neînchipuita-i ironie, urmându-și legile ciclice, începu să producă una din straniile ei revoluții în străfundul sufletului lui. Și aceea duioșie pentru copiii mici, acea pasiune pentru viața ce începe, care-l făcuse să-și părăsească fiul pentru a o urma pe June, lucra acum în firea lui, împingându-l să o părăsească pe June și să se lege de acești copilași mici. Tinerețea a ars întotdeauna ca o flacără în pieptul său, și acum tot spre tinerețe se întorcea. Spre aceste mici făpturi, atât de nepăsătoare, care cereau îngrijire; spre acești mici obrăjori rotunzi care treceau atât de ușor de la supărare la voioșie, spre glasurile lor cristaline și râsul ascuțit, spre mânuțele acestea care trăgeau de el în toate părțile și spre trupurile acestea mici, care se atingeau de picioarele lui, spre tot ceea ce era tânăr, tânăr și iarăși tânăr. Și ochii lui se îmblânziră, vocea și mâinile sale slabe și vânoase se îmblânziră și inima din el se îmblânzi. Iar pentru acele mici ființe el deveni deodată un loc plăcut, un loc unde se simțeau apărați, unde puteau vorbi, râde, unde se puteau juca; până când, de pe scaunul de răchită al bătrânului Jolyon, desăvârșita voioșie a trei inimi strălucea ca lumina soarelui.

Dar tânărul Jolyon, care își urmase soția, simțea altceva.

O găsi așezată în fața măsuței ei de toaletă, cu obraji în mâini. Umerii i se cutremurau de plâns. Pasiunea cu care această femeie își căuta suferințe era de neînțeles pentru el. O văzuse de sute de ori în asemenea stări și nu pricepea cum de a putut răbda: de fiecare dată crezuse că sunt stări de neînvins, și că ceasul cel din urmă al căsătoriei lor sunase.

La noapte, desigur, o să-l strângă în brațe și o să-i spună:

"Ah! Jo, cât suferi tu din pricina mea!", așa cum mai făcuse de sute de ori până atunci.

Întinse mâna, și, pe nesimțite, își strecură trusa de bărbierit în buzunar.

"Nu pot rămâne aci", gândi el; "trebuie să cobor!" Fără a spune o vorbă, ieși din cameră și se întoarse pe pajiște.

Bătrânul Jolyon o ținea pe genunchi pe micuța Holly, care pusese stăpânire pe ceasul lui; Jolly, foarte roșu în obraji, încerca să-i arate că știe să stea în cap. Câinele Balthazar venise cât se poate de aproape de masa de ceai și stătea cu ochii ațintiți la prăjitură.

Tânărul Jolyon simți pornirea răutăcioasă de a le tăia scurt petrecerea.

Ce nevoie a avut tatăl său să vină aici și să-i tulbure soția în halul acesta? A fost un șoc, după atâția ani! Ar fi trebuit să știe; ar fi trebuit să-i dea de veste. Dar oare când și-ar fi putut închipui un Forsyte că purtarea lui tulbură pe cineva? Și în gândurile lui, îl condamna pe nedrept pe bătrânul Jolyon.

Vorbi aspru cu copiii și le spuse să-și bea ceaiul. Copiii, foarte mirați, căci nu-l mai auziseră niciodată vorbind atât de sever, plecară ținându-se de mână; mica Holly se întoarse și mai privi o dată peste umăr.

Tânărul Jolyon turnă ceaiul, spunând:

— Soția mea nu se prea simte bine azi; dar știa că tatăl său pătrunsese pricina acestei retrageri subite și aproape îl ura pe bătrân pentru că ședea

acolo atât de liniștit.

— Ai o căsuță drăguță aici, zise bătrânul Jolyon, cu o privire ascuțită. Cred că ai luat-o cu chirie!

Tânărul Jolyon dădu din cap.

— Nu-mi plac vecinii! continuă bătrânul Jolyon, prea sunt oameni de rând.

Tânărul Jolyon răspunse:

— Da, suntem oameni de rând!

Tăcerea nu mai era întreruptă decât de scărpinatul câinelui Balthazar.

Bătrânul Jolyon spuse simplu:

— Mi se pare ca n-ar fi trebuit să vin aici, Jo; dar am rămas atât de singur!

La aceste cuvinte, tânărul Jolyon se ridică și puse mâna pe umărul tatălui său.

În casa vecină, cineva cânta fără încetare la un pian dezacordat *La donna e mobile*; și mica grădină căzu în umbră, soarele nu mai atingea decât peretele din fund lângă care ședea o pisică ghemuită, cu ochii galbeni și somnoroși îndreptați spre câinele Balthazar. Se auzea un zumzet ușor, de forfoteală foarte îndepărtată; plantele agățătoare dimprejurul grădinii acopereau orice vedere în afară de cer, de casă și de părul cu crengile din vârf încă aurite de soare.

Mai șezură câțeva vreme acolo, vorbind destul de puțin. Apoi bătrânul Jolyon se ridică pentru a pleca, și nici un cuvânt nu fu rostit despre vreo revenire a lui.

Plecă foarte trist. Ce sărăcăcioasă, mizeră casă! Și se gândi la casa mare din Stanhope Gate, reședință potrivită pentru un Forsyte, cu enorma cameră de biliard și cu salonul acela mare, în care nu intra nimeni cu săptămânile.

Femeia aceea, a cărei față îi plăcea destul de mult, era prea puțin pregătită pentru viață; îi făcea zile grele lui Jo, știa el! Iar copiii aceia încântători! Ah! ce soartă nebună și groaznică!

Mergea spre Edgware Road, între șiruri de case mici, care toate îi trezeau în minte (cu totul neîntemeiat, desigur, dar prejudecățile unui Forsyte sunt sfinte) întâmplări sumbre de un fel sau altul.

Societatea, adică babornițele și maimuțele clevetitoare s-au pus să-l condamne pe fiul lui, carnea și sângele lui! O grămadă de femei bătrâne! Lovea cu umbrela în pământ, ca și când ar fi vrut să străpungă inima acestui blestemat organism social ce îndrăznise să-i ostracizeze fiul acesta din care el ar fi putut sorbi viață!

Lovea cu umbrela plin de mânie; dar el însuși acceptase verdictul Societății vreme de cincisprezece ani — și abia azi îi trădase.

Se gândi la June, la mama ei moartă și la întreaga poveste, cu toată amărăciunea din trecut. Nenorocită întâmplare!

Trecu multă vreme până ajunse la Stanhope Gate, căci, cu încăpățânarea-i înăscută, deși era foarte obosit, merse totuși pe jos tot drumul.

După ce se spală pe mâini la toaleta de la parter, trecu în sufragerie pentru a aștepta cina; era singura încăpere în care stătea când June nu era acasă — aici se simțea mai puțin părăsit. Jurnalul de seară nu venise încă; isprăvisese de citit *Times*-ul, și deci nu mai avea nimic de făcut.

Camera era foarte liniștită, dădea spre o stradă dosnică, zgomotul circulației nu ajungea până aici. Nu-i plăceau câinii, dar acum chiar și un câine i-ar fi putut ține de urât. Privirea lui, hoinărind pe pereți, se opri la un tablou cu titlul: "Grup de bărci pescărești olandeze la apusul soarelui", capodopera colecției sale. Nu-i făcu plăcere. Închise ochii. Era singur! N-ar trebui să se plângă, știa prea bine, dar n-avea încotro: era un biet om — întotdeauna a fost un biet om — n-a avut curaj! Acestea erau gândurile lui.

Majordomul veni să aștearnă masa pentru cină și, părându-i-se că stăpânul său doarme, se mișcă cu băgare de seamă. Acest bărbat purta pe lângă barbă și o mustață, fapt care isca grave îndoieli printre membrii familiei — mai ales între cei care, ca Soames de pildă, frecventaseră școli publice³, și erau obișnuiți cu corectitudine în această materie. Poate fi acesta un adevărat majordom? Glumeții îi spuneau: "Neconformistul unchiului Jolyon": iar George, recunoscutul șugubăț, l-a poreclit "Mironositul".

Se mișca încoace și încolo, între bufetul cel mare și lucios și masa lustruită, într-o nemaipomenită tăcere.

Bătrânul Jolyon îl urmărea, prefăcându-se că doarme. Individul acesta era un om ascuns — așa îl socotise întotdeauna — singura lui grijă fiind să-și facă iute treaba, cum o fi, pentru a pleca apoi la curse, la familia lui ori cine știe unde. Un trântor! Mai era și gras! Și puțin îi păsa de stăpânul său!

Dar pe urmă, fără să vrea, îl cuprinse unul din acele momente de filozofare care-l deosebea de ceilalți membri ai familiei Forsythe.

"Dar, la urma urmei, de ce să-i pese de stăpânul său? El nu-i plătit ca să-mi poarte mie de grijă; atunci, de ce să i-o cer? În lumea aceasta omul nu poate pretinde afecțiune, dacă nu dă ceva în schimb." Poate că în lumea de dincolo e altfel — nu se știe, nu putea spune ce va fi dincolo! Și închise din nou ochii.

Fără oprire și umblând tiptil, majordomul își vedea de treabă, scoțând lucrurile din diferitele sertare ale bufetului. Pe cât putea, săvârșea totul cu spatele spre bătrânul Jolyon, căci i se părea că astfel nu comite necuviința de a lucra în prezența stăpânului. Din când în când sufla pe furiș pe câte o piesă din argintărie, frecând-o apoi cu o bucată de piele de căprioară. Părea că toată atenția lui era îndreptată asupra cantităților de vin din carafe, pe care le ridica cu grijă destul de sus, așezându-le apoi pe masă, iar barba lui protectoare cădea asupra lor. Când isprăvi, se opri o clipă pentru a-și privi stăpânul, și în ochii lui verzui era o licărire de dispreț.

La urma urmei, stăpânul nu era decât un moșneag, cu care nu prea aveai ce face!

Ușurel, ca un piseu, trecu în cealaltă parte a încăperii și trase clopotul. Ordinul pe care-l primise era: "Masa la ora șapte!" Și ce-i dacă stăpânul

³Învățământul special pe care nu-l frecventau decât tinerii din aristocrație.

doarme? Să se deștepte! Noaptea doarme omul! Avea și el doar treburile lui; la ora opt și jumătate trebuia să fie la club.

Ca răspuns la clopot, apăru un valet cu o supieră de argint. Majordomul i-o luă din mână și o puse pe masă, apoi, stând în picioare, în cadrul ușii deschise, ca și cum ar fi avut musafiri de anunțat, spuse cu o voce solemnă:

— Masa e servită, domnule!

Încet, bătrânul Jolyon se ridică și se așeză la masă pentru a cina.

Capitolul VIII PLANURILE CASEI

Este îndeobște cunoscut că toți cei din neamul Forsyte au o carapace, întocmai ca scoicile, aceste mici animale atât de folositoare; cu alte cuvinte, nu-i poți vedea, iar dacă-i vezi nu-i recunoști fără carapacea lor, formată din condiții de trai, avere, relații sociale și neveste, lucruri care-i însoțesc de-a lungul drumului ce-l parcurg prin lumea compusă din mii și mii de alți Forsyte, fiecare cu carapacea lui. Fără carapace nu se poate concepe un Forsyte — ar fi un lucru imposibil, ca un roman fără intrigă, un nonsens.

În ochii neamului Forsyte, Bosinney nu avea scoică; ei îl socoteau drept unul dintre acei oameni rari și fără noroc, care trec prin viață înconjurați de condiții de trai, avere, relații sociale și neveste, care însă nu le aparțin.

Locuința lui din Sloane Street, la ultimul etaj, pe ușa căreia era o placă cu numele — "Philip Baynes Bosinney, Arhitect" — nu semăna cu locuința unui Forsyte. El nu avea o cameră de locuit în afară de biroul lui, ci un mare paravan care despărțea cele necesare pentru nevoile lui personale — un divan, un fotoliu confortabil, pipele, un dulăpior cu băuturi, romane și papuci. Partea camerei care-i servea drept birou avea mobilierul obișnuit: un dulap cu rafturi și compartimente, o masă rotundă de stejar, un spălător cu capac, câteva scaune tari și un pupitru la care se scrie stând în picioare, acoperit cu desene și planuri. June fusese aici de două ori, la ceai, însoțită de mătușa ei.

Se bănuia că undeva, în dos, avea și o cameră de culcare.

Din câte putuse afla familia, venitul său anual se compunea din două salarii de câte douăzeci de lire pe an, primite în calitate de arhitect consultant la două întreprinderi, la care se adăuga, desigur, vreun onorariu întâmplător și — ceva mai serios — o rentă personală de o sută cincizeci de lire pe an, pe care i-o lăsase tatăl său prin testament.

Ceea ce putură afla despre tatăl său nu era prea liniștitor. Pare că fusese medic de circumscripție la Lincolnshire; era originar din Cornish, avea o înfățișare frapantă și înclinări byroniene — fără îndoială o personalitate bine cunoscută în comitatul lui. Unchiul prin alianță al lui Bosinney, Baynes — din firma "Baynes and Bosinney" — era un Forsyte prin instinct dacă nu prin nume: avea destul de puțin de povestit despre cumnatul său.

"Un tip ciudat!" spunea el; "vorbea întotdeauna despre cei trei fii mai mari ai săi: «Băieți buni, dar atât de tonți!»; cu toate că toți trei au reușit

strașnic în Administrația Colonială din India! Philip era singurul copil pe placul său. L-am auzit vorbind în cele mai ciudate feluri; o dată mi-a spus: «Dragul meu, nu-i spune niciodată bieteii tale neveste ce ai de gând să faci!» Dar eu n-am urmat sfaturile lui; chiar deloc. Un om excentric! Lui Phil îi spunea: «Fie că trăiești ca un gentleman ori nu, bagă de seamă, băiete, să mori ca un gentleman»; iar el a cerut să fie îngropat în redingotă, cu cravată de satin și ac cu diamante. Da, foarte original! Asta pot să v-o spun!"

Despre Bosinney, Baynes vorbea călduros, cu oarecare compătimire: "A moștenit trăsătura byroniană a tatălui său. Priviți, vă rog, cum a dat cu piciorul în noroc părăsind biroul meu, pentru a pleca pentru șase luni cu ranița în spinare! Și toate astea pentru ce? Pentru a studia arhitectura străină — auzi, străină! Ce folos putea avea de aici? Și iată-l acum: băiat deștept — dar care nu câștigă nici o sută de lire pe an! Negreșit această logodnă este cel mai bun lucru pe care l-a făcut vreodată — acum se va așeza. El este unul dintre aceia care dorm ziua și veghează noaptea, și asta pur și simplu pentru că nu au disciplină. Dar n-are nici un viciu — nu, nu e deloc vicios. Iar bătrânul Forsythe e om bogat!"

Domnul Baynes se purta foarte curtenitor cu June, care în ultima vreme venea deseori în casa lui din Lowndes Square.

"Casa aceasta a domnului Soames — ce strașnic om de afaceri — este tocmai ceea ce îi trebuia lui Philip", îi spunea. "Nu te poți aștepta să stea prea mult cu dumneata acum, scumpa mea domnișoară. Motive serioase — motive serioase! Tânărul trebuie să-și croiască drumul! Când eram de vârsta lui, munceam zi și noapte! Scumpa mea soție îmi spunea mereu: «Bobby, nu mai munci atât, gândește-te la sănătatea ta!»; dar eu nu m-am cruțat niciodată."

June se plângea că logodnicul ei nu găsește vreme să vină la Stanhope Gate.

Ultima oară când fusese acolo, abia stătuseră împreună un sfert de ceas, și, printr-una din coincidențele care o urmăreau întotdeauna, sosise și doamna Septimus Small. Atunci, după cum se învoiseră dinainte, Bosinney se ridică și se ascunse într-un mic birou, unde așteptă plecarea ei.

— Scumpa mea, zise Mătușa Juley, e atât de slab! Am observat adesea acest lucru la oamenii logodiți, dar nu trebuie să-l lași să mai slăbească. Extractul de carne al lui Barlow e foarte bun; unchiului Swithin i-a făcut foarte bine.

June, mititică cum era, stătea în picioare în fața căminului; fața ei mică tremura de enervare, căci socotea această vizită nepotrivită a mătușii sale drept o insultă personală. Răspunse cu dispreț:

— E slab pentru că muncește. Oamenii care pot face ceva ce merită să fie făcut nu sunt niciodată grași.

Mătușa Juley se îmbufna. Ea fusese întotdeauna slabă, dar singura plăcere pe care o avea din acest fapt era dorința ei permanentă de a se îngrășa.

— Eu cred, zise ea cu mâhnire, că n-ar trebui să îngădui să i se spună "Piratul". Oamenilor li se poate părea ciudat acum, când construiește o casă

pentru Soames. Sper că-și va da toată osteneala; este atât de important pentru el! Soames are atâta bun-gust!

— Gust! strigă June, sărind ca arsă; eu nu dau nimic pe gustul lui și nici pe al vreunui alt membru din familie!

Doamna Small rămase uluită.

— Unchiul tău Swithin a avut întotdeauna un gust admirabil! Iar căsuța lui Soames este încântătoare; sper că n-ai de gând să spui că ești de altă părere!

— H-m-m-m! răspunse June; e așa pentru că e acolo Irene!

Mătușa Juley încercă să spună ceva plăcut:

— Și cum o să-i placă scumpei Irene să trăiască la țară?

June își aținti privirea asupra mătușii sale, o privire în care năvălise parcă toată conștiința ei; apoi, o privire fixă îi luă locul, ca și cum alungase gândurile care o năpădiseră adineauri. Răspunse pe un ton răstit:

— Firește c-o să-i placă; de ce să nu-i placă?

Doamna Small, din ce în ce mai enervată, zise:

— Eu nu știu; credeam că o să-i pară rău să se despartă de prietenii ei. Unchiul tău James pretinde că n-are destulă bucurie de viață. Noi credem — adică, vreau să spun că Timothy e de părere — c-ar trebui să iasă mai mult în lume. Cred că ție o să-ți lipsească foarte mult!

June își împreună mâinile la ceafă și se răsti:

— Aș dori mult ca Unchiul Timothy să nu vorbească despre lucrurile care nu-l privesc!

Mătușa Juley se ridică, îndreptându-și trupul înalt, și spuse:

— El nu vorbește niciodată despre lucrurile care nu-l privesc.

June regretă îndată cele spuse; se repezi la mătușa ei și o sărută.

— Îmi pare foarte rău, mătușico, dar tare aș vrea s-o lase pe Irene în pace!

Mătușa Juley, care nu mai găsea nimic potrivit de spus asupra acestui subiect, tăcu. Se pregăti de plecare, își încopcie pelerina neagră de mătase peste piept și își luă poșeta verde în mână.

— Și ce mai face bunicul tău drag? întrebă ea în vestibul. Îmi închipui cât de singur se simte acum, de când toată vremea ți-e răpită de domnul Bosinney. Se aplecă și-și săruta nepoata călduros, apoi plecă cu pașii ei mărunți și afectați.

Ochii lui June se umplură de lacrimi; alergă în micul birou, unde Bosinney ședea la o masă și desena păsări pe dosul unui plic, se prăbuși lângă el și strigă:

— O, Phil! Totul e atât de urât!

Inima îi era încinsă ca și culoarea părului ei.

Duminica următoare, dimineața, în timp ce Soames se rădea, fu anunțat că domnul Bosinney e jos, și că ar dori să-l vadă. Deschizând ușa spre camera soției sale, zise:

— Bosinney e jos. Du-te, te rog, și stai puțin de vorbă cu el până termin cu bărbieritul. Într-un minut cobor și eu. Desigur, a venit pentru planuri.

Irene îl privi fără a spune o vorbă, dar își netezi rochia și coborî.

Soames nu putuse afla ce părere are Irene despre această casă. Nu rostise nici o vorbă de împotrivire, iar în ceea ce îl privea pe Bosinney, părea destul de binevoitoare.

De la fereastra camerei lui de toaletă îi putea vedea cum vorbesc împreună în curtea cea mică de jos.

Se rase în graba mare, tăindu-și bărbia de două ori. Îi auzi râzând și gândi: "Ia te uită ce bine se învoiesc!"

După cum bănuise, Bosinney venise să-l ia pentru a-i arăta planurile.

Își luă pălăria și plecă.

Planurile erau așternute pe masa de stejar din camera arhitectului; iar Soames, palid, liniștit, scrutător, stătu multă vreme aplecat asupra lor fără a spune o vorbă.

În cele din urmă, cu o voce cam nesigură, zise:

— Ciudat gen de casă!

Desenele îi arătau o casă dreptunghiulară, cu două etaje și cu o curte interioară de formă pătrată.

Această curte, înconjurată de o galerie de la primul etaj, avea acoperiș de sticlă, susținut de opt coloane care porneau chiar de jos.

Negreșit că, pentru ochii lui Forsyte, era o casă ciudată.

— Se pierde foarte mult spațiu, continuă Soames.

— Principiul acestei case, spuse arhitectul, este să ai spațiu pentru a respira — ca un gentleman.

Soames desfăcu degetul arătător și pe cel mare, ca și cum ar fi vrut să măsoare boieria pe care o va dobândi, și răspunse:

— Ah, da! Am înțeles.

Pe fața lui Bosinney apăru o expresie deosebită, care dezvăluia tot entuziasmul ce-l cuprinsese.

— Am încercat să-ți proiectez aici o casă cu oarecare prestanță. Dacă nu-ți place, e mai bine să-mi spui pe față. Desigur că, dacă vrei să ai o casă cu prestanță, nu ți-e îngăduit a cere să ți se mai înghesuie pe undeva o toaletă cu lavabou. Puse deodată degetul pe partea stângă a dreptunghiului din centru: Aici ai spațiu să te miști! Asta este pentru tablourile duminicale, despărțită de curte prin perdele; dacă le dai la o parte, capeți un spațiu de cincizeci și unu pe douăzeci și trei de picioare. Soba asta de la mijloc are două fețe, una dă spre curte și alta spre camera de tablouri. Peretele acesta este tot din geamlâc, prin el îți vine lumină de la sud-est, iar din curte ai lumină de la nord. Tablourile ce-ți mai rămân, le poți atârna de jur-împrejurul galeriei de sus sau în celelalte încăperi. În arhitectură — continuă el, și cu toate că se uita la Soames părea că nu-l vede, lucru care-i dădu lui Soames o senzație neplăcută — ca și în viață, nu poți avea prestanță fără simetrie. Oamenii spun că asta-i de modă veche. În orice caz, e curios că niciodată nu reușim să întruchipăm în construcțiile noastre principiul de căpetenie al vieții. Încărcăm casele cu decorații, arcade, fleacuri și alte asemenea, pentru a ne distrage ochiul. Când, dimpotrivă, ochiul se odihnește tocmai pe câteva linii drepte. Toată problema stă în simetrie — fără ea nu există prestanță.

Soames, ironic fără să vrea, își aținti privirea asupra cravatei lui

Bosinney, care era departe de a fi perpendiculară mai era și nebărbierit, hainele nu erau nici ele tocmai cum ar fi trebuit. Se părea că arhitectura trăsesse din el tot simțul de simetrie.

— N-o să arate oare ca o cazarmă? îl întrebă. Nu primi de îndată răspuns.

— Am priceput despre ce e vorba. Dumneata vrei o casa dintr-acelea pe care le face Littlemaster — o casă comodă și drăguță, în care servitorii locuiesc la mansardă, iar ușa de la intrare e situată ceva mai jos, așa încât înăuntru trebuie să urci câteva trepte. În orice caz, încearcă-l pe Littlemaster; îl vei găsi strașnic, îl cunosc de când lumea!

Soames se sperie. Într-adevăr, planurile l-au izbit, dar își ascunsese satisfacția aproape instinctiv. Îi venea greu să facă un compliment. El disprețuia oamenii care erau darnici cu laudele.

În momentul acela se afla în situația neplăcută a omului care, dacă nu face un compliment, riscă să piardă o afacere bună. Bosinney era tipul care e în stare să rupă toate planurile și să refuze de-a mai lucra pentru el; era un copil mare!

Această copilărie matură, care îi dădea o senzație de superioritate, avea o înrâurire ciudată și aproape magnetizantă asupra lui Soames, căci el nu simțise niciodată ceva asemănător.

— Bine, îngână în cele din urmă: fără îndoială, este... este foarte originală.

Având o profundă neîncredere și chiar oroare de cuvântul "original", simțise că, de fapt, nu riscase mare lucru prin observația făcută.

Bosinney părea mulțumit. Asemenea observații plăceau unui tip ca el. Iar acest succes îi dădu curaj lui Soames.

— Este... o casă mare, zise.

— Spațiu, aer, lumină, îl auzi murmurând pe Bosinney. Dumneata nu poți trăi ca un gentleman într-o casă făcută de Littlemaster... el construiește pentru industriași.

Soames făcu un gest de protest și de scuză în același timp; adineauri fusese asemuit cu un gentleman și pentru nimic în lume n-ar fi acceptat să fie socotit drept industriaș. Dar neîncrederea lui înăscută față de principiile generale se trezi din nou. La ce dracu îi servea să vorbească despre simetrie și prestanță? Se temea ca nu cumva casa să fie rece.

— Irene nu poate suporta frigul, îi zise.

— Ah! spuse Bosinney batjocoritor. Soția dumitale? Nu-i place frigul? O să am grijă. N-o să-i fie frig. Uită-te aici! și îi arătă patru semne, la distanțe egale, în pereții curții interioare. Ți-am pus aici țevi de apă caldă, cu înveliș de aluminiu. Le poți procura, și au forme foarte potrivite.

Soames se uită bănuitor la aceste semne.

— Toate bune și frumoase, dar cât va costa?

Arhitectul scoase o foaie de hârtie din buzunar.

— Casa, firește, ar trebui construită toată din piatră, dar cum știu că ți-ar veni prea scump, am făcut un compromis. Ar fi trebuit să aibă acoperiș de aramă, dar eu l-am făcut de ardezie verde. Așa cum o vezi, inclusiv

fierăria, te va costa opt mii cinci sute de lire.

— Opt mii cinci sute? Doar îți fixasem limita maximă la opt mii!

— Nu se poate construi nici cu un penny mai puțin, răspunse Bosinney rece. Ori accepți, ori renunți la ea!

Era, pesemne, singurul mod de a face o asemenea propunere lui Soames. Era încolțit. Conștiința îi spunea să abandoneze toată afacerea. Dar planurile erau bune și își dădea seama că e ceva desăvârșit; casa avea demnitate și locuințele servitorilor erau, de asemenea, excelente. Creditul lui va crește dacă va trăi într-o casă ca aceasta — cu înfățișare atât de originală și totuși bine împărțită.

El se uită mai departe la planuri, în timp ce Bosinney dispăru în odaia de culcare pentru a se rade și a se îmbrăca.

Amândoi se întoarseră la Montpellier Square în tăcere; Soames îl urmărea însă cu coada ochiului. "Piratul" arată destul de bine — gândi el — când e îmbrăcat cumsecade.

Irene era aplecată asupra florilor ei când cei doi bărbați intrară.

Propuse să trimită să o cheme pe June.

— Nu, nu! răspunse Soames; avem încă de discutat afaceri!

La masă fu aproape prietenos și îl îmbia mereu pe Bosinney să mănânce. Îi făcea plăcere să-l vadă pe arhitect atât de bine dispus, și îl lăsa toată după-amiaza cu Irene, în timp ce el se duse sus, la tablourile lui, așa cum obișnuia duminica. La ora ceaiului coborî în salon și îi găsi vorbind, după cum afirma el, "cu prea multă vervă".

Se opri în ușă și se felicita că lucrurile luaseră o întorsătură atât de bună. Norocul lui era că Irene și Bosinney se înțelegeau; ea părea să se fi împăcat cu ideea casei celei noi.

Meditația liniștită în mijlocul tablourilor lui îl convinsese să scoată încă cinci sute de lire, dacă e nevoie; dar el trăgea nădejde că această după-amiază a mai redus din pretențiile lui Bosinney. Era doar limpede că Bosinney putea face și mai ieftin dacă voia; trebuie să existe o mulțime de căi pentru a scădea costul unei clădiri fără a-i strica efectul.

Așteptă deci un prilej favorabil; îl găsi în momentul când Irene îi oferi arhitectului prima ceașcă de ceai. O frântură de soare, străbătând prin dantela perdelelor, îi încălzea obrazul, strălucea în aurul părului ei și în ochii blânzi. Poate că aceeași rază împurpurase și obrații lui Bosinney, dându-i o expresie de uluire.

Soames ura razele soarelui; deodată se ridică și închise obloanele. Apoi luă ceașca de ceai din mâna soției sale și spuse, mai rece decât avusese de gând:

— Nu poți găsi o modalitate s-o faci cu opt mii, la urma urmei? Trebuie să fie o mulțime de detalii pe care le poți schimba.

Bosinney goli ceașca dintr-o înghițitură, o puse pe masă și răspunse:

— Nici unul!

Soames își dădu seama că propunerea lui atinsese una din coardele de neînțeles din vanitatea arhitectului.

— Bine, răspunse cu resemnare mânioasă, mi se pare că vrei să faci

totul așa cum ai hotărât dumneata!

Peste câteva minute Bosinney se ridică să plece, iar Soames se ridică și el, pentru a-l conduce. Arhitectul părea absurd de bine dispus. După ce îl privi cum se depărtează cu pași legănați, Soames se întoarse posomorât în salon. Irene strângea notele; îmboldit de o curiozitate pe care nu și-o putea stăpâni, întreabă:

— Ei, ce crezi despre "Pirat"?

Se uită la covor, așteptând răspunsul. Avu de așteptat câțeva vreme.

— Nu știu, spuse ea în cele din urmă.

— Găsești că arată bine?

Irene zâmbi. Soames avu impresia că-și bate joc de el.

— Da, îi răspunse, foarte!

Capitolul IX

MOARTEA MĂTUȘII ANN

Sosi o dimineață, către sfârșitul lui septembrie, când Mătușa Ann n-a mai fost în stare să ia din mâinile lui Smither însemnul demnității ei personale.

Doctorul, chemat în grabă, după ce aruncă o privire asupra obrazului ei bătrân, anunță că domnișoara Forsyte s-a stins din viață în timpul somnului.

Mătușile Juley și Hester fură copleșite de lovitură. Ele nu-și închipuiseră niciodată că Ann va avea un asemenea sfârșit. Se prea poate că ele nici nu au crezut vreodată că va veni un sfârșit. În fundul sufletului, nu pricepeau cum a putut Ann să le părăsească fără o vorbă, fără luptă; așa ceva nu semăna cu ea.

Le dura profund gândul că un Forsyte a putut abandona atât de ușor viața. Și dacă a făcut-o unul, de ce nu toți?

Trecu un ceas întreg până ce deciseră să-i spună și lui Timothy. Ce bine ar fi să-i ascundă totul! Măcar de i s-ar putea spune cu binișorul.

Statură multă vreme în fața ușii, șușotind. Și după ce o deschiseră încă mai șușoteau.

Le era teamă că, cu cât va afla mai târziu, cu atât îl va dura mai mult. Dar el primi vestea mai ușor decât se așteptau. Firește, va trebui să rămână în pat.

Se despărțiră plângând încet.

Mătușa Juley rămase în camera ei, doborâtă de durere. Fața-i decolorată de lacrimi era împărțită în compartimente de mici fâșii de carne proeminente, umflate de emoție. Era cu neputință să conceapă viața fără Ann; trăiseră împreună șaptezeci și trei de ani, întrerupți doar de scurtul interludiu cât fusese măritată, vreme ce i se părea acum ireală. La intervale egale de timp, se ducea la scrinul ei și scotea de sub săculeții cu levănțică o batistă proaspătă. Inima ei caldă nu putea suporta gândul că Ann zace acolo atât de rece.

Mătușa Hester, tăcută, răbdătoare, acest "lac de baraj" al energiei

familiale, ședea în salon, cu obloanele închise; și ea plânse la început, dar liniștit, fără efecte vizibile pe față. Principiul ei călăuzitor, economia de energie — nu o părăsise nici la jale. Ședea slabă, nemișcată, uitându-se la grătarul din cămin, cu mâinile căzute în poala rochiei de mătase neagră. Mătușa Hester era convinsă că în curând o va scula cineva pentru a-i cere să facă ceva. Parcă ar mai fi de vreun folos! Orice ar face, pe Ann tot n-o va mai aduce înapoi! De ce-o mai necăjesc?

La ora cinci sosiră trei dintre frați: Jolyon, James și Swithin. Nicholas era plecat la Yarmouth. Roger avea un grav atac de gută. Doamna Hayman fusese acolo mai devreme și după ce o văzu pe Ann plecă, lăsându-i vorbă lui Timothy — mesaj care nu i-a fost transmis — că ar fi trebuit s-o fi înștiințat mai din vreme. De fapt, toți aveau senzația că ar fi trebuit să fie anunțați mai din vreme, ca și cum — între timp — ar fi pierdut ceva; James zise:

— Știam dinainte ce-o să se întâmple; v-am spus eu că nu apucă sfârșitul verii!

Mătușa Hester nu răspunse; era aproape octombrie, dar ce rost mai avea să discute; unii oameni nu sunt mulțumiți niciodată.

Trimise sus pentru a anunța pe sora ei că au venit frații. Doamna Small coborî îndată. Își răcorise obrazul cu apă, dar era încă umflată, și cu toate că se uita cu severitate la pantalonii lui Swithin, de un albastru-deschis — el venea de-a dreptul de la club, unde primise vestea — pe față avea o expresie mai veselă ca de obicei, căci instinctul ei de a face toate lucrurile pe dos nu se dezmințea nici acum.

Apoi toți cinci se urcară sus, pentru a privi trupul neînsuflețit al lui Ann. Sub cearșaful alb, curat, se așternuse o plapumă pentru că acum, mai mult ca oricând, Ann avea nevoie de căldură. Pernele fuseseră scoase, spatele și capul îi erau întinse pe același plan, cu aparența aceea de inflexibilitate pe care o avuseseră toată viața. Bonețica, ce pornea de deasupra sprâncenelor, era trasă până în dreptul urechilor; iar între bonețică și cearșaf obrazul, aproape tot atât de alb, era întors, cu ochii închiși, către fețele fraților și surorilor ei. În pacea lui extraordinară, obrazul îi era mai puternic ca oricând, aproape numai oase sub pielea de pergament abia zbârcită — obraji și bărbia pătrată, umerii obrajilor ieșiți, fruntea cu gropi în tâmpile, nasul subțiat — fortăreață a unui duh de neînvins, care fusese totuși doborât de moarte. Și, în aparenta lui neputință, părea că încearcă să-și redobândească duhul, să cucerească puterea și armele pe care tocmai le depusese.

Swithin abia aruncă o privire spre acel obraz și părăsi odaia; chipul ei — povesti el după aceea — i-a trezit un simțământ foarte curios. Coborî atât de iute, încât se cutremură toată casa și, luându-și pălăria, sări în cupeul lui fără să dea vreo poruncă vizitiului. Acesta îl duse acasă, și el șezu toată seara în fotoliul lui, nemișcat.

La cină nu putu înghiți nimic, în afară de o potârniche și de o sticlă mică de șampanie.

Bătrânul Jolyon rămase la capătul patului cu mâinile încrucișate. El singur, dintre cei ce erau în cameră, își aminti de moartea mamei lui, și cu toate că se uita la Ann, se gândea la maică-sa. Ann era o femeie bătrână, și

În cele din urmă moartea a venit și la ea — așa cum vine la toată lumea! Obrazul lui nu se clintea, iar privirea părea a-i sosi de foarte departe.

Mătușa Hester stătea lângă el. Acum nu mai plângea, lacrimile secaseră, firea ei nu îngăduia o nouă risipă de forțe; își încrucișă mâinile privind, nu la Ann, ci într-o parte și alta, căutând un mijloc de a evita efortul realizării cu adevărat a ceea ce se întâmplase.

Dintre toți frații și surorile, James manifestă cea mai mare emoție. Lacrimile îi curgeau de-a lungul brazdelor paralele de pe obrazul lui slab. Unde va merge de-acum înainte să-și povestească necazurile, nu știa; Juley nu era bună de așa ceva, Hester nu-i era de nici un folos, ba chiar mai rău decât atât! Moartea lui Ann l-a cutremurat mult mai mult decât a crezut el vreodată; și aveau să treacă multe săptămâni până să i se potolească tulburarea.

Mătușa Hester ieși pe furiș, iar Mătușa Juley începu a umbla de colo-colo prin cameră, pregătind "cele necesare", izbindu-se de câte două ori de același lucru. Bătrânul Jolyon, trezit din visare, din reveria trecutului îndepărtat, se uită la ea cu severitate, apoi plecă. James rămase singur la marginea patului; se uită pe furiș în jurul său, și când se încredința că-l nu-l vede nimeni, îndoindu-și trupul slab, depuse o sărutare pe fruntea moartei; apoi, în grabă, părăsi camera. Pe sală o întâlni pe Smither și începu s-o descoasă despre înmormântare, dar văzând că nu știe nimic, se plânse amarnic că, dacă nu vor avea grijă, totul va merge pe dos. Cel mai potrivit ar fi să trimită după domnul Soames — el se pricepe bine la asemenea lucruri; stăpânul ei era probabil prea tulburat — ar trebui să se ocupe cineva și de el; dar stăpânele ei nu erau bune de nimic — nu erau pricepute deloc. N-ar fi de mirare să se îmbolnăvească și ele. Ar fi bine să cheme de pe acum doctorul; e mai bine să iei lucrurile din pripă. De altfel, el socotea că sora lui, Ann, n-a avut îngrijirea cea mai bună; dacă ar fi căutat-o Blank, ar mai fi încă în viață. Smither poate trimite în Park Lane oricând are nevoie de un sfat. Firește, trăsura lui stă la dispoziția lor pentru înmormântare. Oare nu are la îndemână ceva, un pahar de Bordeaux, și un biscuit, de pildă — nu luase încă micul dejun...

Zilele dinaintea înmormântării trecură în liniște. Se știa de mult, firește, că Mătușa Ann își va lăsa mica ei avere lui Timothy. Deci, nici cea mai mică agitație nu-și avea rostul. Soames — singurul executor testamentar — s-a ocupat de întreaga organizare a înmormântării, trimițând la timp următoarea invitație tuturor bărbaților din familie:

Domnului

Sunteți rugat a lua parte la înmormântarea lui MISS ANA FORSYTE, care va avea loc în Cimitirul Highgate, la 1 octombrie, ora 12. Echipajele se vor aduna la "The Bower". Bayswater Road, la ora 10,45. Rugăm a nu aduce flori.

Sosi dimineața înmormântării, rece, cu cer londonez și cu nori cenușii, înalți de tot. La ora zece și jumătate trase la scară prima trăsură, aceea a lui James. În ea se găseau James și ginerele său Dartie, un bărbat elegant, cu

pieptul pătrat, cu redingota foarte strânsă, închisă până sus, cu obrazul galben, grav, împodobit cu o mustață brună, bine răsucită, și un început de favoriți care cer evitarea atingerii briciului, lucru remarcat în special la oamenii ce gândesc profund.

Soames, în calitate de executor, primea oaspeții, căci Timothy era tot în pat; se va ridica abia după înmormântare: iar Mătușile Juley și Hester nu vor coborî decât după ce totul se va sfârși și când, bineînțeles, va avea loc masa pentru cei ce doresc să se întoarcă, după ceremonie, la casa moartei. După James sosi Roger, înconjurat de trei dintre fiii săi — tânărul Roger, Eustace și Thomas — șchiopătând încă din pricina gutei. Iar George, al patrulea fiu, sosi aproape imediat în urma lor, cu o birjă, și se opri în vestibul pentru a-l întreba pe Soames cum se simte în funcția de organizator de pompe funebre.

Cei doi veri nu se puteau suferi.

Apoi sosiră cei doi Hayman — Giles și Jesse — în desăvârșită tăcere, foarte bine îmbrăcați, cu dungile proaspăt călcate la pantalonii negri de seară. Apoi bătrânul Jolyon singur. După aceea Nicholas, cu o sănătoasă culoare în obraji, reținându-și cu grijă vioiciunea mișcărilor capului și ale corpului. Unul din fiii lui îl urma blând și supus. Swithin Forsyte și Bosinney sosiră în același moment, și se opriră oferindu-și reciproc întâietatea, dar când se deschise ușa, încercară să intre deodată; gesturile de politețe reîncepură, iar Swithin, așezându-și cravata ce se deranjase de atâtea plecăciuni, urcă foarte încet scările. Urma celălalt Hayman și joi din fiii căsătoriți ai lui Nicholas, împreună cu Tweetyman, Spender și Warry, soții fetelor Forsyte și Hayman. Adunarea era completă, douăzeci și unu la număr: nu lipsea nici un bărbat din familie, în afară de Timothy și de tânărul Jolyon.

Salonul roșu cu verde forma un fond colorat prea viu pentru veșmintele lor neobișnuite; fiecare încerca, nervos, să-și găsească un scaun, dornic să-și ascundă negrul atât de exagerat al pantalonilor. Contrastul dintre acest negru și mânușile lor albe era aproape indecent — un fel de exagerare a sentimentelor; și mulți aruncau priviri indignate, cu invidie ascunsă, spre "Pirat", care nu avea mânuși și purta pantaloni gri. Un zumzet ușor se auzea în salon, nimeni nu vorbea despre defunctă, ci fiecare întreba cum îi merge celuilalt, ca și cum, în felul acesta, își exprimau, pe ocolite, condoleanțe pentru evenimentul care îi adusese acolo.

Deodată James spuse:

— Cred că putem porni.

Coborâra și, doi câte doi, în ordinea în care li se comunicase dinainte, se urcară în trăsură.

Dricul porni la pas; trăsurile îl urmau încet. În prima era bătrânul Jolyon cu Nicholas; în a doua gemenii Swithin și James, în a treia Roger și tânărul Roger; Soames, tânărul Nicholas, George și Bosinney urmară în a patra. Fiecare din celelalte trăsură — opt în total — cuprindea trei sau patru membri de ai familiei; după acestea venea cupeul doctorului, apoi, la distanța convenită, erau câteva birje cu diverși salariați și servitori ai familiei; iar la sfârșit, o trăsură care nu ducea pe nimeni, dar completa cortegiul până la numărul total de treisprezece trăsură.

Atâta vreme cât cortegiul merse pe Bayswater Road, se menținu la pas, dar de îndată ce intră în străzi mai puțin importante, o pornea în trap, încetinind iar când trecea pe străzi mai elegante, până când ajunse la cimitir. În prima trăsură, bătrânul Jolyon și Nicholas vorbiră despre testamentele lor. În a doua, gemenii, după o singură încercare de a sta de vorbă, căzură într-o desăvârșită tăcere; erau amândoi cam tari de ureche și efortul pentru a se face auziți era prea mare.

O singură dată, James întrerupse tăcerea:

— Trebuie să-mi caut și eu pe undeva un loc de mormânt. Tu cum te-ai aranjat, Swithin?

Iar Swithin, fixându-l cu o privire înspăimântată, răspunse:

— Nu-mi vorbi despre asemenea lucruri!

În a treia trăsură conversația se ducea în frânturi; se uitau din când în când pe fereastră pentru a vedea cât de departe ajunseseră; George remarcă:

— Ce să-i faci, era tocmai vremea ca sărmana bătrână să se ducă!

El nu credea că există oameni care trăiesc peste șaptezeci de ani.

Tânărul Nicholas răspunse, sfios, că după cât se pare această regulă nu se aplică la cei din neamul Forsyte. George declară că, în ceea ce-l privește pe el, are de gând să se sinucidă la șizeci. Tânărul Nicholas, zâmbind și mângâindu-și bărbia lungă, se gândea că tatălui său nu i-ar plăcea aceasta teorie, căci câștigase o mulțime de bani după ce împlinise șizeci de ani. Fie, dar șaptezeci este limita extremă; la vârsta asta e momentul — spuse George — să se ducă și să lase banii la copii. Soames, care până atunci tăcuse, interveni; nu uitase observația cu privire la "pompe funebre" și, indicându-și aproape imperceptibil pleoapele, spuse că este foarte ușor de vorbit pentru oamenii care n-au câștigat bani niciodată. În ceea ce-l privește pe el, avea de gând să trăiască cât se poate de mult. Aceasta fu o lovitură în plin pentru George, despre care toată lumea știa că o duce greu cu banii. Bosinney mârâi distrat:

— Auzi! Auzi!

George căscă și conversația se închise. Ajunși la cimitir, coșciugul fu dus în capelă și îndoliații, doi câte doi, îl urmară. Această gardă de bărbați, toți înrudiți cu defuncta, forma un tablou impresionant și bizar în marele oraș al Londrei, cu viața lui atât de variată, cu nenumăratele lui vocațiuni, plăceri și datorii, cu teribila lui duritate și cu acea înspăimântătoare chemare spre individualism.

Familia s-a reunit pentru a birui toate acestea, pentru a dovedi unitatea ei dâră, pentru a arăta în mod glorios lumii acea lege a proprietății care stă la baza arborelui familial din care încolțesc și cresc trunchiul, ramurile și frunzele, seva care curge în ei toți și care ajunge în deplină dezvoltare la soroc. Spiritul bătrânei care-și dormea somnul de veci i-a chemat să depună această mărturie. Era ultimul ei apel la unitate — tăria lor — iar faptul că murise pe când arborele era încă sănătos și întreg era victoria ei finală.

A fost cruțată de viziunea crengilor frânte sau căzute dincolo de linia de echilibru. Ea nu mai putea vedea ce se află în inimile celor care o urmau.

Aceeași lege care acționase în ea, făcând-o dintr-o fetișcană lungă și slabă femeie puternică și matură, dintr-o femeie matură, femeie bătrână, colțuroasă și uscată ca o vrăjitoare, cu o individualitate din ce în ce mai accentuată pe măsură ce izolarea ei de lume creștea — aceeași lege va lucra și lucra chiar și acum în familia pe care a vegheat-o ca o mamă.

Ea o văzuse tânără și crescând, o văzuse puternică și sigură, iar înainte ca ochii ei bătrâni să fi avut timpul sau puterea de-a vedea mai mult, murise. Poate că a încercat, poate că ar fi reușit să o mențină încă tânără și puternică cu degetele ei bătrâne, cu sărutările ei șovăielnice. Dar, vai! Nici chiar Mătușa Ann nu se putuse lupta cu Natura!

"Trufia înflorește înaintea căderii!" În conformitate cu această lege, cea mai mare ironie a naturii, familia Forsyte se adunase pentru un ultim alai grandios înainte de a se prăbuși. Fețele lor, înșiruite la dreapta și la stânga, erau îndreptate spre pământ, paznici neînduplecați ai gândurilor lor; dar ici și colo câte unul își ridica privirea, cu o brazdă între sprâncene, de parcă pe zidurile capelei ar fi zărit o vedenie prea cumplită pentru el, parcă ar fi auzit ceva ce-l îngrozea. Iar rugăciunile mormăite de ei încet, cu voci în care vibra un glas unic, glasul lanțului familial nevăzut, răsunau magic, murmurate într-o repetiție neîncetată, ca de o singură persoană.

După ce serviciul divin din capelă se sfârși, cortegiul bărbaților se formă din nou, pentru a conduce trupul neînsuflețit la mormânt. Cavoul era deschis și în jurul lui așteptau câțiva oameni îmbrăcați în negru.

Din acest loc înalt și sfânt, unde mii de membri ai marii burghezii își dormeau somnul de veci, ochii bărbaților din familia Forsyte trecură peste mulțimea celorlalte morminte. Dincolo — întinsă până departe, era Londra, fără nici o rază de soare, plângând pierderea fiicei ei, plângând împreună cu această familie, atât de prețioasă, pierderea aceleia care fusese mama și străjuitoarea ei. Sute de mii de turnuri și case, topite în marele nor cenușiu al proprietății, zăceau ingenuncheate cu evlavie în fața mormântului aceleia care fusese cea mai bătrână din neamul Forsyte.

Câteva cuvinte, câțiva bulgări de pământ, și coșciugul fu introdus la locul lui. Mătușa Ann trecuse la veșnica ei odihnă.

În jurul cavoului, paznici ai acestei plecări în lumea de apoi, stăteau cei cinci frați, cu capetele albe plecate; voiau să vadă dacă Ann e bine așezată acolo unde s-a dus. Mica ei avere rămăsese aici, dar ei își vor împlini toată datoria față de cea care fusese Mătușa Ann.

Apoi se dădură cu toții la o parte, își puseră pălăriile și se întoarseră pe rând pentru a citi noua inscripție de pe marmura cavoului familial:

*Închinat memoriei lui
ANN FORSYTE
fiica numiților
Jolyon și Ann Forsyte,
care a plecat din această viață la 27 septembrie 1886, în vârstă de
optzeci și șapte de ani și patru zile.*

Poate că în curând un alt nume va trebui înscris aici. Era straniu și intolerabil, căci ei nicicum nu se gândiseră că un Forsyte poate muri. Și fiecare în parte, ca și toți împreună, doreau să părăsească locul acesta al mahnirii, ceremonia aceasta care le-a reamintit lucruri cu neputință de gândit — să plece cât mai iute, să-și vadă de treburi și să uite.

Era și frig; vântul bătea dinspre deal peste morminte, ca o forță înceată de descompunere, lovindu-i cu suflarea lui înghețată. Începură a se risipi în grupuri, și porniră cât putură mai iute pentru a ocupa locurile din trăsurile ce-i așteptau.

Swithin spuse că el se întoarce la Timothy, și se oferă să ia pe cineva în cupeul lui. Privilegiul de a merge cu Swithin era cam îndoielnic, cupeul lui nefiind prea încăpător; nimeni nu acceptă invitația, și plecă singur. James și Roger îl urmară; și ei mergeau tot acolo, la masă. Ceilalți se risipiră încetul cu încetul. Bătrânul Jolyon luă cu el trei nepoți, pentru a umpli trăsura; simțea nevoia acestor fețe tinere.

Soames, mai având ceva de rânduit la administrație cimitirului, plecă împreună cu Bosinney. Avea multe de vorbit cu el și, după ce isprăvi treaba, porniră agale spre Hampstead. Mâncară împreună la Spaniard's Inn, petrecând multă vreme în discuții detaliate, practice, privitoare la construcția casei; apoi luară tramvaiul și merseră împreună până la Marble Arch, unde Bosinney coborî. Se ducea spre Stanhope Gate, pentru a o întâlni pe June.

Soames era foarte bine dispus și acasă, la cină, povesti lui Irene că avusese o plăcută convorbire cu Bosinney care, într-adevăr, pare băiat cumsecade; au făcut împreună o strașnică plimbare, binefăcătoare pentru ficat — căci de multă vreme nu mai mersese destul pe jos — deci, pe scurt, fusese o zi satisfăcătoare. Dacă n-ar fi fost moartea bieteii mătuși Ann ar fi mers cu Irene la teatru, dar având în vedere acest doliu, vor căuta să-și facă o cât mai plăcută seară la ei acasă.

— "Piratul" a întrebat de tine de mai multe ori, spuse el deodată. Și, mânat de o dorință inexplicabilă de a-și afirma dreptul de proprietar, se ridică din fotoliu și sărută umărul soției sale.

PARTEA A DOUA

Capitolul I CASA SE RIDICĂ

Iarna fusese ușoară. Afacerile lânzezeau; și, după cum se gândise Soames înainte de a fi luat hotărârea, fusese un timp potrivit pentru a clădi. Astfel, spre sfârșitul lui aprilie, casa de la Robin Hill era la roșu.

Mergea acolo o dată, de două, ba chiar și de trei ori pe săptămână, umblând încoace și încolo prin moloz, atent să nu-și murdărească hainele, trecând încetișor prin ușile neterminate, de cărămidă, sau plimbându-se în

jurul coloanelor din curtea interioară, ca să vadă ce se realizase pentru banii lui.

Stătea încremenit minute de-a rândul, vrând parcă să pătrundă adevărata calitate a materialului din care era făcută casa.

Stabilise cu Bosinney ca la 30 aprilie să verifice cheltuielile, și, cu cinci minute înainte de ora fixată, intră în cortul pe care arhitectul și-l întinsese chiar lângă stejarul cel bătrân.

Conturile erau gata pregătite pe o masă pliantă și Soames, după ce dădu din cap, salutând astfel pe Bosinney, se așeză pentru a le cerceta. Trecu câțeva vreme până-și înălță capul.

— Eu nu pricep nimic, zise în cele din urmă: fac cu șapte sute de lire mai mult decât ar fi trebuit!

După ce aruncă o privire spre fața lui Bosinney, continuă grăbit:

— Dacă numai o dată le-ai ține piept antreprenorilor, le-ai veni de hac. Dacă nu ești cu ochii în patru, te fură unde și cu ce pot. Trebuie să reduci peste tot cu zece la sută. N-are importanță dacă treci cu o sută și ceva peste plan.

Bosinney dădu din cap.

— Am redus până la *penny*⁴ tot ce-am putut.

Soames împinse masa cu o mișcare mânioasă, așa încât toate hârtiile cu socoteli zburară pe jos.

— Tot ce-ți pot spune este că ai făcut o frumoasă ispravă! se răsti el furios.

— Ți-am spus de nenumărate ori, răspunse apăsător Bosinney, că vor fi cheltuieli neprevăzute. Ți-am atras atenția în mai multe rânduri!

— Știu, mării Soames; n-aș fi făcut nici o obiecțiune la zece lire ici și colo, dar de unde era să știu eu că prin "cheltuieli neprevăzute" dumneata înțelege șapte sute de lire?

Caracterul celor doi bărbați a contribuit la această gravă neînțelegere. Pe de o parte arhitectul, devotat ideii sale, imaginii casei create de el — ideal de artă în care el credea — era supărat că e împiedicat în muncă sau obligat să recurgă la expediente; iar pe de alta, Soames era tot atât de sincer și cu desăvârșire devotat ideii că pentru banii lui trebuie să cumpere marfa cea mai bună dar îi convenea să creadă că un lucru care valorează treisprezece lire poate fi cumpărat cu douăsprezece.

— Îmi pare rău că m-am apucat de casa dumitale, spuse Bosinney pe neașteptate. Dumneata vii aici să-mi otrăvești viața. Vrei, pentru banii dumitale, de două ori pe atâta cât ar vrea oricare altul și acum, că ai o casă mare cum nu mai e alta în toată regiunea, nu vrei să o plătești. Dacă crezi că e prea scump, îți declar că iau asupra mea suma care trece peste deviz, dar să fiu al dracului dacă mai mișc un deget pentru dumneata.

Soames își recapătă calmul. Știind că Bosinney nu avea capital, socoti propunerea lui drept nebunie sfruntată. Își dădea seama, de asemenea, că această casă, în care își pusese tot sufletul, va rămâne multă vreme

⁴¹A douăsprezecea parte dintr-un șiling

neterminată și că se afla tocmai în momentul crucial, când grija personală a arhitectului e mai importantă ca oricând. Apoi trebuia să se gândească și la Irene! În ultima vreme fusese foarte ciudată. El era convins că ea acceptase ideea acestei case fiindcă era la mijloc Bosinney. Nu era bine să intre în conflict cu ea

— N-ai de ce te înfură, îi spuse. Dacă eu sunt dispus să plătesc, cred că nu-i nevoie să strigi! Dar sunt de părere că atunci când îmi spui că un lucru va costa atâta, îmi place — da — îmi place să știu cum stau!

— Ascultă, spuse Bosinney, iar Soames fu și supărat și mirat de asprimea privirii lui. Dumneata plătești serviciile mele la un preț rușinos de mic. Pentru calitatea muncii pe care-am depus-o la casa asta și pentru timpul pe care l-am cheltuit, ar fi trebuit să-i dai lui Littlemaster sau oricărui alt nebun, de patru ori pe atâta. Ceea ce vrei dumneata e un arhitect de prima mână pentru un onorariu de mână a patra, și acest lucru l-ai realizat întocmai.

Soames văzu că Bosinney crede cu adevărat ceea ce spune, și, cu toate că era mânios, consecințele unei rupturi i se dezvăluiră viu în minte. Își văzu casa neterminată, soția furioasă și pe sine însuși batjocorit de toată lumea.

— Ia să examinăm lucrurile, zise el îmbufnat, și să vedem pe ce s-au dus banii.

— Foarte bine, consimți Bosinney. Dar dacă nu ai nimic împotrivă, să ne grăbim. Trebuie să mă întorc la timp în oraș, pentru a o duce pe June la teatru.

Soames îi aruncă o privire piezișă și spuse:

— Bănuiesc că vii pe la noi ca s-o întâlnești pe June, nu? Bosinney venea mereu pe la ei.

Noaptea trecută plouase — ploaie de primăvară și pământul mirosea a sevă și ierburi sălbatice. Briza caldă, suavă, legăna frunzele și mugurii de aur ai bătrânului stejar, iar în lumina soarelui mierlele fluierau din tot sufletul.

Era una din zilele acelea de primăvară care umple sufletele oamenilor cu o duioșie nespusă, cu o dulceață dureroasă, cu un dor ce-i face să stea nemișcați, privind la frunze sau la iarbă, și să-și deschidă brațele pentru a îmbrățișa... nici ei nu știu ce. Din pământ ieșea o căldură blândă ce se strecura prin veșmântul rece cu care îl învăluisese iarna. Era îndelunga și mângâietoarea lui chemare, ca oamenii să se așeze pe iarbă, în brațele lui, să-și rostogolească trupurile pe el, să-și lipească buzele de pieptul lui.

Într-o zi ca aceasta primise Soames de la Irene încuviințarea pe care i-o ceruse de atâtea ori. Așezați pe trunchiul unui copac căzut, îi făgăduise pentru a douăzecea oară că dacă nu va fi fericită căsătoria lor, ea va fi liberă, ca și cum niciodată nu s-ar fi căsătorit cu el!

"Juri?" îi spusese ea. Acum câteva zile i-a reamintit de acest jurământ. El îi răspunse: "Prostii! Cum era să jur eu așa ceva!" O fatalitate nefericită îi reamintea acum scena aceea din trecut. Pe ce lucruri ciudate jură bărbații de dragul femeilor! Oricând ar fi jurat astfel pentru a o cuceri! Și acum ar jura din nou dacă astfel ar putea-o atinge — dar nimeni nu se putea atinge de ea, era o femeie rece.

Și amintirile îl năpădiră cu mireasma proaspătă, dulce a vântului de primăvară — amintiri din vremea când îi făcea curte.

În primăvara anului 1881, făcuse o vizită fostului său coleg de școală și client, George Liversedge, din Branksome, care, având intenția să exploateze pădurile din apropiere de Bournemouth, îi încredințase lui Soames organizarea societății necesare pentru înfăptuirea planului său. Doamna Liversedge, care știa prea bine ce se cade pentru a primi un oaspete, dădu în onoarea lui un ceai muzical. Spre sfârșitul audiției muzicale pe care Soames, nefiind amator de muzică, o suportă ca o corvoadă, privirea îi fu atrasă de obrazul unei fete îmbrăcate în doliu, care stătea singură. Liniile trupului ei înalt, încă firav, apăreau prin faldurile suple ale rochiei negre; mâinile, înmănușate în negru, și le ținea încrucișate, buzele ușor întredeschise, iar ochii ei mari, negri, rătăceau de la un obraz la altul. Părul strâns jos, pe ceafă, strălucea peste gulerul negru ca un rulou de metal scânteietor. Și Soames sătea nemișcat, privind-o, iar fiorul pe care mulți bărbați l-au simțit măcar o dată în viață îl străbătu și pe el pe nesimțite — o stranie îndestulare a simțurilor, o stranie certitudine pe care romancierii și doamnele bătrâne o numesc "iubire la prima vedere". O urmări pe furiș, tot timpul, apoi se duse lângă stăpâna casei și stătu îngândurat, așteptând cu nerăbdare să înceteze muzica.

— Cine e fata aceea cu părul blond și ochii negri?

— Aceea? Oh! Irene Heron. Tatăl ei, profesorul Heron, a murit anul trecut. Trăiește cu mama ei vitregă. Drăguță fată, frumușică fată, dar fără un ban.

— Prezintă-mă, te rog! rosti Soames.

Abia găsi să-i spună câteva cuvinte, iar ea nu-l prea încuraja. Dar Soames plecă cu hotărârea de a o revedea; întâmplarea făcu să-și poată împlini planul, căci o întâlni la debarcader, unde avea obiceiul să se plimbe cu mama ei vitregă înainte de amiază, de la ora douăsprezece la unu. Soames făcu imediat cunoștință cu această doamnă, și nu trecu multă vreme până să descopere în ea aliatul pe care-l căuta. Simțul său rafinat pentru latura comercială a vieții de familie îi desluși curând că Irene o costă pe mama ei vitregă mai mult decât cele cincizeci de lire pe an pe care i le aducea; după cum pricepu de îndată că doamna Heron, femeie încă în prima tinerețe, dorea să se recăsătorească. Frumusețea deosebită, care abia înflorea, a fetei sale vitrege, stătea în calea dorințelor ei. Și Soames, cu dârzenia lui ascunsă, își făcu planurile.

Plecă din Bournemouth fără a se destăinui, dar peste o lună reveni și atunci stătu de vorbă nu cu fata, ci cu mama vitregă. El era hotărât, îi spuse; și va aștepta câtăva vreme.

Și avu mult de așteptat, urmărind cum înflorește Irene, cum liniile trupului ei tânăr se împlinesc și cum sângele, mai năvalnic, îi intensifică strălucirea ochilor și îi încălzește obrazul palid. Și la fiecare vizită o cerea în căsătorie, iar când vizita se sfârșea, pleca cu refuzul ei; se întorcea înapoi la Londra mâhnit în inimă, dar statornic ca un mormânt. Încercă să pătrundă în tainicele izvoare ale rezistenței ei; dar numai o singură dată avu o licărire de

lumină. Era la unele din acele baluri care oferă locuitorilor din stațiunile de la malul mării unicul prilej de manifestare a pasiunilor lor. Ședea cu ea în pervazul unei ferestre, după un vals, cu simțurile biciuite Irene se uita la el pe deasupra evantaiului pe care-l legăna ușor; și el își pierdu capul. O prinse de încheietura mâinii ce se legăna și își apăsă buzele pe brațul ei gol. Iar ea se cutremură — nici până azi n-a uitat acea înfiorare — și nici privirea aceea de dușmănie pătimasă pe care i-a aruncat-o.

Peste un an, Irene cedă. Ce o făcuse să cedeze n-a putut afla niciodată; iar de la doamna Heron, femeie cu oarecare talent diplomatic, cu atât mai puțin. O dată, după ce se căsătoriseră, Soames a întrebat-o: "Ce te-a făcut să mă refuzi de atâtea ori?" Răspunsul a fost doar o stranie tăcere. O enigma a fost Irene pentru el din ziua în care a văzut-o pentru prima oară și enigmă a rămas până în ziua de azi...

Bosinney îl aștepta la ușă; pe fața lui aspră, plăcută, avea o expresie ciudată, chemătoare, dar fericită, ca și cum ar fi văzut o promisiune de bucurie în cerul de primăvară, parcă simțea și el fericirea care vine pe aripile aerului de primăvară. Soames îl privi, așteptându-l. Ce s-o fi petrecut cu omul acesta de pare atât de fericit? Ce-o fi așteptând el cu zâmbetul acela pe buze și în ochi? Soames nu putu vedea ce așteaptă Bosinney stând acolo și sorbind adierea vântului scăldat în mireasmă de flori. Și încă o dată se simți încurcat în prezența acestui bărbat pe care, instinctiv, îl disprețuia. Porni grăbit spre casă.

— Singura culoare potrivită pentru aceste țigle, îl auzi el pe Bosinney spunând, este rubiniul amestecat cu urme de cenușiu, pentru a face efect de transparență. Aș vrea să știu părerea lui Irene. Voi comanda perdele de piele roșie pentru portalul dinspre curte, și dacă pui în salon tapet sidefiu, vei avea o perspectivă de vis. Prin decorația interioară trebuie să urmărești ceea ce eu numesc farmec.

Soames spuse:

— Vrei să spui că soția mea are farmec?

Bosinney evită răspunsul.

— În mijlocul acestei curți va trebui să pui un mănunchi de iriși.

Soames zâmbi disprețuitor.

— Am să trec într-una din zile pe la Beech, zise, să văd ce găsesc mai potrivit.

Abia mai aveau ce vorbi, dar în drum spre casă Soames întrebă:

— Cred că dumneata găsești că Irene are mult simț artistic, nu?

— Da. Răspunsul acesta scurt era o dojană atât de deslușită, ca și cum i-ar fi spus: "Dacă vrei să vorbești despre ea, caută-ți pe altcineva"!

Iar mânia mută, mohorâtă, pe care o simțise Soames toată după-amiaza, se aprinse și mai tare în el.

Nici unul dintre ei nu mai spuse nici o vorbă până la gară; atunci Soames întrebă:

— Când crezi că termini?

— Spre sfârșitul lui iunie, dacă dorești cu adevărat să-mi încredințezi mie și decorația interioară.

Soames dădu din cap.

— Dar trebuie să înțelegi bine că această casă m-a costat mult mai mult decât prevăzusem eu. Vreau să știi, de asemenea, că aș fi renunțat la ea, dar n-am făcut-o pentru că eu n-am obiceiul să renunț la ceea ce mi-am pus în gând.

Bosinney nu răspunse. Iar Soames îi aruncă peste umăr o privire de hotărâtă antipatie — în ciuda aerului său mândru și a laconismului său trufaș și plin de îngâmfare. Soames, cu buzele-i strânse și bărbia pătrată, semăna cu un bulldog.

Când, la ora șapte, în aceeași seară, June sosi în Montpellier Square 62, fata din casă, Bilson, îi spuse că domnul Bosinney e în salon; doamna, adăugă ea, se îmbracă și va coborî peste un minut. O va anunța c-a sosit domnișoara June.

June o opri.

— Foarte bine, Bilson. Am să intru. Nu trebuie s-o zorești pe doamna Soames.

Își scoase pardesiul, dar Bilson, cu o privire plină de înțelegere, nici măcar nu-i deschise ușa spre salon, ci coborî în goană scările.

June se opri o clipă pentru a se privi în mica oglindă de argint, antică, ce atârna deasupra scrinului de stejar — trup tânăr, zvelt și energic, cu o față mică, hotărâtă, într-o rochie albă, cu un decolteu oval care descoperea un gât prea delicat pentru coroana ei împletită din păr roșu-auriu.

Deschise ușor ușa dinspre salon pentru a-i face o surpriză. Camera era plină de o mireasmă dulce și caldă, de azalee înflorită.

Inspiră adânc parfumul din odaie și auzi vocea lui Bosinney, nu în cameră, ci alături, zicând:

— Ah! S-au întâmplat atâtea lucruri despre care voiam să-ți vorbesc, dar acum nu avem vreme!

Vocea lui Irene răspunse:

— De ce nu la masă?

— Cum să poți vorbi...

Primul gând al lui June fu să plece imediat, dar în loc de asta, străbătu salonul până la ușa care dădea spre curtea cea mică. De acolo venea parfumul de azalee și, cu spatele la ea, cu fețele învăluite în florile de aur trandafirii, stăteau logodnicul ei și Irene.

Tăcută dar fără sfială, cu obraji înflăcărați și ochii mânioși, fata îi urmărea.

— Vino duminică singură — putem merge împreună la casă...

June o văzu pe Irene ridicând privirea prin perdeaua de flori. Nu era privirea unei cochete, ci — mult mai rău pentru fata care spiona — a unei femei care se temea că privirea ei spune prea mult.

— Am promis că mă duc la plimbare cu unchiul...

— Cu grăsanul! Convinge-l să te conducă el acolo; sunt numai zece mile — tocmai bine pentru caii lui.

— Bietul unchi Swithin!

Un val de parfum de azalee lovi obrazul lui June; se simți bolnavă și

amețită.

— Te rog, vino! Ah, te rog să vii!

— Dar de ce?

— Trebuie să te întâlnesc acolo — credeam că vrei să mă ajuți...

Lui June i se păru că răspunsul a venit duios și tremurător printre flori:

— Așa și vreau!

June ieși în pervazul ușii.

— Ce zăpușeală e aici! spuse, nu pot suporta mirosul acesta!

Ochii ei, mânioși și îndrăzneți, scrutară fețele celor doi.

— Vorbeați despre casă? Știți că nici eu n-am văzut-o încă — vreți să mergem cu toții acolo duminică?

Culoarea din obrajii lui Irene dispăru.

— Eu mă duc cu unchiul Swithin la plimbare cu trăsura, răspunse.

— Unchiul Swithin! Ce-are a face? Spune-i că nu poți!

— N-am obiceiul să nu-mi țin cuvântul față de oameni.

Se auzi zgomot de pași și June îl văzu pe Soames stând în spatele ei.

— Acum, dacă sunteți gata cu toții, spuse Irene privind de la unul la altul cu un zâmbet ciudat, și masa e gata!

Capitolul II

JUNE PETRECE

Masa începu în tăcere; cele două femei ședeau față în față și bărbații de asemenea.

În tăcere își isprăviră și supa — foarte gustoasă, deși puțin cam groasă; peștele fu servit în tăcere.

Bosinney îndrăzni:

— E prima zi de primăvară.

— Primăvară! zise June; nu e nici cea mai mică adiere de vânt.

Nimeni nu răspunse.

Peștele fu luat de pe masă, un excelent sol proaspăt de la Dover. Apoi Bilson aduse șampanie, o butelie înfășurată cu alb în jurul gâtului.

Soames spuse:

— Să nu fie prea sec pentru voi.

Se serviră cotlete, fiecare înfășurat, la os, în foiță trandafirie. June refuză și tăcerea se lăsă din nou. Soames zise:

— Ai face bine să iei un cotlet, June; nu mai avem nimic altceva.

Dar June refuză din nou, așa că fură luate de pe masă. Apoi Irene întrebă:

— Phil, ai auzit mierla mea?

Bosinney răspunse:

— Firește — cântecul ei te urmărește. Când am venit, am auzit-o din scuar.

— E așa de drăgălașă!

— Salată, domnule?

Puii fripți fură luați și ei de pe masă. Dar Soames vorbea:
— Sparanghelul e cam subțire. Bosinney, un pahar de *sherry* la prăjitură? June, tu nu bei nimic!
June spuse:
— Tu știi că eu nu beau niciodată. Am oroare de vin.
O șarlotă cu mere apăru pe o tavă de argint. Iar Irene spuse, zâmbind:
— Azaleele sunt atât de frumoase în anul acesta.
Bosinney murmură:
— Minunate! Parfumul lor e nemaipomenit!
June interveni:
— Cum vă poate place mirosul acesta? Zahăr, te rog, Bilson!
Zahărul îi fu dat, iar Soames spuse:
— Șarlota e bună!
Șarlota fu luată de pe masă. Urmă o tăcere îndelungată. Irene făcu un semn, spunând:
— Bilson, du azaleele afară. Domnișoara June nu suportă mirosul.
— Nu, lasă-le aici, zise June.
Măslina din Franța, cu icre negre din Rusia, fură servite pe farfurii mici.
Soames remarcă:
— De ce nu sunt din Spania?
Dar nimeni nu răspunse. Măslinile fură luate și ele de pe masă. June, ridicând paharul, ceru:
— Dă-mi, te rog, puțină apă!
I se dădu apă. Sosi o tavă de argint cu prune din Germania. Urmă o lungă tăcere. În cea mai desăvârșită liniște, mâncară cu toții din ele.
Bosinney numără sâmburii:
— Anul acesta... anul ce vine... cândva...
Irene încheie încetișor:
— Niciodată. A fost un apus de soare minunat. Cerul e încă rubiniu — e atât de frumos!
Bosinney răspunse:
— Și dedesubt e întuneric.
Ochii lor se întâlneau, iar June strigă disprețuitor:
— Un apus londonez!
Se serviră țigarete egiptene într-o cutie de argint. Soames, luând una, spuse:
— La ce oră începe spectacolul vostru?
Nimeni nu-i răspunse și urmă cafea turcească în cești emailate.
Irene, zâmbind liniștit, spuse:
— Numai dacă....
— Numai dacă... ce? zise June.
— Numai dacă ar putea fi întotdeauna primăvară!
Se servi coniacul; era palid și vechi.
Soames zise:
— Bosinney, ia puțin coniac.
Bosinney luă un pahar; toți se ridicară de la masă.

— Doriți o birjă? întrebă Soames.

June răspunse:

— Nu. Haina mea, te rog, Bilson.

I se aduse haina. Irene, de la fereastră, murmură:

— Ce frumoasă noapte! Apar stelele!

Soames adăugă:

— Așa! Sper c-o să petreceți bine împreună!

De la ușă, June răspunse:

— Mulțumesc. Haide, Phil!

Bosinney strigă:

— Vin îndată!

Soames zâmbi batjocoritor și zise:

— Îți urez succes!

Din ușă, Irene îi urmărea cum pleacă. Bosinney strigă:

— Noapte bună!

— Noapte bună! răspunse ea încetișor.

June rugă pe logodnicul ei s-o urce pe imperiala unui omnibus, spunând că simte nevoia de aer, și șezu acolo tăcută, cu fața în bătaia vântului.

Birjarul se întoarse o dată sau de două ori cu intenția de-a intra în vorbă cu ei, dar se răzgândi. Doar erau o pereche tânără! Primăvara pătrunsese și în sângele lui; simțea nevoia să-și dea drumul și plescăia din limbă, pocnea din bici iuțindu-și caii, și chiar și aceștia, biete făpturi, simțeau primăvara și bătură, vreme de o jumătate de oră, caldarâmul cu copite fericite.

Orașul întreg era plin de viață; crengile copacilor, ridicate în sus, cu veșmântul lor de frunze proaspete, așteptau un dar pe care adierea vântului li-l aducea. Felinarele, abia aprinse, începură a domina strada, fețele oamenilor păreau palide în lumina lor, în timp ce sus, nori mari, alburii, alunecau ușor și iute pe fața purpurie a cerului.

Bărbații în fracuri, cu pardesiele desfăcute, urcau veseli scările clubului lor; muncitorii umblau agale; și femeile — acele femei care sunt singure la ore înaintate din noapte — se pierdeau în mulțime plimbându-se încet și legănat pe străzi cu așteptarea în priviri, visând la un vin sau la o masă bună sau poate, într-o clipă rară, la sărutări date din iubire.

Aceste nenumărate făpturi, urmându-și drumul lor sut felinare și sub cerul schimbător, primiseră, fiecare în parte și toți laolaltă, ceva din binecuvântarea tulburătoare a primăverii. Și fiecare în parte și toți împreună, asemeni obișnuiților cluburilor cu pardesiele fâlfâind, își lepădaseră ceva din castă, crez și obiceiuri; și prin felul cum își purtau pălăria, vădeau un soi de înrudire sub cerul pătimaș.

Bosinney și June intrară tăcuți în sala de teatru și urcară la locurile lor, într-o lojă de rangul al doilea. Piesa tocma începuse și sala, în semiobscuritate, cu rândurile de oameni care priveau toți în aceeași direcție, semăna cu o mare grădină de flori cu fețele îndreptate către soare.

June nu fusese niciodată într-o lojă de rangul al doilea, pe la vârsta de cincisprezece ani, îl însoțise în mod obișnuit pe bunicul ei în staluri, și nu în orice staluri, ci în cele mai bune locuri din sală, spre mijlocul rândului al

treilea, rezervate de bătrânul Jolyon la Grogan și Boyne pe când se întorcea acasă din City, cu câteva zile înainte de spectacol. Biletele le puneă în buzunarul pardesiului, împreună cu tabachera și mănușile lui vechi din piele de căprioară; apoi i le încredința lui June să le păstreze până în seara respectivă. Și în acele fotolii — un bărbat drept, bătrân, cu capul alb și senin, împreună cu ea, mică, energică și vioaie, cu părul roșu-auriu — ședeau privind fel de fel de piese. Iar în drum spre casă, bătrânul Jolyon spunea despre actorul principal: "Oh, e un biet cabotin! Să-l fi văzut tu pe micul Bobson!"

June așteptase seara aceasta cu deosebită bucurie; venea pe ascuns, căci cei din Stanhope Gate — crezând că se găsește la Soames — nici nu bănuiau că e fără însoțitoare. Spera o răsplată pentru această îndrăzneală inventată de dragul logodnicului ei. Nădăjduia că va sparge norul gros, înghețat, făcând relațiile dintre ei — care în ultima vreme fuseseră atât de chinuitoare și de neînțelese — iarăși simple și însoțite, așa cum fuseseră înainte de venirea iernii. Venise aici în intenția de-a spune ceva precis; cu mâinile încleștate pe genunchi, cu o cută între sprâncene, se uita spre scenă fără să vadă nimic. Bănuieli geloase roiau în ea și o chinuiau, o chinuiau...

Bosinney nu arată prin nimic că și-ar da seama de tulburarea ei.

Cortina căzu. Actul întâi se sfârșise.

— E îngrozitor de cald aici! spuse fata. Aș vrea să ies.

Era foarte palidă și știa — căci, cu nervii ei atât de încordați, simțea totul — că el e neliniștit și că avea muștrări de conștiință.

În spatele teatrului era un balcon deschis spre stradă; June se instală acolo și stătu sprijinită cu spatele de perete fără a spune o vorbă, așteptând să înceapă el.

În cele din urmă nu mai putu răbda.

— Vreau să-ți spun ceva, Phil!

— Da?

Tonul de apărare din vocea lui îi ridică sângele în obraji, iar buzele ei agitate murmură:

— Tu nu-mi dai prilejul să fiu drăguță cu tine; de un veac...

Bosinney se uita jos, în stradă. Nu-i răspunse.

June strigă, pățimașă:

— Știi că sunt gata să fac orice pentru tine... că vreau să fiu totul pentru tine...

Din stradă se înălța un zgomot monoton, de forfoteală; sunetul ascuțit al gongului, anunțând ridicarea cortinei, îl străpunse. June nu se clinti. O luptă deznădăjduită se dădea în ea. Să pună totul la încercare? Să vorbească fără ocol despre influența aceea, despre atracția aceea care îl îndepărtase de ea? Firea ei era provocatoare, așa încât spuse:

— Phil, ia-mă duminică să văd casa!

Cu un zâmbet care tremura și se stinse pe buzele ei și încercând — ah! cu câtă greutate! — să nu arate că-l urmărește, îi căuta fața, o văzu înfiorându-se, ezitând, văzu și cuta de îngrijorare așezându-se între sprâncenele lui și sângele care-i năvălise în obraz. El răspunse:

- Nu duminică, draga mea; într-altă zi!
- De ce nu duminică? N-o să te încurc duminică!
- Îl văzu că face un efort și că apoi spune:
- Am o întâlnire!
- Te duci cu...

Ochii lui se umplură de mânie; ridică din umeri și răspunse:

- O întâlnire care mă împiedică să te duc să vezi casa!

June își mușcă buzele până îi dădu sângele și se întoarse la locul ei fără a mai spune o vorbă, dar nu putu opri lacrimile de furie care-i curgeau pe față. Din fericire, sala se întunecă din pricina unei scene culminante din piesă, și nimeni nu-i putu vedea tulburarea.

Dar în această lume a neamului Forsyte, nimeni să nu spere că scapă nevăzut.

Cu trei rânduri în urma lor, Euphemia, cea mai mică fată a lui Nicholas, împreună cu sora ei măritată, doamna Tweetyman, îi urmăreau.

Ele povestiră lui Timothy că au văzut pe June și pe logodnicul ei la teatru.

"În staluri?" "Nu, nu în..." "Oh! la balcon, desigur. Așa pare a fi la modă acum, printre tineret!"

Da... nu chiar așa. În orice caz, logodna aceasta nu va ține mult. Ele nu văzuseră niciodată priviri atât de mânioase și fulgerătoare ca la micuța June! Cu lacrimi de bucurie în ochi, ele povestiră cum June dăduse jos pălăria unui domn când s-a întors la locul ei, în mijlocul actului al doilea, și cum s-a uitat la ea bărbatul acela. Euphemia avea un râs renumit, încet la început, terminându-se apoi în modul cel mai neașteptat, cu țipete ascuțite; și când doamna Small, ridicând mâinile, spuse: "Draga mea! A dat jos o pălărie!" Euphemia scoase asemenea țipete, încât au trebuit să-i dea săruri de mirosit pentru a o potoli. Când plecă, spuse doamnei Tweetyman: "A dat jos o pălărie! Oh! Să mori, nu altceva!"

Pentru "micuța June" această seară, care trebuia să fie "plăcerea ei", a fost cea mai îngrozitoare pe care o trăise până acum. Martor îi e Dumnezeu c-a încercat să-și înăbușe mândria, bănuiala, gelozia!

Se despărți de Bosinney la casa bătrânului Jolyon fără a-și pierde firea. Sentimentul că trebuie să-și recucerească logodnicul a fost destul de puternic pentru a o susține până când pașii lui ce se depărtau îi dezvălură toată intensitatea nenorocirii.

"Mironositul" îi deschise tăcut. Ar fi trebuit să se strecoare în odaia ei, dar bătrânul Jolyon, auzind-o intrând, ieși în ușa sufrageriei.

— Vino să-ți bei laptele! L-am ținut la cald pentru tine. Ai întârziat. Unde ai fost?

June stătea lângă cămin, cu un picior pe grătar și cu brațul pe sobă, așa cum stătuse și bunicul ei în noaptea aceea, când se întorsese de la operă. Gata să-și piardă firea, nu mai ținu seama de ceea ce spune:

- Am luat masa la Soames.
- Hm! La "proprietar"! Cu soția lui... și cu Bosinney?
- Da!

Ochii bătrânului Jolyon erau ațintiți asupra ei cu o licărire pătrunzătoare în fața căreia era greu să te ascunzi. Dar ea nu-l privi, și când totuși își întoarse fața spre el, bătrânul fu acela care-i evită privirea. Văzuse destul și chiar prea mult. Se aplecă pentru a ridica ceașca de lapte de pe cămin și, uitându-se în altă parte, mormăi:

— N-ar fi trebuit să întârzii atât! Nu ți-e de nici un folos!

Apoi se făcu nevăzut în dosul ziarului pe care-l citea, întorcând foile cu zgomot, mânios; iar când June veni să-l sărute, îi zise:

— Noapte bună, scumpa mea! cu un glas atât de tremurător și neașteptat, încât tot ce a mai putut face June a fost să iasă din cameră pentru a izbucni apoi în hohote de plâns, care ținură până târziu în noapte.

Când ușa se închise, bătrânul Jolyon lăsă gazeta jos și privi îndelung și înspăimântat înaintea lui.

"Ticălosul!" gândi el. "Am știut întotdeauna că va avea necazuri cu el!"

Îndoieli și bănuieli îl năpădiră, și acestea erau cu atât mai dureroase, cu cât se simțea mai neputincios în fața lor, căci nu le putea stăvili și nu putea opri nici mersul evenimentelor.

O fi având de gând s-o părăsească, individul? Ar fi vrut să se ducă la el și să-i spună: "Ascultă, domnule! Vrei s-o părăsești pe nepoata mea?" Dar cum să facă el una ca asta? Știa prea puțin sau poate nimic și totuși era sigur, cu perspicacitatea lui care nu-l înșela, că se petrece ceva. Îl bănuia pe Bosinney; se ducea prea des la Montpelier Square.

"Băiatul acesta", gândi el, "nu pare a fi secătură; fața lui nu e rea, dar e-un tip ciudat. Nu-mi dau seama ce-i cu el! Niciodată n-am să știu ce-i cu el! Se zice că muncește ca un negru, dar eu nu văd să iasă ceva ca lumea. Nu are spirit practic, nu are metodă. Când vine aici, șade posomorât ca un maimuțoi. Dacă-l întreb ce vin dorește, îmi spune: «Mulțumesc, indiferent!» Dacă-i ofer o țigară, o fumează ca și cum ar fi o oarecare țigară germană de doi bani. Nu-l văd niciodată uitându-se la June așa cum ar trebui să se uite; și uite, nu umblă după banii ei. Dacă ea ar face un singur semn, ar desface și mâine logodna. Dar ea nu vrea... nu vrea ea! Se va ține de el! E încăpățânată ca destinul... nu va renunța niciodată!"

Oftând, întoarse ziarul; poate că în coloanele lui va găsi mângâiere.

Iar sus, în camera ei, June ședea în fața geamului deschis unde vântul de primăvară, după ce cutreierase parcul, venea să-i răcorească obraji fierbinți și să-i pârjolească inima.

Capitolul III PLIMBARE CU SWITHIN

Două versuri dintr-un cântec ce se află într-o veche, renumită carte de școală cu cântece, sunau:

Ce frumos luceau nasturii pe haina lui albastră, tra-la-la!

Ce frumos fluiera și cânta, ca o pasăre!....

Swithin nu fluiera și nici nu cânta ca o pasăre, dar se simțea atât de bine, încât era gata să fredoneze o melodie când ieși din Hyde Park Mansions și își privi caii trași la scară.

După-amiaza era blândă ca o zi de iunie, și pentru a completa imaginea din vechiul cântec, se îmbracă cu o redingotă albastră renunțând la pardesiu, după ce îl trimisese pe Adolf de trei ori jos să se asigure că nu suflă nici cea mai mică adiere dinspre est. Redingota închisă cu nasturi era atât de strânsă pe corpul său masiv, încât chiar dacă nasturii nu luceau, nu mai aveau mult până să scoată scânteii. Aștepta maiestuos pe trotuar, punându-și o pereche de mănuși de piele de câine. Cu pălăria lui în formă de clopot și cu boruri late, cu statura lui mare și corpolentă, părea prea primitiv pentru un Forsyte. Părul său bogat și alb, pe care Adolf îl unsese cu pomadă, mirosea a parfum de opoponax și tutun — tutunul renumitelor țigări ale lui Swithin pe care le plătea cu o sută patruzeci de șilingi suta și despre care bătrânul Jolyon spusese, atât de răutăcios, că nu le-ar fuma nici dacă i le-ar da de pomană; pentru asemenea țigări trebuie să ai stomac de cal!...

— Adolf!

— Domnule!

— Pledul cel nou!

Niciodată n-o să-l învețe pe băiatul acesta să fie dichisit; și era convins că doamna Soames se pricepe la așa ceva!

— Dă jos coșul trăsurii: căci merg să plimb... o doamnă!

O femeie frumoasă va dori să-și arate rochia; și — mergea să se plimbe în trăsură cu o doamnă! Era ca și cum ar începe din nou zilele bune de odinioară.

Trecuseră veacuri de când n-a mai plimbat o femeie!

Ultima dată, dacă-și mai aduce aminte, fusese cu Juley; biata bătrână fusese nervoasă ca o pisică tot timpul și l-a scos într-atâta din fire, încât ajuns acasă la Bayswater Road, îi spusese: "Ei bine, să fiu al dracului dacă te mai duc vreodată la plimbare!" Și, într-adevăr, n-a mai dus-o niciodată. Nu!

Trecu la capetele cailor și le examină zăbalele, numai ca să arate cum că se pricepe la cai și zăbale — doar îl plătea pe vizitiu cu șaizeci de lire pe an, nu era nevoie să facă el treaba acestuia, așa ceva nu intra în principiile lui! De fapt, reputația lui de cunoscător de cai se întemeia numai pe faptul că o dată, într-o zi de *derby*, căzuse pe mâna unor șarlatani. Dar cineva de la club, după ce-l văzuse mânând caii săi cenușii până în fața intrării — el avea întotdeauna cai cenușii, căci credea că au cel mai desăvârșit stil — l-a denumit "Forsyte cel cu patru cai". Denumirea ajunsese la urechile lui prin Nicholas Treffry, fostul asociat al lui Jolyon, mare amator de cai — renumit prin cele mai multe accidente de trăsură din regat — și Swithin socoti că trebuia să fie demn de acest nume. Numele îi plăcu, nu pentru că ar fi mânat vreodată patru cai sau pentru că ar fi avut de gând s-o facă ci pentru că suna distins. "Forsyte cel cu patru cai!" Nu era rău! Născut prea devreme, Swithin și-a greșit cariera. Dacă ar fi apărut în Londra cu douăzeci de ani mai târziu,

n-ar fi ratat prilejul de-a deveni agent de schimb la bursă, dar în vremea când fusese el obligat să-și aleagă o meserie, această înaltă ocupație nu devenise încă suprema glorie a marii burghezii. El a fost literalmente silit să se facă vânzător de case la licitație.

De îndată ce se urcă pe capră și hățurile îi fură înmânate își plimbă încet privirea în jur, clipind din ochi în soarele puternic care bătea peste obrajii lui bătrâni și palizi. Adolf se urcase pe scaunul de la spate; feciorul, cu cocarde la pălărie, stătea în fața cailor, gata să dea pornirea; totul era pregătit pentru semnal și Swithin îl dădu. Echipajul își luă zborul și, înainte de-a număra până la trei, se opri, cu zgomot triumfal, la poarta lui Soames.

Irene ieși imediat și sări în trăsură — mai târziu povesti el la Timothy — "atât de ușoară, huum-m-m, ca Tagliani⁵, fără nici un moft, fără nici o pretenție"; și mai ales asupra acestui lucru se opri Swithin, privind fix spre doamna Septimus într-un mod care a scos-o peste măsură din fire; "nici cea mai mică nervozitate"! Mătușii Hester îi descrise pălăria lui Irene. "Nici una din acele plăcinte mari și moi care se apleacă încoace și încolo și care prind praful, pe care le poartă cu atâta plăcere femeile de azi, ci una mică, drăguță...", făcu o mișcare circulară din mână. "cu voal alb... strașnic gust!" "Din ce era făcută?" întrebă Mătușa Hester, care la orice problemă de toaletă intra într-o stare de ușoară dar durabilă iritare.

"Din ce era făcută?" răspunse Swithin; "dar de unde vrei să știu eu?" Și căzu într-o tăcere atât de profundă, încât Mătușa Hester se sperie, crezând c-a leșinat. Nu încercă să-l trezească, nu era în obiceiul ei. "Aș vrea să vină cineva", gândi ea: "mie nu-mi place cum arată!"

Dar, deodată, Swithin se întoarse la viață: "Din ce era făcută?" spuse încet gâfâind: "Din ce să fi fost făcută?"

Nu merseă nici patru mile și Swithin avu impresia că lui Irene îi place să se plimbe cu el în trăsură. Fața ei era atât de suavă sub vălul acela alb și ochii ei întunecați erau atât de strălucitori în lumina soarelui de primăvară; și ori de câte ori vorbea, ea îi ridica spre el și zâmbea.

Sâmbătă dimineața Soames o găsisse la masa ei de scris întocmind un bilet pentru Swithin, prin care amâna plimbarea. Pentru ce s-o amâne? o întrebă. N-are decât să-și amâne neamurile ei cât o pofti, dar el nu admite să se poarte așa cu ai lui.

Ea se uită îndelung la el, rupse biletul și spuse: "Foarte bine!"

Apoi începu să scrie altul. Soames aruncă o privire întâmplătoare asupra biletului și văzu că era adresat lui Bosinney.

"Ce-ai să-i scrii și lui?" întrebă.

Irene, uitându-se la el cu aceeași privire atotgrăitoare, răspunse liniștit: "Despre ceva ce m-a rugat să fac pentru el!"

"Hmmm!" făcu Soames. «Comisioane! Nu te apuca de așa ceva, că nu mai scapi de ele!» și nu mai adăugă nimic.

Swithin deschise ochii mari când auzi de Robin Hill. Era drum lung pentru caii lui și el lua masa de seară întotdeauna la ora șapte și jumătate,

⁵*Marie-Sophie Taglioni* (1804-1884), celebră dansatoare franceză

înainte de a începe înghesuiala la club; noul bucătar-șef era mai atent cu cei care mâncau mai devreme... o pușlama leneșă!

În orice caz, i-ar fi plăcut să vadă casa. O casă e interesantă pentru oricare Forsyte și mai ales pentru unul care a fost vânzător de case la licitație. În cele din urmă spuse că distanța nu are importanță. Când era mai tânăr, locuise ani de-a rândul la Richmond; își ținea trăsura și caii acolo și venea în fiecare zi cu ei la birou și înapoi. Doar i se zicea: "Forsyte cel cu patru cai"! Trăsura și caii lui erau cunoscuți de la Hyde Park Corner până la Star and Garter. Ducele de Z... ar fi vrut să pună mâna pe ei, era dispus să-i dea prețul dublu, dar el i-a păstrat. Când ai un lucru bun, nu-l dai din mână. Nu-i așa? Un aer de solemnă trufie îi cuprinsese obrazul ras, pătrat și bătrân; așa cum își rotea capul în mijlocul gulerului său înalt și tare părea un curcan umflat în pene.

Irene era, într-adevăr, o femeie fermecătoare! Despre rochia ei vorbi pe larg, mai târziu, Mătușii Juley care, ascultându-l, ridică mâinile spre cer.

Era potrivită pe ea, ca o piele întinsă pe o tobă; așa îi plăceau lui femeile, dintr-o bucată, nu ca astealalte, niște sperietori, niște găște jumulte! Se uită fix la doamna Small, care semăna cu James — lungă și slabă.

"Are stil", continuă el. "Demnă de un rege! Și cu toate acestea, nu face caz de frumusețea ei!"

"Pare-mi-se că pe tine te-a cucerit de-a binelea", spuse dintr-un colț Mătușa Hester, cu voce tărăgănată.

Swithin auzea extrem de bine când se lega cineva de el.

"Ce vrei să zici? Eu știu ce înseamnă o femeie frumoasă, eu mă pricep; și tot ce pot spune e că nu cunosc nici un bărbat tânăr potrivit cu ea; dar poate...cunoașteți... voi... mai știi? Poate că.... voi... cunoașteți!"

"Oh!", murmură Mătușa Hester; "întreab-o pe Juley!"

Dar cu mult înainte de-a ajunge la Robin Hill, aerul proaspăt cu care nu era obișnuit îl făcu foarte somnoros; mână caii cu ochii închiși și numai ținuta lui impecabilă, de o viață întreagă, i-a împiedicat trupul mare și greoi să cadă într-o parte.

Bosinney îi aștepta. Ieși în întâmpinarea lor și toți trei intrară în casă: Swithin în frunte, jucându-se cu un baston solid de trestie de Malacca, cu mâner de aur, pe care i-l înmânase Adolf, căci genunchii lui se resimțeau după atâta vreme de stat în aceeași poziție. Își puse pe umăr haina căptușită cu blană pentru a se feri de curenții de aer din casa neîntreținută.

Scara — zise el — e frumoasă! Stil boieresc! Aici vor trebui câteva statui! Se opri în loc, între coloanele intrării spre curtea interioară, și întinse bastonul în semn de întrebare.

Ce-o fi însemnând asta — vestibul sau cum i-or fi zicând ei? Dar când văzu luminatorul deasupra capului său, îi veni o inspirație:

— Ah, sala de biliard!

Când i se spuse că era o curte pardosită cu cărămidă și cu plante la mijloc, se întoarse spre Irene:

— Să pierzi locul acesta pentru plante? Ascultă sfatul meu și pune aici o

masă de biliard!

Irene zâmbi. Își ridicase voalul, legându-l peste frunte ca o bonetă de călugăriță, iar zâmbetul ochilor ei întunecați, sub voalul strâns, i se păru lui Swithin mai fermecător decât fusese vreodată.. Dădu din cap. Vedea el bine că îi va urma sfatul.

Avu puține de spus despre sufragerie și salon, pe care le descria drept "spațioase": dar căzu în extaz, în măsura în care îi era îngăduit unui bărbat de demnitate lui, când intră în pivnița de vinuri, coborând pe scările de piatră în urma lui Bosinney, care mergea înainte cu o lumânare.

— Aici veți avea spațiu, spuse, pentru șase sau șapte sute de duzini — drăguță pivnicioară!

Bosinney își exprimă dorința să le arate casa în perspectivă, din păduricea din vale; Swithin se opri.

— E frumoasă priveliștea și de aici, remarcă ei; n-aveți pe-aici ceva pe care să se poată sta?

I se aduse un scaun din cortul lui Bosinney.

— Voi duceți-vă jos, spuse el încetișor: voi doi! Eu am stau aici să privesc peisajul!

Se așeză lângă stejar, în soare: pătrat și drept, cu o mână întinsă, sprijinită pe mânerul bastonului său, iar cealaltă genunchi, cu haina de blană desfăcută și pălăria cu calotă joasă adăpostindu-i fața pătrată și palidă; cu privirea fixă, foarte goală, îndreptată spre priveliște.

Binevoitor, le făcu semne din cap când îi văzu plecând peste câmp. Într-adevăr, nu era supărat că l-au lăsat singur; avea un moment de liniște să se gândească. Aerul era dulce, soarele nu prea fierbinte, priveliștea splendidă, splen... Capul îi căzu puțin într-o parte; îl ridică brusc și gândi: "Ciudat! Ah, da!" Ei îi făceau semne de jos, din vale! Ridică și el mâna și o mișcă de mai multe ori. Ei erau vioi... priveliștea era splen... Capul îi căzu spre stânga, dar îl smuci din nou; apoi căzu spre dreapta. Rămase locului; adormise.

Și dormind așa, santinelă pe vârful dealului, părea că domină toată priveliștea — splendidă — ca un chip cioplit în piatră, de un artist anume, al primilor Forsyte din vremuri păgâne, pentru a arăta stăpânirea minții asupra materiei.

Și toate nenumăratele generații de țărani, strămoșii săi, obișnuiți să stea duminicile cu brațele încrucișate supraveghindu-și micile petice de pământ cu ochii lor cenușii, nemișcați, ce ascundeau instinctul lor cu tainice rădăcini de violență, instinctul de proprietate care excludea tot restul lumii — nenumărate generații păreau a ședeă acum acolo, în vârful dealului, întruchipate în el.

Dar din el, dormitând așa, spiritul său gelos de Forsyte călătorea departe, în Dumnezeu știe ce junglă a închipuirii, cu acei doi tineri, pentru a vedea ce fac acolo, jos în crâng — în crângul în care zburda Primăvara cu miros de sevă și muguri ce se deschideau, în cântecul păsărilor fără număr, pe un covor de zambile și tinere ierburi plâpânde, unde soarele se prindea ca aurul de creștetul copacilor. Îi urmărea pentru a vedea ce fac umblând atât

de aproape unul de altul pe poteca prea îngustă; umblând acolo atât de apropiați, încât păreau că se ating; pentru a veghea asupra ochilor lui Irene, hoți negri care furau inima Primăverii. Mare paznic nevăzut, spiritul său era acolo, oprindu-se cu ei pentru a privi cadavrul catifelat al unei cârțițe, moartă nici de-un ceas, în haina-i cafenie stropită cu argint, neatinsă de ploaie sau rouă. Veghea la capul plecat al lui Irene și la privirea suavă a ochilor ei plini de milă; și la capul tânărului care o privea atât de intens, atât de ciudat. Mergând mai departe cu ei, trecu prin luminișul unde muncise un tăietor de lemne, unde zambilele fuseseră călcate în picioare și unde un trunchi de copac se plecase și căzuse jos de pe rădăcina-i crestată. Se cațără pe el împreună cu ei și merse înainte până la marginea crângului unde se întindea un ținut ce nu fusese încă descoperit și unde de departe se auzea cântec: "Cucu... cucu!"

Tăcut, stătu cu ei acolo, și tăcerea lor îl tulbură! Foarte ciudat, foarte straniu!

Apoi porni cu ei înapoi, parcă s-ar fi simțit vinovat de ceva; trecură prin pădure — ajunseră la luminiș tot tăcând, în mijlocul cântecului păsărilor care nu mai contenea și în mireasma aceea sălbatică — hmmm, cu ce semăna oare? — cu iarba care se pune în... — și se întoarseră la triunchiul culcat de-a curmezișul potecii.

Apoi nevăzut, neliniștit, plutind deasupra lor, încercând să facă zgomot, spiritul lui de Forsythe o urmări pe Irene care se urcă pe buturugă, mlădiindu-și frumosul trup în timp ce privea zâmbind în jos, la tânărul care se uita la ea, în sus, cu ochi atât de stranii, atât de strălucitori, apoi, o văzu alunecând — a-ah! a căzut, o-oh! se lipește de pieptul lui; trupul ei gingaș, cald e strâns în brațe, capul ei se pleacă pe spate, ferindu-se de buzele lui; o sărută; ea se retrage; el strigă: "Trebuie să știi — te iubesc!" Trebuie să știe — într-adevăr, o frumoasă iubire! Ha-a!

Swithin se deșteptă; își pierduse din vlagă. Avea un gust rău în gură. Unde se afla? A dracului treabă! Adormise! Visase ceva despre o nouă supă, cu gust de mentă. Tinerii aceia — pe unde-or fi? Picioarul stâng îl furnica, simțea niște înțepături ca de ac.

— Adolf! Pușlamaua nu era acolo; secătura o fi adormit pe undeva.

Se ridică, înalt, pătrat, masiv, cu blana pe umeri; privi îngrijorat în vale peste câmpuri, și iată că-i văzu venind.

Irene venea înainte, tânărul acela — cum îl porecliseră oare — "Piratul"? — venea în urma ei ca un câine bățut; n-ar fi de mirare să fi primit o "lecție"! Așa-i trebuie, cine l-a pus s-o ducă atâta drum până în vale, pentru a privi casa! Locul potrivit pentru a privi casa era pajiștea aceasta.

Îl zăriră și ei. Întinse brațul și făcu semne agitate pentru a-i zori. Dar ei se opriră. De ce-or fi stând oare acolo, vorbind — vorbind? Porniră iarăși. I-a dat o lecție, nu avea nici cea mai mică îndoială, așa i se și cuvenea. Ce casă anapoda!,- o hărăbaie pocită, un gen de casă cu care el, Swithin, nu era obișnuit.

Cu privirea lui ștearsă, nemișcată, se uită cu băgare de seamă la fețele lor. Tânărul acesta avea o expresie foarte ciudată!

— N-o să iasă niciodată nimic din ea! îi spuse acru, arătând spre casă; e prea modernă!

Bosinney căscă ochii mari, ca și cum n-ar fi auzit nimic; mai târziu Swithin i-l descrie Mătușii Hester în felul următor:

"Un tip extravagant — cu un fel foarte curios de-a se uita la om — un golan necioplît!"

N-ar fi știut mărturisi ce îi provocase aceste neașteptate considerații psihologice. Poate fruntea, umerii obrajilor ori bărbia lui Bosinney, toate proeminente, sau expresia aceea de om însetat de pe fața lui, care se ciocnea cu concepția lui Swithin, că o îndestulare calmă trebuie să caracterizeze pe un gentleman desăvârșit.

Când i se oferi un ceai, fața lui Swithin se luminează. El disprețuia ceaiul — fratele său Jolyon, care se ocupase cu negoțul de ceai, câștigase o mulțime de bani — dar acum îi era atât de sete și avea un gust atât de rău în gură, încât era gata să bea orișice. Ar fi vrut să-i vorbească lui Irene despre gustul rău ce-l avea în gură — ea era atât de plină de înțelegere! — dar așa ceva nu era distins; își învărti limba, plesnind-o ușor de cerul gurii.

Într-un colț îndepărtat al cortului, Adolf își aplecase mustățile de pisică asupra unui ceainic. Îl părăsi apoi pentru a scoate dopul unei sticle mici de șampanie. Swithin zâmbi și, dând din cap, îi spuse lui Bosinney:

— la te uită! Dumneata ești un adevărat Monte Cristo! Acest roman celebru — unul din jumătatea de duzină pe care o citise el — produsese o extraordinară impresie asupra lui.

Luându-și paharul de pe masă, îl ridică spre a-i privi culoarea; însetat cum era, n-avea poftă să bea poșircă! Apoi îl duse la buze și gustă.

— Foarte bun, spuse în cele din urmă, trecându-l prin fața nasului; dar nu e ca *Heidsieck*-ul meu!

Acesta fu momentul când îi veni ideea pe care, mai târziu, o împărtăși și lui Timothy, deghizată în felul următor: "Nu m-aș mira deloc dacă acest tânăr arhitect ar fi îndrăgostit de doamna Soames!"

Și din acest moment, ochii săi decolorați, rotunzi, n-au încetat nici o clipă de-a studia, cu interes, această descoperire.

"Individul", îi spuse el doamnei Septimus, "o urmărea din ochi ca un câine — un golan necioplît! Nu mă mir deloc... e o femeie fermecătoare și, așa spune, culmea discreției!" Senzația aceea vagă de parfum ce plutea în jurul lui Irene, ca mireasma unei flori cu petalele pe jumătate închise și cu inima pătimasă, îl inspiră la crearea acestei imagini. "Dar n-am fost sigur de asta", spuse, "decât în clipa când l-am văzut ridicându-i batista."

Ochii doamnei Small fierbeau de agitație.

"Și i-a dat-o înapoi?!" întrebă.

"Să i-o dea înapoi?" spuse Swithin; "l-am văzut ștergându-și cu ea balele când credea că eu nu mă uit într-acolo!"

Doamna Small se sufoca — era prea iritată pentru a putea vorbi.

"Dar ea nu l-a încurajat", continuă Swithin; se opri și timp de un minut sau două se uită în gol, fix, cu acea privire care o speria atât pe Mătușa Hester. Apoi brusc, își reaminti că, urcându-se în trăsură, Irene i-a întins a

doua oară mâna lui Bosinney și și-a lăsat-o să întârzie într-a lui.

Trăsese un bici zdravăn în cai, sperând ca astfel să-i atragă atenția numai spre el, dar ea se uită înapoi și nici nu-i răspunse la prima întrebare; fața nu i-o putea vedea — căci era cu capul plecat în jos.

Există undeva o pictură, pe care Swithin n-a văzut-o, și care reprezintă un bărbat șezând pe o stâncă și lângă el, cufundată într-o apă liniștită, o nimfă a mării culcată pe spate, cu mâna pe sânul gol. Pe fața ei un zâmbet ușor — zâmbet de totală dăruire și de tainică bucurie. Șezând lângă Swithin, Irene zâmbea cam tot așa.

Apoi, încălzit de șampanie, având-o pe Irene numai pentru el, începu să-și verse necazurile; dușmănia lui ascunsă față de noul bucătar-șef de la club; griile în legătură cu casa din Wigmore Street, unde pușlamaua aceea de chiriaș a dat faliment pentru că și-a ajutat cumnatul — ca și cum "caritatea n-ar trebui să înceapă de acasă"; apoi despre surzenia lui și despre durerea pe care o are câteodată în partea dreaptă. Ea asculta, ochii îi erau umezi sub pleoape. Swithin credea că participă din tot sufletul la necazurile lui, și îi fu o nespusă milă față de el însuși. Totuși, cu haina lui de blană cu brandenburguri pe piept, cu pălăria într-o parte, plimbând această splendidă femeie, se simțea mai distins ca oricând.

Dar un zarzavagiu, care ieșise și el la plimbarea de duminică împreună cu iubita lui, părea a avea aceeași bună impresie despre sine însuși. Acest individ dădu bici mârțoagei sale și galopă alături de Swithin, șezând țăntoș, ca o păpușă de ceară, în trăsurica lui de forma unei șalupe, cu bărbia pompos așezată deasupra unui batic roșu, ca și cea a lui Swithin pe cravata lui bogată; în timp ce iubita zarzavagiului, cu capetele unei blăni jerpelute fluturând în urma ei, maimuțarea eleganța unei femei de lume. Amorezul ei vântura în mână un băț la capătul căruia atârna o sfoară zdrențuită, imitând întocmai mișcările circulare ale biciului lui Swithin, întorcându-și capul spre doamna lui cu o uitătură ce semăna grozav de bine cu privirea primitivă a lui Swithin.

Deși la început nu luase în seamă prezența acestui mitocan, la un moment dat îi trecu prin minte că își bate joc de el. Și Swithin trase un bici peste pulpa iepei. Cele două vehicule însă, printr-o nenorocită fatalitate, rămaseră tot alături. Fața galbenă și buhăită a lui Swithin roși; ridică biciul pentru a trage în zarzavagiu, dar o intervenție specială a providenței îl păzi să-și uite până într-atâta demnitatea. O altă căruță, ieșind dintr-o curte, sili atât echipajul cât și trăsurica să se apropie una de alta și să se ciocnească; roțile scârțâiră. Trăsurica, fiind mai ușoară, se împiedică și se răsturnă.

Swithin întoarse capul. Pentru nimic în lume nu s-ar fi oprit pentru a-l ajuta pe mitocan. Așa-i trebuie, dacă-și frânsese gâtul!

Dar chiar dacă ar fi vrut, tot nu s-ar fi putut opri. Surii lui intraseră în panică. Trăsura zbură dintr-o parte într-alta și oamenii își ridicau fețele înspăimântate când îl vedeau trecând ca vântul pe lângă ei. Brațele puternice ale lui Swithin, întinse cât erau de lungi, țineau hățurile. Obrajii îi erau buhăiți, buzele strânse, iar fața, umflată de furie, avea o culoare de un roșu-închis.

Irene ținea mâna pe marginea trăsurii, și la fiecare zdruncinătură o strângea și mai tare. Swithin auzi întrebarea ei:

— O să avem un accident, Unchiule Swithin?

Acesta îi răspunse gâfâind:

— Nu-i nimic; mergem puțin... mai repede!

— Eu n-am avut niciodată un accident.

— Nu te mișca! îi aruncă o privire. Ea zâmbea, cu o desăvârșită liniște. Stai liniștită, repetă el. Nu-ți fie teamă, am să te duc acasă.

Și în mijlocul acestor teribile eforturi îl miră răspunsul ei, șoptit cu o voce care nu semăna cu vocea ei:

— Nu-mi pasă dacă nu ajung niciodată acasă!

Trăsura făcu o teribilă săritură și exclamația lui Swithin i se înnodă în gât. Caii, osteniți de urcuș, își încetiniră pasul și, în cele din urmă, se opriră de bună voie.

"Când" — povesti mai târziu Swithin la Timothy — "i-am oprit, era calmă ca și mine. Doamne, Dumnezeule! S-a purtat ca și cum puțin îi păsa dacă-și va frânge gâtul ori ba! Ce-au fost vorbele acelea: «Nu-mi pasă dacă nu ajung niciodată acasă!»"

Sprijinit în mânerul bastonului său spuse, gâfâind din greu, spre marea indignare a doamnei Small: "Și nici nu mă mir, când are un bărbat atât de sclifosit ca tânărul Soames!"

Nici nu-i trecu prin gând să se întrebe ce-o fi făcut Bosinney după ce l-au lăsat singur; să fi hoinărit peste câmp ca un câine, așa cum îl sfătuisese Swithin; să fi alergat la vale, în crângul acela în care primăvara încă zburda și cucul cânta în depărtare? Poate că a coborât în vale cu buzele lipite de batista ei, al cărei parfum se îmbina cu mirosul de mentă și de cimbrisor! A coborât acolo cu o durere atât de sălbatică, dar atât de plină de desfătare, încât ar fi putut-o striga în mijlocul copacilor. Sau, într-adevăr, ce-o fi făcut băiatul acela? Dar de fapt, până când a ajuns la Timothy, Swithin uitase complet de existența lui.

Capitolul IV

JAMES VREA SĂ SE CONVINGĂ CU PROPRII SĂI OCHI

Cine nu cunoaște "Bursa Forsythe" nu poate prevedea, firește, toată furtuna pe care a dezlănțuit-o vizita lui Irene la casă.

După ce Swithin istorisise la Timothy întreaga poveste a memorabilei lui plimbări, totul i-a fost comunicat întocmai și lui June; cu o mică urmă de curiozitate, cu o infimă nuanță de răutate și cu o adevărată dorință de a face bine.

— Și ce lucru îngrozitor a spus, draga mea! încheie Mătușa Juley. Să nu se mai întoarcă acasă! Ce-o fi vrut să zică?

A fost o poveste stranie pentru June. O ascultă roșind de durere și, deodată, îi strânse mâna scurt și plecă.

— Aproape nepoliticoasă, îi spuse doamna Small Mătușii Hester, după plecarea lui June.

Adevărata gravitate a situației s-a văzut din modul în care a primit June veștile. Era tulburată. Aici se petrecea ceva foarte grav. Curios! Ea și Irene erau doar atât de prietene!

Totul se potrivea de minune cu zvonurile și aluziile care circulasera de la o vreme înapoi. Și-au reamintit ceea ce povestise Euphemia despre scena petrecută la teatru — iar domnul Bosinney era mereu pe la Soames. Oh, firește! Da, desigur, era — pentru clădirea casei. Nimic făturiș. "Bursa Forsyte", acest motor, era prea bine pus la punct; o aluzie, cea mai mică vorbă de regret sau îndoială, aruncată la întâmplare, era suficientă pentru a pune în mișcare sufletul familiei, atât de sensibil la durerile celorlalți membri ai săi.

Nici unul nu dorea ca aceste zvonuri să producă vreun rău — nici vorbă de așa ceva. Ei se puneau în mișcare cu cele mai bune intenții, cu sentimentul că fiecare din ei ocupă un loc bine definit în sufletul familiei.

La temeiul clevetirilor zăcea multă bunăvoință, care se manifesta deseori prin vizite de condoleanțe, conform bunelor maniere din "Societate", vizite de real folos celor ce suferă și care aduc mângâiere celor ce sunt îndurerați. Le cădea bine ori de câte ori suferea altul și nu ei. De fapt, nimic altceva în afară de dorința de-a vântura bine întâmplările, dorință care însuflețește și rubrica faptelor diverse din presa publică, era aceea care îl pusese acum pe James în legătură cu doamna Septimus, pe doamna Septimus cu copiii lui Nicholas, pe copiii lui Nicholas cu cine știe cine, și așa mai departe. Acea înaltă clasă socială la care se ridicaseră și din care făceau acum parte le cerea o anumită candoare și, mai mult decât atât, un anumit fel de discreție. Îmbinarea acestor două însușiri era chezașia că fac parte din ea.

Mulți dintre membrii mai tineri ai familiei Forsyte își dădeau seama de asta și, negreșit, ar fi fost gata să spună făturiș că doresc ca nimeni să nu se amestece în treburile lor; dar curentul acela invizibil, magnetic, al clevetirilor familiale, era atât de puternic, încât pentru nimic în lume nu puteau scăpa de el. Se știa totul despre fiecare. Simțeau că orice împotrivire e zadarnică.

Unul dintre ei (tânărul Roger) făcu o încercare eroică pentru eliberarea tinerei generații, spunând despre Timothy că e un "cotoi bătrân". Dar strădania se întoarse împotriva lui; vorbele lui făcură "turul" și, în cel mai delicat mod, ajunseră la urechile Mătușii Ann care le repetă, cu vocea plină de indignare, doamnei Roger, de unde ele se întoarseră înapoi la tânărul Roger.

Dar, la urma urmei, din pricina asta nu sufereau decât răufăcătorii; ca de pildă George, când și-a pierdut toți banii jucând biliard; sau chiar tânărul Roger, când fusese cât pe-acum să se însoare cu fata aceea cu care — se spune în șoaptă — se și căsătorise după legile firii; sau chiar Irene, despre care se credea, mai mult decât se spunea, că e în pragul primejdiei. Toate aceste clevetiri erau nu numai plăcute, ci și binefăcătoare. Datorită lor se petreceau atâtea ceasuri agreabile la Timothy, în Bayswater Road; atâtea ceasuri care, altfel, ar fi fost pustii și apăsătoare pentru cei trei de acolo. Dar casa lui

Timothy era doar una din sutele de asemenea case din acest oraș al Londrei — căminele unor oameni neutri care se găseau în afara luptei și care trebuie să-și găsească în luptele altora rațiunea propriei lor existențe.

Fără dulceața clevetirilor familiale, viața din casa Timothy ar fi fost pustie. Zvonuri și povești, dări de seamă și presupuneri... nu erau aceștia copiii casei, tot atât de dragi și de prețioși ca și copilașii gânguritori pe care acest frate și surorile lui nu i-au avut în călătoria lor prin viață? A vorbi despre ceilalți membri ai familiei era ca și cum toți acești copii și nepoți, după care inimile lor blânde jinduiau, ar fi fost ai lor. Căci, cu toate că e îndoielnic dacă inima lui Timothy îi dorea cu adevărat, e de netăgăduit că, ori de câte ori se năștea un nou copil Forsyte, el era foarte tulburat

Degeaba îi spunea tânărul Robert "cotoi bătrân" — degeaba ridica Euphemia mâinile strigând: "Oh! ăia trei!", pentru a da drumul râsului ei molcom, cu chiot ascuțit la urmă. Degeaba și lipsit de politețe.

Situația, care în stadiul acela părea, mai ales în ochii neamului Forsyte, stranie — ca să nu zicem "imposibilă" — nu era, de fapt, atât de stranie, ținând seama de anumite fapte.

Câteva lucruri fuseseră pierdute din vedere.

În primul rând, sentimentul de certitudine al atâtor căsnicii liniștite. Oamenii au uitat că iubirea nu e floare de seră, ci o plantă sălbatică, născută dintr-o noapte umedă, născută dintr-un ceas de soare; răsărită din sămânță sălbatică, aruncată pe drum de un vânt sălbatic. O sălbăticiune care, dacă înflorește din întâmplare în interiorul grădinilor noastre, o numim floare; iar dacă înflorește afară, o numim buruiană, dar, floare sau buruiană, mireasma și culoarea ei sunt totdeauna sălbatice!

Apoi — deoarece faptele și socotelile vieții lor se opuneau la recunoașterea acestui adevăr — neamul Forsyte nu admitea în unanimitate că acolo unde încolțește această plantă sălbatică bărbații și femeile nu sunt decât fluturi în jurul bobocului palid ce seamănă cu o flacăra.

Trecuse multă vreme de la aventura tânărului Jolyon — și era cât pe-aci să renască tradiția că oamenii ajunși la situația lor socială nu sar niciodată gardul pentru a culege această floare; că se prea poate ca unul din ei să sufere de iubire, ca de pojar, o dată, la timpul convenit, dar că se vindecă pentru totdeauna — ca de pojarul îngrijit cu o mixtură de unt și miere — și intră liniștit în brațele căsniciei.

Dintre toți cei la care ajunsese zvonul acesta cu privire la Bosinney și doamna Soames, James fu cel mai impresionat. Uitase de mult cum se ținea după Emily, tânjitor și palid, cu favoriții castanii, în zilele când îi făcea curte. Uitase de mult căsuța de pe lângă Mayfair, unde și-a petrecut zilele de la începutul căsătoriei sau, mai bine zis, uitase de mult acele zile, dar nu și căsuța — un Forsyte nu uită niciodată o casă — pe care a vândut-o după aceea cu un beneficiu net de patru sute de lire.

Uitase de mult zilele de nădejdi și temeri, uitase de îndoielile lui, căci nu știa dacă e cuminte să se însoare cu Emily (care, deși frumoasă, nu avea nimic; iar el, în vremea aceea, abia câștiga o mie de lire pe an); dar acea atracție căreia nu i se putuse împotrivi îl dusesese atât de departe, încât

simțea că moare dacă n-o ia de nevastă pe fata cu părul bălai, bine strâns pe ceafă, cu brațe frumoase ce-i ieșeau din rochia strânsă pe corp, cu trup fermecător, bine adăpostit de malacov, o colivie cu circumferință uimitor de mare.

James trecuse prin foc, dar trecuse și prin fluviul anilor ce stinge focul; el trăise cea mai tristă dintre toate experiențele — uitase ce înseamnă să iubești! Uitase! Uitase de atâta vreme, încât uitase chiar și că a uitat.

Și acum acest zvon ajunsese și la el; acest zvon despre soția fiului său; foarte vag, o umbră furișată între aparențele abia palpabile, abia deslușite ale situației; era nereală și de neînțeles, ca o nălucă, dar purtând cu ea, și tot ca o nălucă, o groază ce nu se poate tălmăci.

Încercase să lămurească totul, dar nu reușise, întocmai cum îi era cu neputință de-a raporta la persoana lui vreuna din tragediile acelea pe care le citea în jurnalul de seară. Nu putea și pace! Nu putea fi adevărat! Nu era decât o nebunie de-a lor. E drept că Irene nu se împăca prea bine cu Soames, dar era fată bună — o fată bună!

Ca marea majoritate a bărbaților, James se desfăta când auzea de câte o mică bârfă, și ai fi spus și acum, pe un ton foarte natural, lingându-și buzele; "Da, da — ea și tânărul Dyson; se zice că trăiesc împreună la Monte Carlo!"

Dar semnificația unei întâmplări de soiul acesta — trecutul, prezentul sau viitorul ei — nu l-a izbit niciodată. El nu s-a gândit la durerea și fericirea din care era împletită, nici la destinul tăcut și atotputernic, ce se ascundea în dosul faptelor foarte goale, câteodată sordide, dar în general picante, ce i se relatau. El nu avea obiceiul să condamne, să laude, să tragă concluzii sau să facă considerații de ordin general în asemenea chestiuni. Le asculta cu oarecare lăcomie, apoi repeta cele auzite și această îndeletnicire îi făcea tot atâta plăcere ca și un pahar de *sherry* sau de *bitter* înainte de masă.

Totuși acum, când o asemenea întâmplare — sau mai bine zis zvon, o adiere de zvon — se apropiase de persoana lui, se simțea ca într-o ceață care îi umplea gura de amărăciune și îi îngreua respirația.

Un scandal! Posibilitatea unui scandal! Repetarea acestui cuvânt în sinea lui era singura cale de a deveni conștient sau de a cugeta asupra acestui lucru. El uitase cum se desfășoară asemenea întâmplare, sensul ei îi scăpa; căci el, pur și simplu, nu mai înțelegea că oamenii pot risca totul de dragul unei pasiuni.

Între toate persoanele din relațiile sale, care mergeau în City zi de zi și își vedeau acolo de fel de fel de treburi, iar în momentele lor de răgaz cumpărau acțiuni ori case, mergeau la dineuri și jucau cărți — după cum știa el — i s-ar fi părut ridicol să presupună că vreunul ar risca ceva de dragul unui lucru atât de absurd și de efemer ca pasiunea.

Pasiune! Da, parcă, într-adevăr, auzise despre așa ceva; fraze ca: "Un bărbat tânăr și o femeie tânără nu trebuie lăsați de capul lor", fraze care erau întipărite în mintea lui după cum paralelele sunt tipărite pe o hartă (căci toți cei din neamul Forsyte au un simț ascuțit al realității când este vorba de factorii de temei ai vieții); dar dincolo de acestea, el nu era în stare să

conceapă nimic în afară de înspăimântătorul termen "scandal".

Ah! dar nu era nimic adevărat în aceste zvonuri, nu putea fi nimic adevărat. Nu era speriat: Irene era cu adevărat o fată bună. Dar așa te tulburi când un gând ca acesta îți intră în cap. Iar James era și nervos din fire — unul dintre acei bărbați chinuți de obsesii, bănuială și nehotărâre. Se temea să nu scape vreun câștig, dar era, fizicește, incapabil să se hotărască până în momentul în care era absolut convins că, dacă nu se decide, pierde.

Dar viața îl pusese de multe ori în fața unor împrejurări în care sarcina de a decide nu-i aparținea. Acum se afla într-una din acele situații.

Ce putea face el? Să-i vorbească lui Soames? Aceasta n-ar face decât să înrăutățească lucrurile. Și, la urma urmei, nu era nimic adevărat — era convins.

Totul se trage de la casa aceea. El n-a avut nici o încredere în această idee de la bun început. Pentru ce voia Soames să se mute la țară? Și, dacă cheltuiește atât amar de bani pentru a-și face o casă, de ce n-a angajat un om de prima mână, în locul acestui tânăr Bosinney, despre care nu știe nimeni nimic? El îi spusese ce are să pățească. Apoi, mai auzise și că această casă îl costă pe Soames mult mai mult decât ceea ce fusese dispus să cheltuiască.

Acest fapt, în special, deșteaptă în James sensul adevăratei primejdii. Întotdeauna dai de neplăceri când îți faci de lucru cu acești așa-ziși "artiști"; un om cu bun-simț n-are ce vorbi cu ei. De altfel, el o prevenise și pe Irene. Și iată ce-a ieșit! Și, deodată, îi veni ideea că ar fi bine să se ducă acolo, să vadă cu ochii lui despre ce e vorba. În mijlocul acestei neguri de neliniște ce-i învăluisese mintea, gândul de a merge și de a vedea casa îi dădu o satisfacție inexplicabilă. Poate că simpla hotărâre de a face ceva — dar, mai probabil, faptul că se duce să vadă o casă — îl ușura.

Simțea că dacă se va uita cu băgare de seamă la edificiul din cărămizi și mortar, din lemn și piatră, construit de individul pe care-l bănuia, va pătrunde chiar în miezul acestui zvon în legătură cu Irene.

Deci, fără a-i spune cuiva o vorbă, luă o birjă până la gară și plecă cu trenul la Robin Hill. Ajuns acolo — conform obiceiului din partea locului nu erau trăsură — se văzu silit să meargă pe jos.

Porni încet să urce dealul cu ochii ațintiți la picioare, cu genunchii ascuțiți și umerii înalți care se aplecau de greutate. Cu toate acestea arăta foarte bine cu țilindrul pe cap și redingota lui, pe care o grijă desăvârșită le păstrase noi și nepătate. Emily se ocupa de îngrijirea lor; adică, firește, nu ea vedea de ele — oamenii cu bună stare materială nu se ocupă singuri de nasturi, iar Emily era o femeie înstărită — ci avea doar grijă ca majordomul să-și vadă de treabă.

De trei ori a fost necesar să i se arate drumul; de fiecare dată repeta ce i se spusese, cerea apoi iar omului să-l lămurească și repeta și el din nou, căci era vorbăreț din fire, și apoi nu poți fi niciodată destul de prevăzător într-o regiune necunoscută.

Deși le spunea tuturor că e în căutarea unei case noi, numai când i-au arătat acoperișul printre copaci fu cu adevărat convins că nu-l îndrumaseră

cu totul greșit.

Cerul era înnorat și parcă acoperea lumea întreagă cu ceața-i alburie, ca un tavan spoit cu alb. Nu era prospețime și nici mireasmă în aer. Într-o zi ca aceea nici chiar muncitorii nu-și dădeau osteneală; făceau numai strictul necesar și își vedeau de treabă fără a vorbi despre ale lor, fără flecăreala ce le mai ușurează chinurile muncii.

Prin spațiile casei neterminate oamenii în cămașă, cu mânecile suflecate, munceau încet: se auzeau zgomote — bătai ritmice de ciocan, scârțâit de metale, ferăstraie tăind lemne, și huruitul roabelor pe scânduri; din când în când câinele șefului de șantier, legat cu o sfoară de o grindă de stejar, gemea încet, cu un glas care semăna cu şuierătura unui ceainic.

Geamurile puse de curând, măzgălite fiecare cu câte o pată albă la mijloc, se uitau fix la James, ca ochii unui câine orb.

Și corul șantierului cânta mai departe, strident și fără bucurie, sub cerul de cenușă alburie. Iar sturzii, plecați la vânătoare după viermii din pământul proaspăt săpat, amuțiseră cu desăvârșire.

James își căuta drum printre grămezile de pietriș — se tăia tocmai drumul pentru trăsuri — până ajunse în fața intrării. Aici se opri și-și ridică ochii. Era puțin de văzut din acest punct, dar puținul acesta îl prinse dintr-o dată; se opri, nemișcat, câteva minute, și cine știe la ce se gândi...

Ochii săi albaștri ca porțelanul, sub sprâncenele-i albe, proeminente, ca două mici coarne, nici nu clipeau. Buza de sus, lungă, deasupra gurii mari, în mijlocul favoriților albi, frumoși, tresări o dată sau de două ori. Expresia lui uluită explica de unde-i vine aerul de apăsare pe care-l avea câteodată fața lui Soames. Poate că James își zicea acum "Știu și eu — viața nu-i treabă ușoară!"

În această atitudine îl surprinse Bosinney.

James își coborî ochii, de la cine știe ce cuib de pasăre pe care-l căuta în largul cerului, la fața lui Bosinney, plină de un dispreț batjocoritor.

— Ce mai faceți, domnule Forsyte? Ați venit să vedeți cu ochii dumneavoastră?

După cum știm, tocmai pentru aceasta venise James și, surprins, se simți foarte stingherit. Întinse totuși mâna, zicând:

— Ce mai faci? fără a se uita la Bosinney.

Acesta îl pofti să-și continue drumul, cu un zâmbet ironic. James simțea ceva suspect în această politețe.

— Aș vrea să înconjur mai întâi clădirea pe dinafară, spuse el, ca să văd ce-ai făcut!

O terasă pavată cu pietre rotunjite, înclinată cu câțiva centimetri, împrejmuia casa spre sud-est și sud-vest și se termina cu o margine piezișă în pământul ce urma să fie acoperit cu gazon; James înainta de-a lungul acestei terase.

— Și cât a costat asta? întrebă el, când văzu că terasa trece și dincolo de coteț.

— Cât credeți dumneavoastră? zise Bosinney.

— De unde vrei să știu? răspunse James cam scos din sărite; cred că

vreo două-trei sute!

— Exact atâta!

James îi aruncă o privire aspră, dar arhitectul păru a nu băga de seamă, de aceea James crezu că n-a fost auzit.

Ajuns la intrarea grădinii, se opri pentru a se uita la priveliște.

— Acela va fi doborât, nu-i așa? spuse el, arătând spre stejar.

— Credeți? Socotiți că dacă copacul stă acolo, nu veți avea destulă vedere pentru banii dumneavoastră?

Din nou îl privi James bănuitor — tânărul acesta punea în mod ciudat problemele.

— Da, zise el încurcat, cu un accent plin de nervozitate; nu văd la ce-i bun aici un copac.

— Mâine va fi tăiat, zise Bosinney.

James se sperie.

— Oh! Nu te apuca să spui c-am zis eu să-l dobori. Pe mine nu mă privește nicidecum.

— Nu?

James continuă năucit:

— Cum adică? De ce să mă amestec? Nu mă privește deloc! O faci pe răspunderea dumitale.

— Îmi îngăduiți să menționez numele dumneavoastră?

James era din ce în ce mai speriat.

— Nu pricep pentru ce vrei să amesteci numele meu, mârâi el; ai face mai bine să lași copacul în pace. Nu e copacul dumitale.

Scoase din buzunar o batistă de mătase și-și șterse fruntea. Intrară în casă. Ca și Swithin, James fu impresionat de curtea interioară.

— Trebuie să fi cheltuit o groază de bani aici, zise, după ce se uită o vreme la coloane și la galerie. Ia spune, cât a costat să ridici aceste coloane?

— Nu pot spune așa, pe dinafară, dar știu că s-au dus o groază de bani!

— Cred și eu, spuse James. Eu aș fi... Întâlni privirea arhitectului și se opri brusc. Iar după aceea, ori de câte ori ajungeau la ceva al cărui preț ar fi dorit să-l afle, își înfrâna curiozitatea.

Bosinney părea hotărât să-i arate tot ceea ce era de văzut, și dacă James n-ar fi avut spiritul de observație pe care-l avea, s-ar fi trezit ocolind pentru a doua oară casa. Arhitectul părea atât de dornic să i se pună întrebări încât James simțea că trebuie să bage de seamă. Începu să se resimtă din pricina eforturilor pe care le făcuse căci, cu toate că era destul de solid, avea șaptezeci și cinci de ani.

Era dezamăgit; nu deslușise nimic, inspecția nu-i dăduse nici o lămurire din cele așteptate. Nu reușise decât să-și mărească antipatia și neîncrederea față de acest tânăr, care l-a copleșit cu o falsă politețe și a cărui purtare, își dădu el seama, nu fusese decât bătaie de joc.

Individul era mai afurisit decât crezuse el și mai chipeș decât sperase. Avea aerul unui om căruia îi place riscul, aer pe care James nu-l admira deoarece, după părerea lui, lucrul cel mai de neîngăduit în viață era riscul. Avea și un zâmbet neobișnuit, care apărea când te așteptai mai puțin, și

niște ochi foarte ciudați. Arhitectul semăna — după cum povesti mai târziu James — cu un pisoi flămând. Aceasta a fost cea mai potrivită comparație găsită în timpul conservăției lui cu Emily, pentru a-i descrie acea stranie îmbinare de exasperare, politețe catifelată și bătaie de joc, pe care o simțise în purtarea lui Bosinney.

În sfârșit, după ce văzuse tot ceea ce era de văzut, ieși pe ușa pe care intrase și, simțind că și-a irosit degeaba timpul, energia și banii, își luă curajul său de Forsythe în mâini, și privind aspru la Bosinney, spuse:

— Pare-mi-se c-o vezi destul de des pe nora mea; ei, ea ce crede despre casă? Dar te pomenești că nici n-a văzut-o?

Vorbi astfel, deși știa totul despre vizita lui Irene — vizita n-avea însemnătate, importantă era doar declarația aceea extraordinară: "Nu-mi pasă dacă nu ajung acasă!" — și despre felul în care primise June aceste vești.

După ce se sfătui cu el însuși, hotărâse să pună întrebarea în acest fel, sperând că-i dă lui Bosinney prilejul să vorbească.

Trecu multă vreme până când Bosinney răspunse, cu ochii ațintiți asupra lui James care se simțea stingherit.

— A văzut casa, dar nu vă pot spune ce crede despre ea.

Deși nervos și uluit, firea lui James nu-i îngăduia să abandoneze tatonările.

— Oh! spuse, a văzut-o! Probabil că Soames a adus-o aici!

Bosinney răspunse zâmbind:

— Oh, nu!

— Cum? A venit singură?

— Oh, nu!

— Atunci cine a adus-o?

— Eu, zău, nu știu dacă se cuvine să vă spun cine a adus-o aici!

Lui James, care știa că venise cu Swithin, răspunsul acesta i se păru de neînțeles.

— Adică, cum? se bâlbâi el, dumneata știi că... dar se opri, dându-și deodată seama că e în primejdie.

— Bine, dacă nu vrei să-mi spui, nu vrei și pace! Mie nu-mi spune nimeni nimic!

Spre uimirea lui, Bosinney îi puse o întrebare!

— Apropo! Puteți să-mi spuneți dacă mai sunt și alții dintre dumneavoastră care vor să vină aici? Mi-ar plăcea să fiu la post.

— Și alții? spuse James uluit. Cum să mai fie? Eu nu știu pe nimeni. La revedere!

Privind în pământ, întinse o mână a cărei palmă abia o atinse pe aceea a lui Bosinney, și apucându-și umbrela exact pe deasupra mătăsii, plecă de-a lungul terasei.

Înainte de a trece colțul, se uită înapoi și îl văzu pe Bosinney venind încet în urma lui — "alunecând de-a lungul peretelui", după cum i se păru lui James, "ca un pisoi uriaș". Se făcu a nu băga de seamă când tânărul își ridică pălăria.

După ce ieși de pe drumul croit pentru trăsură și se pierdu din vederea lui Bosinney, își încetini pasul și mai mult. Foarte încet, mult mai încovoit decât la venire, slab, dărâmat și dezamăgit, se întoarse la gară.

"Piratul" îl urmărea mergând atât de trist spre casă, și poate că regreta modul cum se purtase cu acest om bătrân.

Capitolul V SOAMES ȘI BOSINNEY ÎN CORESPONDENȚĂ

James nu spuse nimic fiului său despre vizita lui la casă; dar, într-o dimineață, avu prilejul să meargă la Timothy, din pricina unui proiect de canalizare pe care autoritățile sanitare i-l impuseseră fratelui său, și acolo povesti totul.

Nu era — zise el — o casă rea. Își dăduse seama c-o să iasă ceva din ea. Individul acela e priceput în meseria lui, dar câți bani o să-l mai coste pe Soames până va fi gata, asta nu știa.

Euphemia Forsyte se afla în cameră — trecuse pe acolo pentru a împrumuta ultimul roman al Reverendului Scoles, *Pasiunea și înfrângerea ei*, care era la modă pe atunci — și interveni:

— Am văzut-o ieri pe Irene la Magazinul universal; ea și domnul Bosinney au avut o mică convorbire în raionul de coloniale.

Astfel, în termeni simpli, povesti o scenă care a impresionat-o profund și i-a dat mult de gândit. Se dusesese în grabă mare la raionul de mățasuri din Magazinul universal — instituție admirabilă cu sistemul ei de-a nu servi decât persoane de încredere, cerând plata înainte de livrarea mărfii, așa că nu era în Londra magazin mai potrivit pentru neamul Forsyte — să cumpere o bucată de mătasă vișinie pentru mama ei, care aștepta afară în trăsură.

Trecând prin raionul de coloniale, ochiul ei a fost în mod neplăcut atras de o siluetă minunată ce stătea cu spatele la ea. Era atât de fermecătoare, atât de bine proporționată și de suplă, și cu atâta gust îmbrăcată, încât simțul ei instinctiv de bună-cuviință fu de îndată tulburat. Știa, mai mult din intuiție decât din experiență, că asemenea siluete rareori sunt legate cu virtutea. Nu era cazul ei, căci trupul îi era destul de greu de îmbrăcat.

Bănuielile ei, din fericire, fură confirmate. Un tânăr domn venind dinspre raionul de drogherie își smulse pălăria din cap și acostă pe doamna necunoscută, care stătea cu spatele spre ea.

Atunci văzu Euphemia cu cine are de-a face; doamna era, fără îndoială, doamna Soames, iar tânărul, domnul Bosinney. Se ascunse repede, cumpărând o cutie de curmale tunisiene, căci nu-i plăcea să întâlnească lume cunoscută la ora cumpărăturilor de dimineață, când avea pachete în mână. Astfel că, fără să vrea, a fost o martoră foarte atentă a micii lor convorbiri.

Doamna Soames, de obicei cam palidă, avea obraji îmbujorați; iar purtarea domnului Bosinney era stranie, totuși atrăgătoare (Euphemia îl

găsea chiar distins, iar porecla pe care i-o dăduse George, "Piratul", avea ceva romantic, chiar fermecător). El părea să ceară ceva. Într-adevăr, vorbeau atât de serios — sau, mai bine zis, el vorbea atât de serios, căci doamna Soames nu spunea nimic — încât, fără să-și dea seama, împiedicau circulația. Un general bătrân și simpatic, care se îndrepta spre raionul de țigări, fu silit să facă un adevărat ocol din pricina lor și când, din întâmplare, văzu fața doamnei Soames, își ridică pălăria, prostănacul! Așa sunt bărbații!

Dar ceea ce-a tulburat-o pe Euphemia au fost ochii doamnei Soames. Aceasta nu și-a ridicat nici un moment privirile la domnul Bosinney până la plecare, dar când dânsul se îndepărtă se uită în urma lui. Și, vai, cu ce privire!

Asupra acestei priviri Euphemia gândi mult și cu spaimă. Nu e mult spus, dacă ar pretinde că a durut-o suavitatea aceea întunecată și mistuitoare căci, într-adevăr, părea că femeia ar fi vrut să-l cheme înapoi și să dezmintă ceea ce îi spusese.

Dar, bineînțeles, nu avu vreme să pătrundă problema în adâncime chiar atunci, cu bucata de mătase vișinie în mâini: era însă foarte intrigată — foarte. Salută pe doamna Soames înclinând din cap, pentru a-i arăta că o văzuse; și, după cum mărturisi ea, povestind mai târziu prietenei sale Francie (fiica lui Roger): "Se vedea bine pe fața ei că fusese prinsă asupra faptului....!"

James nu era deloc dispus să asculte vorbe care să-i întărească bănuielile chinuitoare, așa că o întrerupse imediat:

— Oh, desigur, au fost să cumpere hârtiile pentru tapetat pereții!

Euphemia zâmbi.

— În băcănie? spuse cu un aer inocent și, luând de pe masă *Pasiunea și înfrângerea ei*, adăugă: Nu-i așa că mi-o împrumuți, mătușica dragă? La revedere! Apoi ieși.

James plecă imediat după ea: era în întârziere.

Când ajunsese la biroul "Forsythe, Bustard and Forsythe" îl găsi pe Soames șezând pe scaunul său rulant, pregătind o pledoarie. Acesta își salută tatăl cu un scurt "Bună dimineața" și, trăgând din buzunarul său un plic, zise:

— Poate te interesează să citești asta. James citi cele ce urmează.

"309, Sloane Street, 15 mai

Dragă Forsythe,

Construcția casei dumitale fiind terminată, sarcinile mele în calitate de arhitect s-au sfârșit. Dacă urmează să duc mai departe munca de decorație interioară pe care, la cererea dumitale, am și început-o, aș dori să pricepi deslușit că trebuie să am mână liberă.

Dumneata nu vii niciodată la casă fără a propune ceva ce este împotriva planurilor mele. Am aici trei scrisori de la dumneata, și în fiecare îmi recomanzi un articol pe care nici nu visez să-l pun în casă. Ieri după amiază a venit și tatăl dumitale acolo, dându-mi câteva prețioase sfaturi.

Te rog, deci, să te hotărăști: ori vrei să-ți fac eu această decorație, ori

vrei să mă retrag, lucru pe care, de altfel, l-aș prefera.

Dar trebuie să înțelegi că dacă fac eu decorația interioară, atunci o fac singur, fără nici un fel de amestec.

Dacă fac această muncă, vreau s-o fac temeinic, dar pentru asta trebuie să am mână liberă.

Al dumatăle, *Philip Bosinney*."

Nu se poate spune, firește, care a fost mobilul exact și imediat al acestei scrisori; totuși nu e puțin probabil ca Bosinney să fi fost împins de o subită revoltă împotriva poziției sale față de Soames — eterna poziție a Artei față de Avere — care este atât de bine reprezentată pe reversul celor mai multe aranjamente ale vieții moderne în formula următoare, care se poate compara cu cele mai bune sentințe ale lui Tacit:

THOS. T. SORROW

⁶¹

Inventator

BERT. M. PADLAND⁷

Proprietar

— Și ce ai de gând să-i spui? întrebă James.

Soames nici nu întoarse capul.

— Încă nu m-am hotărât, îi răspunse și continuă să lucreze la pledoarie.

Un client al său construisese niște clădiri pe un teren care nu-i aparținea și, pe neașteptate și într-un mod foarte grav, fu solicitat să le dărâme. Totuși, după o examinare atentă a faptelor, Soames găsisese o modalitate pentru a dovedi că de fapt clientul său are ceea ce se numește dreptul de ocupație și că, deși terenul nu-i aparține, are dreptul să-l păstreze și să-și afirme acest drept. Soames lucra acum la întocmirea acestei pledoarii și la măsurile ce trebuiau luate pentru a valorifica dreptul clientului său.

Era renumit pentru justele sale consultații juridice; se spunea: "Du-te la tânărul Forsyte — e un om cu mintea ascuțită!", iar Soames era foarte mândru de această reputație.

Era tăcut din fire și aceasta îi era de folos; nimic nu era mai potrivit pentru a da oamenilor, și în special oamenilor bogați (Soames nu avea decât asemenea clienți), impresia că ești un om de nădejde. Și el era om de nădejde. Tradiție, obiceiuri, educație, deprinderi moștenite, prudență înăscută, toate se adunau pentru a-l investi cu o cinste profesională desăvârșită, care rezista oricărei ispite, din pricină că era clădită pe o aversiune înăscută față de orice risc. Cum ar fi putut cădea el, când sufletul său avea oroare de împrejurările care fac posibilă căderea — un om nu poate cădea când stă cu picioarele pe pământ!

Și acea mulțime de Forsyte care, de-a lungul nenumăratelor lor

⁶*Sorrow* înseamnă supărare

⁷*Padland* poate fi interpretat ca "îmbuibare".

tranzacții privitoare la proprietatea în toate formele ei (de la neveste până la dreptul riveran), aveau nevoie de serviciile unui om de nădejde, socoteau că e bine să încredințeze lui Soames afacerile lor; așa erau liniștiți și siguri. Atitudinea lui ușor disprețuitoare, combinată cu talentul de a folosi precedentele, era de asemenea în favoarea lui — un om nu devine disprețuitor decât dacă știe ceva!

De fapt el era șeful biroului. Cu toate că James venea încă aproape în fiecare zi pentru a vedea ce este de făcut, acum nu mai făcea nimic. Se așeza în fotoliul lui, picior peste picior, încurca puțin unele chestiuni ce fuseseră lămurite, și apoi pleca; iar celălalt asociat, Bustard, era un biet om muncitor, dar a cărui părere nu era cerută niciodată.

Așa că Soames își vedea liniștit de treabă. Totuși, ar fi greșit să spunem că se simțea în largul lui. Suferea de o tulburare amenințătoare, care îl chinuia de multă vreme, încercase s-o pună pe seama unor factori de ordin fizic — starea ficatului său — dar știa că pricina e alta.

Se uită la ceas. Peste un sfert de oră trebuia să fie la Adunarea Generală a Societății "New Colliery Company" — unul din concernele unchiului Jolyon; acolo îl va întâlni pe unchiul Jolyon și îi va vorbi despre Bosinney — nu hotărâse încă ce anume îi va spune, dar îi va spune ceva — în orice caz nu va răspunde la această scrisoare până ce nu-l va vedea pe unchiul Jolyon. Se ridică și își așază, ordonat, foile pledoariei. Apoi intră într-un mic cabinet întunecos, aprinse lumina, se spală pe mâini cu o bucată de săpun cafeniu de Windsor și se șterse cu un prosop pus pe un rulou. Își perie părul, făcându-și cărarea cu toată grija, stinse lumina, își luă pălăria și, spunând că se va întoarce la ora două și jumătate, ieși.

Birourile Societății "New Colliery Company" din Ironmonger Lane nu erau departe, și acolo se ținea întotdeauna adunarea generală, spre deosebire de societățile mai ambițioase, care-și țineau adunarea generală la Cannon Street Hotel. Bătrânul Jolyon fusese, de la început, împotriva presei. "Ce-l privesc pe Public afacerile mele!", zicea el.

Soames sosi exact la timp și-și ocupă locul la masa consiliului unde erau înșirați, cu câte o călimară în față și privind spre acționari, toți directorii.

În mijlocul acestui șir de oameni ședea bătrânul Jolyon, remarcabil în redingota sa neagră, încheiată strâns, cu mustățile lui albe, rezemat de speteaza scaunului; vârfurile degetelor le ținea încrucișate pe o copie din "Darea de seamă a conducerii și Bilanțul".

La dreapta lui, puțin mai gras decât era normal, ședea Hemmings, secretarul Societății, cu o tristețe prea vizibilă licărind în ochii săi mici; barba lui cenușie ca oțelul părea îndoliată, iar cravata de sub ea prea neagră.

Într-adevăr, ședința era melancolică, deoarece abia trecuseră șase săptămâni de când sosise acea telegramă de la Scorrier, expert în mine, trimis în misiune specială la minele Societății, prin care îi înștiința că Pippin, administratorul lor delegat — după o tăcere extraordinară de doi ani — s-a sinucis, lăsând o scrisoare către Consiliul de Administrație.

Această scrisoare se afla pe masa Consiliului și urma să fie citită acționarilor care, firește, vor fi puși la curent cu toate cele petrecute.

Hemmings spusese deseori lui Soames, stând în fața căminului, cu aripile redingotei desfăcute:

"Ceea ce acționarii noștri nu știu despre afacerile noastre, nici nu merită să fie cunoscut. Să știi asta de la mine, domnule Soames!"

Soames își amintea o mică întâmplare neplăcută prin care trecuse o dată, când bătrânul Jolyon fusese de față la o asemenea conversație. Unchiul său ridicase o privire aspră și spusese: "Nu vorbi prostii, Hemmings! Pasămite, vrei să spui că ceea ce ei știu nu merită să fie cunoscut!" Bătrânul Jolyon detesta pălăvrăgeala.

Hemmings, cu ochi furioși, zâmbind ca un câine dresat, răspunsese printr-o ditirambă de falsă aprobare: "Da, așa este, bine, domnule... este foarte bine. Unchiul dumitale trebuie să facă întotdeauna o glumă!"

Data următoare când îl văzu pe Soames, prinse momentul să-i spună: "Președintele a îmbătrânit tare — nu-l mai pot face să priceapă anumite lucruri; e atât de voluntar — dar la ce te poți aștepta cu o bărbie ca a lui?"

Soames dăduse aprobativ din cap.

Toată lumea știa că bărbia bătrânului Jolyon era o garanție. În ziua aceea părea necăjit, cu toate că își luase un aer special în vederea Adunării Generale. Soames era decis să-i vorbească despre Bosinney.

La stânga bătrânului Jolyon ședea micul domn Booker care arborase, de asemenea, un aer special în cinstea Adunării Generale, și părea a căuta în sală vreun acționar din cale-afară de binevoitor. Lângă el era directorul cel surd, cu fruntea încrețită; apoi, după directorul cel surd venea bătrânul domn Bleedham, foarte blând, cu un aer de virtute conștientă — deși el era purtătorul pachetului aceluia învelit în hârtie cafenie, pe care-l aducea întotdeauna în sala de ședințe, ascuns în dosul pălăriei sale (una din acele pălării-țilindru, cu boruri plate, care se potrivesc atât de bine cu cravatele foarte bogate, buze rase cu perdaf, obraji proaspeți și favoriți mici, frumoși și albi).

Soames era întotdeauna de față la Adunările Generale Consiliul socotea că e mai bine așa, pentru eventualitatea că s-ar ivi vreo "dificultate neprevăzută". Cu aerul său închis și îngâmfat, se uita de jur-împrejur la pereții sălii, unde erau atârinate câteva planuri ale minei și portului, împreună cu fotografia mare a unei galerii a cărei exploatare s-a dovedit a fi cu totul nerentabilă. Această fotografie — mărturie a eternei ironii ce stă la baza întreprinderilor comerciale — își menținea încă locul pe perete, efigia copilului favorit, dar mort, al directorilor.

Bătrânul Jolyon se ridică pentru a prezenta "Darea de seamă și Bilanțul".

Ascunzând sub seninătatea-i jovială antagonismul profund înrădăcinat în sufletul fiecărui director față de acționarii săi, îi întâmpină cu liniște. Tot așa îi privea și Soames. Pe cei mai mulți îi cunoștea din vedere. Între aceștia era și bătrânul Scrubsole, marinarul, care venea întotdeauna, după cum spunea Hemmings, "pentru a se face antipatic"; un tip bătrân cu o expresie certăreață, cu obrazul roșu, fâlcos, și cu o enormă pălărie-țilindru, cu calota joasă, așezată pe genunchi. Era și Reverendul Boms, care propunea întotdeauna un vot de mulțumire pentru Președinte exprimându-și, invariabil,

nădejdea că Consiliul de Administrație nu va uita să se ocupe de ridicarea nivelului moral al salariaților, punând un deosebit accent pe cuvântul "moral". Mai avea și bunul obicei de a opri după ședință pe unul din directori și, ținându-l de-o butonieră, să-l întrebe dacă anul care vine va fi bun sau rău; și, după cum era răspunsul, în următoarele două săptămâni cumpăra sau vindea trei acțiuni.

Mai era acolo și un militar, maiorul O'Bally, care nu se putea abține de-a nu lua întotdeauna cuvântul, dacă nu pentru altceva, măcar pentru a susține re alegerea cenzorului. Adeseori producea o adevărată consternare prin discursurile lui — propuneri mai degrabă — scrise pe bucățele mici de hârtie, propuneri ale celorlalți acționari, care-l însărcinau pe el să le susțină.

Aceasta era cam toată adunarea. Împreună cu patru sau cinci acționari serioși, tăcuți, pe care Soames îi simpatiza — oameni de afaceri care-și vegheau personal și fără vâlvă treburile — oameni serioși, cumsecade, care se duceau în fiecare zi în City și se întorceau seara acasă la nevestele lor serioase, cumsecade.

Neveste serioase, cumsecade! Era în acest gând ceva ce trezi din nou, în Soames, acea neliniște fără nume.

Ce să-i spună oare unchiului său? Ce răspuns să dea la acea scrisoare?

— ...Dacă vreunul dintre acționari are ceva de întrebat, sunt gata să-i răspund.

Un zgomot surd. Bătrânul Jolyon lăsa să cadă pe masă "Darea de seamă și Bilanțul" și rămase în picioare, învârtindu-și ochelarii înrămați cu aur între degetul mare și cel arătător.

Pe fața lui Soames apărură umbra unui zâmbet. Ar face mai bine să se grăbească cu întrebările lor! Cunoștea bine metoda unchiului său (ideală de altfel), care spunea îndată: "Propun deci ca «Darea de seamă și Bilanțul» să fie adoptate". Niciodată nu trebuie să-i lași să prindă glas — e bine cunoscut că acționarii te fac să-ți irosești vremea degeaba!

Un bărbat înalt, cu barba albă, cu fața jigărită și nemulțumită, se ridică:

— Cred că am dreptul, domnule Președinte, să pun o întrebare cu privire la suma aceea de cinci mii de lire, din bilanț — "Pentru văduva și familia" (se uită acru în jurul său) "fostului nostru administrator-delegat" care — care, atât de puțin înțelept (spun — puțin înțelept) — s-a sinucis într-un moment în care serviciile lui erau extrem de prețioase pentru Societatea noastră. Ați declarat că contractul pe care, în mod atât de nenorocit, l-a desfăcut cu propriile-i mâini, fusese încheiat pentru o perioadă de cinci ani, din care n-a trecut decât unul — eu...

Bătrânul Jolyon făcu un gest de nerăbdare.

— Cred că am dreptul, domnule Președinte, să întreb dacă această sumă care i se plătește sau se propune să i se plătească... de... decedatului... este recompensa pentru serviciile pe care i le-ar fi putut aduce Societății dacă nu s-ar fi sinucis?

— Este în semn de recunoștință pentru serviciile aduse în trecut, despre care noi toți — dumneavoastră ca și fiecare dintre noi — știm că au fost de-o covârșitoare importanță.

— Atunci, domnule, tot ce am de spus este că, fiind vorba de serviciile aduse în trecut, suma este prea mare.

Acționarul se așează.

Bătrânul Jolyon așteaptă o secundă, apoi zise:

— Acum propun ca "Darea de seamă și..."

Acționarul se ridică din nou.

— Pot să întreb pe membrii Consiliului dacă-și dau seama că nu sunt banii domniilor lor acei care — nu ezit să spun, dacă ar fi banii domniilor lor...

Un al doilea acționar, cu un obraz rotund, țâfnos, în care Soames recunosc pe cumnatul fostului administrator-delegat, se ridică și spuse cu multă căldură:

— După părerea mea, domnule, suma este prea mică! Pastorul Boms se ridică în picioare.

— Îndrăznesc să-mi exprim și eu părerea. Vreau să spun că faptul că de... decedatul s-a sinucis trebuie să apese foarte greu.... foarte greu în judecata scumpului nostru Președinte. Eu nu mă îndoiesc că a cântărit bine lucrurile, căci — o spun în numele meu și, cred, și în numele celor prezenți (așa este, așa este) — domnia-sa se bucură de cea mai desăvârșită încredere a noastră. Îmi place să cred că noi toți dorim să fim caritabili. Dar sunt convins (se uită cu severitate la cumnatul fostului administrator-delegat) că pe o cale oarecare, fie printr-o adresă scrisă, fie poate, și mai bine, prin reducerea sumei, domnul Președinte va exprima profunda noastră dezaprobare că o viață atât de promițătoare și prețioasă a fost curmată cu atâta nelegiuire din lumea aceasta, în care atât interesele lui cât și — fie-mi îngăduit să spun — ale noastre cereau atât de imperios continuarea ei. Noi nu trebuie — nu, nouă nu ne este îngăduit — să sprijinim asemenea abandonare a tuturor îndatoririlor față de oameni și față de Dumnezeu.

Pastorul se așează. Cumnatul fostului administrator se ridică din nou:

— Eu mențin ceea ce am spus. Suma nu este suficientă. Primul acționar interveni:

— Eu contest legalitatea plății. După părerea mea, această plată nu este legală. Jurisconsultul Societății este de față; socot că am dreptul să-i pun această întrebare.

Toți ochii se îndreptară asupra lui Soames. Acest "ceva neprevăzut" se ivise.

Se ridică. Buzele îi erau strânse și reci; pe dinăuntru nervii îi tremurau, căci atenția îi fusese smulsă din contemplarea norilor ce acopereau orizontul sufletului său.

— Problema, spuse el cu o voce ciudată și subțire, nu este deloc limpede. Deoarece nu există posibilitatea ca în schimbul acestei sume să se presteze servicii viitoare, legalitatea acestei plăți este îndoielnică. Dacă doriți, putem cere avizul tribunalului.

Cumnatul administratorului-delegat își încruntă fruntea și spuse pe un ton plin de subînțelesuri:

— Nu încape îndoială că trebuie să cerem avizul tribunalului. Dar pot să întreb care-i numele domnului care ne-a dat această suprinzătoare

informație? Domnul Soames Forsyte? Da, firește! Își plimbă privirea provocatoare de la Soames la bătrânul Jolyon.

Obrajii palizi ai lui Soames roșiră, dar aerul său de superioritate nu se clinti. Bătrânul Jolyon își fixă ochii asupra vorbitorului și spuse:

— Dacă *cumnatul* fostului administrator-delegat nu mai are nimic de spus, propun ca "Darea de seamă și Bilanțul"...

În acest moment însă se ridică unul din cei cinci acționari tăcuți și cumsecade, care se bucurau de simpatia lui Soames, și zise:

— Eu resping propunerea în întregime. Ni se cere să fim caritabili față de soția și copiii acestui om care — după cum ne spuneți — erau întreținuți de el. Or fi fost, pe mine nu mă privește dacă erau ori ba. Eu protestez din principiu împotriva întregii chestiuni. A venit vremea să punem capăt acestui umanitarism sentimental. Țara întreagă e mâncată de el. Eu mă opun ca banii mei să fie dați acestor oameni despre care nu știu nimic și care n-au făcut nimic pentru a-i câștiga. Eu mă opun *in toto*; asta nu este o afacere. Propun deci ca "Darea de seamă și Bilanțul" să fie respinse și modificate prin suprimarea întregii sume prevăzute în acest scop.

Bătrânul Jolyon stătu în picioare tot timpul cât bărbatul puternic și tăcut vorbi. Discursul acestuia deșteptă ecou în inimile tuturor, căci preconiza încrederea în oamenii dârzi și reacțiunea împotriva generozității care tocmai luase naștere în membrii cei mai integri ai comunității.

Cuvintele "nu e o afacere" au mișcat chiar și Consiliul de Administrație; căci în sinea lui fiecare simțea că, într-adevăr, nu era o afacere. Dar ei cunoșteau și firea voluntară a Președintelui, și dârzenia lui. Desigur că și acesta simțea în sinea lui că nu era o afacere, dar el era legat de propunerea pe care o făcuse. Să dea înapoi? Nimeni nu credea că e cu putință.

Toți așteptau încordați. Bătrânul Jolyon ridică mâna; ochelarii cu rame de aur, ce atârnavă între degetul mare și cel arătător, tremurau ușor, în semn de amenințare.

Se adresă acționarului viguros și tăcut:

— Cunoșcând, așa cum cunoașteți cu toții, strădaniile fostului nostru administrator cu prilejul exploziei din mine, dorești cu adevărat să fac acest amendament, domnule?

— Da, doresc.

Bătrânul Jolyon enunță amendamentul.

— Mai este ceva care îl susține? Întrebă, privind liniștit în jurul său.

Soames, uitându-se spre unchiul său, simți puterea voinței care era în acest bătrân. Nimeni nu se clinti. Apoi, privind drept în ochii acționarului viguros și tăcut, bătrânul Jolyon spuse:

— Acum propun ca "Darea de seamă și Bilanțul pentru anul 1886" să fie primite și aprobate. Sunteți de acord? Cei ce sunt de acord să-și dea consimțământul ca de obicei. E ceva contra? Nimeni! S-a aprobat. Să trecem atunci la problema următoare, domnilor...

Soames zâmbi. Desigur, unchiul Jolyon avea metoda lui.

Dar brusc, își reaminti de Bosinney. Curios, acest individ îi chinua mintea chiar și în orele de muncă.

Vizita lui Irene la casă — dar aceasta nu însemna nimic, dacă i-ar fi vorbit măcar despre casă; dar, la urma urmei, ea nu-i spunea niciodată nimic. Din zi în zi devenea mai tăcută și mai susceptibilă. Soames se ruga lui Dumnezeu să fie gata casa, să se instaleze în ea, departe de Londra. Orașul nu-i pria; nervii ei nu erau destul de rezistenți. Nebunia aceea cu odăi de culcare separate începuse din nou!

Adunarea Generală se sfârșise. Sub fotografia minei nerentabile, Hemmings era ținut de butonieră de reverendul Boms. Micul domn Booker zâmbea mânios, mișcându-și sprâncenele stufoase, cu prilejul discuției de rămas bun pe care-o avea cu bătrânul Scrubsole. Cei doi se urau de moarte din pricina unei afaceri în legătură cu un transport de păcură, pe care micul domn Booker o luase de la Consiliul de Administrație pentru un nepot al său peste capul bătrânului Scrubsole. Soames auzise povestea de la Hemmings, amator de bârfeală, mai ales când era vorba despre directorii săi, exceptând, firește, pe bătrânul Jolyon, de care îi era frică.

Soames aștepta momentul potrivit. După plecarea ultimului acționar, Soames se apropie de unchiul său, care își puneă pălăria.

— Pot să-ți vorbesc un minut, unchiule Jolyon?

Nu se știe ce spera Soames din această întrevedere.

Cei din neamul Forsyte nutreau față de bătrânul Jolyon o teamă însoțită de respect, datorită înclinării sale spre filozofie sau poate — cum ar fi spus Hemmings — datorită bărbiei lui. Dar între tânărul Soames și bătrânul Jolyon a existat întotdeauna oarecare animozitate. Aceasta se ascundea în dosul salutului sec ce-și adresau, al aluziilor vagi pe care și le făceau reciproc, și provenea poate din dârzenia calmă pe care bătrânul Jolyon o simțea în nepotul său (socotind-o mai degrabă "încăpățănare"). Se îndoia că ar putea proceda și cu Soames ca și cu ceilalți.

Acești doi Forsyte, în multe privințe opuși unul altuia ca cei doi poli, aveau într-un fel — chiar în mai mare măsură decât restul familiei — acel instinct al afacerilor, tenace și prevăzător, adevărată măsurătoare de nivel în marea lor clasă socială. Amândoi, cu puțin noroc și împrejurări potrivite, ar fi putut face o carieră strălucită; amândoi ar fi putut deveni mari oameni de finanțe sau mari oameni de stat. Cu toate acestea, bătrânul Jolyon, în anumite stări de spirit — sub influența unei țigări bune sau a frumuseților naturii — ar fi fost în stare dacă nu să disprețuiască, măcar să pună la îndoială înalta sa situație socială, în timp ce Soames, care nu fuma țigări și nici nu admira natura, era incapabil de asemenea detașare.

Apoi, în sufletul bătrânului Jolyon mai era și necurmata durere ascunsă că Soames, fiul lui James — al lui James, pe care întotdeauna l-a socotit un prostănac — merge înainte pe căile succesului, în timp ce propriul său fiu...!

Dar nici el, Jolyon, nu scăpa de săgețile clevetirilor familiale, care atingeau pe fiecare Forsyte. Auzise despre zvonul acela sinistru, vag, dar nu mai puțin tulburător, în legătură cu Bosinney, și mândria lui era rănită la sânge.

Dar trebuie subliniat că indignarea lui nu era îndreptată împotriva lui Irene, ci împotriva lui Soames. Ideea că soția nepotului său a cucerit pe

logodnicul lui June îl umilea peste măsură. Cum n-a putut băiatul acesta să aibă mai multă grijă de soția lui? Oh! Ce sfruntată nedreptate! Ca și cum Soames ar fi putut avea mai multă grijă! Și, văzând primejdia, el nu procedă ca James, cocoloșind-o într-o nervozitate excesivă; căci firea lui de largă perspectivă simți că povestea ar putea fi posibilă; Irene era, într-adevăr, o femeie foarte atrăgătoare!

Bătrânul presimți despre ce voia să-i vorbească Soames. Părăsiră împreună sala de ședințe și ieșiră în zgomotul și forfota din Cheapside. Merseră împreună mai mult de un minut fără a scoate-o vorbă; Soames cu pașii săi ușori, mărunți, iar bătrânul Jolyon drept, folosindu-și când și când umbrela în chip de baston.

Ajunseră într-o stradă relativ mai liniștită; bătrânul Jolyon mergea la o a doua Adunare Generală în Moorgate Street.

Atunci Soames, fără a ridica ochii, începu:

— Am primit această scrisoare de la Bosinney. Iată ce spune. Socotesc că trebuie să fii pus la curent și dumneata. Am cheltuit cu această casă mai mult decât avusesem de gând, și aș vrea ca situația să fie limpede.

Bătrânul Jolyon parcurse cu sila scrisoarea și zise:

— Ceea ce spune el e destul de limpede.

— Vorbește despre "mână liberă", răspunse Soames.

Bătrânul Jolyon se uită la el. Mânia și animozitatea ce mocneau de multă vreme în sufletul său izbucniră față de acest tânăr ale cărui încurcături începeau să-l atingă și pe el.

— Ei bine! Dacă n-ai încredere în el, de ce l-ai angajat? Soames îi aruncă o privire furișă:

— E prea târziu să vorbim despre asta. Eu vreau doar să mă înțelegi că dacă îi dau mână liberă, nu mă mai lasă să spun nici un cuvânt. Credeam că dacă ai vorbi dumneata cu el, răspunsul meu ar avea mai multă greutate!

— Nu, spuse bătrânul Jolyon scurt și apăsător: nu vrea mă amestec deloc în această afacere.

Cuvintele amândurora, atât ale unchiului cât și ale nepotului, dădeau impresia că în dosul lor se ascund păreri nerostite, mult mai importante; iar privirea pe care o schimbă arăta deslușit că fiecare din ei era conștient de acest fapt.

— Bine, spuse Soames: credeam că e în interesul lui June. Voiam să-ți aduc asta la cunoștință: atâta tot. Credeam că e mai bine să știi că nu admit nici un capriciu!

— Și ce mă privește pe mine? îl întrerupse bătrânul Jolyon.

— Oh! Nu știi! spuse Soames, și, zăpăcit de privirea aspră a lui Jolyon, nu fu în stare să-i mai spună nimic.

— Să nu spui că nu te-am prevenit, zise, în cele din urmă, îmbufnat, după ce-și regăsi calmul.

— Prevenit! rosti bătrânul Jolyon. Nu pricep ce vrei să spui. Pentru ce mă plictisești cu asemenea chestiuni? Nu vreau să aud despre afacerile tale; trebuie să ți le descurci singur!

— Foarte bine, spuse Soames hotărât. Așa voi face!

— Atunci, bună ziua, spuse bătrânul Jolyon și se despărțiră.

Soames se întoarse, intră într-un restaurant renumit și ceru o porție de somn afumat și un pahar de *Chablis*. Mânca rareori lucruri grele în timpul zilei, de obicei gusta ceva ușor, stând în picioare, găsind că această poziție e prielnică ficatului său, foarte sănătos de altminteri, dar pe seama căruia ar fi vrut să pună toate indispozițiile sale.

După ce termină masa, merse încet înapoi la birou, cu capul plecat, fără a băga de seamă miile de oameni care roiau pe trotuare și care, la rândul lor, nu-l băgau nici ei în seamă.

Poșta de seară duse următorul răspuns lui Bosinney:

*"Forsyte, Bustard and Forsyte Avocați,
2001, Brach Lane Poultry, E. C , 17 mai, 1887*

Dragă Bosinney,

Am primit scrisoarea dumitale al cărei conținut m-a mirat îndeajuns. Eu am avut impresia că dumneata ai, și ai avut întotdeauna "mână liberă"; căci, după cum îmi amintesc, n-ai primit nici una din propunerile pe care am avut nefericita inspirație să ți le fac. Conform dorinței dumitale, îți dau această "mână liberă", dar doresc să înțelegi deslușit că întregul cost al casei — pe care mi-o vei preda cu decorația interioară completă — inclusiv onorariul dumitale (așa cum ne-am învoit), nu trebuie să depășească suma de 12.000 de lire. Această cifră îți dă o marjă suficientă și, după cum știi, depășesc cu mult suma pe care o prevăzusem la început.

Al dumitale, Soames Forsyte."

În ziua următoare, el primi un bilet de la Bosinney.

*"Philip Baynes Bosinnex Arhitect,
309, D, Sloane Street, S W 18 mai*

Dragă Forsyte,

Dacă îți închipui că într-o chestiune atât de delicată, ca o decorație interioară, mă pot mărgini la o sumă fixă, mă tem că greșești. După câte văd, pari a fi obosit de întreaga afacere, ca și de mine. Și deci, cred că e mai bine să-mi declin orice competență.

Al dumitale, Philip Baynes Bosinney."

Soames cumpăni îndelung și cu multă grijă răspunsul ce urma să-l dea și, noaptea târziu, în sufragerie, după ce Irene se duse la culcare, scrise următoarele:

"62, Montpellier Square, S W 19 mai, 1887

Dragă Bosinney,

Socotesc că nu este deloc în interesul vreunuia din noi ca lucrarea să fie

părăsită în stadiul actual. N-am spus că dacă depășești suma menționată în scrisoarea mea cu zece, douăzeci sau chiar cincizeci de lire, o să se iște vreo neînțelegere între noi. Astfel stând lucrurile, doresc să-ți reconsideri răspunsul. Ai "mână liberă" în termenii acestei corespondențe, și sper că vei reuși să desăvârșești decorația interioară, problemă în care știu că este greu să te limitezi la o sumă absolut exactă.

Al dumitale, *Soames Forsyte*."

Răspunsul lui Bosinney, care veni cu poșta de a doua zi, suna în felul următor:

Dragă Forsyte,
Foarte bine.
"20 mai
Ph. Bosinney."

Capitolul VI

BĂTRÂNUL JOLYON ARE O ÎNTÂLNIRE ÎN GRĂDINA ZOOLOGICĂ

Bătrânul Jolyon lichidă în grabă a doua ședință — o ședință obișnuită. Era atât de dictatorial, încât codirectorii săi formară o clică împotriva spiritului de dominație — mereu în creștere — al bătrânului Forsyte, pe care nu aveau de gând să-l mai suporte, după cum spuneau.

Merse cu metroul până la Portland Road Station, de unde luă o birjă care îl duse la Grădina Zoologică.

Avea o întâlnire acolo, una din acele întâlniri care în ultima vreme deveniseră din ce în ce mai frecvente, provocate de îngrijorarea din ce în ce mai mare pentru June și "schimbarea care se produsese în ea", după cum se exprima el.

June se ferea de el și slăbea mereu; dacă îi vorbea, nici nu-i răspundea, ci se răstea la el sau numai îl privea, gata să izbucnească în hohote de plâns. Era schimbată peste măsură, și totul din pricina lui Bosinney. Și nici prin gând nu-i trecea să-i povestească și bunicului ceva!

Iar el ședea vreme îndelungată îngândurat, cu ziarul necitit în față, cu o țigară stinsă între buze. June îi fusese o atât de bună tovarășă încă de când avea trei ani! Și o iubea atât de mult!

Forțe care nu țineau seama de familie, clasă sau obiceiuri înlăturaseră ocrotirea lui; evenimente amenințătoare, asupra cărora el nu avea putere, își aruncaseră umbrele întunecate peste capul lui. Enervarea omului obișnuit să facă ceea ce vrea se deșteptă împotriva necunoscutei amenințări.

Bombănind că birja merge prea încet, ajunse la intrarea Grădinii Zoologice; cum firea lui senină prindea, instinctiv, ceea ce era bun din fiecare clipă, mergând spre locul de întâlnire, își uită supărarea.

De pe terasa pietruită din fața țarcului cu urși, fiul său și cei doi nepoți coborâră în grabă, când îl văzură pe bătrânul Jolyon venind, și îl conduseră

spre cușca leilor. Copiii îl luară între ei, fiecare ținându-l de câte o mână, în timp ce Jolly, ștregar ca și taică-său, ducea umbrela bunicului în așa fel, încât agăța picioarele oamenilor în mânerul ei.

Tânărul Jolyon mergea în urmă.

Era o adevărată scenă de teatru, să-și vadă tatăl cu nepoții, dar o scenă care provoacă zâmbet și aduce lacrimi în ochi. Un om bătrân și doi copii mici mergând împreună pot fi văzuți la orice oră din zi; dar bătrânul Jolyon, cu Jolly și Holly, erau pentru tânărul Jolyon un spectacol ce-i răscolea cele mai profunde simțiri. Desăvârșită dăruire a acestui falnic bătrân față de cele două mici făpturi care-l țineau de câte o mână era atât de dureros de caldă, încât tânărul Jolyon simți că i se taie respirația. Scena pe care o avea în față îl mișcă din cale-afară și într-un mod nepotrivit unui Forsyte care, dacă nu știe să-și înfrângă sentimentele, nu merită nici o considerație.

Astfel ajunseră la cușca leilor.

În Grădina Botanică avusese loc de dimineață, o serbare, și nenumărați Forsyte — adică oameni bine îmbrăcați, care aveau echipajele lor proprii — veniseră și în Grădina Zoologică pentru ca, pe cât posibil, să profite cât mai mult de banii lor, înainte de a se întoarce la Rutland Gate sau Bryanston Square.

"Hai să mergem la Grădina Zoologică", își ziseră ei; "o să facem mare haz!" Era o zi cu taxa de intrare un șiling; așa că nu riscau să întâlnească prea mulți oameni de rând.

În fața șirului lung de cuști erau înșirați și ei, urmărind fiarele gălbui din dosul gratiilor care-și așteptau unica plăcere din cele douăzeci și patru de ore ale zilei. Cu cât animalele erau mai înfometate, cu atât mai mare era și plăcerea spectatorilor. Tânărul Jolyon își pusese întrebarea: de ce oare? Fie că aceștia le invidiau apetitul, fie că — mai umani — se bucurau că animalele vor fi în curând satisfăcute. Auzea observații ca acestea:

— la te uită la tigru! acela, ce brută urâcioasă!

Sau:

— Oh, ce adorabil! Uită-te la gurița lui!

— Da, e chiar drăguț! Nu te duce așa de aproape, mamă!

Și adeseori, unul sau altul își pipăia buzunarele de la spate, temându-se ca nu cumva tânărul Jolyon sau alt spectator, pe care nu-l pasionau animalele, să-l fure.

Un domn bine îmbrăcat, cu jiletcă albă, spuse încet printre dinți:

— Nu e decât lăcomie; n-au de ce fi flămânde. Doar nu fac deloc mișcare!

În aceeași clipă, un tigru înșfacă o bucată de ficat însângerat, iar domnul cel gras începu să râdă. Soția lui, îmbrăcată cu o rochie de la Paris și purtând ochelari cu rame de aur, îl dojeni:

— Cum poți râde, Harry! E un spectacol oribil!

Tânărul Jolyon se încruntă.

Împrejurările vieții lui, cu toate că de la o vreme încoace nu le mai privea prin prisma intereselor subiective, îl făcuseră oarecum disprețuitor; iar clasa din care făcuse el parte — clasa echipajelor — îi întărea îndeosebi

sarcasmul.

A închide un tigru sau un leu în cușcă era, desigur, o barbarie fără seamă. Nici un om cu adevărat cultivat n-ar îngădui așa ceva.

Ideea că era o barbarie să închizi animalele sălbatice în cușcă nu trecuse probabil niciodată prin mintea tatălui său. Acesta făcea parte din vechea școală, care credea că este și uman și educativ să închizi în cuști maimuțe și pantere socotind, fără îndoială, că oamenii, cu încetul, vor putea convinge aceste fapte să nu moară — așa fără nici un rost — de tristețea și durerea prizonieratului lor, obligând astfel societatea la cheltuiala de a cumpăra mereu alte animale! După părerea tatălui său, de altminteri părerea tuturor celor din neamul Forsyte, plăcerea de a strivi aceste minunate fapte în captivitate era mult mai mare decât neplăcerea ferecării fiarelor pe care Dumnezeu, atât de neprevăzător, le-a așezat în desăvârșită libertate! Era doar spre binele animalelor să le îndepărtezi, în același timp, și de nenumăratele primejdii la care erau expuse în aer liber și hoinăreală, și să le dai și prilejul de a-și exercita funcțiunile în izolarea ferită de primejdie a unei celule separate! Într-adevăr, e îndoielnic dacă nu cumva animalele sălbatice au fost create anume pentru a fi închise în cuști!

Dar tânărul Jolyon, care înclina din fire spre imparțialitate, gândi că e nedrept să considere drept barbarie un lucru care, în realitate, nu era decât o lipsă de imaginație; căci nimeni dintre cei care aveau aceste păreri nu fusese pus vreodată într-o situație asemănătoare cu a animalelor pe care le întemnița, așa că nu i se putea cere să pătrundă simțămintele lor.

Abia când se pregăteau să plece din Grădina Zoologică — Jolly și Holly în culmea fericirii — găsi bătrânul Jolyon prilejul de a vorbi fiului său despre grija care-i ardea sufletul.

— Nu știu ce să mă fac; dacă starea în care se află June acum ține mult, nu știu unde o să ajungă. Am încercat s-o duc la un doctor, dar nu vrea. Nu seamănă deloc cu mine. E leită maică-ta. Încăpățânată ca un catâr! Când nu vrea să facă un lucru, nu vrea și pace!

Tânărul Jolyon zâmbi; ochii îi rătăciră spre bărbia tatălui său. "Perechea ta", gândi el, dar nu spuse nimic.

— Apoi, continuă bătrânul Jolyon, mai este și acest Bosinney. Îmi vine să-l dau cu capul de pereți, dar nu pot totuși, eu cred... nu văd de ce n-ai putea să faci tu asta, adăugă el ezitând.

— Ce-a făcut? Ar fi mai bine să se despartă dacă nu se înțeleg!

Bătrânul Jolyon se uită la fiul său. Acum, că trebuia să discute cu el problema raporturilor dintre bărbat și femeie, era cam neîncrezător. Jo, desigur, are păreri foarte liberale în această privință.

— Da, eu nu știu ce crezi tu, te pomenești că ești de partea lui — nu m-aș mira deloc. Dar eu socot că se poartă din cale-afară de rău, și dacă-mi iese în drum, am să i-o spun pe față!

Apoi abandonară acest subiect.

Era cu neputință să discute cu fiul său despre adevăratul sens și gravitatea greșelii lui Bosinney. Nu făcuse fiul său același lucru (ba chiar mai grav) cu cincisprezece ani în urmă? Și, pare-se, consecințele acestei nebunii

nu se pot prevedea!

Tânărul Jolyon tăcea și el; pătrunsese imediat gândurile tatălui său căci, declasat, scos din rândul neamului Forsyte, care privea lucrurile simplist și deslușit, devenise și perspicace și subtil.

Atitudinea pe care o luase el față de problema sexuală acum cincisprezece ani era, firește, foarte diferită de aceea a tatălui său. Prăpastia dintre ei nu se putea trece.

Spuse cu răceală:

— Bănuiesc că s-a îndrăgostit de altă femeie, nu?

Bătrânul Jolyon îi aruncă o privire nesigură.

— Nu știu; așa mi-au spus!

— Atunci, probabil e adevărat, spuse tânărul Jolyon, spre uimirea tatălui său; și cred că ți-au spus și cine e femeia!

— Da, răspunse bătrânul Jolyon, soția lui Soames!

Tânărul Jolyon nu clipi. Împrejurările proprii lui vieți îl învățaseră să nu facă nici un fel de comentarii la asemenea subiect. Se uită la tatăl său, și pe fața lui zbură umbra unui zâmbet.

Să fi observat bătrânul Jolyon? Nu-și dădu seama.

— Ea și June erau prietene foarte bune, mormăi el.

— Sărmana June! Mititica de ea! zise tânărul Jolyon cu duioșie. El se gândea la fiica lui ca la o fetiță de trei ani.

Bătrânul Jolyon se opri brusc și zise:

— Nu cred nici o vorbă din toată povestea. Trebuie să fie vreo trăncăneală de-a babelor. Oprește-mi o trăsură, Jo, sunt mort de oboseală!

Se opriră la un colț în așteptarea unei birje libere, în timp ce echipaje după echipaje treceau prin fața lor, ducând spre casă "Forsyte" de toate soiurile, care fuseseră în Grădina Zoologică. Hamurile, livrelele, caii țesălați străluceau și scânteiau în razele soarelui de mai; și fiecare echipaj, landou, caleașcă sau cupeu, părea a cânta, mândru, din roțile ce se învârtteau pe caldarâm:

*Să știți că eu, caii și servitorii mei,
Adică toată garnitura, au costat bani frumoși.
Dar pentru noi nimic nu e prea scump,
Priviți-mi stăpânul și pe doamna lui cât sunt de umflați în pene!
Viață ușoară și să fii pus la adăpost —
Da! așa să tot trăiești!*

Și — toată lumea știe — acesta este refrenul potrivit unui Forsyte care iese la plimbare.

Între aceste trăsuri se afla o caleașcă, trasă de doi murgi strălucitori, care mergeau în trap mai iute decât celelalte. Sălta pe arcurile-i înalte, iar cele patru persoane care ședeau în ea păreau a se hâțâna ca într-un leagăn.

Caleașca atrase atenția tânărului Jolyon; și deodată, pe scaunul din spate, îl recunoscă pe Unchiul James care, cu toate că avea favoriții mult mai cărunți, rămăsese neschimbat. În fața lui, cu spatele apărat de umbrele, era

Rachel Forsyte și sora ei mai mare, căsătorită, Winifred Dartie, în toalete ireproșabile, cu capetele ridicate fălos, ca două păsări din cele văzute mai înainte în Grădina Zoologică. Lângă James, comod lăsat pe spate, ședea Dartie, într-o redingotă ca scoasă din cutie, închisă strâns de tot pe trunchiul lui pătrat, cu câte o manșetă lată de olandă scrobită care se ivea cu grijă de sub fiecare mânecă.

Acest vehicul era caracterizat printr-o strălucire specială, deși mai discretă, printr-o nuanță de lustru rafinat, care-l deosebea de toate celelalte. Avea o extravaganță provenită din inspirație și elan — ceea ce deosebește "opera de artă" de un "tablou" oarecare — și era ca o trăsură simbolică, adevăratul tron al Forsyte-ismului.

Bătrânul Jolyon nu-i văzu trecând; el o mângâia tocmai pe micuța Holly, care era obosită; dar cei din trăsură se uitară bine la micul grup. Capetele doamnelor se întoarseră brusc, apoi făcură câteva mișcări repezi cu umbrelele, pentru a se ascunde în dosul lor; James, cu gura căscată, ridică naiv capul, ca o pasăre cu gâtul lung. Umbreluțele, așezate în formă de scut, deveniră din ce în ce mai mici, apoi dispărură.

Tânărul Jolyon văzu că fusese recunoscut chiar și de către Winifred, care avea abia cincisprezece ani pe vremea când el își pierduse dreptul de a mai fi socotit un Forsyte.

Nu se schimbaseră mult! Își aducea bine aminte cum arătau echipajele lor pe vremuri: caii, servitorii, trăsură — firește, erau acum alții — dar purtau aceeași pecete ca și acum cincisprezece ani. Aceeași trufie discretă, aceeași aroganță bine măsurată — bunăstare și siguranță! Același avânt al trăsurii, aceeași ținută a umbrelor, același spirit plutea în jurul lor.

Și în bătaia soarelui, apărate de scuturile mândre ale umbreluțelor, treceau echipaje după echipaje.

— Unchiul James a trecut chiar acum cu fetele lui, zise tânărul Jolyon.

Tatăl său întoarse capul.

— Ne-a văzut? Da? Hm! Ce i-o fi venit să treacă prin părțile astea?

În aceeași clipă trecu o birjă liberă și bătrânul Forsyte o opri.

— Nu va trece mult și ne vom vedea din nou, băiete! Nu da nici o importanță celor ce ți-am spus despre tânărul Bosinney — eu nu cred nici o vorbă din toată povestea!

Sărută copiii, care încercară să-l mai rețină, apoi se urcă în birjă și plecă.

Tânărul Jolyon, care o luase în brațe pe Holly, rămase nemișcat în colțul străzii, privind în urma birjei.

Capitolul VII

O DUPĂ-AMIAZĂ LA TIMOTHY

Dacă la urcarea în birjă bătrânul Jolyon ar fi spus: "Nu vreau să cred nici o vorbă din toată povestea!", ar fi exprimat mai sincer simțămintele sale.

Ideea că James și fetele lui îl văzuseră împreună cu fiul său trezi în el

mânia pe care o simțea când cineva se împotriva voinței lui, cât și acea dușmănie ascunsă, firească între frați. Rădăcinile acestei rivalități mijesc chiar din frageda copilărie, iar pe măsură ce viața se desfășoară, ele se înăspresc și se adâncesc și, deși ascunse, nutresc o plantă care, la vremea ei, e în stare să dea cele mai amare roade.

Până acum, între acești șase frați nu existase alt sentiment ostil în afară de acela pricinuit de bănuiala firească și ascunsă că, poate, ceilalți sunt mai bogați. Sentimentul curiozității creștea pe măsură ce se apropia moartea — sfârșitul tuturor întrecerilor — la care se adăuga marea "discreție" a omului lor de afaceri care, cu oarecare perspicacitate, îi spunea lui Nicholas că nu știe nimic despre venitul lui James, lui James că nu cunoaște pe acela al bătrânului Jolyon, lui Jolyon că habar n-are de Roger, lui Roger că nu știe ce bani posedă Swithin, în timp ce lui Swithin îi spunea ceva și mai enervant: convingerea lui era că Nicholas trebuie să fie un om foarte bogat. Timothy singur făcea excepție, căci el avea hârtii garantate în aur.

Dar acum, între doi dintre ei, luă naștere un conflict cu totul deosebit. Din clipa în care James a avut obrăznicia să-și vâre nasul în treburile lui Jolyon — așa pretindea acesta — bătrânul Jolyon nu mai voia să dea crezare poveștii aceleia în legătură cu Bosinney. Nepoata lui umilită de o membră din familia "acelui individ"! Hotărât că tot ceea ce se spune despre Bosinney este defăimare! Purtarea lui trebuie să aibă și altă pricină.

June s-o fi pornit împotriva lui sau cine știe ce-o fi făcut; era din cale-afară de supărăcioasă!

Totuși, se va duce la Timothy să-și spună părerea și va vedea el dacă după aceea vor mai cleveti! Nu e bine să trăgăneze lucrurile, va merge acolo îndată și va avea grijă să pună totul la punct în așa fel încât să nu mai fie nevoie să facă încă un drum în aceeași chestiune.

Trăsura lui James stătea pe caldarâm în fața casei lui Timothy, "The Bower". Iată că ei ajunseseră înaintea lui și acum, desigur, trăncăneau despre ceea ce văzuseră adineauri! Alături, surii lui Swithin stăteau bot în bot cu murgii lui James, parcă erau în conclav, ca și vizitii de pe capre, care țineau sfat tot despre familie.

Bătrânul Jolyon își lăsă pălăria în vestibulul îngust, tocmai pe fotoliul pe care, mai demult, pălăria lui Bosinney fusese confundată cu o pisică. Își trecu violent mâna slabă peste obrazul cu mustața albă, răsfirată, ca și cum ar fi vrut să șteargă orice urmă de expresie, și porni în sus pe scări.

Salonul dinspre stradă era ticsit. De altfel salonul acesta era plin chiar când nu erau musafiri, când nu era nici un suflet de om acolo, căci Timothy și surorile lui, urmând tradiția generației lor, socoteau că o cameră nu era "frumoasă" dacă nu era mobilată "cumsecade". De aceea, cuprindea unsprezece fotolii, o canapea, trei mese, două scrinuri, nenumărate bibelouri și un mare pian cu coadă. Iar acum fotoliile erau ocupate de doamna Small, Mătușa Hester, Swithin, James, Rachel, Winifred, Euphemia — care adusese înapoi *Pasiunea și înfrângerea ei* pe care o citise în timpul prânzului — și de prietena ei cea mai bună, Frances, fiica lui Roger (muziciana familiei Forsyte, care compunea cântece); mai era un singur fotoliu liber — în afară de cele

două pe care nu se așeza nimeni niciodată — iar singurul spațiu în care se mai putea sta în picioare era ocupat de o pisică pe care — fără să ezite — puse piciorul bătrânul Jolyon.

În ultima vreme, în mod obișnuit, la Timothy veneau mulți oaspeți. Familia întreagă și fiecare în parte avuseseră un profund respect pentru Mătușa Ann și acum, că plecase dintre ei, veneau mult mai des și stăteau mai mult.

Primul sosit a fost Swithin care se așeză, toropit, într-un fotoliu roșu cu spetează aurită, având aerul că vrea să supraviețuiască tuturor. Cu statura lui mare, corpulentă, părul alb și bogat, obrazul buhăit, nemișcat și complet ras, el simboliza întocmai porecla pe care i-o dăduse Bosinney, "Grăsanul"; și părea mai primitiv ca oricând în această cameră atât de încărcată cu mobile și perdele de catifea.

După cum avea obiceiul în ultima vreme, începu a vorbi îndată despre Irene, și nu trecu mult până le spuse mătușilor Juley și Hester părerea lui cu privire la zvonurile care — auzise el — circulau. Poate că avea și ea un mic flirt — o femeie frumoasă trebuie să se și distreze puțin; dar el nu credea că e mai mult decât atât. Nimic nu era dovedit; de altfel ea avea prea mult bun-simț, prea era conștientă de îndatoririle față de poziția ei socială și de familia din care face parte! Nici vorbă de sc... — voia să pronunțe cuvântul "scandal"; dar ideea în sine era atât de absurdă, încât făcu un semn cu mâna ca și cum ar fi zis: "Să nu mai vorbim despre asta!"

Această familie în care atâția membri au ajuns așa de departe prin propriile lor mijloace, și în situații atât de frumoase, avea anumite pretenții! Swithin privea situația din punctul de vedere al unui burlac; dacă în momentele lui de întunecare și pesimism ar fi auzit pronunțându-se cuvintele "mic agricultor" și "condiții foarte modeste" în legătură cu originea lui, le-ar fi dat oare crezare?

Nu! în sufletul său era un gând ascuns, pe care-l îndrăgise și la care ținea morțiș, că undeva, printre strămoșii lui, trebuie să fi fost și un om distins.

"Negreșit c-a fost!" îi spusese el o dată tânărului Jolyon, înainte ca acesta să fi pornit pe căi greșite. "Uită-te la noi, toți am ajuns departe! Trebuie să curgă sânge de soi în vinele noastre!"

Îl iubise mult pe tânărul Jolyon. Băiatul avea prieteni aleși pe vremea când era la Cambrigde, și cunoștea pe fiii acelui bandit bătrân, Sir Charles Fiste — unul din ei a și ajuns o strașnică pușlama! Tânărul Jolyon avea stil — ce păcat c-a fugit cu fata aceea străină — cu o guvernantă! Dacă i-a fost dat să-și părăsească familia, de ce n-a căutat măcar o femeie care să le facă cinste? Și acum, ce ajunsese el? Funcționar la Lloyd. Se spune că pictează și tablouri — tablouri! A dracului treabă! Când și-ar fi putut încheia viața ca Sir Jolyon Forsyte, baronet⁸, cu un loc în Parlament și un castel la țară!

Swithin fu acela care — mânat de o pornire ce se naște mai devreme sau mai târziu în sufletul vreunui membru al unei familii mari — se duse la

⁸itlu de noblețe, care conferea denumirea de *Sir*

Oficiul Heraldic unde primi asigurări că, fără nici un fel de îndoială, face parte din renumita familie Forsite (cu numele scris cu "i"), al cărei blazon era "trei scuturi așezate în dreapta unui câmp de email roșu". Informatorii, interesați, sperau să-l convingă să le cumpere.

Dar Swithin nu dădu nici un ban, însă, după ce se convinse că emblema acestei vechi familii era de fapt un fazan și deviza "Pentru Forsite", puse să i se graveze un fazan pe trăsura și pe nasturii vizitiului; iar pe hârtia lui de scrisori își puse și fazanul și deviza. Blazonul întreg îl păstra în sufletul său, pe de o parte pentru că nu-l plătitise și socotea că e prea ostentativ să-l pună pe trăsura — iar el detesta ostentația — iar pe de altă parte pentru că el, ca mulți oameni cu simț practic din țara sa, avea o oarecare scârbă și dispreț pentru lucrurile pe care nu le pricepea. I se părea, ca și semenilor săi, cam greu să se împace cu cele "trei scuturi așezate în dreapta unui câmp de email roșu".

Totuși n-a uitat niciodată că la Oficiul Heraldic i se spusese că, dacă plătește, are dreptul să poarte blazonul. Astfel, convingerea lui că era un gentleman se întări. Pe nesimțite, ceilalți membri ai familiei și-au însușit și ei fazanul, iar unii dintre aceștia, mai serioși decât ceilalți, au adoptat deviza; bătrânul Jolyon însă o respinse, spunând că e un caraghioslâc care, după părerea lui, nu înseamnă nimic.

Membrii bătrânei generații știau prea bine ce eveniment istoric de seamă zace la temelia blazonului lor. Iar dacă cineva insista prea mult asupra acestui subiect, mărturiseau doar că Swithin a descoperit undeva blazonul, căci ei nu mințeau.

Tânăra generație, pe cât posibil, ținea sub tăcere această temă. Nu voia să jignească sentimentele celor mai bătrâni, nu voia nici să fie ridicolă; dar purta înaintea blazonul...

— Nu, spuse Swithin, eu am avut prilejul să văd cu ochii mei, și ceea ce pot să spun este că în purtarea ei față de acel tânăr "Pirat", sau Bosinney, ori cum vreți să-i ziceți, nu era nici o deosebire față de modul cum se purta cu mine, ba aş putea spune că, mai degrabă...

Dar aici, intrarea celor două tinere fete, Frances și Euphemia, puse, din nefericire, capăt acestei conversații care nu putea fi dusă față de tineret.

Și cu toate că Swithin era cam supărat că fusese întrerupt tocmai în momentul când spunea ceva atât de interesant, foarte curând își relua politețea obișnuită. El o iubea pe Frances — Francie, cum i se zicea în familie. Era vinoaie și câștigase o sumă frumușică de bani de buzunar cu cântecele ei. Swithin aprecia această trăsătură de caracter.

Era destul de mândru de atitudinea lui liberală față de femei, nu vedea pentru ce ele n-ar putea picta tablouri, compune melodii sau chiar scrie cărți. Căci în afară de faptul că le scoate gărgăunii din cap, mai câștigau și un ban. Altceva ar fi dacă ar fi fost bărbați!

"Micuța Francie", după cum i se zicea de obicei în familie, cu un dispreț binevoitor, era un personaj important; era o reprezentantă a neamului Forsyte în lumea Artelor. Francie nu era deloc "micuță", ci mai degrabă mare; avea părul prea închis pentru o Forsyte și ochii cenușii caracteristici pentru

ceea ce se cheamă un "tip celtic".

Compunea cântece cu titluri ca: *Suspine line* sau *Sărută-mă, mamă, înainte să mor*, cu un refren de imn religios:

*Sărută-mă, mamă, înainte să mor;
Sărută-mă, mamă, sărută-mă, oh!
Sărută-mă, ah! Sărută-mă înainte să...
Sărută-mă, mamă, înainte să m-m-mor!*

Cuvintele cântecelor le scria tot ea, ca și alte poezii. În momente de veselie compunea valsuri, dintre care unul, *Dansul de la Kensington*, devenise aproape popular în Kensington, căci avea un motiv dulce.

Era foarte original. Compunea apoi *Cântece pentru copii*, educative și vesele în același timp, precum *Peștișorul Bunicuței* sau balada *Trage-i un pumn în ochișor*, aproape profetică în tonul ei imperialist.

Toți editorii erau gata să i le publice, iar reviste ca *Viața Aleasă* sau *Îndrumătorul Doamnelor*, încântate, scriau: "încă un cântec nou, spiritual și patetic al domnișoarei Francie Forsyte. Chiar și noi am fost mișcați de la râs până la lacrimi. Domnișoara Forsyte va ajunge departe."

Cu instinctul fără greș al neamului ei, Francie știa să-și aleagă oamenii — îi cultiva pe aceia care vor scrie despre ea, vor vorbi despre ea, ca și pe oamenii din înalta Societate. Știa precis față de cine să fie fermecătoare, și nu pierdea din vedere ca prețurile cântecelor ei să fie în continuă creștere. Acestea reprezentau pentru ea viitorul. Astfel știuse să se facă respectată de toată lumea.

Odată, emoțiile fiindu-i biciuite de un amor — stilul vieții lui Roger, care nu făcea decât să cumpere case, trezi în unica lui fiică o înclinare spre sentimentalism — se apucă de lucruri mai serioase și profunde, și încercă o sonată pentru vioară. A fost singura creație a ei care i-a îngrijorat pe toți cei din neamul Forsyte. Simțiseră de la început că n-o să ia preț bun pe ea.

Roger era destul de încântat că are o fată deșteaptă, și vorbea deseori de banii de buzunar pe care și-i câștiga singură; dar acea sonată pentru vioară îl scosese din fire.

"O nimica toată!" spusese. Francie îl ceruse pe tânărul Flageoletti de la Euphemia, pentru a-i cânta sonata în salonul casei din Prince's Gardens.

De fapt, Roger avusese dreptate. Nu era nici o scofală de capul sonatei — dar ceea ce era mai supărător era faptul că așa ceva nu se poate vinde! Căci, după cum știe orice Forsyte, "un nimic" ce se vinde nu mai este "nimic", ci dimpotrivă!

Totuși, în ciuda bunului-simț sănătos care stabilește valoarea artei în raport cu productivitatea ei, unii din familia Forsyte — de pildă Mătușa Hester, care a fost muzicală întotdeauna — nu mai conteneau cu regretele că muzica lui Francie — ca și poeziile — nu erau "clasice". Și-apoi, după cum spunea Mătușa Hester, astăzi nu mai există poezie, toate sunt "mici bucăți

ușoare". Azi nu mai e nimeni în stare să scrie un poem ca *Paradisul pierdut*⁹ sau ca *Childe Harold*¹⁰, pe care, după ce le citești, simți că, într-adevăr, ai citit ceva. Totuși era frumos că Francie are o preocupare: în timp ce alte fete aleargă prin magazine să cheltuiască banii, ea câștigă! Și amândouă, atât Mătușa Hester cât și Mătușa Juley, ascultau întotdeauna cu satisfacție pe Francie, care povestea cum și-a mărit din nou prețul cântecelor.

Ascultau împreună cu Swithin, care pretindea că nu aude nimic, deoarece tineretul acesta vorbea atât de repede, înghițindu-și cuvintele, încât nu putea pricepe niciodată ceea ce spunea.

— Eu nu înțeleg cum izbutești. Eu n-aș fi avut niciodată atâta îndrăzneală!

Francie zâmbi ușor.

— Îmi place mult mai mult să am de-a face cu bărbații. Femeile sunt atât de afurisite!

— Draga mea, strigă doamna Small. Sunt convinsă că noi nu suntem așa.

Euphemia porni cu râsul ei încet, ce se termina apoi într-un chiot:

— Oh, mătușico, într-o bună zi am să mor de râs!

Swithin nu găsea motiv de râs; avea oroare de oamenii care râd atunci când el nu vede unde e gluma. De altfel n-o putea suferi defel pe Euphemia, și vorbea despre ea cam astfel: "Fata lui Nick, cum o cheamă...? Aia palidă!" Era cât p-aci să-i fie naș, dacă nu s-ar fi opus cu îndârjire la acest nume cu rezonanță străină. În general, nu-i plăcea să fie naș.

Se adresă lui Francie pe un ton plin de demnitate:

— Frumoasă zi pentru un început de primăvară, nu-i așa?

Dar Euphemia, care știa prea bine că refuzase să-i fie naș, se întoarse către Mătușa Hester și începu a-i povesti cum a întâlnit-o pe Irene — doamna Soames — în Magazinul universal.

— Era și Soames cu ea? Întrebă Mătușa Hester, căreia doamna Small nu avusese încă prilejul să-i povestească întâmplarea.

— Soames cu ea? Firește că nu!

— Dar cum, era singură în Londra?

— Oh, nu; era cu ea domnul Bosinney. Era admirabil îmbrăcată.

Dar Swithin, auzind numele lui Irene, se uită cu severitate la Euphemia care, ce-i drept, nu era niciodată bine îmbrăcată, orice ar fi pus pe ea, și spuse:

— Nu mă îndoiesc că era îmbrăcată ca o doamnă. E o plăcere să te uiți la ea!

În același moment fură anunțați James și fiicele lui. Dartie, simțind o poftă nebună de a bea ceva, pretextă că are oră reținută la dentist, coborî din trăsură la Marble Arch, sări într-o birjă, și iată-l acum așezat la fereastra clubului său din Piccadilly.

Le povestise tocmai prietenilor săi că soția lui voia să-l ducă la vizite.

⁹Celebru poem al poetului englez John Milton (1608--1674).

¹⁰Poem de Byron (1788-1824).

Dar așa ceva nu-i era pe plac — nu, chiar deloc. Ei și!

Chemă chelnerul și-l trimise în holul clubului, pentru a vedea cine a câștigat cursa de ora 4,30. Spunea că e zdrobit de oboseală, și era adevărat; căci toată după-amiăza soția lui îl purtase pe la expoziții. În cele din urmă scăpase. Bărbatul trebuie să-și trăiască viața lui.

În același moment, uitându-se pe fereastră — lui îi plăcea locul acesta de unde vedea toată lumea care trece pe stradă — din nefericire, sau poate din fericire, dădu cu ochii de Soames care, cu pașii săi mărunți, trecea trotuarul dinspre Green Park, cu intenția vădită de a intra în club. Și el era membru la "The Iseeum".

Dartie sări în picioare, își luă paharul, mormăind ceva despre ora 4,30, și se retrase în sala de joc, unde Soames nu intra niciodată. Aici, izolat complet în sala aproape întunecoasă, își trăi el viața până la ora șapte și jumătate, oră la care știa precis că Soames părăsește clubul.

Ori de câte ori îl răzbea pofta de a șede la taifas cu prietenii săi la fereastră clubului, își zicea că nu e bine, nu, nu e deloc prudent să riște o ceartă cu Winifred, mai ales acum, când stă atât de prost cu banii și când "bătrânul" (James) e încă tot "burzului" din pricina afacerii aceleia cu acțiunile petroliere, în care el nu avea nici o vină.

Dacă Soames îl vedea la club, era sigur că vestea va trece din gură-n gură, și că Winifred va afla că nu fusese la dentist. El n-a mai întâlnit o familie ca asta, în care totul se descoperă. Ședea stingher printre mesele acoperite cu postav verde, picior peste picior, în pantaloni cadrilați și ghete de lac cu elastic strălucind în întunericul ce se lăsa, cu fața lui măslinie încruntată. Mușcându-și degetul arătător, se gândea de unde dracu' va mai scoate bani dacă "Erotic" nu câștiga Cupa Lancashire!

Gândurile-i se întoarseră, morocănoase, împotriva neamului Forsyte. Ce oameni! Nu puteai scoate nimic de la ei — și dacă dădeau ceva, vai! cu ce greutate! Erau al dracului de strânși în materie de bani! În toată familia nu era nici un sportsman, în afară de George. De pildă individul acela, Soames, ar avea un atac de cord dacă ai încerca să-i ceri cu împrumut o hârtie de zece lire; și chiar dacă n-ar avea un atac, s-ar uita la tine cu zâmbetul acela plin de îngâmfare, ca și cum ai fi un suflet pierdut dacă n-ai bani.

Dar nevasta lui Soames! (Lui Dartie îi lăsa gura apa fără să vrea); încercase să se pună bine cu ea, ca orice om care vrea să fie în termeni buni cu o cumnată frumoasă! Dar să fie al dracului dacă... aceea (zise în gând o vorbă urâtă) îi dădea vreo atenție. Se uita la el ca și cum ar fi fost o lepădătură, și cu toate astea ar fi făcut prinsoare că ea se pricepea și că putea să meargă chiar departe în asemenea povești. El cunoaște femeile, nu degeaba aveau ele ochi dulci și trupuri minunate ca Irene; iar individul acela, Soames, își va da foarte curând seama de acest lucru, dacă este ceva adevărat în zvonurile care circulă în legătură cu "Piratul".

Dartie se ridică din fotoliu, făcu câțiva pași în cameră și se opri în fața oglinzii de deasupra căminului de marmură. Stătu multă vreme privindu-și imaginea în oglindă. Chipul lui caracteristic și altor bărbați — cu mustăți negre lucioase, cu mici favoriți distinși, care abia mijesc, părea să fi fost

înmuiat în ulei de in. Constată, cu îngrijorare, că pe o parte a nasului său puțin coroiat și unsuros se anunța un coș.

În același timp bătrânul Jolyon descoperi fotoliul rămas liber în salonul confortabil al lui Timothy. Sosirea lui întrerupse brusc conversația, și în locul ei se lăsă o penibilă tăcere. Mătușa Juley, cu binecunoscuta ei bunăvoință, se grăbi a restabili atmosfera plăcută de mai înainte.

— Da, Jolyon, vorbeam tocmai că n-ai mai fost pe la noi de multă vreme; dar nu e de mirare. Desigur, ești foarte ocupat. Nu-i așa? James tocmai spunea că e un sezon agitat în afaceri...

— Așa a spus? zise bătrânul Jolyon, uitându-se cu asprime la James. Ar fi numai pe jumătate atât de agitat, dacă și-ar vedea fiecare numai de treburile lui.

James ședea îngândurat într-un fotoliu scund, din care genunchii i se ridicau în sus; își mișcă deodată nervos picioarele și puse unul din ele peste pisica neprevăzătoare care, alungată de către bătrânul Jolyon, se refugiase lângă el.

— Ia te uită! Aveți aici și o pisică! zise el mânios, retrăgându-și brusc piciorul, după ce-l apăsase bine de tot pe trupul moale și îmblănit.

— Mai multe! zise bătrânul Jolyon, plimbându-și privirea de la o față la alta. Chiar acum am călcat și eu pe una.

Urmă o tăcere.

Apoi doamna Small, încrucișându-și degetele și privind în jurul ei cu o seninătate patetică, întrebă:

— Și ce mai face June? Draga de ea!

O licărire de umor trecu prin ochii severi ai bătrânului Jolyon. Extraordinară babă, Juley! Nu mai e alta pe lume care să spună tocmai ceea ce nu trebuie!

— Prost! Londra nu-i priește; prea multă lume în jurul ei, prea multă bârfeală și pălăvrăgeală!

Puse un deosebit accent pe ultimele vorbe, uitându-se din nou la James. Nimeni nu scoase o vorbă.

Toți fuseseră cuprinși de teama că orice mișcare, orice cuvânt putea fi primejdios. Ceva din amenințarea pe care o simte orice spectator de tragedie greacă pătrunse în această încăpere ticsită de mobile. Sentimentul unui sfârșit de tragedie îi cuprinsese și pe acești bătrâni cu părul alb, îmbrăcați în redingote, și pe femeile cu toalete elegante, toți de același sânge și între care exista o asemănare de nepătruns.

Nici unul din ei nu era conștient de acest lucru — căci prezența duhurilor rele, blestemate, e sesizată doar de subconștient.

Apoi Swithin se ridică. Nu voia să mai rămână aici, simțea că el nu e om să se lase intimidat de nimeni. Și, făcând înconjurul camerei, mai maiestuos ca de obicei, strânse mâna fiecăruia.

— Spuneți-i lui Timothy din partea mea, că se cocoloșește prea mult. Apoi, întorcându-se către Francie, pe care o găsea "nostimă", adăugă: într-una din zilele astea am să te iau la plimbare cu trăsura.

Dar aceste cuvinte evocară viziunea acelei plimbări memorabile atât de

mult comentate; se opri, siderat, pentru o clipă, cu ochii sticloși, ca și cum aștepta el însuși să priceapă semnificația celor spuse; apoi brusc, dându-și seama că n-are de ce se teme, se întoarse către bătrânul Jolyon:

— Ei! La revedere, Jolyon! N-ar trebui să umbli așa, fără pardesiu! Poți căpăta o sciatică sau ceva asemănător.

Apoi, cu vârful ascuțit al ghetei sale de lac cu elastic împinse ușor pisica, și statura lui enormă dispăru.

După ce se închise ușa în urma lui, cei rămași se uitară pe furiș unul la altul, pentru a vedea ce efect a produs cuvântul plimbare — cuvânt devenit celebru și de covârșitoare importanță, fiind singurul cuvânt oficial, ca să-i zicem așa, în legătură cu zvonul vag și sinistru care preocupa întreaga familie.

Euphemia, cedând unei porniri interioare, spuse cu un râs scurt:

— Mă bucur că unchiul Swithin nu m-a poftit pe mine la plimbare!

Doamna Small, pentru a se liniști și a netezi eventuala asperitate produsă de acest subiect, răspunse:

— Draga mea, lui îi place să se plimbe cu femei bine îmbrăcate, ca să se poată făli puțin! N-am să uit niciodată plimbarea pe care am făcut-o cu el! N-a fost lucru de șagă! Iar obrazul ei bătrân, bucălat, fu învăluit pentru o clipă de o stranie satisfacție; apoi se îmbufnă deodată, și ochii i se umplură de lacrimi. Se gândea la acea plimbare lungă, pe care o făcuse odinioară cu Septimus Small.

James, în micul lui fotoliu, ședea tot îngândurat și nervos, deodată se ridică:

— Curios tip mai e și Swithin! spuse el cu jumătate de gură.

Tăcerea bătrânului Jolyon, ochii lui severi parcă îi paralizaseră pe toți. El însuși era uluit de efectul propriilor lui vorbe. I se părea că a întărit importanța zvonului pe care venise să-l înlăture. De aceea mânia lui nu contenea.

Dar nu isprăvise cu ei! Nu, deloc! Trebuie să le mai trântescă una sau două!

Cu nepoatele lui n-avea nimic de împărțit, n-avea de ce le dojeni. O femeie tânără, arătoasă, se bucura totdeauna de bunăvoința bătrânului Jolyon. Dar individul acela, James, și poate în mai mică măsură și ceilalți, meritau din plin ceea ce le pregătise. Întrebă și el de Timothy.

Mătușa Juley, ca și cum ar fi simțit că îl amenință o primejdie pe fratele ei mai mic, oferi bătrânului Jolyon un ceai.

— Poftește — ceaiul te așteaptă în celălalt salon. S-a răcit și nu mai e bun, dar Smither îți face imediat unul proaspăt!

Bătrânul Jolyon se ridică.

— Mulțumesc, îi spuse, uitându-se drept la James: eu n-am vreme de ceai, de... bârfeală și de alte asemenea; la revedere, Hester; la revedere, Winifred!

Și, fără a-și lua rămas bun de la ceilalți, plecă.

Așezat din nou în trăsură, furia i se risipi. Așa era el totdeauna la mânie; după ce-și vărsa focul, se potolea. Dar îl cuprinse tristețea. Le-a închis gura,

se prea poate, dar cu ce preț! Cu prețul convingerii lui că zvonul, căruia el hotărâse să nu-i dea crezare, era adevărat. June era părăsită din pricina soției fiului acelui individ. Simțea că e adevărat și se străduia să nu creadă. Dar durerea pe care o ascunse sub această strădanie începu a prinde putere încet, temeinic și se prefăcu într-o mânie oarbă împotriva lui James și a fiului acestuia.

Cele șase femei și singurul bărbat rămași în salonul cel mic începură a vorbi liniștit, pe cât era posibil după o asemenea întâmplare. Fiecare în parte știa că — el sau ea — nu clevea, dar fiecare era convins că ceilalți șase o fac. De aceea erau supărați și buimăciți cu toții. Numai James tăcea; era tulburat până în adâncul sufletului.

Deodată Francie zise:

— Să știți că mie mi se pare că Unchiul Jolyon s-a schimbat enorm în anul din urmă. Dumneata ce crezi, Mătușă Hester?

Mătușă Hester făcu o mică mișcare de apărare:

— Întreab-o pe Mătușă Juley! Eu nu mă pricep! Nici unul din cei de față nu s-a temut s-o aprobe, iar James mârâi îngândurat, cu ochii în pământ:

— Nu e nici jumătate din ce-a fost!

— Eu am băgat de seamă de multă vreme, a îmbătrânit vertiginos, continuă Francie.

Mătușă Juley dădu din cap; fața ei se bosumflă din nou.

— Bietul Jolyon! Dragul de el! Ar trebui să se ocupe cineva de el!

Urmă din nou tăcere; apoi, ca și cum fiecare s-ar fi înspăimântat la gândul că va rămâne după aceea singur aici, toți cei cinci musafiri se ridicară deodată și-și luară rămas bun.

Doamna Small, Mătușă Hester și pisica lor rămaseră iarăși singure, iar zgomotul îndepărtat al unei uși ce se deschide anunță apropierea lui Timothy.

În seara aceleiași zile, Mătușă Hester tocmai adormise în odaia care fusese a Mătușii Juley înainte ca aceasta să fi ocupat camera Mătușii Ann. Ușa se deschise și doamna Small, cu bonetă de noapte roz pe cap, și cu o lumânare în mână, intră:

— Hester! Hester!

Cearșafurile Mătușii Hester fâșâiră ușor.

— Hester! repetă Mătușă Juley, pentru a fi sigură că a deșteptat-o. Sunt foarte îngrijorată de bietul Jolyon. Ce crezi tu că trebuie făcut? îi zise, punând un deosebit accent pe cuvântul "ce".

Mătușă Hester foșni din nou cearșafurile, și vocea ei slabă, plângăreață, abia se auzi:

— De făcut? Dar de unde vrei să știu eu?

Mătușă Juley plecă mulțumită, și vrând să închidă ușa cu deosebită grijă, pentru ca nu cumva să-i tulbure somnul scumpei sale Hester, degetele îi alunecară pe clanță și ușa se trânti zdravăn.

Întoarsă în odaia ei, se opri în fața ferestrei și privi luna de deasupra copacilor din Park. Se uită printr-o mică deschizătură dintre perdelele de muselină pe care le strânse bine, ca nu cumva s-o vadă cineva de afară. Și acolo, cu obrazul ei rotund și buclat, cu bonețica roz pe cap, cu ochii umeziți

de lacrimi, se gândi la "bietul Jolyon", atât de bătrân și atât de singur, întrebându-se cum i-ar putea fi de folos, cum ar putea face ca el s-o iubească mai mult, așa cum n-a mai iubit-o nimeni de când — de când s-a prăpădit sărmanul Septimus.

Capitolul VIII BAL LA ROGER

Casa lui Roger din Prince's Gardens era iluminată strălucitor. Nenumărate lumânări de ceară fuseseră așezate în candelabrele de cristal șlefuit, și se reflectau ca stelele pe parchetul celor două saloane. Prin mutarea tuturor mobilelor pe culoarele etajului întâi, se realizase la parter un spațiu imens, pe care îl înconjuraseră cu acele stranii anexe ale civilizației, cunoscute sub numele de "fotolii de bal".

Într-un colț izolat, ascuns în dosul unor palmieri, era o pianină, și partitura *Dansul de la Kensington* deschisă pe pupitru.

Roger s-a opus la angajarea unei orchestre. Nu vedea rostul orchestrei, nu voia să cheltuiască bani și problema nu se mai puse. Francie (căci mama ei, pe care Roger o adusese în stare de dispepsie cronică de mai multă vreme, se vâra în asemenea ocazii în pat) a trebuit să se mulțumească numai cu un pianist și cu un tânăr care cânta din corn. De aceea a acoperit totul cu palmieri în așa fel, încât cine nu se uita cu prea mare băgare de seamă putea crede că sunt mai mulți muzicanți ascunși acolo. Hotărî să le spună să cânte tare — un corn poate da multă muzică, dacă omul suflă în el din toată inima. După cum ar spune un american mai cultivat, în cele din urmă ea se "descurcă"...în acest labirint de trucuri pe care fusese silită a-l străbate până ce reuși să combine o primire distinsă, cum se cuvine, cu economia sănătoasă a unui Forsyte. Era cam slabă, dar arăta admirabil în rochia ei galbenă ca porumbul, cu umerii învâluți în mult voal; punându-și mânușile, trecea dintr-o parte într-alta pentru a revizui totul încă o dată.

Cu valetul special angajat (căci Roger nu ținea decât servitoare) discută despre vin. Îl întrebă dacă a priceput că domnul Forsyte a dispus să scoată o duzină de sticle de șampanie *Whiteley*. Dar dacă se consumă acestea (lucru imposibil, căci cele mai multe doamne vor bea, desigur, apă), există niște *champagne cup*¹¹, cu care trebuie să se descurce cum o ști mai bine.

Nu-i plăcea deloc — nu era de demnitatea ei — să discute asemenea lucruri cu un chelner, dar ce era să facă dacă tatăl ei o punea în asemenea situații? Totuși Roger, care a pus bețe cât a putut în roțile acestui bal, în curând va coborî, cu obrazii îmbujorați și cu fruntea bombată, ca și cum el ar fi organizat totul. Va zâmbi la toată lumea și, desigur, va oferi brațul celei mai frumoase doamne, pentru a o conduce la masă. Iar la ora două, când balul va fi în toi, se va duce pe ascuns la muzicanți și le va porunci să cânte

¹¹Crușon cu șampanie

Imnul Regal și s-o șteargă.

Dar în adâncul sufletului ei, Francie trăgea nădejde că tatăl ei va obosi foarte curând și se va retrage discret la culcare.

Cele trei sau patru prietene intime ale ei, care veniseră mai devreme, pentru a-i da o mână de ajutor la pregătirea balului, mâncară împreună cu ea, într-o mică odăiță părăsită de la etaj, friptură rece de pui și ceai, servite în grabă. Pe bărbaii casei i-a trimis să cineze la "Eustace's Club", ca să se sature cum trebuie.

Când ceasul bătu nouă, doamna Small sosi singură. Prezentă toate scuzele convenite pentru absența lui Timothy, trecând-o sub tăcere pe Mătușa Hester care, în ultimul minut, declară că n-are poftă să vină. Francie o primi călduros și o așază pe un fotoliu mic, aurit, unde o lăsă, bosumflată și singură, în rochia ei de satin de culoarea levănțichii. De la moartea Mătușii Ann, azi pusese pentru prima oară o rochie colorată.

Prietenele intime ale lui Francie coborâră din odăile lor, în rochii de culori diferite, dar având fiecare câte o garnitură bogată de voal pe umeri și piept. Printr-o curioasă întâmplare, toate erau prea uscate. Fură prezentate doamnei Small, dar nici una dintre ele nu rămase mai mult de câteva secunde cu ea, pentru ca apoi să se strângă laolaltă, vorbind și răsucindu-și carnetele de dans, cu privirile furișate spre ușă, pentru a pândi apariția primului bărbat.

Sosi în grup o parte din familia Nicholas; totdeauna punctuali — după cum era moda la Landbroke Grove. Imediat după ei, Eustace și prietenii săi, posomorâți și mirosind a tutun.

În fine, apărură, unul după altul, trei sau patru din curtezanii lui Francie, cărora le ceruse, fiecăruia în parte, promisiunea de a veni devreme. Toți erau rași proaspăt și vioi, cu acea vioiciune în ținută și purtare la modă în ultima vreme la tinerii din Kensington, fiecare părea a nu se sinchisi de prezența celuilalt; purtau cravate mari, bufante, veste albe și ciorapi vărğați. Toți aveau batiste vârate în manșete. Se foiau încoace și încolo cu armura lor de veselie impusă, ca și cum ar fi venit aici pentru a săvârși cine știe ce fapte mari. Când dansau, fețele lor, departe de expresia solemnă a unui englez care dansează, erau senine, zâmbitoare, blajine. Săltau, învârtindu-și partenerele în pași mari, fără a ține prea mult seama de ritmul muzicii. Pe ceilalți dansatori îi priveau cu dispreț suveran, căci ei — "Brigada ușoară"¹², eroii a sute de baluri din Kensington — și numai ei puteau arăta lumii zâmbetul și pasul convenit.

După aceea lumea veni valuri-valuri. Însoțitoarele domnișoarelor se așezară în rând, de-a lungul peretelui din fața intrării, în timp ce tineretul marea vârtejul dansului din salonul cel mare.

Bărbați erau cam puțini, iar domnișoarele care nu erau prea căutate stăteau cu expresia lor patetică, un zâmbet resemnat, acru, ce spunea parcă: "Oh, nu! Nu mă confunda! Știu că nu vii spre mine. Nici nu pot spera așa

¹² *The light Brigade*, Brigada ușoară, unitate din armata britanică, despre care Tennyson a scris o celebră poezie.

ceva!" Iar Francie convingea cu greu pe câte unul din curtezanii ei sau pe câte un tânăr fără experiență: "Te rog, fă-mi plăcerea, dă-mi voie să te prezint domnișoarei Pink, e atât de drăguță, zău!" și reușea chiar să-l ducă până la ea, zicând: "Domnișoara Pink — domnul Gathercole. Mai ai vreun dans liber pentru el?" Atunci domnișoara Pink zâmbea cu zâmbetul ei forțat, roșea puțin și răspundea: "Oh! Cred că da!" și deschizând carnetul ei gol, înscrisa rar și cu însuflețire numele lui Gathercole pe locul propus de el, la al doilea *extra tour*.

Dar când tânărul mormăia că e cald și pleca, domnișoara recădea în atitudinea de așteptare deznădăjduită, cu zâmbetul răbdător și acru.

Mamele își făceau ușor vânt cu evantaiele, urmărindu-și fetele, iar în ochii lor se citea povestea ursitei fetelor. În ceea ce le privea pe ele, n-avea nici o importanță dacă ședea acolo ceasuri întregi, moarte de oboseală, tăcute sau vorbind din când în când — principalul era ca fetele să petreacă bine. Dar când le vedeau nebăgate în seamă și trecute cu vederea! Ah! Mamele zâmbeau, dar ochii lor aveau priviri ucigătoare, asemenea lebedei rănite! Fiecare din ele ar fi avut poftă să-l prindă pe tânărul Gathercole de coada redingotei lui elegante și să-l târască spre fata ei. Pușlamalele astea de tineri!

Și astfel, pe câmpul de bătaie al acestui bal din Kensington, erau prezente toate cruzimile și greutatea vieții, pateticul ei și inegalitatea șanselor, nedreptatea, abnegația și răbdarea.

Ici și colo erau și îndrăgostiți — nu ca ai lui Francie, care făceau parte dintr-o specie ciudată — ci îndrăgostiți adevărați, care, emoționați, roșii în obraji, tăcuți, căutau cu priviri furișe fata pe care o iubeau, iar în timpul dansului erau fericiți să o atingă. Din când în când câte un privitor era izbit de lumina din privirile lor.

La ora zece fix, nici o secundă înainte, sosi familia lui James — Emily, Rachel, Winifred (Dartie rămăsese acasă pentru că odată, într-o asemenea ocazie, la Roger, băuse prea multă șampanie) și Cicely, cea mai mică dintre fete, care ieșea azi pentru prima oară "în lume". În urma lor, Soames și Irene veniră într-o birjă de la casa părintească, unde fuseseră la cină.

Toate aceste doamne aveau umerii goi, fără nici un fel de voal — arătând, prin decolteurile lor mari și îndrăznețe, că vin din partea cea mai distinsă a parcului¹³.

Soames, ferindu-se de vârtejul dansului, se rezemă de perete. Armat cu zâmbetul său vag, stătea în picioare și privea. Vals după vals începea și se sfârșea; perechi-perechi, dansatorii treceau în zbor prin fața lui cu surâsul pe buze, râzând sau vorbind ceva; unii cu buzele strânse și cu ochii scrutând mulțimea, iar alții, cu buzele ușor întredeschise, tăcuți și ochi în ochi. Și în atmosfera aceasta de sărbătoare, mireasma florilor și parfumul din părul femeilor se răspândeau, sufocante, în căldura nopții de vară.

Tăcut, cu o urmă de dispreț în zâmbet, Soames avea aerul că nu vede nimic deosebit. Dar din când în când ochii săi descopereau ceea ce căutau,

¹³Este vorba de Hyde Park, cartier al aristocrației engleze

se aținteau asupra unui punct din mulțimea în continuă mișcare și zâmbetul de pe buzele lui murea.

El nu dansa cu nimeni. Unii bărbați dansau cu soțiile lor, dar el găsea că nu e "distins" să dansezi cu soția ta și de aceea, de când se căsătorise cu Irene, nu o invitasese niciodată la dans. Și numai Dumnezeuul neamului Forsyte știa dacă această purtare era pentru el o mângâiere ori ba.

Irene trecea, dansând cu alți bărbați, iar rochia, de culoarea stânjeneilor, îi flutura în jurul picioarelor. Dansa frumos; iar Soames, se săturase să tot audă femeile spunându-i, cu un zâmbet acru: "Ce frumos dansează soția dumitale, domnule Forsyte... e o adevărată plăcere s-o privești!" Ostenise de atâtea răspunsuri pe care le dădea peste umăr: "Găsiți?"

Chiar lângă el, o tânără pereche își făcea, rând pe rând, vânt cu evantaiul, trimițându-i un curent de aer neplăcut. Francie și unul din curtezanii ei stăteau aproape. Vorbeau despre amor.

Auzi în spatele lui vocea lui Roger, dând dispoziții servitorului cu privire la masă. Totul era de proastă calitate! îi păru rău c-a venit! O întrebase pe Irene dacă dorește s-o însoțească, și ea, cu acel zâmbet al ei care te scoate din minți, îi răspunsese: "Oh, nu!"

Atunci de ce a venit? În ultimul sfert de ceas nici măcar n-o zărise. Iată-l pe George, înaintând spre el cu fața lui malițioasă; era prea târziu să-l ocolească.

— L-ai văzut pe "Pirat"? spuse acest mucalit autorizat; e pe câmpul de bătaie — părul tuns și perfect pus la punct!

Soames îi răspunse că nu l-a văzut și, trecând prin încăperea pe jumătate goală, între două dansuri, ieși în balcon și privi în stradă.

Sosi o trăsură cu musafiri întârziați; în jurul intrări stăteau câteva din acele haimanale de pe străzile Londrei, care se adună la chemarea caselor luminate sau a muzicii. Feței lor palide, ridicate în sus, deasupra siluetei negre și grosolane, aveau un aer de așteptare plină de curiozitate, care îl supăra pe Soames. De ce li se îngăduie să stea așa gură-cască? De ce nu-i alungă sergentul?

Dar sergentul nu-i băga în seamă. Stătea cu picioarele crăcănate, pe covorul roșu, întins pe trotuar; obrazul lui, sub coif, avea aceeași privire de așteptare plină de curiozitate.

Peste drum Soames vedea, prin zăbrele, în lumina felinarelor de pe stradă, frunzele copacilor legănate ușor de adierea vântului. Mai departe, erau luminile de la etajul caselor de pe cealaltă parte a străzii, iar jos, întunecimea liniștită a grădinii. Deasupra tuturor, acel minunat cer londonez pe care se revărsau reflexele nenumăratelor lămpi; bolta presărată cu stele, în care se oglindesc toate nevoile și iluziile oamenilor — uriașă oglindă a strălucirii și a mizeriei care, noapte de noapte, își așterne blânda ironie peste întinderi nesfârșite de case și grădini, palate și cocioabe, peste acei Forsyte purtând fel de fel de nume, peste sergenți de stradă și peste haimanalele care cască gura pe străzi.

Soames se întoarce și, ascuns în firidă, se uită în camera luminată. Aici, afară, era mai răcoare. Văzu pe noii sosiți: June și bunicul ei, care tocmai

intrau. De ce oare au venit atât de târziu? Stăteau în uşă. Păreau osteniţi. Ce curios, unchiul Jolyon să iasă din casă la o oră atât de înaintată! De ce nu venise June la Irene, cum venea de obicei? Dar deodată, îşi dădu seama că de multă vreme nu mai venise June pe la ei.

Urmărind cu oarecare răutate faţa ei, o văzu cum se schimbă, şi că păleşte deodată în aşa măsură, încât crezu că va cădea la pământ; apoi se aprinse ca flacăra. Se întoarse să vadă la ce se uita June, şi o văzu pe soţia sa la braţul lui Bosinney, venind dinspre sera din fundul salonului. Ochii ei priveau în sus către el, ca şi cum răspundeau la o întrebare pe care i-o pusese, iar Bosinney o sorbea din ochi.

Soames se uită din nou la June. Ținea mâna pe braţul bătrânului Jolyon, parcă îl ruga ceva. Văzu o privire mirată pe faţa unchiului său; amândoi se întoarseră, uşa se închise în urma lor, şi duşi au fost.

Muzica începu din nou — un vals — şi Soames, tot în firidă, cu faţa nemişcată, dar fără zâmbet pe buze, aşteptă. În aceeaşi clipă, la doi paşi de balconul întunecat, trecu soţia lui cu Bosinney. Simţi parfumul gardeniilor pe care le purta, văzu palpitaţia sânilor ei, dorinţa ce-i strălucea în ochi, buzele uşor întredeschise; faţa ei avea o expresie pe care el nu o cunoştea. Treceau dansând în ritm încet, legănat, şi i se păru că erau lipiţi unul de altul; o văzu cum ridică ochii ei suavi şi negri spre Bosinney, şi cum se uită apoi iarăşi în jos.

Foarte palid, se întoarse în balcon şi, sprijinindu-se de balustradă, privi în scuar. Aceleaşi siluete, în aceeaşi poziţie, stăteau cu ochii în sus spre casa iluminată, cu o persistenţă posomorâtă. Sergentul, tot aşa, stătea cu faţa în sus; dar Soames nu-i mai vedea. Jos, o trăsură trase la scară, două siluete se urcară în ea şi plecară...

În ziua aceea, la micul dejun, June îi spusese bătrânului Jolyon despre balul de la unchiul Roger la care dorea să meargă. Dar a fost atât de proastă, adăugă ea, încât nu s-a gândit să roage pe cineva s-o conducă. Acum era prea târziu.

Bătrânul Jolyon ridică ochii săi pătrunzători. June mergea de obicei la baluri cu Irene! Uitându-se drept la ea, o întrebă: "De ce n-ai aranjat cu Irene?"

Nu! June nu voise s-o roage pe Irene! Nu mergea decât dacă — dacă bunicul ei voia să meargă şi el o dată cu ea — o să stea foarte puţin!

Văzând-o atât de dornică şi atât de chinuită, bătrânul Jolyon consimţi, bombănind. Nu prea înţelegea el ce caută June la un asemenea bal; era gata să facă prinsoare că nu e nimic deosebit. Iar în ceea ce o privea pe June, socotea că nu e nimerit să se ducă! Ea avea nevoie de aer de mare, şi după Adunarea Generală de la "Globular Gold Concessions" voia să plece cu ea în vilegiatură. Ah! de ce nu vrea să plece? Aşa, are să se distrugă. Aruncându-i pe furiş o privire tristă, îşi continuă micul dejun.

June ieşi devreme şi hoinări în neştire pe străzile încinse. Mica ei siluetă, care în ultima vreme abia se mai clintea pentru treburile de toate zilele, era în această dimineaţă vie ca flacăra. Îşi cumpără nişte flori. Dorea — voia să arate cât se poate de bine. El, desigur, va fi acolo! June ştia că primise o

invitație. Îi va arăta că nu-i pasă de el! Dar în străfundul inimii, hotărâse ca în această seară să-l recucerească. Se întoarse acasă cu obrajii îmbujorați, vorbind vioi în tot timpul prânzului; și astfel îl păcăli pe bătrânul Jolyon.

După amiază, o criză de plâns cu sughițuri o năpădi în deznădejde. Își înecă hohotele în pernele din pat, dar când, într-un târziu, se opri, văzu în oglindă o față umflată și niște ochi roșii, cu cearcăne violete în jurul lor. Rămase în camera întunecată până la vremea cinei.

În seara aceea, la ora obișnuită, June și bătrânul Jolyon se așezară la masă. Fata purta rochia ei închisă până în gât, ca de obicei, dar bătrânul Jolyon nu-și schimbase hainele pentru masa de seară.

Masa a decurs în tăcere, dar în sufletul ei se dădea o lupta aprigă. Era atât de palidă și sleită de puteri, încât bătrânul Jolyon porunci "Mironositului" să contramandeze trăsura, căci nu-i dă voie lui June să iasă deseară. Trebuie să se odihnească. June nu se opuse. Se urcă în camera ei și șezu acolo, în întuneric. La ora zece sună după jupâneasă.

— Adu-mi niște apă caldă și du-te jos de-i spune domnului Jolyon că mă simt perfect odihnită. Spune-i că dacă e prea obosit, pot să merg și singură la bal.

Jupâneasa îi aruncă o privire peste umăr, iar June se întoarse către ea, spunându-i pe un ton poruncitor:

— Du-te, și adu-mi repede apă caldă! Rochia ei de bal era întinsă pe canapea. O îmbrăcă în grabă, cu mare grijă, luă florile în mână și coborî, ridicând semeț capul, cu fețișoara ei încoronată de cununa părului bogat. Trecând prin fața camerei bătrânului Jolyon, auzi mișcare.

Uluit și mânios, se îmbrăcă. Trecuse de ora zece, nu vor ajunge acolo înainte de unsprezece; June a înnebunit! Dar nu îndrăznea să i se opună — expresia pe care o văzuse pe fața ei, la cină, îl înspăimântase.

Își lustrui părul cu niște perii mari de ebonit până când străluci ca argintul sub lumina lămpii; apoi coborî și el pe scara întunecoasă.

June îl întâmpină jos, și, fără vorbă, se urcară în trăsura.

Drumul cu trăsura i se păru că nu se mai sfârșește niciodată. Când, în cele din urmă, intră în salonul lui Roger, fața ei purta o mască de hotărâre sub care se ascundea o adevărată tortură de nervozitate și emoție. Senzația de rușine că "aleargă după el" era înăbușită de groaza că s-ar putea să nu fie acolo, că poate nu-l întâlnește deloc, și de acea hotărâre nezdrușcinată că trebuie să-l recucerească — în ce fel, nici ea nu știa.

Când văzu sala de bal, cu parchetul strălucitor, avu un sentiment de bucurie, căci îi plăcea să danseze și când dansa, zbura, era ușoară, ca un spiriduș sprinten și vioi. El o va invita desigur la dans, și dacă va dansa cu ea, totul va fi ca mai înainte. Privi încordată în jur.

Dar apariția lui Bosinney, venind cu Irene dinspre seră, cu acea expresie stranie de totală dăruire pe fața lui, o izbi prea puternic. Ei nu văzură — și nimeni nu trebuie să vadă, nici chiar bunicul ei — durerea care o încolți.

Puse mâna pe brațul bătrânului Jolyon și spuse foarte încet:

— Trebuie să mă întorc acasă, bunicule, mi-e rău.

Plecă grăbit cu ea, mârâind în sinea lui, căci știa dinainte ce-o să se

întâmpie.

Dar nu-i spuse nimic; numai după ce se așezară în trăsura care, printr-o fericită întâmplare se mai afla încă în apropierea porții, o întrebă:

— Ce ai scumpa mea?

Simțind întregul ei trup firav zguduit în hohote de plâns, se sperie din cale-afară. Măine îl va chema pe doctorul Blank. Trebuie, neapărat! Nu poate s-o mai lase în starea asta... Nu se mai poate! Nu!

June își stăpâni hohotele și, strângându-i mâna, șezu rezemată în colțul trăsorii, cu fața învăluită într-un șal.

El nu-i putea vedea decât ochii, larg deschiși, privind în întuneric, iar cu degetele lui slabe, îi mângâia neconținut mâna.

Capitolul IX SEARĂ LA RICHMOND

În afară de June și Soames, văzură și alți ochi pe "cei doi" (cum și începuse a-i numi Euphemia), venind dinspre seră: observară și alți ochi expresia de pe fața lui Bosinney.

Sunt clipe în care Natura dezvăluie brusc patima ascunsă sub liniștea senină a cotidianului banal — primăvara violentă care, prin norii purpurii, aruncă un fulger alb peste muguri de migdali; un pisc acoperit cu zăpadă, în bătaia lunii, ce se înalță spre o singură stea, plutitoare pe albastrul cerului pătimăș; ori în vâlvătaia soarelui de foc, un bătrân copac de tisă, stând paznic întunecat al unei taine arzătoare.

Sunt, de asemenea, momente în care un tablou dintr-o galerie de pictură, pe care un spectator oarecare îl califică drept "x x x Tițian — excepțional de frumos", sparge pavăza vreunui Forsyte, care poate a mâncat un prânz mai copios decât semenii săi, și îl ține fermecat, într-o stare de extaz. Simte și el că există lucruri — că există lucruri care — da, lucruri care înseamnă ceva. Îl cuprinde un sentiment ce nu se poate descrie, nici tălmăci. Când încearcă să-l analizeze cu precizia omului practic, îi scapă, îi alunecă printre degete, așa cum dispăre și aroma vinului pe care l-a băut, lăsându-i gura acră și conștiința că are ficat. Simte că a fost necumpătat, ca a risipit ceva; că are ceva mai puțină putere. El nu voia să simtă ceea ce semnalau cele trei stele din catalogul galeriei de tablouri, doamne ferește! Nu vrea să știe nimic despre forțele Naturii! Dumnezeu să-l păzească de a admite măcar o clipă că există așa ceva pe lume! Dacă o singură dată admite așa ceva, unde ar ajunge? Omul plătea un șiling taxă de intrare și alt șiling pentru catalog.

Privirea pe care o văzuse June și o văzuseră și alții din neamul Forsyte era ca licărirea neașteptată a unei lumânări prin rupțura unei perdele imaginare, în dosul căreia ardea — era izbucnirea neașteptată a unei străluciri vagi, efemere, învăluite și amețitoare. Cei ce văzuseră privirea își dădură seama că forțe primejdioase intraseră în acțiune. Pentru moment

priviseră cu plăcere, cu interes, apoi simțiseră că e periculos să înregistreze chiar totul.

Totuși, această privire explica pentru ce June venise atât de târziu și dispăruse îndată, fără a dansa, chiar fără a da mâna cu logodnicul ei. Se spunea că era bolnavă — nici nu era de mirare.

Dar acum toți se uitau unii la alții, cu senzația că erau vinovați de ceva. Nu doreau să răspândească zvonuri scandaloase, nu voiau să fie răutăcioși. Cine poate dori așa ceva? Străinilor nu li s-a suflat nici o vorbă, o lege nescrisă impunea fiecărui Forsyte tăcere.

Apoi veni vestea că June a plecat la mare cu bătrânul Jolyon.

A dus-o la Broadstairs, stațiune ajunsă la modă; Yarmouth își mai pierduse din renume, spre regretul lui Nicholas. De altfel nici un Forsyte nu mergea la mare fără convingerea că pentru banii lui trebuie să respire un aer care, într-o săptămână, îl va îmbolnăvi de ficat. Acel blestemat obicei aristocratic al primului Forsyte de a bea vin de Madera le-a lăsat tuturor descendenților săi o sensibilitate hepatică.

Deci, June plecase la mare. Membrii familiei așteptau desfășurarea evenimentelor. Altceva nu le rămânea de făcut. Dar cât de departe — cât de departe au mers "cei doi"? Și cât de departe vor merge? Au oare într-adevăr de gând să ajungă undeva? Din povestea asta — desigur — nu poate ieși nimic, căci unul din ei nu are nici un ban. Cel mult un flirt, ce se va sfârși, ca toate flirturile, la momentul convenit. Sora lui Soames, Winifred Dartie, trăind în climatul din Mayfair — ea locuia în Green Street — avea principii mai moderne cu privire la viața conjugală decât cele general admise, ca de pildă în Ladbroke Grove; de aceea râse la ideea că ar fi ceva serios în toată povestea. "Mititica" — Irene era mai înaltă decât ea, dar acest calificativ era mărturia valorii reale ce-și atribuia fiecare Forsyte, astfel că Irene a rămas până la urmă "mititica" — mititica se plictisea. De ce să nu se distreze și ea? Soames era destul de obositor; iar în ceea ce-l privește pe domnul Bosinney — numai bufonul acela de George l-a putut porecli "Pirat" — Winifred susținea că e un bărbat foarte *chic*.

Această declarație — că Bosinney ar fi *chic* — a produs mare senzație. Dar n-a reușit să convingă pe nimeni. Toți erau dispuși să admită că, în felul lui, arată destul de bine; dar să spui că este *chic* un bărbat cu pomeții proeminenți, cu ochii strănii, și care poartă pălării moi, era încă o extravaganță de a lui Winifred, care aleargă după tot ce e nou.

Totul se petrecea în acea faimoasă vară în care extravaganța era la modă, când chiar și pământul era extravagant; castanii erau încărcăți cu flori, florile erau înecate în parfum cum nu fuseseră niciodată; trandafirii înfloreau în toate grădinile; iar roiurile de stele nu-și mai găseau loc în nopte; când în fiecare zi, din zori și până seara, soarele, în plină putere, își înălța scutul de aramă deasupra parcului, iar oamenii aveau purtări ciudate, mâncau dimineața și la amiază în aer liber. Niciodată nu s-au mai văzut atâtea birje și echipaje, trecând valuri-valuri peste podurile Tamisei strălucitoare, pentru a duce mii și mii de oameni, toată marea burghezie, spre raiul înverzit de la Bushey, Richmond, Kew și Hampton Court. Aproape

fiecare familie care pretindea a face parte din casta proprietarilor de echipaje, măcar o dată în acest an și tot vizitase castanii înfloriți din Bushey sau făcuse o plimbare cu trăsura printre castanii spanioli din Richmond Park. Trăsurile zburau lin pe aleile prăfuite, în norii de praf pe care chiar ele îi ridicau, iar cei dinăuntru lor priveau distins spre capul încornonat pe care vreun cerb mare și liniștit îl înălța din pădurea de ferigă ce promitea îndrăgostiților — pentru la toamnă — un adăpost cum nu mai văzuseră niciodată. Și, ici-colo, când mireasma arzătoare a florilor de castan venea prea aproape, trecătorii își spuneau "Draga mea! Ce parfum admirabil!"

Iar florile de tei erau în acel an neobișnuit de frumoase, aveau aproape culoarea mierei. În colțurile scuarurilor londoneze, când soarele apunea, ele răspândeau un parfum mai dulce decât nectarul supt de albine — parfum ce trezea dorințe fără nume în inimile neamului Forsyte și ale semenilor lor care, după masa de seară, veneau să se răcorească în aceste parcuri, la porțile cărora numai ei aveau chei.

Și acest dor îi făcea să tânjească în mijlocul straturilor de flori, abia vizibile în lumina ce scădea mereu; același dor fără nume îi făcea să se întoarcă, să se întoarcă mereu acolo, ca și cum dragostea i-ar fi chemat — și să aștepte ca ultima rază de lumină să moară sub umbra crengilor.

O oarecare vagă simpatie, trezită de mireasma teilor, sau poate sentimentul de soră care îi dădea dorința de a vedea cu ochii ei ceea ce se petrece, sau poate că ambiția de a dovedi că afirmația ei "nu este nimic serios în toată povestea" era adevărată, sau poate numai pofta, căreia în anul acesta nimeni nu i se putea opune, de a face o plimbare la Richmond, a îndemnat-o pe mama micilor Dartie (a micilor Publius, Imogen, Maud și Benedict) să scrie următorul bilet cumnatei sale:

"30 iunie

Dragă Irene,

Aud că Soames pleacă mâine la Henley și că rămâne peste noapte acolo. M-am gândit că ar fi foarte plăcut să facem un mic grup și să mergem cu trăsura la Richmond. Poftește-l tu pe domnul Bosinney, eu am să-l iau pe tânărul Flippard.

Emily (ele îi ziceau mamei lor pe nume, Emily — fiind mai *chic*) ne va împrumuta trăsura. Trec să vă iau, pe tine și pe tânărul tău cavalier, pe la ora șapte.

Cu tot dragul, cumnata ta, *Winifred Dartie*.

Montague crede că la «Crown and Sceptre» masa e foarte gustoasă."

Montague era al doilea și cel mai des întrebuințat nume al lui Dartie — primul fiind Moise. Un om de lume ca el trebuia să întrebuințeze, deci, numele cel mai distins.

Planul ei a întâmpinat din partea Providenței mai multă opoziție decât meritau intențiile binevenite care-l inspirară. În primul rând, tânărul Flippard scrisese:

"Dragă doamnă Dartie,
Îmi pare nespus de rău. Sunt de mult angajat în altă parte. Nu mă pot face liber.
Al dumitale, Augustus Flippard."

Era prea târziu să înceapă a căuta alt bărbat. Ghinion și pace! Cu promptitudinea și iscusința unei bune mame de familie, Winifred făcu apel la soțul ei. Avea o fire hotărâtă și tolerantă, ce se potrivea atât de bine cu profilul ei marcant, părul blond și ochii verzi. Rareori, poate niciodată nu suferise vreun eșec: și chiar dacă se întâmpla să aibă vreunul, știa să-l întoarcă în folosul ei.

Dartie era și el foarte bine dispus. "Erotic" nu câștigase Cupa Lancashire. Celebrul animal, proprietatea unuia din stâlpii hipodroamelor — pariase în ascuns multe mii de lire contra lui — nici măcar n-a alergat. Următoarele patruzeci și opt de ore după această zguduitură au fost cele mai întunecate din viața lui Dartie.

Fantoma lui James îl urmărea zi și noapte. Gândurile negre în legătură cu Soames se împleteau cu foarte vagi speranțe. Vineri noaptea fusese atât de amărât, încât s-a îmbătat. Dar sâmbătă dimineața instinctul lui de adevărat jucător de bursă birui. Împrumută câteva sute de lire, pe care nicicum nu le va putea restitui, se duse în oraș și puse toți banii pe "Concertina" în Handicapul Saltown Borough.

Dejunase la "Iseeum" cu maiorul Scrotton, căruia îi spusese: "Micul evreu Nathans mi-a dat ideea. Acum nu-mi mai pasă de nimic. Nu mai am încotro. Dacă «Concertina» nu iese prima — atunci, fir-ar al dracului, bătrânul va trebui să plătească!"

O sticlă de *Pol Roger*, numai pentru sufletelul lui, îi trezi un nou dispreț pentru James.

Reuși. "Concertina" câștigă cursa — dar la limită! Însă Dartie era mulțumit și spuse: "Totul e să ai îndrăzneală!"

Ideea escapadei de la Richmond nu-i plăcu deloc. Ba chiar hotărî să plătească el totul! Avea mare admirație pentru Irene și dorea să fie în termeni cât mai amicali cu ea. La ora cinci și jumătate feciorul din Park Lane veni să anunțe că doamna Forsyte regretă foarte mult, dar unul din cai tușește!

Winifred nu se descurajă nici de această lovitură și trimise de îndată pe micul Publius (care avea șapte ani) cu guvernanta la Montpellier Square pentru a o vesti pe Irene că vor pleca cu birja și că se vor întâlni la "Crown and Sceptre" la ora 7,45.

Dartie fu destul de mulțumit de acest aranjament. Era mult mai bine cu birja, decât să facă tot drumul cu spatele la cai! N-avea nimic împotriva plimbării cu Irene. Spera că vor lua o birjă, vor merge la Montpellier Square și acolo domnii vor schimba locurile.

Când află că întâlnirea este la "Crown and Sceptre" și că până acolo va face drumul cu soția lui, găsi că plimbarea e plictisitoare al dracului!

La ora șapte porniră. Dartie puse rămășag cu birjarul pe o jumătate de liră că nu ajunge acolo în trei sferturi de ceas.

Tot drumul, soții își adresară cuvântul de două ori.

Dartie spuse:

— Maestrul Soames va face o mutră când va afla că nevasta lui a mers într-o birjă cu Maestrul Bosinney!

Winifred răspunse:

— Nu vorbi prostii, Monty!

— Prostii! repetă Dartie. Nu cunoști femeile, distinsa mea doamnă!

A doua oară întrebă doar:

— Cum arăt? Puțin cam buhăit? Șampania aceea care-i place lui George e prea spumoasă!

Luase dejunul cu George Forsyte la "Haversnake".

Bosinney și Irene sosiseră înaintea lor. Stăteau în cadrul unei uși mari, cu geamlâc, ce dădea spre râu.

În vara aceea ferestrele și ușile erau deschise zi și noapte; zi și noapte intra mireasma florilor și a pomilor, parfumul fierbinte al ierbii pârlite și mirosul rece al picăturilor mari de rouă.

Ochii iscoditori ai lui Dartie observară că cei doi musafiri ai săi nu păreau prea entuziasmați; stăteau acolo în ușă, unul lângă altul, fără a spune o vorbă. Bosinney părea mereu nesătul — nu-i mare lucru de capul lui!

Lăsă pe Winifred cu musafirii și se duse să comande masa.

Un Forsyte cere mâncare bună, chiar dacă nu e prea fină, dar un Dartie știe să prețuiască tot ce "Crown and Sceptre" are mai bun. Trăind cum trăiește el, de azi pe mâine, nimic nu este prea scump pentru el și mănâncă numai lucruri alese. Băutura trebuie, de asemenea, aleasă cu grijă; în țara asta e băătură multă, dar nu-i "destul de bună" pentru un Dartie; lui îi trebuie ceva și mai bun. Plătind totul cu banii altuia, n-avea nici un motiv să se restrângă. Economia pecetluiește un prost, nu un Dartie.

Tot ce e mai bun! Nu există principiu mai sănătos pe care și-ar putea așeza viața un bărbat al cărui socru are un venit mare și atâta slăbiciune pentru nepoții săi.

Cu ochii lui iscușiți, Dartie descoperi această slăbiciune a lui James pentru nepoți chiar în primul an după nașterea — din greșeală — a micului Publius. Perspicacitatea i-a fost de folos. Acum, patru mici Dartie erau un fel de asigurare perpetuă.

Felul principal din meniu a fost, fără îndoială, mreană roșie de mare. Acest delicios pește, adus de la mare depărtare, conservat aproape în perfectă stare, întâi se pregătește și abia după aceea i se scot oasele; apoi se servește în gheață, cu *punch* de Madera în loc de sos, după o rețetă pe care puțini oameni din lume o cunosc.

Totul a decurs normal, nimic excepțional nu s-a petrecut, în afară de faptul că Dartie a plătit nota.

A fost deosebit de curtenitor tot timpul mesei; privirea sa îndrăzneată, admirativă, a părăsit rareori fața și trupul lui Irene. Dar — după cum fu silit să-și mărturisească lui însuși — n-a reușit să-i schimbe atitudinea — a fost

cât se poate de rece; rece cum păreau a fi și umerii ei sub voalul de dantelă albă. Trăsese nădejdea să prindă ceva din relațiile ei cu Bosinney; dar nici vorbă! S-a ținut cât se poate de bine. Iar în ceea ce-l privește pe bietul arhitect, era posac ca un urs cu capul rănit — Winifred abia dac-a putut scoate câte o vorbă de la el. N-a mâncat nimic, dar a băut cât i s-a dat, și fața lui devenea din ce în ce mai albă, iar ochii priveau din ce în ce mai straniu.

Totul a fost foarte distractiv.

Dartie era foarte bine dispus, vorbea degajat, cu oarecare picanterie, căci nu era prost. Spuse vreo două-trei anecdote ușor necuviincioase. Aceasta a fost o concesie făcută societății, căci anecdotele lui erau de obicei foarte necuviincioase. Ridică paharul în sănătatea lui Irene și ținu un mic discurs cam provocator. Nimeni n-a ciocnit cu el, iar Winifred îi zise:

— Nu face pe caraghiosul, Monty!

La propunerea ei, după masă se duseră cu toții pe terasa publică de pe malul râului.

— Mi-ar plăcea să văd oameni de rând îndrăgostiți, e atât de amuzant! zise ea.

Și erau mulți oameni de rând care se plimbau pe răcoare, după o zi atât de caldă, iar aerul fremăta de sunetul vocilor, răgușite și greoaie, sau dulci de parcă ar fi șoptit taine.

Nu trecu multă vreme până când Winifred, mai isteață — era singura Forsyte din grup — le găsi o bancă liberă. Se așezară toți în rând. Un arbore mare întinse un baldachin gros de frunze peste capul lor, iar negura de peste râu se întuneca din ce în ce.

Dartie ședea la margine, lângă el Irene, apoi Bosinney, iar la celălalt capăt Winifred. Abia încăpeau patru persoane, iar "omul de lume" simțea brațul lui Irene lipit de al său. Știa că ea nu-l poate retrage fără a părea nepoliticoasă, și asta îl distra; din când în când mai făcea câte o mișcare pentru a se apropia și mai mult de ea. Și își zicea în gând: "Caraghiosul acesta de «Pirat» n-o va avea numai pentru el! Ce e drept, suntem cam înghesuiți!"

De departe, de jos, de pe râul întunecat venea, plutind, un zdrăngănit de mandolină, și voci ce cântau un cântec vechi.

*A boat, a boat, unto the ferry,
For we'll go over and be meny,
And laugh, and quaff, and drink brown sherry¹⁴!*

Deodată, apăru luna; dulce răsărea, din dosul unui pom; și parcă răsuflarea ei răci aerul, dar sub adierea proaspătă dăinuia mireasmă caldă de tei.

¹⁴*O barcă, o barcă, până la podul plutitor,
Să trecem dincolo ți să petrecem.
Să râdem, să chefuim și să bem sherry!*

Prin fumul țigării lui, Dartie îl urmărea pe Bosinney, care ședea cu brațele încrucișate, cu ochii ațintiți în gol. Expresia feței lui era a unui bărbat chinuit.

Apoi Dartie aruncă o privire spre Irene. Era atât de învăluită în umbra baldachinului înfrunzit, încât părea doar o pată mai luminoasă în întunericul ce-i împrejmuia, umbră ce avea formă și răsuflare; suavă, misterioasă, ispititoare.

Acum tăcerea cuprinsese gălăgioasa terasă, ca și cum toți cei ce se plimbau pe ea ar fi fost preocupați de taine prea mari pentru a putea fi rostite.

Iar Dartie gândi: "Ah! Femeile!"

Amurgul se stinse deasupra apei, cântecul amuți; secera lunii se ascunde în dosul unui pom și totul se întunecă. Se lipi mai strâns de Irene.

Nu-l sperie cutremurarea ce trecu ca un fior peste trupul atins, nici privirea tulburată, disprețuitoare, din ochii ei. Simți cum încearcă să se ferească de el, și zâmbi.

Trebuie să mărturisim că "omul de lume" băuse mai mult decât era îngăduit.

Cu buzele-i groase, întredeschise, sub mustața neagră bine răsucită, cu ochii săi îndrăzneți ce o priveau pieziș, avea expresia răutăcioasă — a unui satir.

Pe cerul care se întrezărea printre vârfurile pomilor, stelele se adunau roiuri-roiuri, ca și muritorii de pe pământ; păreau că se mișcă, se apropie, că şușotesc. Apoi zumzetul glasurilor se auzi din nou, și Dartie își zise: "Vai de capul lui Bosinney! Biet drac înfometat!", și se înghesui mai tare în Irene.

Mișcarea merita mai mult succes. Ea se ridică, și toți o urmară.

"Omul de lume" era mai hotărât ca niciodată să vadă ce zace în ea. Tot drumul, de-a lungul terasei, se ținu lipit de brațul ei. Băuse prea mult vin bun. Avea în fața lui drumul lung până acasă, drumul lung și întunecimea caldă, plăcuta intimitate din birjă — care te separă de toată lumea. Mare și bun om a fost inventatorul birjei! Caraghiosul acela de arhitect flămând va merge cu Winifred — din suflet îi dorea petrecere frumoasă cu ea! Își dădea seama că vocea lui nu era prea sigură; de aceea avu grijă să nu scoată nici o vorbă; dar pe buzele lui groase se întipări un zâmbet.

Merseră agale până la birjele care îi așteptau la capătul terasei. Planul său avea meritul tuturor planurilor mărețe: o simplitate aproape brutală. Se va ține de brațul ei până ce se va urca în birjă, apoi, iute, va sări după ea.

Dar când Irene ajunse lângă birjă, nu se urcă, ci se furișă spre capul calului. În acea clipă Dartie nu se simți destul de stăpân pe picioarele lui ca s-o urmeze. Ea se opri și mângâia botul calului și, spre supărarea lui Dartie, Bosinney ajunse primul lângă ea. Irene se întoarse și, cu voce joasă, îi spuse ceva în grabă. Dartie n-a prins decât "omul acela". Se opri, încăpățânat, la scara birjei, așteptând-o să se întoarcă. Știa el un truc care face toți banii!

Astfel, în lumina felinarului, cu silueta lui (de talie mijlocie), bine marcată în vesta albă de seară, cu pardesiul de culoare deschisă aruncat

neglijent peste braț, cu floare stacojie la butonieră, iar pe obrazul lui măsliniu cu acea expresie de insolentă plină de încredere în sine și bună dispoziție, era un desăvârșit om de lume, într-o excelentă formă.

Winifred se urcase în birjă. Dartie se gândea că Bosinney o să se cam plictisească în brișcă aceea, dacă nu e cu ochii în patru! Deodată primi un ghiont, care era cât p-aci să-l dea peste cap, iar vocea lui Bosinney îi șuieră în ureche:

— Eu am s-o conduc pe Irene acasă. Ai înțelese?

Văzu o față albă ca varul, pătimașă, și doi ochi ațintiți asupra lui cu strălucirea ochilor unei pisici sălbatică.

— Ce? bâlbâi el. Ce? Nici vorbă! Te duci cu nevastă-mea!

— Pleacă de-aici! șuieră glasul lui Bosinney; de nu, te trântesc pe șosea!

Dartie se dădu înapoi; căci pe cât putea el pricepe, individul era în stare să înfăptuiască cele spuse. Prin spațiul liber ce-l lăsase, Irene se strecură în birjă, iar rochia ei se atinse de picioarele lui. Bosinney se urcă după ea.

— Dă-i drumul! îl auzi pe "Pirat" strigând.

Birjarul dădu bici calului. Porniră.

Dartie se opri un moment, uluit; apoi se repezi la trăsură în care ședea soția lui și se urcă.

— Mână! strigă birjarului, și ține-te mereu după cei dinainte!

După ce se așeză lângă soția sa, izbucni în sudalme. În cele din urmă, cu un efort suprem, se opri și adăugă:

— Frumoasă ispravă ai făcut! Auzi, să-l lași pe "Pirat" în trăsură cu ea. Cum naiba n-ai putut pune mâna pe el? E îndrăgostit nebun, se vede cât de colo!

Răspunsul lui Winifred fu înăbușit de un nou val de înjurături din care Dumnezeu nu lipsea. Abia când ajunseră în Barnes se sfârși ieremiada în care a ocărât-o, firește pe ea, pe tatăl ei, pe fratele ei, pe Irene, pe Bosinney, numele de Forsyte, pe propriii lui copii, blestemând chiar ziua în care s-a însurat.

Winifred, femeie stăpânită, îl lăsă să-și verse focul, și după ce isprăvi, Dartie fu cuprins de o tăcere mohorâtă. Ochii lui, furioși, nu se dezlipeau de birja care, simbol al unei șanse ratate, sfâșia întunericul din fața lui.

Din fericire, Dartie nu putea auzi rugămintea fierbinte a lui Bosinney — implorarea pe care purtarea "omului de lume" o dezlănțuise ca un torent; n-o putea vedea pe Irene tremurând înfiorată, ca și cum cineva i-ar fi smuls haina de pe ea, nici ochii ei întunecați și triști, ca ochii unui copil bătut. Nu-l putea auzi pe Bosinney implorând, implorând neîncetat; nu putea auzi plânsul ei neașteptat, încet, și nu-l putea vedea nici pe acel biet om, cu aer de flămând, cum tremură înspăimântat, atingându-i umil mâna.

La Montpellier Square birjarul lor, urmând întocmai porunca lui Dartie, se opri chiar în spatele birjei din față. Cei doi Dartie îl văzură pe Bosinney sărind, pe Irene coborând, apoi urcând în grabă, cu capul în pământ, scările casei. Trebuie să fi avut cheia în mână, căci dispăru îndată. Nu se putea ști dacă i-a spus vreo vorbă lui Bosinney.

Acesta trecu pe lângă birja lor; și atât soțul cât și soția îi putură vedea

deslușit fața, luminată de un felinar. Era chinuit de o emoție cumplită.

— Noapte bună, domnule Bosinney! strigă Winifred.

Bosinney, năuc, își smuci pălăria din cap și goni mai departe. Negreșit, uitase de existența lor.

— Poftim! spuse Dartie. Ai văzut obrazul bestiei?! Ce ți-am spus? Frumoasă ispravă!

Scena îi fusese de mare folos.

Era atât de limpede că în birja aceea se petrecuse ceva important, încât Winifred nu-și mai putu susține teoria și zise:

— N-am să povestesc nimănui nimic. Nu văd la ce-ar servi zarva!

Dartie era de acord cu această atitudine. Pentru el, James era o rezervă personală și, deci, nu trebuia tulburat cu grijile altora.

— Foarte bine. Lasă-l pe Soames să-și vadă de treburi. E în stare să se descurce și singur!

După aceste vorbe, familia Dartie intră în casa lor din Green Street (chiria o plătea James) și merse la o odihnă binemeritată. Era miezul nopții și nici un Forsyte nu rămăsese pe stradă pentru a urmări hoinăreala lui Bosinney: pentru a-l vedea revenind la grilajul grădinii din Montpellier Square, pentru a-l vedea stând acolo în umbra pomilor, pândind casa ce ascundea în întunericul ei femeia pentru care ar fi dat lumea întreagă, numai s-o zărească o singură clipă. Acum, pentru el, ea era mireasma teilor, rostul luminii și al întunericului, bătaia inimii lui.

Capitolul X

DIAGNOSTICUL UNUI FORSYTE

Nici un Forsyte nu știe că face parte din specia Forsyte; cu excepția tânărului Jolyon. În fragedă tinerețe nu știuse nici el, dar după pasul decisiv care făcuse din el un proscris, conștiința că e un Forsyte nu l-a mai părăsit. O simțea în viața conjugală, în toate relațiile cu a doua lui soție care nu era — câtuși de puțin — Forsyte.

Știa că dacă n-ar fi avut acea fermă certitudine a ceea ce dorește, dârzenia de a urmări morțiș scopul, conștiința că ar fi o prostie să piardă ceva ce plătise atât de scump — cu alte cuvinte că, dacă n-ar fi avut "simțul de proprietate" — n-ar fi putut-o păstra pe soția lui (poate n-ar fi avut nici dorința de a o păstra), n-ar fi rămas lângă ea, trecând prin toate greutatețile financiare, umilințele și neînțelegerile din acești cincisprezece ani; n-ar fi putut-o convinge niciodată să se căsătorească cu el, după moartea primei lui soții; n-ar fi putut depăși toate greutatețile și n-ar fi biruit, așa cum biruise el, strâmtorat, dar cu zâmbetul pe buze.

El era unul din acei oameni care, șezând ca miniaturile idolilor chinezești, cu picioarele încrucișate, meditează asupra propriei lor inimi, zâmbindu-și șovăielnic, acel zâmbet atât de intim și etern. Acțiunile lui, ca și bărbia și caracterul său, erau un amestec neobișnuit de blândețe și hotărâre.

În munca lui, de asemenea, simțea că este un Forsyte. Acuarelele lui,

căroră le consacra atâta timp și energie, nu-i răpiră obiectivitatea, știa că nu trebuie să ia prea în serios o ocupație atât de puțin practică, și simțea mereu o ciudată neliniște pentru că nu-i produceau mai mulți bani.

Această cunoaștere a stilului Forsyte îl făcu să primească, cu simpatie și totuși cu oarecare revoltă, următoarea scrisoare de la bătrânul Jolyon:

*"Scheldrake Home,
Broadstaire,
1 iulie*

Dragul meu Jo.

(Scrisul tatălui său se schimbă foarte puțin în cei treizeci de ani de când îl ține minte.)

Suntem de paisprezece zile aici, și am avut în general vreme bună. Aerul e tonifiant, dar ficatului meu nu-i priește și abia aștept să mă întorc în oraș. Despre June nu-ți pot da vești prea bune; sănătatea și starea ei sufletească nu s-au îmbunătățit, și nu știu ce-o să fie cu ea. Nu spune nimic, dar este limpede c-o macină această logodnă, care e logodnă și nu e logodnă și — Dumnezeu știe ce-o mai preocupă. Am grave îndoieli în ceea ce privește revenirea ei la Londra, dată fiind actuala stare de lucruri; dar ea e atât de voluntară, încât în fiecare moment poate decide să se întoarcă. Problema e ca cineva să vorbească cu Bosinney, pentru a afla ce are de gând. Mă tem s-o fac eu însumi căci, sunt sigur, l-aș repezi; dar m-am gândit că tu, cunoscându-l de la club, poți intra în vorbă cu el, și astfel să afli ce intenții are individul. Bineînțeles, vei avea grijă să n-o pui pe June într-o situație penibilă. M-aș bucura să primesc peste câteva zile vești despre informațiile pe care le-ai obținut. Situația mă îngrijorează foarte mult, toată noaptea mă chinuiește.

Îmbrățișez pe Jolly și Holly
Cu tot dragul, al tău tată,
Jolyon Forsyte."

Tânărul Jolyon cântări atât de serios și îndelung această scrisoare, încât soția sa, văzându-l atât de preocupat, îl întrebă care-i pricina. Îi răspunse:

— Nimic.

Avea principiul ferm de a nu pomeni niciodată numele lui June. Soția lui s-ar fi alarmat, și nu știa nici cum ar fi putut ea interpreta lucrurile, de aceea se strădui să alunge în grabă orice aparență de îngrijorare. Dar strădania lui avu aproape același succes pe care l-ar fi avut și taică-său în asemenea împrejurări, deoarece moștenise toată lipsa de dibăcie a acestuia în chestiuni de diplomatie conjugală. Astfel, tânăra doamnă Jolyon își văzu de treabă, dar toată ziua umblă cu buzele strânse, aruncându-i priviri de nepătruns.

După masă plecă la club, cu scrisoarea în buzunar, fără să fi decis ceva. Nu-i plăcea deloc să iscodească un om despre "ce are de gând", iar situația lui anormală nu micșora această neplăcere. Era atât de firesc pentru familia sa și pentru oamenii pe care aceștia îi cunoșteau și frecventau să-și exercite

drepturile asupra unui om, obligându-l să ia o hotărâre! Li se părea atât de firesc să aplice principiile lor economice în viața privată!

Iar fraza din scrisoare: "Bineînțeles, vei avea grijă să n-o pui pe June într-o situație penibilă", era tipică pentru felul lor de a gândi.

Era, într-adevăr, firesc din partea tatălui său să-i scrie această scrisoare, cu tristețea lui, cu îngrijorarea pentru June, cu furia contra lui Bosinney! Nu e de mirare că voia să știe ce are de gând Bosinney, nu e de mirare că era mânios!

Era greu să-l refuze! Dar de ce i-a dat tocmai lui această însărcinare? Negreșit, procedul nu era prea cuviincios; dar atâta vreme cât un Forsyte urmărește un scop precis, mijloacele puțin importă. Aparențele să fie salvate.

Cum să pună lucrurile la cale sau cum să refuze? Ambele alternative păreau imposibile. Așa că, tinere Jolyon, n-ai încotro!

La ora trei sosi la club, și primul om de care dădu fu chiar Bosinney. Ședea într-un colț, uitându-se absorbit pe fereastră.

Tânărul Jolyon se așeză nu departe de el și, enervat, începu să reconsidere situația în care era pus. Se uită pe ascuns la Bosinney, cum ședea la locul lui, nebănuind nimic. Nu-l cunoștea prea bine, de aceea îl urmări cu băgare de seamă, poate pentru prima dată de când îl văzuse: îmbrăcămintea, expresia, purtarea lui arătau că nu era ca toată lumea, nu semăna cu ceilalți membri ai clubului. Tânărul Jolyon, cu toate că se schimbaseră mult în purtare și caracter, își menținuse totuși aparența exterioară, îngrijită și distinsă, a unui Forsyte. Din tot neamul Forsyte, el era singurul care nu cunoștea porecla lui Bosinney. Bărbatul acesta ieșea din comun, nu era excentric, ci neobișnuit; părea desfigurat, năuc, cu obrajii supti sub pomeții mari, proeminenți, totuși fără să aibă înfățișare de om bolnav; avea o statură viguroasă, iar părul său ondulat era semnul vitalității unui trup sănătos.

Ceva din fața și atitudinea lui îl impresiona pe tânărul Jolyon. El știa ce înseamnă suferința și omul acesta părea că suferă.

Se ridică și îl atinse pe braț.

Bosinney tresări, dar nu păru stingherit când văzu cine l-a atins.

Tânărul Jolyon se așeză.

— Nu te-am văzut de multă vreme. Cum merg treburile la casa vărului meu?

— Cam peste o săptămână e gata.

— Felicitările mele!

— Mulțumesc — nu prea cred că e cazul să fiu felicitat.

— Nu? Întrebă tânărul Jolyon. Credeam că ești încântat să scapi de o lucrare atât de mare. Dar probabil încerci și dumneata același sentiment pe care-l am eu când mă despart de o acuară. Nu ți se pare că-ți părăsești un copil?

Se uită blând la Bosinney.

— Da, spuse acesta mai prietenos; se rupe din tine și apoi totul se sfârșește. Nu știam că pictezi.

— Numai acuarile. Nu pot spune că sunt mulțumit de ceea ce fac!

— Nu ești mulțumit? Atunci cum poți munci? Munca nu are rost decât dacă-ți dă satisfacție!

— Ai dreptate. Este exact ceea ce am spus eu întotdeauna. De altfel, poate ai observat și dumneata că ori de câte ori omul zice "ai dreptate" adaugă și "este exact ceea ce am spus eu întotdeauna"! Dar dacă m-ai întreba pentru ce pictez totuși, ți-aș răspunde: pentru că sunt un Forsyte.

— Un Forsyte! Niciodată nu te-am socotit ca atare.

— Un Forsyte, răspunse tânărul Jolyon, nu este un animal rar. Sunt sute printre membrii acestui club. Cu sutele sunt și afară, pe străzi: îi întâlnești oriunde te-ai duce!

— Dă-mi voie să te întreb: după ce îi recunoști? spuse Bosinney.

— După simțul lor de proprietate. Un Forsyte privește lucrurile prin prisma spiritului practic — s-ar putea spune cu bun-simț — dar un punct de vedere practic se întemeiază pe instinctul de proprietate. Un Forsyte, după cum vei vedea, nu se dă de gol niciodată.

— Glumești?

Tânărul Jolyon clipi din ochi.

— Nu prea. Fiind eu însumi un Forsyte, n-am dreptul să vorbesc. Eu sunt un fel de corcitură; dar în ceea ce te privește pe dumneata, nu se poate face nici o confuzie. Între dumneata și mine este aceeași deosebire ca între mine și Unchiul James, care este specimenul perfect al unui Forsyte. El are un instinct de proprietate extrem de dezvoltat, în timp ce dumitale îți lipsește cu desăvârșire. Dacă n-aș fi eu între dumneavoastră, ați părea fiecare dintr-o specie cu totul diferită. Eu sunt trăsătura de unire. Suntem cu toții, firește, sclavii proprietății, și admit că este vorba numai de puterea cu care suntem legați de ea. Eu numesc "Forsyte" omul care, în mod manifest, este în mai mare măsură decât alții sclavul proprietății. El știe ce este un lucru bun, știe ce este sigur, iar atașamentul lui față de proprietate — fie că e vorba de neveste, case, bani sau reputație — este pecetea lui caracteristică.

— Ah, murmură Bosinney, ar trebui să brevetezi acest cuvânt.

— Mi-ar plăcea să țin o conferință despre "Însușirile și concepțiile unui Forsyte! Acest mic animal este scos din fire dacă vreunul din speța lui îl găsește ridicol, dar nici nu-i pasă dacă râde de el o făptură străină (dumneata sau eu). Cu miopia lui ereditară, nu recunoaște decât persoanele din specia lui, cu carapacele lor respective, în mijlocul cărora își duce traiul liniștit bazat pe concurență."

— Vorbești despre ei ca și cum ar constitui jumătate din locuitorii Angliei, spuse Bosinney.

— Așa și este. Ei sunt jumătate din Anglia, și încă jumătatea cea mai bună, jumătatea sigură, jumătatea cu trei la sută, jumătatea pe care te poți bizui. Grație averii și certitudinii lor există restul lumii; jumătatea aceasta face posibilă arta dumitale, literatura, știința, chiar și religia. Fără acești Forsyte, care nu cred în nici unul din aceste lucruri, dar profită de toate, unde am ajunge? Dragul meu domn, acești Forsyte sunt mijlocitorii, negustorii, stâlpii societății, pietrele de temelie ale convențiilor sociale, ei reprezintă tot ceea ce este admirabil!

— Nu știu dacă am prins ideea dumitale dar, pare-mi-se, există și în meseria mea Forsyte cu duiumul, așa cum îi concepi dumneata! spuse Bosinney.

— Negreșit, răspunse tânărul Jolyon. Marea majoritate a arhitecților, pictorilor sau a scriitorilor nu au principii ferme, ca și ceilalți din specia Forsyte. Arta, literatura, religia supraviețuiesc grație câtorva excepții care cred cu adevărat în asemenea lucruri și grație nenumăraților Forsyte care profită negustorește de pe urma lor. După o modestă apreciere, trei pătrimi din academicienii noștri, șapte optimi din romancieri și o mare parte din gazetarii noștri sunt tot Forsyte. Despre oamenii de știință nu pot vorbi, dar în religie sunt reprezentați în mod grandios. În Camera Comunelor, probabil că sunt mai numeroși ca oriunde, iar despre aristocrație nici nu mai vorbesc. Să știi că nu e de râs! E primejdios să mergi împotriva majorității — și încă ce majoritate! își aținti privirea asupra lui Bosinney: E primejdios să te lași furat de ceva, fie de o casă, un tablou sau o... femeie!

Se uitară unul la altul. Tânărul Jolyon făcuse ceva ce nici un Forsyte n-ar face; își dezvăluise gândurile ascunse. Dar după aceea se retrase din nou în carapacea lui. Bosinney rupse tăcerea:

— De ce iei drept prototip tocmai pe rudele dumitale?

— Rudele mele nu reprezintă extrema. Au și ele particularitățile lor, ca orice altă familie, dar posedă într-o considerabilă măsură două însușiri care formează adevărata pecete a unui Forsyte: puterea de a nu se dăruia cu trup și suflet pentru nimeni și nimic și apoi simțul de proprietate.

Bosinney zâmbi:

— Cum stăm, de pildă, cu "grăsanul"?

— Vrei să spui, Swithin? întrebă tânărul Jolyon. Ah! Swithin are încă ceva primitiv în el. Orașul și viața burgheză nu l-au asimilat încă. Toate secolele acelea de muncă agricolă și forța brută a strămoșilor noștri s-au înrădăcinat în el și zac depozitate în ființa lui, cu toate că e atât de distins.

Bosinney părea căzut pe gânduri; deodată zise:

— Da, pe vărul dumitale, Soames, l-ai prins foarte bine în caracterizarea pe care ai făcut-o. El nu-și va zbură niciodată creierii.

Tânărul Forsyte îi zvârli o privire pătrunzătoare.

— Nu, nu și-i va zbură niciodată. Iată pentru ce Soames nu se dă bătut. Păzește-te de ghearele lor! E ușor să râzi, dar te rog, nu lua în glumă ceea ce-ți spun. Nu e bine să disprețuiești un Forsyte; nu e bine să-i subestimezi!

— Totuși, dumneata ai făcut-o?

Tânărul Jolyon confirmă lovitura, pierzându-și zâmbetul.

— Dumneata uiți, îi zise cu o stranie trufie, că eu știu să fiu dârz, căci și eu sunt un Forsyte. Noi toți suntem duși de forțe uriașe. Omul care părăsește zidul apărător — da — înțelege ce vreau să spun. În ceea ce mă privește. Încheie el cu voce joasă, ca și cum ar fi rostit o amenințare, eu n-aș sfătui pe oricine să... facă... ceea ce... am făcut eu. Nu pe oricine.

Sângele se urcă în fața lui Bosinney, dar se retrase repede și obraji îi deveniră palizi ca mai înainte. Izbucni într-un râs scurt, după care buzele lui rămaseră încremenite într-un zâmbet straniu, sălbatic. Privirea lui îl supăra

pe tânărul Jolyon.

— Mulțumesc, îi spuse. Ești din cale-afară de binevoitor. Dar dumneavoastră nu sunteți singurii care știu ce e dârzenia.

Se ridică.

Tânărul Jolyon se uită în urma lui și, cu capul sprijinit în mână, oftă.

În sala adormită, aproape goală, singurul zgomot ce se auzea era foșnetul ziarelor și hârșăitul chibriturilor ce se aprindeau. Rămase multă vreme nemișcat, retrăind zilele acelea când și el ședea ore și ore întregi, uitându-se la ceas, așteptând să treacă minutele — ore îndelungate, pline de frământarea incertitudinii și de o durere sălbatică, dar dulce. Și suferința mută, mângâietoare, din vremea aceea, îi reveni cu intensitatea de odinioară. Vederea lui Bosinney, cu fața răătăcită, cu ochii ce nu aveau astâmpăr, uitându-se mereu la ceas, trezi în el milă, amestecată cu o stranie invidie, pe care nu o putea înfrânge.

Tânărul Jolyon cunoștea prea bine simptomele. Încotro merge oare acest om? Ce destin îl așteaptă? Ce fel de femeie este aceea care-l atrage spre ea cu asemenea forță magnetică, încât nu mai ține seama de onoare, principii, interes; din care singura scăpare ar fi fuga!

Fuga! Dar de ce să fugă Bosinney? Un bărbat fuge când e în pericol să-și distrugă căminul și rostul, când calcă în picioare un ideal, când distruge ceva. Dar aici, după cum auzise el, totul era gata distrus.

Nici el n-a fugit și n-ar fugi dacă ar fi să mai trăiască o dată totul. Cu toate că el mersese mai departe decât Bosinney, el a distrus nefericitul său cămin, nu pe al altcuiva. Și vechiul dicton îi răsări în minte: "Destinul omului zace în inima lui". În inima lui! Cozonacul se încearcă mâncând din el — Bosinney abia de acum înainte își va mânca cozonacul.

Gândurile lui se îndreptară către femeie, către femeia aceea pe care n-o cunoștea, dar a cărei poveste, în linii mari, o auzise.

O căsătorie nefericită! Nimeni nu se purta rău cu ea — dar era chinuită de acea durere ce nu se poate descrie, acel pârjol care ucide tot ceea ce e dulce sub cer, zi de zi, noapte de noapte, săptămână de săptămână, an de an, până când moartea îi pune capăt.

Dar tânărul Jolyon, a cărui amărăciune fusese potolită de anii care trecuseră, privi problema și din punctul de vedere al lui Soames. De unde să ia un bărbat ca vărul său — îmbâcsit de toate prejudecățile și crezurile clasei sale — sensibilitatea sau inspirația necesară pentru a desface această căsătorie? Aici se cere imaginație, omul trebuie să se proiecteze în viitor, să treacă peste bârfelile, zeflemeaua și trăncănelile atât de neplăcute care urmează după asemenea despărțiri; trebuie să înfrunte durerile trecătoare pricinuite de lipsa femeii, precum și grava dezaprobare a moralistilor. Dar puțini bărbați, și mai ales în clasa din care face parte Soames, au destulă imaginație pentru o astfel de înfăptuire! Atâția muritori pe lume, dar câți au destulă imaginație pentru a trăi? Și, Doamne, Dumnezeuule! Câtă deosebire e între teorie și practică! Mulți bărbați, poate chiar și Soames, susțin idei cavalierești despre acestea, dar când îl strânge gheata pe unul din ei, găsește un motiv special pentru a se sustrage.

Apoi, chiar el se îndoia de judecata lui. El însuși a făcut această experiență, a băut până la fund drojdia amară a unei căsătorii nefericite; cum ar putea pătrunde el vederile largi și liniștite ale oamenilor care nu cunoșteau nici pe departe viitoarea patimii, a iubirii? Judecata lui era prea subiectivă... Întocmai după cum părerile unui soldat care a fost mult timp în serviciul activ se deosebesc, în chestiuni militare, de acelea ale civililor, care nu au avut neplăcerea de-a vedea lucrurile de aproape. Majoritatea oamenilor socotesc că o căsătorie ca a lui Soames și Irene e destul de reușită; el avea avere, ea frumusețe, deci ar putea fi un compromis satisfăcător. Nu era nici un motiv care să-i împiedice de a o duce așa mai departe, chiar dacă se urau reciproc. N-avea nici o importanță faptul că fiecare mergea pe calea lui, trăindu-și viața lui, dacă conveniențele sunt decent respectate: taina sfântă a căsătoriei și căminul comun. Jumătate din căsătoriile claselor superioare dăinuiau în baza acestor principii: Nu atinge susceptibilitățile Societății, nu călca poruncile Bisericii!

Asemenea păcate trebuie evitate chiar cu prețul sacrificării celor mai intime sentimente personale. Avantajele unui cămin stabil sunt vizibile, tangibile, căci și căminul este o formă de proprietate; nu există nici un risc în *statu quo*. Distrugerea unui cămin este, în cel mai bun caz, o încercare primejdioasă și care, pe deasupra, mai este și egoistă.

Aceasta era teza apărării. Tânărul Jolyon oftă, gândind: "Miezul întregii chestiuni este proprietatea. Dar sunt mulți care nu pun problema astfel. Pentru ei este vorba de «sfânta taină a căsătoriei», dar sfințenia tainei căsătoriei se bazează pe sfințenia familiei, iar sfințenia familiei depinde de sfințenia proprietății. Și totuși acești oameni sunt urmașii aceluia care n-a avut niciodată nici un fel de avere. Ce curios!" Și tânărul Jolyon oftă din nou.

"Dacă, mergând spre casă, poftesc pe toți săracii ce-i întâlnesc în drum să împart cu ei cina mea, mie nu-mi rămâne mai nimic, iar soției mele poate nici atât. Iar ea îmi este necesară pentru sănătatea și fericirea mea. Se prea poate că, la urma urmei, Soames are dreptate, când își susține și exercită principiul sfânt al proprietății, care este spre folosul nostru al tuturor, cu excepția acelor care au de suferit." Apoi se ridică din fotoliu, își croi drum prin grămada de scaune goale, își luă pălăria și porni agale pe străzile calde, fumegânde de praful ridicat de nenumărate trăsurile. Mergea spre casă.

Înainte de a ajunge la Wistaria Avenue, scoase din buzunar scrisoarea bătrânului Jolyon, o rupse cu grijă în bucăți mici de tot și o aruncă în praful de pe stradă.

Descuie ușa cu cheia lui, intră și strigă numele soției sale. Dar ea nu era acasă, plecase la plimbare cu Jolly și Holly.

Casa era goală. Numai câinele Balthazar prindea muște în grădină.

Acolo, tânărul Jolyon se așeză într-un fotoliu, sub părul care nu mai dădea rod.

BOSINNEY ȘI SOAMES

A doua zi după seara de la Richmond, Soames se întoarce de la Henley cu un tren de dimineață. Cum sporturile nu-l interesau deloc, vizita lui fusese mai mult o vizită de afaceri decât de plăcere: se dusesse numai pentru că un client de oarecare importanță îl poftise.

De la gară merse direct în City, dar negăsind nimic urgent, plecă din birou la ora trei, bucuros că se poate întoarce liniștit și mai devreme acasă. Știa că Irene nu-l aștepta. Nu dorea s-o spioneze, dar nu era rău să sosească pe neașteptate.

După ce se schimbă în ținută de oraș, coborî în salon. Ea ședea în locul ei favorit, din colțul canapelei și nu făcea nimic. În jurul ochilor avea cearcăne, ca după o noapte nedormită.

Soames întrebă:

— Cum se face că ești acasă? Aștepti pe cineva?

— Da — adică nu e sigur.

— Pe cine?

— Domnul Bosinney a spus că poate trece pe aici.

— Bosinney. Ar trebui să-și vadă de lucru. La această observație Irene tăcu.

— De altfel, aș vrea să vii cu mine să facem câteva cumpărături, apoi vom merge în parc.

— Nu vreau să ies; mă doare capul.

Soames răspunse:

— Ori de câte ori îți cer eu ceva, te doare capul. Ți-ar face bine să ieși și să te așezi pe o bancă, sub pomi.

Ea nu răspunse. Soames tăcu câteva minute, apoi adăugă:

— Nu știu ce idei ai tu despre datoria unei soții. N-am știut niciodată!

Nu se aștepta să-i răspundă, dar Irene zise:

— Am încercat să fac ceea ce dorești; nu e vina mea dacă n-am putut s-o fac din suflet.

— Atunci a cui e vina? Soames o urmărea peste umăr.

— Înainte de-a ne căsători, mi-ai făgăduit că dacă nu va fi fericită căsătoria noastră, mă vei lăsa să plec. Găsești că e fericită?

Soames se încruntă.

— Fericită, îngână el; ar fi fost fericită, dacă te-ai fi purtat cum se cuvine!

— Am încercat, spuse Irene. Mă lași să plec?

Soames întoarce capul. Era speriat și încercă să-și ascundă spaima prin violență.

— Să te las să pleci? Habar n-ai ce vorbești. Să te las să pleci? Cum să te las să pleci? Suntem ori nu suntem căsătoriți? Atunci, de ce mai spui așa ceva? Pentru Dumnezeu, să nu mai aduci vorba despre asemenea nebunii! Haide, pune-ți pălăria și vino să ne așezăm în parc.

— De ce nu mă lași să plec?

Simți privirile ei ațintite asupra lui, cu o căutătură stranie,

cutremurătoare.

— Să te las să pleci! Dar ce te-ai face tu pe lumea asta, dacă te-aș lăsa să pleci? Doar n-ai bani!

— M-aș descurca eu într-un fel!

Soames înconjură cu pași grăbiți camera, apoi veni și se opri în fața ei.

— Trebuie să înțelegi o dată pentru totdeauna că nu vreau să te mai aud vorbind asemenea lucruri. Du-te și pune-ți pălăria!

Ea nu se clinti.

— Bănuiesc că nu vrei să-l scapi pe Bosinney, dacă vine!

Irene se ridică încet și părăsi salonul. Apoi coborî cu pălăria pe cap.

Când ajunseră în parc, trecuse ceasul la care străinii și marele public își făceau plimbarea de după amiaza, cu trăsura sau pe jos, crezând că astfel sunt distinși. Venise ceasul potrivit, vremea când într-adevăr este frumos în parc. Soames și Irene se așezară pe o bancă lângă statuia lui Achile.

De mult nu mai avusese plăcerea de-a ședea cu ea în parc. Aceasta era una din bucuriile trecute ale primelor două primăveri după ce se căsătorise. Atunci fusese el fericit, căci în fața întregii Londre se simțea proprietarul acestei făpturi gingașe, și cu toate că nu o mărturisea, era mândru de ea cum nu era de nimic altceva pe lume. Câte după-amieze nu șezuse aici lângă dânsa, din cale-afară de elegant, cu mânuși gri-deschis, cu zâmbetul său ușor, arogant, înclinând capul la cunoștințe, iar din când în când ridicând pălăria! Mânuși gri-deschis purta și acum pe mâini, iar pe buze avea același zâmbet ironic; dar unde era bucuria din inima lui?

Băncile se goleau în grabă, dar el o ținea încă acolo, tăcută și palidă, ispășind parcă o pedeapsă nepronunțată. O dată sau de două ori Soames spuse ceva, iar ea dădu din cap sau răspunse "da" cu un zâmbet ostentat.

De-a lungul grilajului, un bărbat mergea atât de iute, încât oamenii se opreau, căscând ochii, când trecea pe lângă ei.

— Uită-te la măgarul acela! spuse Soames. Trebuie să fie nebun de gonește așa pe căldura asta!

Și se întoarse; Irene făcu o mișcare bruscă.

— Ia te uită! prietenul nostru, "Piratul"!

Șezu liniștit, cu zâmbetul ironic pe buze, dându-și seama că și Irene ședea liniștită, și tot zâmbind.

"Oare îl va saluta?" gândi el.

Dar Irene nu făcu nici o mișcare.

Bosinney ajunse la capătul grilajului și se întoarse printre bănci, scrutând terenul ca un copoi. Când îi văzu, se opri încremenit și-și scoase pălăria.

Zâmbetul de pe fața lui Soames nu se clinti; ridică și el pălăria.

Bosinney veni spre ei. Părea istovit, ca după un mare efort fizic. Sudoarea îi stătea în broboane pe frunte, iar zâmbetul lui Soames părea a zice: "Treci printr-o grea încercare, amice!"

— Ce cauți dumneata prin parc? îl întrebă. Noi credeam că disprețuiești asemenea distracții ieftine!

Bosinney părea a nu-l auzi și îi răspunse lui Irene:

— Am trecut pe la dumneata; speram să te găesc acasă.

Cineva, venind de la spate, îl bătuse pe umăr pe Soames, spunându-i ceva. În timp ce schimbă cu acesta câteva vorbe goale, rostite peste umăr, neputând auzi răspunsul ei, luă o hotărâre.

— Noi tocmai ne întoarcem acasă. Ar fi bine să vii și dumneata și să iei masa cu noi, îi zise lui Bosinney.

Invitația aceasta cuprindea o stranie sfidare, dar o și mai stranie durere. Privirea și glasul lui păreau a spune: "Pe mine nu mă induci în eroare — dar iată, eu am încredere în dumneata — mie nu mi-e frică de dumneata!"

Porniră cu toții spre Montpellier Square, Irene între ei. Pe străzile înghesuite Soames mergea înainte. Nu trase cu urechea la conversația lor. Strania hotărâre pe care o luase, de a le acorda încredere, pătrunsese până în adâncul atitudinii lui intime. Ca un jucător, își spunea: "Am o carte pe care nu trebuie s-o scap — trebuie s-o joc la prețul ei. Nu am prea multe șanse."

Se îmbracă încet, o auzi pe Irene ieșind din odaia ei și coborând; vreme de cinci minute, cinci minute lungi își făcu de lucru prin camera lui de toaletă. Apoi trânti ușa cu zgomot, pentru a-i anunța că sosește, și porni în jos pe scări, îi află stând lângă cămin; poate vorbeau, poate tăceau; nu-și putea da seama.

Seara fu lungă, dar el și-a jucat rolul. A fost mai prietenos decât fusese vreodată cu vreun musafir și la sfârșit, când Bosinney plecă, îi spuse:

— Trebuie să mai vii, și cât de curând! Lui Irene îi face plăcere să vorbească cu dumneata despre casă!

Glasul lui avu din nou o stranie sfidare și o și mai stranie durere; dar mâna lui era rece ca gheața.

Fidel hotărârii luate, se întoarse cu spatele când cei doi se despărțiră, întoarse capul de la soția sa, care stătea sub candelabru luându-și rămas bun de la el — nu se uită la părul ei de aur ce strălucea sub lumină, la buzele ei ce zâmbeau îndurerate; nici la ochii lui Bosinney, care priveau spre ea ca un câine la stăpânul său.

Și se duse la culcare cu certitudinea că Bosinney era îndrăgostit de soția lui.

Noapte de vară. Era cald, atât de cald și zăpușeală, încât prin ferestrele deschise intra aer mai cald decât cel din casă. Ceasuri de-a rândul Soames, întins, nemișcat, ascultă răsuflarea ei.

Irene putea dormi, dar el stătea treaz. Și, cum veghea așa, hotărârea lui de a juca rolul soțului senin și încrezător se oțeli.

În zorii zilei se ridică încet din pat și trecu în camera lui de toaletă, unde se rezemă de fereastră deschisă.

O noapte de acum patru ani îi veni în minte — noaptea din ajunul căsătoriei lui; era tot atât de caldă și înăbușitoare ca și aceasta.

Își reaminti cum ședea întins pe un scaun de răchită, în fereastră salonului său din Wistaria Street. Jos, într-o stradă laterală, un bărbat bătuse cu pumnul într-o ușă și o femeie țipase. Își amintea totul, de parcă s-ar fi petrecut acum; cearta răsunătoare, trântirea ușii și tăcerea mortală ce urmă. Apoi veni un camion-cisternă pentru a curăți praful de pe străzi,

apropiindu-se sub lumina felinarelor ce se îngâna fără rost cu zorile; i se păru că aude iarăși zgomotul roților, aproape, mai aproape, până ce trecu pe lângă el și dispăru binișor.

Se aplecă mult peste fereastra camerei lui de toaletă, privi în curtica de jos și văzu primele raze de lumină. Conturul zidurilor și acoperișurilor întunecate era încă șters, apoi începu să apară mai limpede ca înainte.

Își aduse aminte cum, în noaptea aceea de demult, urmărise cum păleau felinarele pe Wistaria Street; cum se îmbrăcase în goană și coborâse în stradă, cum trecuse pe lângă case și scuaruri până în strada în care locuia Irene; și cum stătuse acolo, privind căsuța cenușie și tăcută, ca fața unui om mort.

Și deodată, ca halucinația unui om bolnav, un gând îi străbătu mintea: oare ce face el? — omul acela care mă tulbură pe mine, care a fost aici aseară, care o iubește pe soția mea — poate că hoinărește pe undeva, căutând-o ca ieri după amiază: te pomenești că și acum pândește casa mea!

Ieși pe coridor și se strecură spre una din camerele dinspre stradă: pe furiș, dădu la o parte o perdea și deschise fereastra.

În preajma pomilor din scuar plutea o lumină sumbră, ca și cum Noaptea, uriaș fluture cenușiu, i-ar fi atins în zbor cu aripile ei. Felinarele, încă aprinse, ardeau palid. Nimic nu se mișca — nici o făptură vie nu se vedea!

Dar deodată, foarte slab, departe, într-o liniște de mormânt, auzi un țipăt dureros, ca glasul unui suflet călător izgonit din cer, ce strigă după fericirea lui. Și încă o dată — încă o dată același țipăt! Soames închise fereastra, în fiorat.

Apoi gândi: "Ah! Nu sunt decât păunii, pe celălalt mal al râului!"

Capitolul XII

JUNE FACE CÂTEVA VIZITE

Bătrânul Jolyon, la Broadstairs, stătea în micul hol respirând mirosul de mușama și heringi cu care sunt îmbibate toate pensiunile respectabile de pe malul mării. Pe un fotoliu îmbrăcat cu piele lucioasă, din care, printr-o ruptură din colțul stâng de sus ieșea părul de cal, zăcea o geantă neagră de piele în care erau hârtii, ziarul *Times* și o sticlă cu apă de colonie. În ziua aceea trebuia să plece la Londra; avea ședință la "Globular Gold Concessions" și la "New Collien Company, Limited". Nu lipsea niciodată de la vreun Consiliu de Administrație. Absența de la un Consiliu ar fi putut fi socotită drept semn de bătrânețe, iar spiritul său gelos de Forsyte n-ar fi putut răbda așa ceva.

În timp ce-și umplea geanta neagră de piele, ochii săi păreau a fi în orice clipă gata să arunce scânteii de furie. Așa strălucesc ochii unui școlar bătut de un grup de colegi, dar care-și stăpânește mânia, înspăimântat de superioritatea adversarilor. Așa se stăpânea și bătrânul Jolyon,

înfrângându-și, cu deosebita lui putere de voință — care slăbea încet-încet — revolta împotriva greutăților aduse de viață.

Primise de la fiul său o scrisoare vagă. Prin generalități lipsite de sens, băiatul încerca să ocolească răspunsul la întrebarea precisă pe care i-o pusese. "L-am văzut pe Bosinney", îi scria; "nu-i un criminal. Cu cât cunosc mai mult oamenii, cu atât sunt mai convins că ei nu sunt niciodată buni sau răi — ci doar comici sau patetici. Probabil că dumneata nu ești de părerea mea."

Bătrânul Jolyon nu era de aceeași părere. Cine se exprimă astfel e cinic. El nu ajunsese încă la acel grad de bătrânețe, când chiar și un Forsyte își pierde iluziile și principiile întreținute cu grijă pentru a trage foloasele practice în care niciodată n-a crezut. Nu era încă atât de bătrân încât, lipsit de orice bucurie trupească, lovit până în adâncul sufletului de faptul că nu i-a mai rămas nici o nădejde — să rupă zăgazurile stăpânirii de sine și să spună lucruri pe care niciodată nu s-ar fi crezut în stare a le rosti.

Se prea poate că nici el nu credea mai mult decât fiul său în "Bunătate" și "Răutate"; dar el ar fi spus că nu știe — că nu se poate pronunța — că poate totuși va izbuti să afle ceva. De ce să-ți manifesti îndoiala când nu e necesar, lipsindu-te astfel de un eventual avantaj?

De obicei își petrecea vacanța în munți, pe care îi iubea cu patimă, dar (ca un adevărat Forsyte) niciodată n-a întreprins vreo excursie prea grea sau primejdioasă. Iar când, după un urcuș greu, se așternea în fața lui priveliștea minunată (despre care în Baedeker scria — "obositoare, dar merită osteneala"), simțea într-adevăr existența unei forțe uriașe, atotputernice, plutind deasupra strădaniilor haotice, deasupra neînțelegerilor meschine și a micilor abisuri întunecate ale vieții omenești. În asemenea momente simțămintele lui se apropiau de religie. Spiritul său practic nu-i îngăduise niciodată să meargă mai departe.

Dar trecuseră mulți ani de când n-a mai fost la munte.

După moartea soției sale, s-a dus cu June doi ani de-a rândul, dar a fost silit să recunoască, cu toată amărăciunea, că vârsta nu-i mai îngăduia să umble mult pe jos.

Astfel încrederea într-o forță supremă ce cârmuiește lumea, pe care i-o dădeau munții, îi devenise de mult străină. Știa că e bătrân, și totuși se simțea tânăr; aceasta îl tulbura. Îl tulbura și îl îngrijora și gândul că tocmai el, care fusese întotdeauna atât de prevăzător, era tatăl și bunicul unor făpturi născute parcă pentru dezastru. N-avea nimic de spus împotriva lui Jo — cine se poate supăra pe băiatul acesta, atât de bun? — dar situația lui era de plâns, iar întâmplarea aceasta cu June era aproape tot atât de nefericită. Părea a fi o fatalitate și fatalitatea e ceva pe care un om cu caracterul lui n-o poate înțelege și nici îndura.

Când i-a scris fiului său, într-adevăr nu se aștepta la prea mare ispravă. De când a fost la balul de la Roger, vedea limpede cum stau lucrurile — el știa mai bine decât mulți oameni că doi și cu doi fac patru — și având în față pilda vie a fiului său, știa mai bine decât oricare Forsyte că flacăra pasiunii pârlește aripile oamenilor independent de voința lor în zilele premergătoare

logodnei lui June, când ea și doamna Soames erau tot timpul împreună, o văzuse destul de des pe Irene, pentru a simți vraja pe care o exercita asupra bărbaților. Nu era "flirt", nici măcar "cochetă" — cuvinte atât de scumpe generației lui căreia îi plăcea să definească lucrurile printr-un termen convenabil, vag și nepotrivit — ci era periculoasă. Nu știa să spună nici el pentru ce. Dacă cineva i-ar fi vorbit despre o însușire înăscută în câte o femeie — o putere de seducțiune care nu e supusă voinței ei, ar fi răspuns: "Fleacuri!" Era periculoasă — și pace! Ar fi vrut să nu se mai gândească deloc la această poveste. Dacă s-a întâmplat, s-a întâmplat. Nu mai voia să audă nimic despre ea — ceea ce dorea, însă, era să salveze situația lui June și liniștea ei sufletească. El încă spera ca ea să redevină mângâierea bătrâneților lui.

De aceea i-a scris lui Jo. Răspunsul nu l-a satisfăcut. Singurul rezultat practic al întrevederii tânărului Jolyon era fraza aceea bizară: "Mi-am dat seama că e dus de valuri!" Valuri! Ce fel de valuri? Ce înseamnă această modă nouă în vorbire?

Oftă și puse ultimele hârtii în geantă. Știa prea bine ce vrea să spună Jo. June ieși din sufragerie și îl ajută să-și pună pardesiul. După îmbrăcăminte și după expresia de pe fața ei mică, hotărâtă, pricepu îndată ce va urma.

— Plec cu dumneata! îi zise.

— E o prostie, scumpa mea. Eu mă duc de-a dreptul în City. Nu te pot lăsa așa, fără rost, pe acolo!

— Trebuie să mă duc pe la bătrâna doamnă Smeech.

— Oh! mereu cu neajutorații tăi! mormăi bătrânul Jolyon. N-a crezut în pretextul invocat de ea, dar nu s-a mai opus. Nu te puteai pune cu încăpățânarea ei.

La gara Victoria o urcă în trăsură pe care și-o comandase pentru el — acțiune caracteristică, bătrânul Jolyon nu cunoștea egoismul meschin.

— Bagă de seamă, scumpa mea, nu te obosi prea mult, îi zise și luă o birjă spre City.

June se duse mai întâi pe o ulicioară din Paddington, unde locuia doamna Smeech, "neajutorata" ei — o persoană vârstnică, fostă muncitoare zilieră; dar după ce vreme de o jumătate de oră ascultă plângerile ei obișnuite, îi spuse câteva vorbe de mângâiere și plecă la Stanhope Gate. Casa cea mare era închisă și întunecată.

Hotărâse că trebuie cu orice preț să afle ceva. E mai bine să privești răul în față și să treci peste el. Planul ei era să meargă mai întâi la mătușa lui Phil, doamna Baynes, și dacă acolo nu află nimic, să se ducă chiar la Irene. Nici ea nu știa prea deslușit ce așteaptă de la aceste vizite.

La ora trei sosi în Lowndes Square. Cu instinctul femeii care trebuia să înfrunte o durere, se îmbrăcase cu cea mai frumoasă rochie a ei, și pornise la luptă cu o privire curajoasă, ca a bătrânului Jolyon. Temerile ei se transformaseră în nerăbdare.

Doamna Baynes, mătușa lui Bosinney (Louisa era numele ei), era în bucătărie când i-a fost anunțată June: tocmai dădea dispoziții bucătăresei,

căci era o excelentă gospodină. De altfel domnul Baynes spunea întotdeauna: "O masă bună e mare lucru". El lucra cel mai bine după masă. Baynes e cel care construisese șirul minunat de case mari din cărămidă roșie, care ar putea concura cu atât de multe alte case pentru premiul "cea mai urâtă casă din Londra".

Când auzi numele lui June, doamna Baynes se duse în grabă în odaia ei, descuie sertarul unui scrin, scoase dintr-o cutie roșie de piele două brățări de aur și le puse la încheieturile mâinilor ei albe. "Simțul de proprietate" care, după cum știm, e pecetea forsyte-ismului și temelia moralei adevărate, era foarte dezvoltat la ea.

Își privi statura de înălțime mijlocie, corpulentă și cu tendință de îngrășare, în oglinda dulapului ei de lemn de tupilan. Era îmbrăcată cu o rochie cusută după gustul ei, dintr-un material în culori șterse, ca pereții murdari de pe coridoarele hotelurilor mari. Ridică mâinile spre părul pieptănat à *la Princesse de Galles*, îl așează ici și colo, potrivindu-l. Fără să-și dea seama, ochii ei erau plini de forța necesară pentru a privi drept în față realitățile meschine ale vieții și a scoate maximum de profit din ele. În tinerețe obraji ei fuseseră albi ca spuma și trandafirii, dar acum erau pătați de vârstă; și când își atinse ușor fruntea cu puful de pudră, în ochii ei reapăru acea privire calculată, aspră și urâtă. Puse puful jos și se opri nemișcată în fața oglinzii, pentru a-și potrivi un zâmbet pe fața cu nasul proeminent. Bărbia (care niciodată nu fusese mare) acum se subția din ce în ce mai mult, din pricina gâtului ce se îngroșa, iar buzele-i subțiri și colțurile gurii se lăsau în jos. În grabă mare, ca nu cumva să piardă efectul, își strânse fustele cu amândouă mâinile și coborî.

De câțeva vreme se aștepta la această vizită. Zvonurile că relațiile dintre nepotul ei și logodnica lui nu mergeau tocmai bine îi ajunseseră la urechi. Nici unul din ei nu o mai vizitase de câteva săptămâni. În mai multe rânduri îl poftise pe Phil la masă, dar răspunsul fusese mereu același: "Sunt prea ocupat".

Instinctiv, era alarmată, și în asemenea chestiuni instinctul acestei strașnice femei nu dădea greș. Ea ar fi trebuit să fie o Forsyte; după definiția tânărului Jolyon, avea dreptul neîndoielnic la acest privilegiu, și merita să fie clasată ca atare.

Își măritase cele trei fete în mod miraculos; căci toate trei erau urâte. Numele ei figura în nenumărate comitete de societăți de binefacere dependente de biserică. Organiza baluri, reprezentații teatrale, bazaruri, dar nu-și dădea numele decât după ce se convingea că reușita era asigurată.

Adeseori spunea că totul trebuie pus pe baze comerciale. Adevăratul rost al bisericii, al carității și al tuturor faptelor era să întărească organizarea "Societății". În consecință, orice acțiune individuală era imorală. Singurul lucru sănătos era organizarea, căci numai prin organizare ai certitudinea că dobândești ceva în schimbul banilor tăi. Organizare și iarăși organizare! și, într-adevăr, după cum o numise bătrânul Jolyon, era "o personalitate", dar el mersese cu analiza mai departe, decretând după aceea că e o "mistificatoare".

Acțiunile girate de ea erau atât de bine organizate, încât beneficiile ajungeau să fie distribuite săracilor când arătau ca un lapte fiert de pe care se scosese toată smântâna bunătații omenești. Adeseori declara, și atât de just, că sentimentalismul trebuie lepădat. Era și academică.

Această mare și strașnică femeie, atât de prețuită în cercurile clericale, era una din principalele preotese ale templului forsyte-ismului. Ea ținea aprinsă zi și noapte flacăra sfântă a Zeului Proprietății, pe al cărui altar sunt înscrise aceste cuvinte de însuflețire; "Nimic pentru nimic și foarte puțin pentru o jumătate de șiling".

Când intra pe ușă se simțea că ceva substanțial a apărut în cameră, și poate că de aceea avea ea atât succes când prezida vreo serbare de binefacere. Oamenii care-și dădeau obolul voiau să primească ceva substanțial în schimbul banilor lor. Înconjurată, la balurile societăților de binefacere, de doamnele ei din comitet, cu nasul impozant și cu trupul pătrat, corpolent, înveșmântat într-o rochie brodată cu paiete — pășea ca un general.

Singurul lucru în defavoarea ei era acela că nu avea un nume mare. Ea era o forță a înaltei burghezii, cu sutele ei de cliți și cercuri, care toate se întreceau pe câmpul de bătălie comun: organizațiile de binefacere. Și pe acest câmp de bătălie fustele lor se atingeau în mod plăcut cu acelea ale doamnelor din Societate, din cea mai înaltă Societate, care se scrie cu "S" mare. Ea era o forță a societății cu "s" mic, în acest corp mai vast, mai însemnat și mai puternic, în care instituțiile, maximele, principiile comerciale creștine, pe care le întruchipa doamna Baynes, erau sânge dătător de viață, ce curgea din plin în vinele oamenilor, valori economice palpabile, în timp ce în vinele Societății mai puțin numeroase, aceea care se scrie cu "S" mare, nu curgea decât imitația sterilizată a sângelui societății cu "s" mic. Toți cei care au cunoscut-o au simțit că e o femeie de nădejde, care — pe cât posibil — niciodată nu dădea nimic din ea sau din avutul ei.

Nu se împăcase niciodată cu tatăl lui Bosinney, care nu rareori își bătuse joc de ea în chip cu totul neîngăduit. Acum, că murise, spunea despre el: "Sărmanul, iubitul, necuviinciosul meu cumnat".

O salută pe June cu entuziasmul acela măsurat în care era meșteră, puțin cam intimidată de ea — în măsura în care o femeie de importanța ei în lumea creștină și comercială se putea intimida — căci deși June era o fetișcană mărunțică, avea multă demnitate, pe care i-o dădea privirea neînfricăată din ochii ei. De asemenea, vicleană cum era, doamna Baynes pricepuse că în dosul purtării directe, fără compromis a lui June, zace mult din spiritul unui Forsyte. Dacă fata n-ar fi fost decât sinceră și îndrăzneată, doamna Baynes ar fi socotit-o "aiurită" și ar fi disprețuit-o; dacă ar fi fost o simplă Forsyte, ca de pildă Francie, ar fi luat-o sub aripa ei ocrotitoare — pentru valoarea ei bănească. Dar June, cu toate că era atât de mititică — doamna Baynes admira, în general, cantitatea — îi trezea un simțământ de neliniște; de aceea o așeză într-un fotoliu cu spatele la lumină.

Respectul ei pentru June mai avea încă un motiv — pe care doamna Baynes, prea devotată fiică a Bisericii, nu l-ar fi recunoscut niciodată, căci

era prea lumesc: auzise adeseori pe soțul ei vorbind despre averea mare a bătrânului Jolyon, deci avea cele mai sănătoase argumente pentru a fi extrem de curtenitoare față de nepoata lui. Astăzi simțea aceeași emoție pe care o împărtășim la citirea unui roman în care este vorba de un erou și de o moștenire, temându-ne cu înfrigurare ca nu cumva printr-o nefericită scăpare a romancierului, tânărul să piardă până la urmă moștenirea.

Purtarea ei era din cale-afară de caldă; niciodată nu văzuse atât de limpede cât de distinsă și plăcută era această fată. O întreabă despre sănătatea bătrânului Jolyon. Minunat bărbat pentru vârsta lui; pare atât de tânăr, se ține atât de drept; și câți ani are? Optzeci și unu! N-ar fi crezut niciodată! Au fost la mare! Ce plăcut trebuie să fi fost! Probabil că June a avut veșnic vești de la Phil. Ochii ei gri-deschis ieșiră puțin din orbite când puse această întrebare dar fata întâmpină privirea ei fără a clipi.

— Nu, îi zise, el nu scrie niciodată!

Ochii doamnei Baynes priviră în pământ; nu avusese intenția s-o facă, dar nu se putu stăpâni. De îndată își ridică privirea.

— Firește că nu. Acesta e Phil — întotdeauna a fost așa!

— Într-adevăr? spuse June.

Răspunsul scurt al lui June dădu o clipă de ezitare zâmbetului prietenos al doamnei Baynes. Își ascunse stînghereala printr-o mișcare bruscă și, așezându-și din nou fusta, zise:

— Da, scumpa mea! E omul cel mai zăpăcit pe care l-am cunoscut. Nu trebuie să dai nici o importanță la ceea ce face el!

Deodată, June își dădu seama că-și irosește vremea degeaba. Chiar dacă i-ar pune o întrebare pe șleau, tot nu va scoate nimic de la această femeie.

— Vine pe la dumneavoastră? o întreabă roșind.

Pe fruntea doamnei Baynes, peste pudră, apărură broboane de nădușeală.

— O, da! Nu-mi aduc aminte când a fost ultima dată pe aici — în orice caz, nu l-am văzut de mult. E atât de ocupat cu casa vărului dimitale! După cum am auzit, azi-mâine o isprăvește. Va trebui să organizăm o mică masă pentru a sărbători evenimentul. Vino, te rog, și rămâi să dormi noaptea la noi!

— Mulțumesc, zise June. Apoi, gândi din nou: "Îmi pierd vremea, de la femeia asta nu voi afla nimic".

Se ridică să plece. Fața doamnei Baynes se schimbă. Se ridică și ea; buzele îi tremurau, își freca mâinile. Era limpede că se petrece ceva rău și nu îndrăzneala s-o întrebe pe fata care stătea acolo, cu trupul ei zvelt, drept, micuț, cu obrazul hotărât, cu bărbia fermă și ochii plini de mânie. De obicei doamna Baynes nu se temea să pună întrebări — doar orice organizare avea la temelie punerea de întrebări!

Dar aici era vorba de ceva atât de grav, încât nervii ei, solizi din fire, fuseseră puternic zdruncinați. Chiar în dimineața acelei zile, soțul ei îi spusese: "Bătrânul Forsyte e om de peste o sută de mii de lire!"

Și fata aceasta stătea aici, cu mâna întinsă — cu mâna întinsă!

Se temea că scapă prilejul — nu putea spune precis — norocul de a o avea în familia ei! Și totuși, nu îndrăznea să scoată nici o vorbă.

Ochii ei o urmară pe June la ușa. Ușa se închise în urma fetei.

Apoi o strigă și, fugind după ea, legănându-și trupul greoi încoace și încolo, redeschise ușa.

Prea târziu! Auzi trântindu-se poarta și se opri. Pe față i se citea adevărată furie și deznădejde.

June trecu prin scuar sprintenă ca o pasăre. Acum n-o mai putea suferi pe această femeie pe care, în zilele fericite din trecut, o găsea atât de bună. Până când o să-i ascundă toată lumea adevărul? Trebuie să îndure mereu chinul incertitudinii?

Se va duce chiar la Phil și îl va întreba ce are de gând. Avea dreptul să știe. Merse în goană pe Sloare Street, pâna ajunse la casa în care locuia Bosinney. Trecu prin ușa cu arcuri de la intrare și fugi iute în sus pe scări. Bătăile inimii o dureau.

La capătul etajului trei se opri să respire și, ținându-se de rampă, stătu să asculte. De sus nu se auzea nici un zgomot.

Cu fața albă ca varul, urcă ultimul etaj. Văzu ușa cu placa pe care era scris numele logodnicului ei. Hotărârea care o adusese până aici se risipi.

Abia acum își dădu seama de însemnătatea gestului ce-l săvârșește. Tot trupul ei era fierbinte; palmele-i erau ude sub mânușile subțiri de mătase.

Se întoarse spre scări, dar nu coborî. Rezemându-se de balustradă, încercă să scape de senzația că se înăbușă; și cu ochii larg deschiși, privi ușa cu un curaj înspăimântător. Nu! Nu va coborî! Ce importanță are ce va crede lumea despre ea? Nu se va afla niciodată! Dacă nu se ajută singură, nimeni n-o va ajuta! Trebuie să meargă până la capăt!

Făcu o efortare pentru a se dezlipi de peretele de care se sprijinea și trase clopotul. Ușa nu se deschise, și deodată toată rușinea și teama ei se topiră. Sună încă o dată și încă o dată, ca și cum, cu toate că nimeni nu era în casă, ar fi putut smulge un răspuns din acea încăpere încuiată, drept răsplată pentru atâta rușine și teamă cât o costase această vizită. Ușa nu se deschise. Renunță să mai sune și, așezându-se pe ultima treaptă de sus, își ascunse fața în mâini.

Apoi coborî în vârful picioarelor și ieși afară, la aer. Se simțea ca după o boală grea și nu avea altă dorință decât să ajungă cât mai repede acasă. Oamenii pe care-i întâlnea păreau a ști unde fusese ea, ce făcuse ea; și deodată — pe partea cealaltă a trotuarului, întoreându-se acasă dinspre Montpellier Square — îl văzu chiar pe Bosinney.

Făcu o mișcare pentru a trece prin învâlmășeala străzii, pe cealaltă parte. Ochii lor se întâlniră și el ridică pălăria. Trecu un omnibus, care îi despărți, și nu se mai văzură. Apoi, stând pe marginea trotuarului — printr-un spațiu liber între trăsurile ce treceau — îl văzu îndepărtându-se.

Și June rămase nemișcată, privind în urma lui.

Capitolul XIII TERMINAREA CASEI

"O dată supă de cap de vițel simplă, o dată supă de vacă și două pahare de Porto".

În sala de la etajul restaurantului "French", unde un Forsyte mai poate găsi o mâncare englezească consistentă, James și fiul său se așezară la masă.

Dintre toate restaurantele, acesta îi plăcea cel mai mult lui James. Era fără pretenții, mâncarea gustoasă și sățioasă și, cu toate că într-o anumită măsură se lăsase corupt de necesitatea de a fi la modă și de a-și schimba deprinderile, pentru a ține pasul cu venitul său care creștea neconținut, în momentele de răgaz din City, inima îl trăgea spre gustoasele mâncări din zilele tinereții sale. Aici era servit de chelneri cu barbă și șorțuri albe, aici era rumeguș de lemn pe jos, și trei oglinzi cu rame aurite atârnavă destul de sus pentru a nu te putea vedea în ele. Abia de curând au desființat boxele în care îți puteai savura costița de berbec sau excelenta friptură de vacă, cu cartofi făinoși, ca un gentleman, fără a-ți vedea vecinii.

Vârî colțul șervetului în a treia butonieră a jiletcii, obicei pe care de ani de zile fusese silit să-l părăsească acasă la el, în West End. Simțea că o să-i cadă bine supa — căci toată dimineața o petrecuse descurcând socotelile unui vechi prieten.

După ce-și umplu gura cu pâine de casă veche, începu:

— Cum merg treburile la Robin Hill? O iei și pe Irene când te duci acolo? Ai face bine să mergi cu ea. Cred că sunt o mulțime de lucruri de controlat.

Fără a ridica privirea, Soames răspunse:

— Nu vrea să meargă.

— Nu vrea să meargă? Ce înseamnă asta? Doar ea o să-locuiască în casa aceea! Nu-i așa?

Soames nu răspunse.

— Nu știi ce le-a apucat pe femeile din ziua de azi, mormăi James, eu niciodată n-am avut necazuri cu ele. Are prea multă libertate. E răsfățată.

Soames ridică privirea.

— Nu vreau să se vorbească nimic împotriva ei, spuse cu totul pe neașteptate.

Liniștea nu mai era întreruptă decât de zgomotul cu care James își sorbea supa.

Chelnerul aduse două pahare de Porto, dar Soames îl opri.

— Vinul de Porto nu se servește în felul acesta; ia-le înapoi și adu sticla.

James se trezi din visarea în care-și sorbea supa și aruncă una din privirile lui agere asupra celor ce se petreceau în jurul lui.

— Mama ta e bolnavă în pat, poți lua trăsura să vă ducă acolo. Cred că plimbarea i-ar face plăcere lui Irene. Probabil că tânărul Bosinney e acolo, pentru a vă primi.

Soames dădu din cap.

— Și mie mi-ar plăcea să mă duc să văd cu ochii mei ce treabă a făcut

până la urmă, continuă James. Am să trec cu trăsura să vă iau pe amândoi.

— Eu merg cu trenul, răspunse Soames. Dacă vrei să treci, poate că Irene vrea să meargă cu dumneata, nu-ți pot spune nimic precis.

Făcu semn chelnerului să aducă nota, pe care o plăti James.

La catedrala St. Paul se despărțiră; Soames porni spre gară, iar James luă omnibusul spre West End.

Ocupă locul din colț, de lângă conductor, unde picioarele lui lungi încurcau pe toți cei care se urcau; iar pe toți cei ce treceau prin fața lui îi privea cu mânie, ca și cum aceștia n-ar fi avut dreptul să consume aerul lui.

Avea de gând să găsească un prilej pentru a vorbi chiar în după-amiaza asta cu Irene. O vorbă spusă la vreme face cât nouă! Și acum, că se mută la țară, a sosit momentul fericit de a întoarce o pagină în cartea vieții ei! El observase că Soames nu va îngădui multă vreme purtările ei!

Nu i-a trecut prin gând să definească ce înțelegea el prin "purtările ei"; expresia era cuprinzătoare, vagă și tocmai potrivită pentru un Forsyte. Iar James, după dejun, avea mai mult curaj ca în restul zilei.

Ajuns acasă, porunci să tragă caleașca la scară, cu dispoziția specială ca și valetul să-l însoțească. Dorea să fie gentil cu ea, răsfățând-o.

Când se deschise ușa de la Montpellier Square nr. 62, o auzi deslușit pe Irene cântând. Se grăbi să spună femeii de serviciu acest lucru, ca nu cumva femeia să inventeze vreun motiv pentru a-i refuza intrarea.

Da, doamna Soames era acasă, dar jupâneasa nu știa dacă primește musafiri.

James, mișcându-se cu o iuțeală care uluia întotdeauna pe cei care-i priveau silueta lungă și expresia preocupată a feței, ajunse într-o clipă în salon, fără a mai aștepta să i se permită intrarea. O găsi pe Irene așezată la pian, cu mâinile pe clape, ascultând firește vocile din vestibul. Îl salută fără a zâmbi.

— Soacra ta e bolnavă în pat, începu el, sperând să-i cucerească simpatia. Am venit cu trăsura. Și acum, fii fată drăguță, pune-ți pălăria și vino să faci o plimbare cu mine. O să-ți facă bine!

Irene se uită la el, ca și cum era cât p-aci să-l refuze, dar apoi își schimbă părerea; se duse sus și coborî cu pălăria pe cap.

— Unde vrei să mă duci? îl întrebă.

— Mergem până la Robin Hill, bolborosi foarte iute James; caii au nevoie de mișcare și mie mi-ar face plăcere să văd ce s-a mai făcut pe acolo.

Irene ezită o clipă, apoi din nou se răzgândi și porni spre trăsură, cu James aplecat asupra ei, ca să fie mai sigur că vine cu el.

Făcuseră mai mult de jumătate din drum, când el începu:

— Soames te iubește foarte mult — nu permite să se spună nici o vorbă împotriva ta; de ce nu-i arăți mai multă afecțiune?

Irene roși și zise cu o voce joasă:

— Nu pot arăta ceea ce nu simt.

James o privi aspru; simțea că acum o avea în trăsura lui proprie, cu caii și servitorii lui, deci era cu adevărat stăpânul situației. Ea nu-i va putea ascunde adevărul și nici nu putea face o scenă în public.

— Nu pricep ce se petrece cu tine. Doar Soames e un soț foarte bun!
Răspunsul lui Irene fu atât de încet, încât abia se auzi în zgomotul trăsurii. El prinse doar vorbele:

— Nu dumneata ești căsătorit cu el!

— Ce are a face? Ți-a dat tot ce-ți dorești. E gata oricând să te ducă unde vrei, iar acum ți-a clădit această casă la țară. Și tu nu ai nici o avere personală.

— Nu am.

James se uită din nou la ea; nu pricepea expresia de pe fața ei. Părea că va izbucni în hohote de plâns, și totuși...

— Nu încape îndoială că noi toți am făcut tot ce-am putut pentru a fi buni cu tine, șopti el în grabă.

Buzele lui Irene tremurau și, spre groaza lui, James văzu o lacrimă rostogolindu-se pe obrazul ei. Simți că ceva îi strânge gâtul.

— Noi toți te iubim mult, numai dacă tu, voia să spună, "ai ști să te porți", dar se răzgândi și zise: numai dacă tu ai fi o soție mai caldă față de el.

Irene nu răspunse și nici James nu mai vorbi. În tăcerea ei era ceva ce-l îngrijora; nu tăcea cu încăpățănare, mai degrabă părea a fi de acord cu tot ceea ce spunea el. Și totuși simțea că nu el fusese acela care a spus ultimul cuvânt. Nu pricepea nimic.

Totuși, nu se simți în stare să păstreze multă vreme tăcerea.

— Cred că tânărul Bosinney se va căsători acum cu June. Nu-i așa?

Irene se schimba la față.

— Nu știu, trebuie s-o întrebi pe ea.

— Îți scrie?

— Nu.

— Dar cum se poate una ca asta? Credeam că sunteți foarte bune prietene.

Irene se întoarse către el.

— Și despre asta tot pe ea trebuie s-o întrebi!

— Bine, spuse năucit James, speriat de privirea ei. E foarte ciudat că la o întrebare limpede, nu pot primi un răspuns precis. Dar așa este și pace!

Și rămase rumegându-și nereușita, apoi în cele din urmă izbucni:

— Fie! Eu te-am prevenit. Tu nu vrei să privești mai departe. Soames nu spune multe, dar după cum văd eu, nu va mai răbda multă vreme această situație. Nimeni altul în afară de tine nu e vinovat și, mai mult decât atâta, nimeni nu va fi de partea ta.

Irene dădu din cap zâmbind ușor.

— Mulțumesc. Îți sunt foarte recunoscătoare.

James nu știa deloc ce să-i răspundă.

Dimineața senină, caldă, se schimbă cu încetul într-o după-amiază cenușie, apăsătoare. O fâșie de nori grei, pe care furtuna ce se apropia o vopsise în gălbui, se ridicase la miazăzi și se întindea din ce în ce. Crengile copacilor atârnavă nemișcate peste șosea, fără cea mai mică adiere printre frunze. Dinspre caili încălziți venea un miros vag de clei care plutea în zăpușeală. Vizitiul și feciorul vorbeau în șoaptă pe capră, dar nu întoarseră

niciodată capul.

În sfârșit, spre marea ușurare a lui James, ajunseră la casă. Tăcerea de nepătruns a acestei femei de lângă el, pe care o socotise întotdeauna atât de dulce și blajină, îl înspăimânta.

Trăsura îi duse în fața ușii. Intrară.

Vestibulul era rece și atât de tăcut, încât i se păru că intră într-un mormânt. Un fior străbătu șira spinării lui James. Lute, dădu la o parte perdelele grele de piele dintre coloanele care despărțeau vestibulul de curtea interioară.

Nu-și putu reține o exclamație de aprobare.

Decorația interioară era, într-adevăr, de un bun-gust desăvârșit.

Căramizile rubinii, mate, ce se întindeau de la baza pereților până la un strat rotund de iriși mari, care împrejmuiu un bazin adânc de marmură albă, plin cu apă, erau, desigur, de cea mai bună calitate. James admira mai ales perdelele de piele purpurie, care acopereau o întreagă latură a curții, încadrând o uriașă sobă de teracotă albă. Ferestrele din mijlocul luminatorului erau date la o parte și aerul cald de afară pătrundea până în inima casei.

Se opri în picioare, cu mâinile la spate, cu capul aplecat peste umerii lui înalți și înguști, urmărind cu de-amănuntul ornamentul de pe coloane și motivul frizei care se întindea sub galerie, de jur-împrejurul pereților de culoarea fildeșului. Se vedea cât de colo că nu s-a precupețit osteneala. Aceasta era cu adevărat o casă pentru un gentleman. Se duse până la perdele și, după ce descoperi cum erau lucrate, le trase la o parte și deschise galeria de tablouri, terminată cu o mare fereastră ce ocupa tot peretele din fundul încăperii. Pardoseala era de stejar negru, iar pereții erau tot albi, ca fildeșul. Merse mai departe, deschizând ușile și aruncând priviri peste tot. Totul era în desăvârșită ordine, gata de locuit.

Când, în sfârșit, se întoarse spre a vorbi cu Irene, o văzu stând la intrarea în grădină cu soțul ei și cu Bosinney. Cu toate că James nu avea o deosebită sensibilitate, simți că ceva nu era în ordine. Se îndreptă către ei și, deși cam speriat, neștiind de ce natură e neînțelegera, încercă să dreagă lucrurile.

— Ce mai faci, domnule Bosinney? îi zise întinzându-i mâna. Pot să-ți spun că ai cheltuit mulți bani aici!

Soames întoarse spatele și plecă. James își plimbă privirea de la fața încruntată a lui Bosinney la aceea a lui Irene și, fiind enervat, spuse cu voce tare ceea ce gândea:

— Ei bine, eu nu pricep ce se petrece aici. Nimeni nu-mi spune nimic!

Și, pornind după fiul său, auzi râsul scurt al lui Bosinney și vorbele:

— Ei bine! Slavă Domnului. Arăți atât de... Din nefericire, nu a putut auzi mai mult.

Ce s-o fi întâmplat? Se uită înapoi. Irene stătea foarte aproape de arhitect, iar fața ei semăna cu aceea pe care o cunoștea el. Se duse în grabă la fiul său.

Soames măsura cu pași mari galeria de tablouri.

— Ce s-a întâmplat? Ce înseamnă asta? zise James.

Soames îl privi cu obișnuitul său calm arogant, dar James știa bine de tot că era foarte mânios.

— Prietenul nostru a trecut din nou peste dispozițiile mele! Atâta tot! Dar de data asta va fi cât se poate de prost pentru el!

Se întoarse și porni spre ușă. James îl urmă în grabă și i-o luă înainte. O văzu pe Irene luându-și degetul de pe buze, o auzi spunând ceva cu vocea ei obișnuită; începu să vorbească înainte de a ajunge la ei:

— Se apropie o furtună. Ar fi mai bine să plecăm acasă. Cred că nu poți merge cu noi, domnule Bosinney? Nu-i așa că nu? Atunci la revedere!

Întinse mâna. Bosinney nu i-o strânse ci, întorcându-se rânzând, spuse:

— La revedere, domnule Forsythe. Vezi să nu te prindă furtuna! și plecă.

— Ia te uită! începu James. Eu nu pricep.

Dar văzând fața lui Irene, se opri. O prinse de braț pe nora lui și o conduse până la trăsură. Era convins, foarte convins, că aceștia doi își dăduseră o întâlnire sau așa ceva...

Nimic pe lume nu scoate mai mult din fire pe un Forsythe decât descoperirea că un lucru, pentru care prevăzuse să cheltuiască o anumită sumă, a costat mai mult. Și aceasta se înțelege de la sine, căci întreaga organizare a vieții lui este întemeiată pe preciziunea socotelilor ce-și face. Dacă nu se poate bizui pe valori precise în proprietate, busola lui arată greșit și se trezește aruncat în voia apelor amare, fără cârmă.

După ce îi scrisese lui Bosinney în termenii scrisorilor mai sus relatate, Soames nu s-a mai gândit la costul casei. El credea că spusese atât de răspicat ce sumă a fost fixată pentru costul ei final, încât posibilitatea de a fi depășită nici nu-i trecea prin gând. Când află de la Bosinney că limita de douăsprezece mii de lire a fost depășită cu vreo patru sute de lire, pări de furie. La început socotise că această casă, complet terminată, va costa zece mii de lire, și adeseori își făcuse reproșuri că se lăsase ispitit în majorări repetate. Dar prin această ultimă depășire, Bosinney greșise rău de tot. Soames nu pricepea cum poate un om face asemenea negliobie. Dar o făcuse — și toată ranchiuna și gelozia ascunsă împotriva lui Bosinney, care-l mistuia de atâta vreme, se transformase acum în furie față de această nebunie care pusese capăt la toate. Atitudinea soțului încrezător și prietenos dispăruse. O luase pentru a-și păstra o proprietate — nevasta — dar acum o părăsea pentru a-și apăra o proprietate de altă natură.

"Oh!" îi spusese lui Bosinney după ce-i revenise graiul, "îmi închipui că ești foarte mulțumit de dumneata. Dar trebuie să-ți spun de pe acum că — în ceea ce mă privește — nu ți-ai ales bine omul!"

În acel moment nici el nu știa exact ce voia să spună prin aceste vorbe, dar după cină revizui corespondența dintre el și Bosinney, pentru a fi sigur de ceea ce va face. Problema nu putea fi interpretată în două chipuri — individul s-a făcut răspunzător pentru un plus de patru sute de lire sau, în orice caz, de trei sute cincizeci lire, pe care va trebui să le plătească.

Când ajunse la această concluzie, se uită la soția lui. Era așezată în locul ei obișnuit, de pe canapea, schimbând dantela unui guler. Toată seara nu-i

adresase nici măcar o vorbă.

Se duse până la cămin și, privindu-și fața în oglindă, zise:

— Prietenul tău, "Piratul", a făcut o mare prostie: dar o va plăti!

Ea se uită disprețuitor la el și răspunse:

— Nu știi despre ce vorbești!

— Vei afla îndată. Un fleac, ceva ce tu disprețuiești profund — patru sute de lire!

— Vrei să spui că îl vei pune să plătească banii ăștia pentru casa aceea blestemată?

— Da.

— Deși știi că nu are nici un ban?

— Da.

— Atunci ești mai josnic decât credeam.

Soames se întoarse din fața oglinzii și, fără să-și dea seama, luă de pe cămin o cupă de porțelan chinezesc și își împreună mâinile în jurul ei, ca pentru rugăciune. Văzu cum sânii lui Irene se ridicau și coborau, cum ochii i se întunecau de mânie; dar neținând seama de insulta primită, întrebă liniștit:

— Ia spune, cochetezi cu Bosinney?

— Nu. Nu cochetez cu el.

Ochii ei întâlneau pe ai lui, dar Soames întoarse privirea. N-o credea, dar nu era nici convins că minte; știa, în orice caz, că a greșit punându-i această întrebare. El n-a știut niciodată, și nu va ști niciodată, ce gândea ea.

Uitându-se la fața-i de nepătruns, îi veniră în minte toate acele sute și sute de seri în care o văzuse șezând aici, blândă și pasivă, dar atât de greu de înțeles, atât de greu de cunoscut — și gândul acesta îl înfurie peste măsură.

— Cred că ești făcută din piatră, îi zise, încleștându-și degetele atât de tare, încât sparse cupa fragilă.

Cioburile căzură pe grătarul căminului. Dar Irene zâmbi.

— Se pare c-ai uitat că această cupă nu e din piatră! zise ea.

Soames o prinse de braț.

— O bătaie bună e singurul lucru care te-ar aduce în toate mințile, îi zise, și, întorcându-se pe călcâie, părăsi odaia.

Capitolul XIV

SOAMES STĂ PE TREPTE

În seara aceasta Soames se urcă pe scări cu senzația că mersese prea departe cu Irene. Era gata să-i ceară iertare pentru vorbele rostite.

Stinse lampa cu gaz care încă mai ardea pe culoarul din fața odăii lor de culcare. Zăbovi puțin cu mâna pe clanța ușii, încercând să-și formuleze scuzele, căci nu voia ca Irene să vadă că e nervos.

Dar ușa nu se deschise, nici chiar când o zgâlțâi, apăsând puternic pe clanță. Probabil că a încuiat-o dintr-un motiv oarecare și a uitat s-o descuie.

Intră în camera lui de toaletă, unde gazul era de asemenea aprins, arzând cu o flacără mică, și se duse repede la cealaltă ușă. Și aceasta era încuiată. Atunci observă că patul de campanie pe care-l folosea uneori era așternut, iar lenjeria de noapte întinsă pe el. Își puse mâna pe frunte și o retrase udă. Se făcu lumină în mintea lui și pricepu că a fost dat afară. Se duse iarăși la ușă și, zgâlțâind ușor clanța, strigă:

— Descuie ușa! Auzi? Descuie ușa!

Se auzi un foșnet slab, dar nici un răspuns.

— Auzi? Deschide imediat ușa — insist să fiu lăsat să intru!

Soames o auzea respirind, lipită de cealaltă parte a ușii. Era respirația unei făpturi amenințate de primejdie.

Această tăcere neînduplecată, neputința de a pătrunde la ea erau îngrozitoare. Se întoarse la cealaltă ușă și, împingând-o cu toată greutatea corpului său, încercă s-o spargă. Ușa era nouă — chiar el pusese s-o schimbe la întoarcerea din călătoria lor de nuntă. Într-un acces de furie ridică piciorul pentru a izbi tăblia ușii, dar gândul că servitorii l-ar putea auzi îl opri. Simți că e învins.

Se trânti pe patul din camera lui de toaletă și luă o carte.

Dar în loc de tipăritură, i se părea c-o vede pe Irene — cu părul ei de aur despletit peste umerii goi și cu ochii mari, negri — ca un animal încolțit din toate părțile. Abia acum pricepu el întreaga semnificație a actului ei de răzvrătire; îl săvârșise o dată pentru totdeauna.

Nu putea sta liniștit și se duse din nou la ușă. O auzea mișcându-se, și strigă:

— Irene! Irene!

Glasul îi suna patetic fără voie. Drept răspuns, de prost augur, chiar și sunetele vagi încetară. Se opri cu pumnii încleștați, îngândurat.

Apoi, în vârful picioarelor, ieși pe furiș din cameră și, strângându-și toate puterile, se repezi la cealaltă ușă, pentru a o sparge. Ușa scârțâi, dar nu cedă. Se așeză pe scară și-și cuprinse obrazul în mâini.

Vreme îndelungată șezu acolo, în întuneric; prin luminatorul de pe acoperiș, luna arunca o fâșie palidă de lumină ce se întindea încet pe scări, ajungând până la el. Încercă să filozofeze.

Încuind ușile camerei, Irene și-a pierdut drepturile de soție. O să se consoleze cu alte femei!

Dar gândurile lui nu făcură decât o călătorie de năluca în lumea acestor plăceri — nu avea poftă de asemenea aventuri. Niciodată nu l-au atras prea mult, iar acum pierduse obiceiul. Simțea că niciodată nu-l va regăsi. Foamea lui nu putea fi astâmpărată decât de soția lui, neînduplecată și înspăimântată, pitită în dosul acestor uși încuiate. Nici o altă femeie n-o poate înlocui.

Acolo, afară, în întuneric, această convingere năvăli asupra lui cu o forță copleșitoare.

Filozofia îl părăsi și o mânie sumbră îi luă locul. Purtarea ei era imorală, de neiertat, demnă de orice pedeapsă ce ar sta în puterea lui. El nu dorea nici o altă femeie, numai pe ea, iar ea îl respingea!

Desigur că-l urăște cu adevărat. Până acum nu crezuse niciodată acest lucru. Nici acum nu era de tot convins. I se părea de necrezut. Avea impresia că și-a pierdut pentru totdeauna puterea de discernământ. Dacă ea, pe care o socotise mereu atât de blândă și supusă, a fost în stare să facă acest pas hotărâtor — ce nu se poate întâmpla pe lumea aceasta?

Apoi, din nou își puse întrebarea dacă era ceva între ea și Bosinney. Nu credea că ar fi; nu îndrăznea să admită că, purtarea ei are o asemenea cauză — acest gând era de neconceput pentru el.

Ideea că va fi silit să dea în vileag relațiile lui conjugale era de neîndurat. Atâta vreme cât nu avea dovezi deplin convingătoare, avea datoria să nu creadă, doar nu voia să se pedepsească singur. Dar, în același timp, în adâncul sufletului — credea.

Lumina lunii îi învăluia într-o pată cenușie trupul rezemat de peretele scării.

Bosinney era îndrăgostit de ea. Soames îl ura pe acest individ și de data aceasta nu-l va cruța. El are dreptul să refuze orice *penny* peste cele douăsprezece mii cincizeci de lire, și așa va și face, căci aceasta era limita extremă a cheltuielilor stabilite prin corespondență. Sau, mai bine, va plăti totul și apoi îl va urmări în justiție pentru daune. Se va duce la "Jobling and Boulter" și le va încredința lor chestiunea. Îl va ruina pe acest golan sărăntoc! Și deodată — oare prin ce asociație de idei? — își aduse aminte că nici Irene nu are bani. Amândoi erau săraci lipiți. Acest gând îi dădu o stranie satisfacție.

Un ușor zgomot de dincolo de perete întrerupse tăcerea. Irene se culcase în cele din urmă. Ah! Somn ușor și vise plăcute! Chiar dacă ar deschide larg ușile, tot n-ar mai intra la ea!

Dar buzele lui, strânse într-un zâmbet amar, tremurau; își acoperi ochii cu amândouă mâinile...

A doua zi, târziu după amiază, Soames stătea în fereastra sufrageriei, privind mohorât spre scuar.

Razele soarelui scăldau încă platanii, iar frunzele lor late, netede, străluceau și se legănau în ritmul cântecului unei flașnete din colț. Cânta un vals, un vals vechi care nu mai era la modă, cu un ritm grav în melodie. Și flașneta cânta, cânta mereu, cu toate că în afară de frunze, nimic nu dansa la muzica ei.

Femeia care învârtea manivela flașneteii nu părea prea veselă, era ostenită; iar din casele mari, nimeni nu-i azvârlea un gologan. Plecă mai departe cu flașneta ei și peste trei case reîncepu.

Era valsul care se cântase la Roger, când Irene dansa cu Bosinney. Și pe aripile acestei muzici răscolitoare se întoarse la Soames parfumul gardeniilor pe care le purtase ea atunci, parfumul care îl învăluisese când lunecase pe lângă el, cu părul strălucitor și ochii atât de dulci, dansând cu Bosinney în nesfârșita sală de bal.

Femeia învârtea încet manivela flașneteii; de altfel cânta aceeași melodie toată ziua. O cântase în vecini și poate chiar în Sloane Street, sub ferestrele lui Bosinney.

Soames se întoarse, luă o țigaretă din caseta cizelată și se duse iarăși la fereastră. Cântecul îl amețise cu desăvârșire, și iată că în fața ochilor săi apăru Irene, cu umbrela închisă, venind acasă în grabă, dinspre scuar. Purta o bluză suplă, de culoare trandafirie, cu mâneci largi, pe care el nu o mai văzuse. Se opri în fața flașnetei, scoase portmoneul și dădu femeii bani.

Soames se retrase și se opri într-un loc de unde putea vedea în vestibul.

Irene deschise ușa cu cheia ei, intră, puse jos umbrela și se opri privind-se în oglindă. Obrajii îi erau rumeni, ca arși de soare, iar buzele întredeschise într-un zâmbet. Întinse brațele ca și cum ar fi vrut să se îmbrățișeze, și râse în așa fel încât oricine ar fi auzit-o ar fi zis că e un suspin.

Soames îi ieși înaintea.

— Foarte drăguță! îi zise.

Dar ea se întoarse ca din pușcă și încercă să-l ocolească pentru a urca sus, pe scări. Soames i se așează în cale.

— De ce atâta grabă? îi zise, iar ochii săi se fixară asupra unei bucle de păr căzute peste ureche.

Soames abia o mai recunoștea. Părea a fi toată o flacăară, atât de profunde și intense erau culorile din obrajii ei, ochii, buzele și bluza — necunoscută lui Soames.

Ea ridică mâna și-și așează bucla desfăcută. Răsufla iute și adânc, ca după o fugă, și cu fiecare suflare din părul și trupul ei ieșea parcă un parfum, ca mireasma unei flori ce se deschide.

— Nu-mi place bluza asta, îi zise el încet: e prea ușoară și lipită de trup!

Soames făcu un semn cu degetul spre pieptul ei, dar Irene îl împinse la o parte.

— Nu te atinge de mine! strigă.

El o prinse de încheietura mâinii, dar ea și-o smulse.

— Și unde ai fost, mă rog? o întrebă.

— În ceruri — afară din casa asta! Cu aceste cuvinte zbură sus pe scări.

Afară — drept recunoștință pentru banii primiți — chiar în fața porții, femeia cu flașneta cânta mereu valsul.

Soames rămase nemișcat. Ce l-a oprit? De ce nu s-a dus după Irene? Oare din pricina vedeniei ce i se nălucise? În minte îi apăru Bosinney, uitându-se în jos prin fereastra lui de la etajul de sus al casei din Sloane Street, ascuțindu-și privirea pentru a mai zări o dată trupul lui Irene care dispărea; îl văzu răcorindu-și obrajii încinși, visând la clipa în care ea i se aruncase la piept — în timp ce în preajmă-i plutește încă parfumul ei și sunetul râsului ei care seamănă a suspin.

PARTEA A TREIA

Capitolul I

MĂRTURIA DOAMNEI MACANDER

Nu încapе îndoială că mulți oameni, printre care și editorul revistei *Ultra Vivisectionist* — care pe atunci era în floarea primei tinereți — ar fi spus că Soames nu s-a purtat ca un adevărat bărbat. Ar fi trebuit să scoată broaștele din ușile camerei soției sale, să-i tragă o sfântă de bătaie și apoi să-și reia drepturile, fericirea conjugală.

Astăzi omenia nu mai combate brutalitatea în măsura în care o făcea odinioară. Totuși, o bună parte din oameni sunt încă atât de sentimentali, încât se vor simți ușurați citind că Soames n-a făcut nimic din toate acestea. Căci brutalitatea efectivă nu este în obiceiul neamului Forsyte; ei sunt prea prevăzători și, în general, sunt blânzi. Iar Soames avea și o oarecare mândrie, nu destulă pentru a-l determina să facă un gest cu adevărat generos, dar suficientă pentru a-l împiedica să săvârșească unul din cale-afară de josnic. Firește, clipele de furie în care-și pierdea mințile fac excepție. Dar mai presus de toate astea, un Forsyte adevărat se ferea să fie ridicol. Și cum nu-și putea bate soția, nu-i rămânea nimic de făcut în situația actuală; de aceea o accepta fără voie.

Toată vara și toamna — Soames și le petrecu mergând la birou, rânduindu-și tablourile și invitând prieteni la masă — nu părăsi orașul, căci Irene refuza să plece. Casa de la Robin Hill, deși terminată, rămăsese goală și nelocuită. Soames îl dădu în judecată pe "Pirat", cerându-i daune în valoare de trei sute cincizeci de lire.

Avocații din biroul "Freak and Able" erau apărătorii lui Bosinney. Situația de fapt nu se punea în discuție, dar în ceea ce privea corespondența se puteau face unele obiecțiuni. Întâmpinarea avocaților, în afară de frazeologia juridică inertă, cuprindea în esență următoarele: A vorbi despre "mână liberă în termenii acestei corespondențe" este o contradicție cu totul lipsită de sens.

Printr-o întâmplare neprevăzută, dar nu nemaiauzită în cercul restrâns al juriștilor, informații importante despre motivarea apărării ajunseră la urechile lui Soames. Ele fuseseră aduse de către harnicul său coleg Bustard care, fiind poftit la masă la Walmisley, avocat, însărcinatul baroului pentru fixarea taxelor, șezuse tocmai lângă tânărul avocat Chankery, din biroul afacerilor civile.

Nevoia de a vorbi despre ceea ce se cheamă "afaceri", care cuprinde pe toți juriștii de îndată ce doamnele se ridică de la masă, îl determină pe Chankery, un tânăr avocat căruia i se prevedea o carieră strălucită, să-i vorbească vecinului său despre fel de fel de procese. Nu-i cunoștea numele căci, așa cum era ținut întotdeauna în umbră, Bustard era un nume cu totul necunoscut.

Chankery îi spuse că are un caz care va veni foarte curând pe rol, cu "o problemă foarte delicată". Apoi, păstrând tot secretul profesional, relatează punctul litigios din cazul lui Soames. De altfel, îi spuse, toți specialiștii cu care a vorbit găsesc că problema e foarte delicată. Din nefericire, obiectul procesului era derizoriu, cu toate că după părerea lui, era o chestiune "a

dracului de serioasă"! Șampania lui Walmisley era rea, dar din belșug... Se temea doar ca nu cumva judecătorul să bagatelizeze chestiunea. El avea de gând să facă un mare efort — căci speța era delicată. Care era părerea vecinului său?

Bustard, un model al discreției, nu spuse nimic. Totuși relată lui Soames această întâmplare, cu oarecare răutate, căci acest om liniștit avea și el sentimente omenеști. Iar la sfârșitul expunerii sale, anunțând părerea lui personală, încheie spunând că problema e, într-adevăr, "foarte delicată".

Conform hotărârii luate, Soames Forsyte încredința apărarea intereselor lui biroului "Joblind and Boulter". Dar chiar în clipa când îi angaja, regretă că nu se apără singur. După ce primise o copie după apărarea lui Bosinney, se duse la biroul avocaților săi.

Joblind murise cu câțiva ani înainte, așa că Boulter se ocupa acum singur de procesul lui. Acesta îi spuse că, din punct de vedere juridic, problema era destul de delicată, și, deci, ar fi bine să mai consulte un mare jurist.

Soames îl rugă să facă apel la un om de prima mână și se duseră la Waterbuck, Q.C.¹⁵, pe care amândoi îl considerau foarte priceput. Acesta reținu dosarul vreme de șase săptămâni, după care scrisе următoarele:

"După părerea mea, interpretarea justă a acestei corespondențe depinde în foarte mare măsură de intenția părților și se va desluși din probele ce se vor aduce la dezbaterе.

Opinia mea este că trebuie să se tindă spre o declarație a arhitectului, prin care acesta să recunoască cum că a înțeles că nu avea voie să cheltuiască mai mult de douăsprezece mii cincizeci de lire sterline. În ceea ce privește expresia «mână liberă în termenii acestei corespondențe», spre care se îndreaptă toată atențiunea mea, problema este delicată. Dar eu sunt de părere că în această speță se poate aplica jurisprudența din procesul «Boileau contra The Blasted Cement Co., Ltd.»."

Procedară conform acestui sfat, determinară interogatoriile cuvenite dar, spre necazul lor, domnii "Freak and Able" răspunseră într-un mod atât de abil, încât nu recunoscără nimic și nici una din declarații nu era în defavoarea lor.

În ziua de 1 octombrie, în sufragerie, înainte de masă, Soames citi avizul lui Waterbuck. Era enervat; nu atât din pricina cazului "Boileau contra The Blasted Cement Co., Ltd.", ci pentru că, în sfârșit, chiar și lui începu să i se pară problema "delicată". În jurul ei plutea acea aromă plăcută de subtilitate, atât de atrăgătoare pentru cele mai rafinate gusturi de jurist. Și nu e om care să nu fie tulburat, când își vede părerea proprie astfel confirmată de Waterbuck, Q.C.

Sedea preocupat de această afacere, cu ochii fixați pe grătarul căminului gol, căci cu toate că era toamnă, în anul acesta vremea se menținea atât de frumoasă, de parcă era încă în mijlocul lui august. Nu era plăcut să fie atât de tulburat, dar prea era pătimaș în dorința de a-i da o

¹⁵Q.C, Consilier regal, titlu onorific acordat celor mai de seamă avocați.

lovitură lui Bosinney.

Cu toate că nu-l mai văzuse pe arhitect din acea memorabilă după-amiază de la Robin Hill, niciodată n-a putut scăpa de senzația prezenței lui — nici o clipă n-a putut uita chipul lui supt, cu umerii obrajilor ieșiți, și ochii arzând de entuziasm. Și nu exagerăm dacă spunem că niciodată n-a scăpat de senzația pe care o avusese în acea noapte de veghe când, în zori, auzi strigătul păunului — senzația că Bosinney dădea târcoale casei lui. Și orice siluetă de bărbat care trecea în întunericul serii i se părea că este a aceluia pe care George îl poreclise atât de nimerit, "Piratul".

Era convins că Irene se mai întâlnea cu el. Cum și unde, nu știa și nici nu întreba, îl reținea o teamă vagă și ascunsă ca nu cumva să afle prea multe. De la o vreme încoace i se părea că totul se petrece subteran.

Câteodată, când o întreba pe soția lui unde a fost — lucru pe care-l făcea din principiu, așa cum procedează orice Forsyte — ea îl privea foarte straniu. Se stăpânea într-un mod admirabil, dar totuși erau momente în care, prin masca ei, mască pe care Soames n-o pătrunsese niciodată, răzbătea o expresie cu totul nouă.

Mai luase și obiceiul de a prânzi în oraș; și când el o întreba pe Bilson dacă stăpâna ei a luat masa acasă, de cele mai multe ori răspunsul era: "Nu, domnule".

Soames nu era deloc de acord cu aceste hoinăreli pe cont propriu, și i-o și spuse. Dar Irene nici nu-l luă în seamă. Calmul cu care ea îi disprețuia dorințele avea ceva ce-l mânia, îl uluia și aproape îl distra. Într-adevăr, se purta ca și cum ideea de a-l birui îi făcea o deosebită plăcere.

Părăsi studiul avizului dat de Waterbuck, Q.C., se ridică, urcă la etaj și intră în odaia ei; Irene nu încuia ușile decât când se culca. Avea decența ca servitorii să nu observe. Irene își peria părul și se întoarse către el cu o stranie înverșunare.

— Ce dorești? îi zise. Te rog să ieși din odaia mea!

El răspunse:

— Vreau să știu cât timp va mai dura această stare de lucruri între noi. Am răbdat-o destul.

— Vrei, te rog, să ieși din odaia mea?

— Vrei să te porți cu mine cum se cuvine să te porți cu soțul tău?

— Nu.

— Atunci voi lua măsurile cuvenite pentru a te obliga.

— Ia-le!

Soames deschise ochii mari și se uită fix la ea. Era uluit de liniștea cu care îi răspunsese. Buzele ei erau strânse într-o linie subțire; părul de aur îi cădea în bucle bogate peste umerii goi și făceau un straniu contrast cu ochii ei negri — ochii ei în care licărea frică, ură, dispreț și biruință ciudată, chinuitoare.

— Și acum, te rog să părăsești odaia mea.

Soames se întoarse și ieși furios.

Știa prea bine că nu avea de gând să ia nici un fel de măsuri și își dăduse seama că și ea știa acest lucru — era conștientă că lui îi este frică.

Soames avea obiceiul să-i povestească tot ce făcuse în timpul zilei: cum venise să-l vadă cutare și cutare client, cum a aranjat o ipotecă pentru Parkes; în ce stadiu a ajuns procesul acela vechi, "Fryer contra Forsyte", care luase naștere din prudența supranaturală cu care unchiul său, fratele bunicului său, Nicholas, a dispus asupra averii lui. Testamentul pe care l-a făcut era atât de încurcat, încât nimeni nu-l poate descurca și se prea poate ca averea lui să rămână o sursă de venituri pentru nenumărați avocați până în ziua Judecății de Apoi.

Îi povestea despre vizita făcută la Jobson, unde văzuse tablou de Boucher¹⁶ pe care îl scăpase nu demult, când a vrut să-l cumpere de la "Talleyrand și Fiii", în Pall Mall.

El admira pe Boucher, Watteau¹⁷, și toată școala lor. Vechiul lui obicei de a-i povesti lui Irene despre toate lucrurile acestea îl păstrase încă și acum. Astfel ținea monologuri lungi în timpul mesei, ca și cum prin, volubilitatea graiului și-ar fi putut ascunde durerea din inimă.

Adeseori, dacă erau singuri, încerca să o sărute când îi zicea noapte bună. Poate că trăgea nădejde că, într-o bună zi, îi va îngădui să o sărute, sau poate că făcea gestul numai pentru că socotea că un soț trebuie să-și sărute soția. Chiar dacă îl ura, el nu săvârși greșeala de a renunța la acest vechi ritual.

Și oare de ce îl urăște? Nici acum nu credea asta cu adevărat. E foarte ciudat să te simți urât de cineva! Ura e un sentiment prea exagerat, totuși el îl ura pe Bosinney, pe acel "Pirat", acel vagabond sărac lipit, acea haimana a nopții. Căci, în închipuirea lui, Soames îl vedea întotdeauna stând la pândă — hoinărind. Dar vai, în ce hal trebuie să fie acum! Tânărul Burkitt, arhitectul, îl văzuse ieșind dintr-un restaurant de categoria a treia și părea foarte dărâmat.

Stătea ceasuri de-a rândul în pat fără să închidă ochii și se gândea mereu la situația în care se afla, din care parcă nu exista ieșire — dacă nu cumva într-o bună zi, brusc, Irene își va veni în fire. Căci niciodată nu i-a trecut prin minte, în mod serios, gândul de a se despărți de Irene...

Dar neamul Forsyte?! Ce rol jucau în această fază a tragediei mute pe care o trăia Soames?

La drept vorbind, rolul lor era mic sau inexistent, căci toți erau la mare. Locuiau la hoteluri, sanatorii sau pensiuni și mergeau zilnic la baie, străduindu-se să-și facă rezerve de ozon pentru toată iarna.

Fiecare ramură a familiei își alesese o vie după placul ei, în care cultiva, culegea, storcea și pune la sticlă roadele aerului de mare preferat.

Spre sfârșitul lui septembrie, începură să se întoarcă, rând pe rând, acasă.

Sănătoși, robuști, cu obraji rumeni soseau zilnic, în omnibuze mici, din

¹⁶Boucher, François (1703-1770), pictor francez, reprezentant al unei maniere academice, convenționale.

¹⁷Watteau, Antoine (1684-1721), unul dintre cei mai mari pictori și decoratori din Franța.

diferite stațiuni. A doua zi dimineața fiecare își relua munca.

În duminica următoare, casa lui Timothy fu plină de lume, de la amiază până seara.

Între alte cleveteli, prea numeroase și interesante pentru a putea fi relatate, doamna Septimus Small menționa că Soames și Irene nu fuseseră plecați nicăieri.

Următoarea mărturie interesantă i-a fost dat s-o facă unei persoane relativ străină de familie.

Într-o după-amiază de pe la sfârșitul lui septembrie, doamna MacAnder, cea mai bună prietenă a lui Winifred Dartie, întovărășită de tânărul Augustus Flippard, pornise să se plimbe cu bicicleta prin parcul Richmond, așa cum prescriau regulile igienei; întâmplarea făcu să-i întâlnească pe Irene și Bosinney, care veneau dinspre pădurea de ferigă și mergeau spre Sheen Gate.

Se prea poate ca biata femeie să fi fost însetată, căci pedalase pe un drum lung, tare și uscat. Și, toată Londra știe că o plimbare cu bicicleta, însoțită de o conversație cu tânărul Flippard, pune la grea încercare chiar și cel mai robust organism. Sau poate că viziunea acelui desiș răcoros de ferigă, din care coborau "cei doi", îi trezi curiozitatea. Păduricea aceea răcoroasă de ferigă, din vârful colinei, cu boltă din ramuri de stejar, în care porumbeii cântau nesfârșite marșuri nuptiale, și-n care toamna fredona în șoaptă o melodie îndrăgostiților din desiș, în timp ce un cerb trecea pe furis pe lângă ei; acea pădurice de ferigă, cuib de plăceri nemaîntâlnite, al clipelor de aur în nesfârșita împreunare dintre cer și pământ! Păduricea de ferigă, sfântă pentru cerbi și pentru faunii care saltă de pe o buturugă de stejar pe alta, în jurul unui trunchi de mesteacăn ce pare o nimfă albă, argintie, în crepusculul zilelelor de vară.

Această doamnă cunoștea întreaga familie Forsyte și, cum fusese poftită la logodna lui June, nu i-a fost greu să-și dea seama cu cine are de-a face. Căsătoria acestei biete femei nu fusese reușită dar avusese bunul-simț și abilitatea necesară de a-și forța bărbatul să-și recunoască greșeala. Astfel că trecuse prin toată procedura convenită unui divorț fără ca reputația ei să fi suferit.

De aceea avea competență în asemenea chestiuni. Locuia într-una din casele acelea mari, cu apartamente mici, unde erau adunați neînchipuit de mulți semeni de-ai neamului Forsyte care, ca principală recreație în orele libere de la slujbă, discutau treburile altora.

Biata femeie, poate că îi era sete, dar în mod cert era epuizată, căci Flippard era un om de spirit. De aceea întâlnirea cu "cei doi", într-un loc atât de neobișnuit, i-a făcut o deosebită plăcere.

Pentru doamna MacAnder, ca pentru toată Londra, Timpul stă pe loc.

Această mică, dar remarcabilă femeie merită atenție. Ochii ei atotvăzători și limba ei ascuțită erau, neîndoindu-se, instrumente puse în slujba Providenței, pentru ajungerea țelurilor Ei.

Cu aerul că acum-acum își dă sufletul, avea totuși o forță uimitoare de a-și purta de grijă. Pe cât i-a fost cu putință, făcuse mai mult decât oricare

altă femeie pentru a distruge sensul cavalerismului care stă în calea civilizației. Era vie și destoinică, iar lumea o răsfățase numind-o: "mica MacAnder".

Purta rochii strâmte și bine tăiate; făcea parte dintr-un club feminin, dar nici pe departe nu avea tipul acela nevrotic și posac al femeilor care nu se gândeau decât la drepturile lor. Ea își afirma drepturile pe nesimțite, le cucerise în mod firesc, și se pricepea să le folosească la maximum. Cu toate acestea nu stârnea altceva decât admirație în mijlocul acestei mari clase de care era legată nu atât prin purtarea ei, cât prin naștere, educație și prin adevărata, tainică trăsătură caracteristică: simțul de proprietate.

Tatăl ei fusese avocat în Bedford, mama, fiică de preot; ea se căsătorise cu un pictor modest, care iubea Natura cu pasiune exagerată și care o părăsise pentru o actriță. În ciuda experiențelor dureroase din viața ei, doamna MacAnder niciodată n-a pierdut legătura cu cerințele, convingerile și sentimentele intime ale Societății. Astfel, de îndată ce și-a recâștigat libertatea, fără efort, și-a făcut loc în miezul forsyte-ismului.

Întotdeauna bine dispusă și "plină de informații", era orișunde binevenită. Fie că o întâlneai pe Rin sau Zermatt, singură, sau călătorind cu o doamnă și doi domni, ea nu provoca nici mirare, nici dezaprobare. Se simțea că era cu desăvârșire capabilă să-și poarte de grijă, și inimile tuturor celor din neamul Forsyte se încălzeau în fața acestui minunat instinct, datorită căruia ea se bucura de tot ceea ce viața îi oferă, fără a cheltui pasiune. Toată lumea era de acord că doamna MacAnder este cel mai reușit tip de femeie, spre a cărei perpetuare și desăvârșire trebuie să se tindă. Nu avusese niciodată copii.

Dacă exista ceva ce nu putea suferi, erau femeile acelea suave, care aveau ceea ce bărbații numesc "farmec". De aceea, pentru doamna Soames nutrise totdeauna o deosebită antipatie.

Nu încapă îndoială că, fără să-și dea seama, simțea că dacă "farmecul ei" e admis drept criteriu de apreciere, vigoarea și destoinicia își pierd valoarea și trebuie date la o parte. De aceea ura — cu atât mai profund cu cât acest așa-numit "farmec" părea a răsturna câteodată toate socotelile — subtila forță de atracție pe care o avea Irene și pe care nici ea nu o putea contesta.

Totuși, spunea că ea nu găsește nimic în această femeie — nu avea viață — niciodată nu va fi în stare să stea pe propriile ei picioare — era limpede că oricine poate profita de ea — de fapt, ea nu pricepea ce găsesc bărbații de admirat la Irene!

În fond nu era răutăcioasă, dar, pentru a-și susține poziția socială după toate încercările grele ale vieții sale conjugale, socotea că este foarte necesar să fie "plină de informații", astfel că nici nu i-a trecut prin gând să nu povestească întâlnirea ei cu "cei doi" în parc.

Din întâmplare, chiar în acea seară fusese poftită la masă la Timothy. Mergea din când în când pe la ei, "pentru a mai descreți frunțile bieților bătrâni", cum avea obiceiul să spună, întotdeauna aceiași musafiri erau invitați împreună cu ea: Winifred Dartie și soțul ei; Francie, pentru că făcea

parte din lumea artiștilor, și se știa că doamna MacAnder scrie articole despre modă la revista *The Ladies' Kingdom Come*¹⁸; iar pentru a-i face curte, erau poftiți cei doi băieți Hayman care, dacă erau disponibili, primeau invitația. Aceștia, cu toate că nu scoteau nici o vorbă, treceau drept oamenii cei mai bine informați, fiind la curent cu tot ce se petrecea în "lumea bună".

La ora șapte și douăzeci și cinci stinse lumina electrică din micul ei vestibul și, îmbrăcată cu haina de seară cu guler de șinșila, ieși pe sală, unde se opri un moment pentru a controla dacă are cheile la ea. Aceste mici apartamente mobilate erau comode; pentru a fi bine păzită, nu avea nici lumină și nici aer, dar își încuia casa ori de câte ori dorea, și putea pleca fără grijă. Nu avea bătaie de cap cu servitorii și nu se simțea legată de îndatoriri casnice ca pe vremea când bietul, dragul ei Fred, aiurit ca un lunatic, se foia mereu de colo-colo. Nu avea nici o ranchiună față de bietul, dragul ei Fred, era doar atât de nebun! Dar când se gândea la acea actriță, chiar și acum, pe buzele ei apărea un zâmbet ușor, amar și ironic.

Trânti ușa tare și trecu prin coridorul cu pereții galbeni, mohorâți, pe lângă nenumărate uși cafenii, numerotate. Liftul tocmai cobora, iar ea așteptă, nemișcată, să se oprească la etajul ei. Era înfofolită în gulerul hainei ridicat până la urechi, dar nici un fir din părul ei castaniu-deschis nu se deplasase de la loc. Ușile din grilaj de fier se deschiseră cu un zgomot ascuțit, iar ea intră în lift. Înăuntru erau trei persoane: un domn cu jiletcă mare, albă, cu fața lată, netedă ca a unui sugaci, și două doamne bătrâne, îmbrăcate în negru, cu mitene¹⁹ negre.

Doamna MacAnder le zâmbi; ea cunoștea pe toată lumea; cei trei, care până atunci păstrasera o tăcere desăvârșită, începură a vorbi. Acesta era secretul succesului doamnei MacAnder. Știa să provoace conversația.

În timp ce coborâra cele cinci etaje vorbiră mereu: băiatul de la lift stătea întors cu spatele, cu obrazul-i cinic vârât printre zăbrelele ușii. Ajunși la parter se despărțiră; bărbatul cu jiletca porni cu plăcere spre sala de biliard, doamnele bătrâne la masă, zicându-și: "Ce femeie drăguță! E atât de plină de viață!"; iar doamna MacAnder se urcă într-o birjă.

Când doamna MacAnder lua masa la Timothy (cu toate că niciodată nu l-au putut convinge pe Timothy să ia parte la masă), conversația se ducea pe un ton mai amplu, mai distins, ca la oamenii din lumea bună. În general cei din familia Forsyte aveau stilul oamenilor de lume, dar acum meritul era al doamnei MacAnder, și acesta, fără îndoială, era secretul prețuirii de care se bucura.

Pentru doamna Small și Mătușa Hester masa luată cu ea însemna un divertisment foarte plăcut. Ele spuneau: "Ce bine ar fi dacă și Timothy ar întâlni-o!" După părerea lor, i-ar face bine și lui. Ea îți putea povesti, de pildă, ultimele vești despre fiul lui Sir Charles Fiste care se afla la Monte Carlo; cine era adevărata eroină din romanul lui Tynemouth Eddy, foarte la modă, și de

¹⁸ *Vie împărăția femeilor*

¹⁹ Mănuși cu un singur deget, pentru degetul mare, și acoperind numai prima falangă a celorlalte degete.

care toată lumea era încântată; care era tendința, la Paris, în ceea ce privea portul pantalonilor bufanți. Ea putea discuta cu ei și chestiunea aceea atât de mult dezbătută — pe care de altfel o cunoștea temeinic — dacă e mai bine ca cel mai mare fiu al lui Nicholas să intre în marină, așa cum dorea mama lui, sau să devină contabil, îmbrățișând o meserie pe care tatăl lui o socotea mai sigură. Doamna MacAnder pleda din răspuțeri împotriva marinei. Dacă nu ești excepțional de strălucit sau dacă nu ai relații excepționale, te dau la o parte în mod rușinos. Și, la urma urmei, la ce te poți aștepta? Chiar dacă ajungi amiral — o biată leafa! Un contabil are mult mai multe șanse, mai ales dacă intră la o firmă serioasă, unde — chiar de la începutul carierei — să nu aibă nici un risc!

Uneori le dădea și idei în legătură cu Bursa; nu că doamna Small sau Mătușa Hester le-ar fi luat vreodată în seamă. De fapt ele nu aveau bani de investit, dar discuția le aducea în contact mai strâns cu realitățile vieții. Era un eveniment. Spuneau că o să-l întrebe pe Timothy, dar niciodată nu o făceau, știind dinainte că l-ar enerva. Totuși, după vizita ei, săptămâni de-a rândul ele căutau, pe ascuns, în gazetă — la care erau abonate pentru că îi prețuiau tendințele cu adevărat moderne — pentru a vedea dacă acțiunile societății "Bright Rubie" sau "The Woollen Makintosh Company" erau în creștere sau în scădere. Câteodată numele societății nu apărea deloc în gazetă; în asemenea cazuri așteptau până venea James, Roger sau chiar Swithin și cu vocile tremurând de curiozitate îi întrebau cum stau acțiunile "Bolivia Lime and Speltrate" — căci nu le găseau în ziar.

Iar Roger răspundea: "Dar de ce vă interesează? Fleacuri! O să vă frigeți degetele dacă vă investiți banii în calcar și afaceri la care nu vă pricepeți! Cine v-a vorbit despre ele?" După ce afla cele spuse de doamna MacAnder, pleca în City, se informa și nu rareori investea chiar el bani în combinația respectivă.

Erau cam pe la mijlocul mesei, tocmai în momentul când Smither servea spinarea de berbec — și iată că doamna MacAnder, privind mulțumită în jurul ei, spuse:

— Ah! și cu cine credeți că m-am întâlnit azi în Richmond Park? N-o să ghiciți niciodată!... cu doamna Soames și... domnul Bosinney. Probabil că trecuseră să vadă casa!

Winifred Dartie tuși. Nimeni nu spuse o vorbă. Aceasta era mărturia peremptorie pe care — fără să știe — o așteptau cu toții.

Trebuie să fim drepti cu doamna MacAnder; ea fusese plecată cu un grup de trei persoane în Elveția și la lacurile din nordul Italiei, și nu auzise nimic despre conflictul dintre Soames și arhitect. De aceea nu putea prevedea impresia profundă pe care o vor produce vorbele ei.

Cu capul sus, cu sângele în obraji, își plimba ochii mici, șireți, în jurul mesei, de la o față la alta, încercând a cântări efectul celor spuse. La dreapta și la stânga ei ședea câte unul din băieții Hayman, cu fețele lor trase, tăcute și înfometate. Se aplecară deasupra farfuriilor și începură să mănânce cu stăruință friptura de berbec.

Acești doi tineri, Giles și Jesse, semănau foarte mult între ei și erau atât

de nedespărțiți, încât li se zicea "Siamezii". Nu vorbeau niciodată și păreau întotdeauna din cale-afară de ocupați în a nu face nimic. Toată lumea credea că învață în vederea unui examen important. Ei umblau ceasuri de-a rândul în parcul din jurul casei lor, fără pălărie pe cap, ținând câte o carte în mână, cu un foxterier în urma lor, totdeauna tăcuți și fumând încontinuu. În fiecare dimineață, cam la cincizeci de metri depărtare unul de altul, o porneau călare până la Campden Hill pe doi cai slabi, cu picioare tot atât de lungi ca și ale călăreților, și în fiecare dimineață, cam după un ceas, se întorceau acasă în trap ușor, tot la distanță de aproape cincizeci de metri unul de altul. În fiecare seară — oriunde ar fi luat masa — îi puteai vedea, pe la ora zece și jumătate, aplecați peste balustrada promenadei de la Alhambra.

Niciodată nu-i puteai vedea altfel decât împreună. Astfel își petreceau viața și păreau cu desăvârșire mulțumiți.

În acest moment penibil, mânați de un neastâmpăr ivit din sentimentele lor de gentlemen, se întoarseră amândoi spre doamna MacAnder, întrebând-o cu exact același glas:

— Ați văzut dumneavoastră pe...?

La auzul acestor vorbe ea fu atât de surprinsă, încât puse furculița jos, iar Smither, care tocmai trecea pe lângă ea, îi ridică farfuria. Dar doamna MacAnder, cu prezență de spirit, spuse imediat:

— Trebuie să mai iau puțin din acest delicios berbec. Mai târziu, în salon, se așează lângă doamna Small, hotărâtă să lămurească pe deplin chestiunea. Și încep:

— Ce femeie încântătoare e doamna Soames! ce fire simpatcă are! Soames e într-adevăr un bărbat norocos!

Era atât de dornică de informații, încât pierduse din vedere pavăza interioară a fiecărui Forsyte, care refuză să împărtășească străinilor necazurile sale. Doamna Septimus Small își îndepărtă trupul, scârțâind și foșnind din toate încheieturile, și tremurând de demnitate, zise:

— Draga mea, acesta este un subiect despre care noi nu vorbim!

Capitolul II NOAPTE ÎN PARC

Cu instinctul ei infailibil, doamna Small spusese exact ceea ce trebuia pentru a întărâta la maximum curiozitatea doamnei MacAnder; totuși e greu de spus cum s-ar fi putut exprima altfel, rămânând în același timp și sinceră.

Acesta era un subiect despre care cei din neamul Forsyte nu vorbeau nici chiar când rămâneau numai ei între ei. Chestiunea era "subterană", termen pe care Soames îl inventase pentru a-și caracteriza lui însuși situația.

Totuși, după o săptămână de la întâlnirea doamnei MacAnder în Richmond Park, toți — în afară de Timothy, față de care au păstrat cel mai desăvârșit secret — chiar și James, cu prilejul drumurilor sale obișnuite de la Poultry la Park Lane, ba și năstrușnicul de George, în goana lui zilnică de la

virtutea clubului "Haversnake" spre sala de biliard de la "Red Pottle", aflară că "cei doi" au întrecut măsura.

George (el era creatorul multor expresii sugestive care circulă în lumea mondenă) a exprimat mai deslușit decât oricare membru al familiei sentimentele lor, spunând fratelui său Eustace că "«Piratul» nu se lasă" și că Soames era "lichidat".

Cu toții simțeau că lucrurile, într-adevăr, stăteau astfel: și totuși ce s-ar fi putut face? Poate că Soames ar fi trebuit să ia măsuri, dar e neplăcut să iei măsuri.

În afara unui scandal public, pe care nicidecum nu i-l recomandau, era greu de conceput ce măsuri s-ar mai putea lua! În acest impas tot ce puteau face era să nu-i spună nimic lui Soames și să nu vorbească nici între ei despre acest subiect; într-un cuvânt, să-l treacă sub tăcere.

Arătându-i lui Irene răceala cuvenită, poate c-o vor impresiona în oarecare măsură, dar în ultima vreme o vedeau rar și era cam greu să o caute pentru a-i arăta răceala lor. Adesea — când James ședea liniștit cu Emily în camera lor de culcare — își mărturiseau cât de mult suferă din pricina nefericii fiului lor.

— Eu, ce să spun! Îmi mănâncă zilele; o să iasă un scandal nemaipomenit. Eu n-am să-i spun nici o vorbă. Poate că nu e nimic grav în toată povestea. Tu ce crezi?

Iar Emily răspundea:

— Aud că are puternice înclinări artistice.

— Ce? Ah, ești leită Juley! În orice caz, nu știi; dar mă aștept la tot ce poate fi mai rău. Așa se întâmplă când oamenii n-au copii. Am știut de la început că i se va întâmpla așa. Ei nu mi-au spus niciodată că nu vor să aibă copii — mie nu-mi spune nimeni nimic.

Îngenunchea la marginea patului, cu ochii mari deschiși și încremeniți de amărăciune, suspina. Îmbrăcat în cămașă de noapte, cu gâtul întins înainte, cu spatele încovoiat, semăna cu o pasăre albă, lungă.

— Tatăl Nostru, repeta el, dar în mintea lui se învârtea neîncetat ideea acestui scandal posibil.

Și el, ca și bătrânul Jolyon, pune în fundul sufletului, vina provocării acestei tragedii pe seama amestecului familiei. Ce interes au avut oamenii aceia — începu el, referindu-se la ramura familiei din Stanhope Gate, inclusiv tânărul Jolyon și fiica sa — să introducă în familie o persoană ca acest Bosinney? (Auzise și el porecla pe care i-o dăduse George, "Piratul", dar nu-i vedea rostul — din moment ce tânărul era arhitect.)

În el începu a se naște sentimentul că fratele său Jolyon, pe care el îl prețuise întotdeauna și la a cărui părere ținea atât de mult — de data aceasta nu era la înălțimea așteptărilor.

Neavând tăria de caracter a fratelui său mai mare, era mai degrabă trist, decât mânios. Marea lui mângâiere era să se ducă la Winifred, să-i ia pe micuții Dartie în trăsura lui și să-i plimbe în Kensington Gardens. Adeseori îl puteai vedea plimbându-se în jurul lacului, cu ochii îngrijorați ațintiți la barca cu pânze în legătură cu care pariase pe un *penny* cu micul Publius Dartie, că

nu se va mai întoarce la mal. În timpul acesta micuțul Publius — despre care James spunea, cu satisfacție, că nu seamănă deloc cu tatăl său — încerca să-l convingă să facă prinsoare pe încă un *penny* că barca nu se va întoarce niciodată: căci puștiul descoperise că barca vine întotdeauna la mal. Iar James făcea rămășagul și întotdeauna pierdea. Câteodată plătea câte trei sau patru *penny* într-o singură după-amiază, căci micul Publius părea a nu se plictisi niciodată de acest joc. Dar de fiecare dată când plătea, îi zicea:

— Iată, aceasta este pentru pușculița ta. Azi-mâine devii un om bogat!

Gândul că averea micului său nepot crește îi făcea o adevărată plăcere. Dar micul Publius cunoștea o prăvălie de dulciuri și știa ce să facă cu banii!

Apoi se întorceau pe jos, prin parc, acasă. James, cu umerii ridicați, cu obrazul ostenit și îngrijorat, ocrotitor, înalt și slab, mergea alături de trupul robust al lui Imogen și al micuțului Publius care, în mod dureros, nici nu-l băgau în seamă.

Dar grădinile și parcul nu erau proprietatea exclusivă a lui James. Zi de zi, nopte de nopte, ședeau și hoinăreau prin ele oameni ca cei din neamul Forsyte, cât și haimanale, copii și îndrăgostiți ce-și căutau cu toții odihnă după muncă și scăpare din praful și zgomotul străzilor.

Frunzele îngălbeneau încet, lânțezind în soarele și nopțile calde de vară.

O seară de sâmbătă, 5 octombrie. Cerul care fusese albastru toată ziua se întunecă după apusul soarelui până la culoarea strugurilor purpurii. Nu era lună și un întuneric senin învăluia ca un veșmânt de catifea pomii, ale căror crengi subțiate, asemenea unor pene, nici nu se clinteau în aerul liniștit și cald. Întreaga Londră se revărsase în parc, pentru a sorbi potirul verii până la ultima picătură.

Perechi-perechi, prin toate intrările, oamenii se revărsau în valuri pe alei și peste iarba pârlită de soare și unii după alții se retrăgeau din locurile luminate, furișându-se la adăpostul copacilor ce mai aveau frunze și unde, rezemați de trunchiul unui pom sau ascunși în umbra unui tufiș, uitau de toată lumea și trăiau numai pentru ei, în inima acestei nopți dulci.

Pentru noii sosiți de-a lungul cărărilor, cei ce trecuseră înaintea lor păreau topiți în acest întuneric pătimăș, din care se înălța un murmur straniu, ca bătaile a nenumărate inimi. Dar când acel murmur ajungea la urechile perechilor din lumina felinarelor glasurile lor tremurau, apoi amuțeau; cu brațele înlănțuite, ochii lor începeau a căuta, a scruta și a iscodi bezna. Deodată, ca și cum niște mâini nevăzute i-ar fi atras, și ei, la rândul lor, săreau peste micul gard și tăcuți, ca umbrele, se mistuiau în întuneric.

Liniștea, izolată de vuietul îndepărtat și nedomolit al orașului, era însuflețită de nenumăratele pasiuni, nădejdi și iubiri ale unei mulțimi de atomi umani care se zbat pentru viață. Căci în ciuda dezaprobării Consiliului Municipal, această puternică instituție formată din ginta Forsyte — care de multă vreme socotea că, după Problema Canalizării, cea mai gravă primejdie pentru comunitate este iubirea — în acest parc și în sute de alte parcuri se petrecea totuși ceva fără de care mii de fabrici, biserici, prăvălii, percepții și canalizări pe care Consiliul Municipal le administra ar fi fost ca niște vine golite de sânge, ca un om fără inimă.

Instinctele uitării de sine, ale pasiunii și ale iubirii, se desfătau în ascuns, pe sub copaci, departe de împuterniciții dușmanului lor nemilos — simțul de proprietate — iar Soames, care mâncase în acea seară fără Irene, la Timothy, se întorcea din Bayswater. Mergea agale pe malul apei, preocupat de procesul ce se apropia; simți deodată că inima i se oprește în loc — auzise un râs dulce și sunetul unor sărutări. Se gândi să scrie a doua zi de dimineață la ziarul *Times*, pentru a atrage atenția redacției asupra celor ce se petrec în parcurile noastre. Totuși n-a scris, căci avea oroare să-și vadă numele tipărit în ziar.

Dar cum era mistuit de dor, murmurul șoaptelor din liniștea nopții, formele trupurilor pe care abia le zărea avură efectul unui excitant morbid asupra lui. Părăsi cărarea de pe malul apei și se furișă sub copaci, intrând în umbra adâncă a tufișurilor, unde ramurile castanilor se aplecau și frunzele lor mari atârnavă până jos de tot; acolo, în întuneric, era la adăpost și putea înconjura, fără să fie văzut, scaunele de lângă trunchiul arborilor, pe care ședeau îmbrățișați îndrăgostiții ce tresăreau la apropierea lui.

Și iată-l oprit pe colină, privind în jos spre lac, unde în plină lumină a felinarului, un contur negru se profila în fața apei argintii. Era o pereche ce ședea nemișcată; fața femeii, lipită de gâtul bărbatului — un singur trup, ca un simbol sculptat în piatră al pasiunii tăcute și lipsite de sfială.

Soames, izbit de această imagine, înaintă și mai adânc în umbra copacilor.

Cine știe ce gânduri îl mânau și ce căuta el în această cercetare? Pâine pentru foamea lui — lumină în întuneric? Cine știe ce spera el să descopere — o cunoaștere obiectivă a sufletului omenesc sau sfârșitul propriei sale tragedii subterane, căci cine știe dacă nu cumva în fiecare dintre perechile fără nume, nedesluite, din întuneric, nu erau el și ea?

Dar nu, nu se poate să fi căutat el așa ceva — soția lui Soames Forsyte, șezând în parc ca o femeie de rând! Gândul acesta era de neconceput! Cu pașii săi ușori, fără zgomot, trecu încetitor de la un pom la altul.

O dată auzi o sudalmă la adresa lui; altă dată o voce care șopti: "Ah, dacă ar fi întotdeauna ca acum!" făcu să i se oprească sângele în vine; rămase locului și așteptă acolo, cu răbdare și încăpățănare, până când cei doi plecară. Dar nu era decât o biată făptură firavă, o mică vânzătoare, cu o rochie tocită, agățată de brațul iubitului ei.

Sute de alți îndrăgostiți șopteau aceeași dorință în liniștea pomilor, sute de alți îndrăgostiți se îmbrățișau.

Dar Soames, deodată, se scutură cu dezgust și se întoarse pe alee, renunțând la urmărire, căci nu știa nici el ce anume căuta.

Capitolul III

ÎNTÂLNIRE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ

Tânărul Jolyon nu avea condițiile de trai ale unui Forsyte de aceea uneori

îi era greu să-și strângă banii necesari pentru a face excursii la țară sau studii în mijlocul naturii, fără de care nici un acuarelist nu-și poate atinge pensula de hârtie.

Astfel, era adeseori obligat să-și poarte cutia cu vopsele în Grădina Botanică și acolo, așezat pe scaunul său pliant, la umbra unui pin de Chili sau la adăpostul vreunei plante producătoare de cauciuc, de origine indiană, petrecea ceasuri întregi făcând schițe.

Un critic de artă, care-i văzuse nu demult lucrările, se pronunțase astfel:

— Într-un fel, picturile dumitale sunt foarte bune. Au colorit și nuanțe, unele dintre ele dovedesc că, într-adevăr, simți natura. Dar uite ce este: sunt prea diverse. Niciodată nu vei putea prinde publicul să le privească cu adevărat. Pe când, dacă ai alege un subiect precis, ca de pildă "Londra în timpul Noptii" sau "Palatul de Cristal în Primăvară" și ai picta, sistematic, serii de acuarele cu aceste teme, publicul ar ști de îndată ce se află în fața lui. Nu pot accentua îndeajuns acest lucru. Toți oamenii care și-au făcut renume în Artă, ca de pildă Crum Stone sau Bleeder, au reușit pentru că s-au ferit de lucrări neașteptate. Ei s-au specializat într-un anumit domeniu, picturile lor erau toate din aceeași categorie, și astfel publicul știa deslușit despre ce este vorba. De altfel așa este și logic, căci dacă cineva e colecționar de tablouri, nu-i place ca oamenii să miroasă pânzele pentru a descoperi de cine sunt pictate; el vrea ca cei care le văd să spună dintr-o dată: "Un strașnic Forsythe!" Iar pentru dumneata este și mai important să-ți alegi cu grijă un anumit subiect, prin care publicul să te poată identifica de la prima vedere, deoarece stilul dumitale nu are o originalitate deosebită.

Tânărul Jolyon, stând rezemat de micul pian unde pe o bucată de damasc decolorat era așezat un vas cu petale de trandafir uscate, singurul produs al grădinii lui, asculta cu zâmbetul său vag.

Întorcându-se către soția lui, care se uita la critic cu o expresie de mânie pe fața-i îngustă, zise:

— Ai văzut, scumpa mea?

— Nu sunt de acord, răspunse ea cu vocea ei în staccato, care încă mai avea un accent străin; stilul lui are originalitate!

Criticul își întoarse privirea spre ea, zâmbi politicos și nu mai spuse nimic. Ca toată lumea de altfel, și el cunoștea povestea lor.

Vorbele lui însă dădură roade bune la tânărul Jolyon. Ceea ce îi spusese era contrar tuturor convingerilor sale, se opunea la tot ceea ce, în mod teoretic, prețuia el în arta sa. Dar un oarecare instinct straniu, profund, în ciuda voinței lui, îl făcu să-și însușească sfatul criticului.

Astfel că, într-o bună dimineață, îi veni ideea de a face câteva serii de acuarele care să reprezinte Londra. Nu știa să spună nici el cum îi venise această idee; dar peste un an seria era completă și după ce-și vându tablourile cu preț bun, într-unul din momentele sale de reflecție își aduse aminte de criticul de artă și descoperi în această realizare a sa încă o dovadă că era un Forsythe.

Hotărî să înceapă cu Grădina Botanică, unde mai făcuse nenumărate studii, și se fixă asupra micului lac artificial pe care toamna îl presăraseră cu

ploaia ei de frunze roșii și galbene. Cu toate că grădinarii se străduiau să le curețe, greblele lor nu erau destul de lungi pentru a le aduna pe toate. Restul grădinii fusese despuiat de tot, căci în fiecare dimineață strângeau ploaia de frunze pe care o așternea natura; le făceau grămezi, iar focul aprins mocnea încet, scoțând fumul acela dulce, acrișor, care este simbolul real al toamnei, întocmai cum cântecul cucului este solia primăverii, iar parfumul teilor semnul verii. Sufletul grădinarilor disciplinați nu putea suporta desenul de aur, cu verde și roșu, de pe iarbă. Aleile cu pietriș trebuiau să fie nepătate, rânduite după prescripții, ele nu trebuiau să cunoască Realitățile vieții, nici acea înceată și minunată moarte care aruncă coroanele la pământ, presărându-l ca aurul gloriilor veștejite, de unde, prin desfășurarea ciclurilor firii, va renaște din nou sălbatica primăvară.

Astfel, soarta fiecărei frunze ce cădea era pecetluită chiar din clipa când se desprindea de pe cracă, șoptind un bun rămas, în timp ce se învârtea încet spre pământ.

Dar pe acest mic lac frunzele pluteau în pace, și prin culorile lor scăldate de soare slăveau cerurile.

Așa le găsi tânărul Jolyon.

Într-o dimineață, pe la mijlocul lui octombrie, venind aici se simți dezamăgit văzând că banca de lângă locul lui obișnuit era ocupată. Avea o adevărată oroare să fie văzut de cineva în timp ce lucrează.

O doamnă îmbrăcată cu o jachetă de catifea ședea acolo, cu ochii plecați spre pământ. Cum între ei se afla un pom de dafin înflorit, tânărul Jolyon se adăposti în dosul lui și își pregăti șevaletul.

Pregătirile le făcea pe îndelete; ca orice adevărat artist, profita de orice pretext care amâna cât de puțin efortul muncii sale, și iată-l privind-o pe furiș pe această doamnă necunoscută.

Ca și tatăl său, se pricepea la fețele oamenilor. Iar această față era fermecătoare.

Vedea o bărbie rotundă, cuibărită într-un guler de dantelă ca spuma, un obraz delicat, cu ochi mari, negri, și buze suave. O pălărie mare, neagră, îi acoperea părul; trupul ei se rezema ușor de speteaza băncii; ședea picior peste picior; iar de sub fusta ei ieșea vârful unei ghete de lac. În preajma acestei doamne plutea, fără îndoială, o gingășie de nedescris, dar atenția tânărului Jolyon se îndreptă mai ales asupra expresiei de pe fața ei, care i-o amintea pe aceea a soției lui. Se vedea limpede că femeia era pradă unor forțe ce o depășeau. Tânărul Jolyon era tulburat, sentimente vagi de atracție și cavalerism se treziră în el. Oare cine e? Și ce făcea acolo singură?

Doi domni tineri, din soiul acela special ce frecventează Regent's Park, care sunt în același timp îndrăzneți și timizi, trecură prin fața ei, mergând la tenis. Tânărul Jolyon înregistra cu dezaprobare privirile lor de admirație aruncate pe furiș. Un grădinar rătăcit pe acolo se opri pentru a atinge, fără nici un rost, o tufă de ierburi de pampas; și el căuta un pretext să se uite la ea. Un domn bătrân care, după pălăria pe care o purta, părea să fie profesor de horticultură, trecu de trei ori prin fața ei pentru a o privi îndelung, dar pe furiș, având o expresie ciudată pe buze.

Tânărul Jolyon, împreună cu toți acești bărbați, încerca aceeași vagă emoție. Ea nu se uita la nici unul din ei, totuși fiecare bărbat care trecea îi arunca aceleași priviri.

Fața ei nu era a unei seducătoare, care prin fiecare privire oferă bărbaților ispita plăcerii; nu avea acea "frumusețe diabolică" atât de prețuită de cercurile Forsyte din marea burghezie; nu avea nici tipul acela, nu mai puțin adorabil, care-ți amintea portretul de pe cutia cu bomboane de ciocolată; nu era nici genul acela spiritual pătimăș, sau pătimăș spiritual, caracteristic în arta decorativă și poezia modernă; și nici nu părea a promite autorilor dramatici material pentru crearea eroinei interesante și neurastenice, care se sinucide în ultimul act.

Prin trăsăturile și coloritul ei, prin pasivitatea ei suavă și convingătoare, prin puritatea ei senzuală, fața acestei femei îi reamintea tabloul lui Titian, *Iubirea Cerească*, a cărui reproducere atârna pe peretele de deasupra bufetului din sufrageria lui. Iar ceea ce o făcea atrăgătoare părea a fi acea pasivitate suavă, impresia pe care o dădea că era silită să cedeze în fața unor forțe ce o depășeau.

Pe cine aștepta ea oare aici, sub liniștea pomilor din care se desprindea, rar, câte o frunză și printre sturzii umflați în pene care veneau aproape de ea pe iarba strălucitoare de prima promoroacă a toamnei?

Apoi, fața ei fermecătoare tresări, iar tânărul Jolyon, aproape cu gelozia unui îndrăgostit, privi în jurul lui și îl văzu pe Bosinney venind cu pași mari peste pajiște. Urmări plin de curiozitate întâlnirea, privirea din ochii lor, strângerea prelungă de mână. Se așezară foarte aproape unul de altul, lipindu-se strâns, în ciuda discreției pe care ar fi vrut s-o păstreze. Auzi murmurul conversației lor grăbite; dar nu putu prinde nimic din ceea ce vorbeau.

Vâslise și el pe-o asemenea corabie! Știa bine ce înseamnă ceasurile lungi de așteptare și minutele scurte ale unor întâlniri pe jumătate publice; torturile nerăbdării care chinuiește pe îndrăgostitul nelegiuit.

Totuși era de ajuns să arunci o singură privire asupra celor două fețe, pentru a vedea că aici nu este vorba de una din acele aventuri trecătoare cu care se distrează bărbații și femeile prin oraș; nu era nici una din acele pofte capricioase care se trezește cu sălbăticie și peste șase săptămâni, satisfăcută, adoarme din nou. Aici era ceva grav! Așa i se întâmplase și lui! Multe se pot trage din așa ceva!

Bosinney voia parcă să o convingă, iar ea, atât de liniștită, atât de suavă și nemișcată în pasivitatea ei, ședea privind peste pajiște.

Deci Bosinney era băiatul care cucerise această făptură dulce și pasivă, care n-avea puterea să facă un pas singură? Deci lui i se dăruise ea cu totul, pentru el era gata să moară; dar poate incapabilă să fugă vreodată cu el!

Tânărul Jolyon o auzi parcă spunând: "Dar, dragul meu, aceasta te va ruina!" Și el trăise din plin frica aceea chinuitoare din fundul sufletului fiecărei femei, care crede că este o povară pentru bărbatul iubit.

Apoi, nu se mai uită la ei; dar vorbele lor șoptite iute veneau la urechile lui asemenea cântecului ciripit de vreo pasăre ce încerca să regăsească ariile

de primăvară: Bucurie — tragedie? Care dintre ele — care dintre ele?

Și încetul cu încetul, glasurile lor se stinseră; urmă o lungă tăcere.

"Și Soames, ce reprezintă el aici?" gândi tânărul Jolyon. "Oamenii cred că ea e frământată de păcatul ce săvârșește înșelându-și bărbatul! Ce puțin cunosc ei femeile! Ea nu face decât să se îndestuleze după ce a fost înfometată — acum se răzbună! Și Dumnezeu s-o ajute — căci și Soames se va răzbuna."

Auzi un foșnet de mătase și, scoțând capul de sub pomul de dafin, îi văzu plecând, cu mâinile împreunate pe ascuns.

Spre sfârșitul lui iulie, bătrânul Jolyon o duse pe nepoata lui la munte: și în această vilegiatură (ultima pe care o petrecură împreună), June își refăcu în mare măsură, atât sănătatea cât și starea sufletească. În hotelurile pline cu nenumărați Forsyte britanici — căci bătrânul Jolyon nu putea suporta "banda de nemți", așa cum numea el pe toți străinii — toată lumea o privea cu respect — fiind unica nepoată a acestui bătrân atât de distins și, desigur, bogat domn Forsyte. Nu se amestecase la întâmplare cu lumea — June nu avea obiceiul să se împrietenească cu fel de fel de oameni, dar legase în Valea Rhonului câteva prietenii dintre care una mai însemnată cu o tânără franțuzoaică bolnavă, pe moarte, de tuberculoză.

Hotărî brusc că prietena ei nu trebuie să moară și, în lupta ei împotriva Morții, June își uită o bună parte din durere.

Bătrânul Jolyon privea noua prietenie cu ușurare, dar și cu mâhnire; căci această nouă dovadă că June era sortită să-și petreacă viața printre neajutorați îl îngrijora. Oare niciodată nu va lega o prietenie adevărată, niciodată nu va avea interes pentru ceva cu adevărat folositor?

"Iar te-ai legat cu o grămadă de străini", îi zicea el. Totuși adeseori chiar îi aducea la hotel struguri sau un buchet de trandafiri pe care îi oferea acestei "Mam'zelle", zâmbindu-i binevoitor.

Spre sfârșitul lui septembrie, împotriva dorinței lui June, Mademoiselle Vigor își dădu sufletul în micul hotel din St Luc, unde fusese transportată. Pentru June acesta a fost un eșec care a durut-o atât de mult, încât bătrânul Jolyon a dus-o la Paris. Aici, admirând pe *Venus din Milo* și biserica La Madeleine, depresiunea îi trecu și când, spre mijlocul lui octombrie, se întoarseră la Londra, bunicul ei credea că a vindecat-o.

Totuși, abia se instalaseră la Stanhope Gate, și bătrânul Jolyon băgă de seamă — spre dezamăgirea lui — că June recăzuse în starea ei de odinioară, fiind veșnic absorbită și îngândurată. Din nou ședea cu privirea fixată în gol și cu bărbia sprijinită în mâini, ca o mică fantomă din legendele scandinave, întunecată și cufundată în gânduri, în timp ce în jurul ei, în lumina electrică instalată chiar atunci, strălucea marele salon tapisat cu brocart până la friza tavanului, plin cu mobile de la "Baple and Pullbred's". Iar în enorma oglindă cu ramă aurită se reflectau statuile de porțelan de Saxa, reprezentând bărbați tineri cu pantaloni scurți și strâmți, așezați la picioarele unor doamne cu sâni voluptuoși, care mângâiau mielușei ținute în poală. Bătrânul Jolyon le cumpărase încă înainte de a se căsători și le prețuia mult, mai ales în zilele acelea, când gustul oamenilor degenerase. El era un om cu mintea receptivă

la tot ceea ce era nou și, mai mult decât oricare Forsyte, ținuse pasul cu vremea, dar nu putuse uita niciodată că le cumpărase de la Jobson și că dăduse mulți bani pe ele. Adeseori îi spunea lui June, cu un fel de dispreț plin de dezamăgire:

— Tu nu faci mare caz de ele! Nu sunt fleacuri dintr-acelea care-ți plac ție și prietenilor tăi! Dar m-au costat șaptezeci de lire! El nu era omul care să îngăduie ca gustul să-i fie pus la îndoială, mai ales când avea motive serioase să-l socotească bun.

Unul din primele lucruri pe care le-a făcut June după ce se întoarse acasă a fost să treacă pe la Timothy. Se convinsese că era de datoria ei să facă o vizită unchiului și mătușilor pentru a le înveseli povestindu-le toate călătoriile ei, dar în realitate se duse acolo pentru că era singurul loc în care, printr-o convorbire întâmplătoare sau o întrebare pusă pe ocolite, ar putea afla vești despre Bosinney.

O primiră foarte călduros: Și ce face scumpul ei bunic? Nu fusese pe la ei din luna mai. Unchiul Timothy o duce destul de prost, a avut o mulțime de plictiseli cu un coșar, în odaia lui de culcare; prostul acela a zvârlit o grămadă de funingine din coș, drept în soba lui! Iar unchiul și-a ieșit din fire.

June șezu multă vreme acolo, tremurând de frică, dar sperând cu înverșunare că, totuși, vor spune ceva despre Bosinney.

Dar doamna Septimus Small, paralizată de o discreție neobișnuită, nu scăpă nici o vorbă și nici nu o întrebă pe June despre el. În cele din urmă June, exasperată, întrebă dacă Soames și Irene erau la Londra — căci ea nu fusese încă la nimeni în vizită.

Mătușa Hester a fost cea care i-a răspuns:

— Oh, da, sunt în oraș. N-au fost plecați deloc. Pare-se că este o mică încurcătură cu casa. Desigur, trebuie să fi auzit și June ceva! Dar e mai bine s-o întrebe pe Mătușa Juley!

June se întoarse către doamna Small, care ședea dreaptă în fotoliu, cu mâinile încrucișate, cu fața acoperită de nenumărate crețuri. Drept răspuns la privirea întrebătoare a fetei, ea păstră o tăcere stranie. Apoi, când începu a vorbi, o întrebă pe June dacă dormea cu șosete în hotelurile acelea de pe munte, unde trebuie să fi fost tare frig noaptea.

June îi răspunse că nu, deoarece nu putea suferi șosetele de noapte, și se ridică să plece.

Tăcerea doamnei Small, păstrată cu atâta fermitate, fu pentru June de mult mai prost augur decât orice i-ar fi putut spune.

Nu trecu o jumătate de oră, și June aflase tot adevărul din gura doamnei Baynes, în Lowndes Square. Știa deci că Soames îl dăduse în judecată pe Bosinney pentru decorația interioară a casei.

În loc s-o tulbure, veștile o liniștiră într-un mod cu totul, curios; ca și cum perspectivele acestui conflict i-ar fi dat speranțe noi. Aflase, de asemenea, că procesul va avea loc cam peste o lună, și că șansele de câștig ale lui Bosinney sunt mici, ba aproape inexistente.

— Și nu știi deloc ce-o să se facă, spuse doamna Baynes; e groaznic pentru el, căci știi și dumneata — nu are nici un ban — o duce foarte greu.

Iar noi, desigur, nu-l putem ajuta. Se zice că nici cămătarii nu-ți dau bani cu împrumut dacă n-ai garanție și el nu are nimic — absolut nimic.

În ultima vreme doamna Baynes se mai îngrășase: acum era în plină agitație a sezonului de toamnă, masa ei de scris era literalmente acoperită cu meniurile festivităților pe care le organiza. Cu ochii ei rotunzi și cenușii, ca de papagal, se uită la June cu o privire plină de subînțeleșuri.

Brusc, obrazul încordat al tinerei fete se îmbujoră — probabil că întrezărise o mare speranță pentru ea — zâmbetul ei se îndulci dintr-o dată. Ani de zile după aceea, expresia lui June revenea în memoria lui Lady Baynes (Baynes a fost înnobilit după ce construisese acel Muzeu de Artă unde atâția funcționari au găsit de lucru, iar clasa muncitoare, căreia îi fusese destinat, atât de puțină plăcere).

Amintirea acelei schimbări, impresionantă prin vivacitatea ei, ca un boboc de floare ce se deschide, sau ca prima rază de soare după o iarnă lungă, precum și amintirea a tot ceea ce a urmat după aceea o obseda adeseori pe Lady Baynes, în mod cu totul inexplicabil și inoportun, în momentele în care era preocupată de chestiuni foarte importante.

Acestea se petrecură tocmai în după-amiaza în care tânărul Jolyon fusese martor la întâlnirea din Grădina Botanică, și tot în aceeași zi, bătrânul Jolyon făcu o vizită la avocații săi "Forsyte, Bustard and Forsyte", în Poultry. Soames nu era în birou, plecase la Somerset House; Bustard, înfundat în dosare până peste cap, era în camera aceea dosnică, unde fusese înadins așezat, pentru a munci cât mai mult; iar James ședea în biroul din față, mușcându-și degetul, în timp ce răsfoia, îngrijorat, dosarul "Forsyte contra Bosinney".

Acest jurist sănătos nu-și făcea prea mari griji pentru "punctul delicat" din proces, pentru că nu reprezenta decât un mic chițibuș, suficient pentru a trezi curiozitatea oamenilor. Simțul său practic, atât de dezvoltat, îi spunea că dacă el ar fi judecător, nu i-ar da prea mare atenție. Ceea ce îl îngrijora era faptul că Bosinney va fi declarat falit și că Soames nu va avea de unde lua banii, iar pe deasupra va mai plăti și cheltuielile de judecată. Dar în dosul acestei temeri concrete plutea neîncetat — ca un coșmar — acea îngrijorare nedeslușită, învăluită în incertitudine, complicată și sumbră, iar procesul nu era decât un semn exterior al frământării ascunse.

Când bătrânul Jolyon intră, James își înălță capul și mârâi:

— Ce mai faci, Jolyon? Nu te-am văzut de un veac. Am auzit că ai fost în Elveția. Acest tânăr Bosinney s-a vârât într-o afacere proastă. Am știut de la început că se va întâmpla așa! îi întinse dosarul și se uită nervos și îngrijorat la fratele său.

Bătrânul Jolyon citea tăcut, iar James se uita în pământ și-și rodea unghiile.

În sfârșit, bătrânul Jolyon trânti dosarul, care căzu cu zgomot pe masă, în mijlocul unui morman de documente privitoare la dosarul "Buncombe, decedat", una din nenumăratele derivații ale acelei afaceri complicate și rentabile, "Fryer contra Forsyte"!

— Eu nu știu ce are de gând Soames. De ce face atâta zarvă pentru

câteva sute de lire? Credeam că e om bogat.

Buza de sus a lui James tresări de mânie; nu putea suporta ca fiul său să fie atacat în acest punct.

— Nu e vorba de bani — începu el; dar când întâlni privirea fratelui său, directă, pătrunzătoare și critică, se opri.

Se făcu liniște.

— Am venit să-mi iau testamentul, zise în cele din urmă bătrânul Jolyon, răsucindu-și mustața.

Curiozitatea lui James se trezi. Pare-se că pentru el nimic pe lume nu era mai interesant decât un testament. În ochii lui acesta era supremul act de dispoziție asupra proprietății, ultimul inventar al bunurilor unui om, ultima evaluare a averii lui. Sună.

— Adu-mi testamentul domnului Jolyon, zise el unui funcționar brun, speriat.

— Ai de gând să faci oarecari modificări? Și, ca fulgerul, îi trecu prin minte întrebarea: "Oare sunt și eu tot atât de bogat ca el?"

Bătrânul Jolyon puse testamentul în buzunarul de la piept iar James, plin de regret, își încrucișa picioarele lui lungi.

— Am auzit că ai făcut câteva achiziții bune în ultima vreme, îi zise.

— Nu știu de unde îți culegi tu informațiile, îi răspunse tăios bătrânul Jolyon. Când se judecă procesul acesta? Luna viitoare? Nu-mi dau seama ce aveți de gând. Firește că trebuie să vă vedeți voi înșivă de treburile voastre; dar dacă mi-ai cere sfatul, eu aș zice să vă învoiți între voi, fără tribunal. La revedere! Îi strânse mâna cu răceală și plecă.

James, cu ochii săi albaștri-cenușii, cu privirea fixă începu a sfredeli o imagine ascunsă și înspăimântătoare mușcându-și din nou degetul.

Bătrânul Jolyon merse cu testamentul său la "New Colliery Company", se așeză în Sala de Consiliu, goală, și îl reciti. Secretarul Hemmings, văzându-l pe președinte șezând acolo, veni să-i prezinte primul raport al noului inspector general, dar bătrânul Jolyon îi răspunse atât de neprietenos, încât se retrase demn, dar jignit. Secretarul trimise după unul din funcționarii de la transporturi și se răsti la el cu atâta violență, încât bietul băiat rămase aiurit.

Cum își închipuie un copilandru ca el că se vine la birou așa cum vine el, și-apoi crede că e Dumnezeu atotputernic! O să-l învețe minte el, Hemmings! El e în conducerea acestei societăți de atâția ani, încât un tânăr ca el nici nu-i poate număra, și dacă-și închipuie că după ce-și isprăvește treaba poate să stea așa, cu brațele încrucișate, atunci înseamnă că nu-l cunoaște pe el, Hemmings, și așa mai departe.

De cealaltă parte a ușii capitonate cu postav verde, bătrânul Jolyon ședea la masa de consiliu, lungă, de lemn de mahon, acoperită cu piele; ochelarii săi cu sticle groase și rame de aur erau prinși la rădăcina nasului; cu creionul de aur în mână urmărea, una după alta, clauzele testamentului său.

De altfel era un act simplu, căci nu cuprindea nici un fel de legate mărunte și donații pentru societățile de binefacere, care fărâmițează averea omului și strică efectul măreț pe care îl produce micul articol din gazetele de

dimineată, consacrat unui Forsyte care moare lăsând în urma o avere de o sută de mii de lire sterline.

O chestiune simplă. O moștenire de douăzeci de mii de lire pentru fiul său, și "în ceea ce privește restul averii mele, de orice natură ar fi ea, mobilă sau imobilă, bunuri care fac parte din ambele categorii — fideicomisul meu va plăti toate veniturile, rentele anuale, dividendele sau dobânzile cuvenite, nepoatei mele, June Forsyte, sau succesorilor ei legali, desemnați din timpul vieții ei, spre folosința și beneficiul ei propriu, fără etc, iar de la și după moartea sau decesul ei, sus-menționatele terenuri, clădiri, depozite bancare, acțiuni sau orice fel de bunuri care au luat locul celor sus-enumerate sau le reprezintă în ziua morții ei, fideicomisul le va transmite sau va dispune de ele în favoarea persoanei sau persoanelor desemnate de sus-numita mea nepoată, June Forsyte, fără știrbirea drepturilor succesorale ale soțului ei, conform ultimelor ei dorințe, testamentului, oricărui act scris sau oricărei alte dispoziții testamentare, pe care ea le-a întocmit și iscălit în mod valabil și care răspund tuturor cerințelor legale, pentru a trece în folosința și beneficiul integral sau parțial al persoanelor desemnate — toată averea sau numai o parte din ea. Iar în lipsa unei asemenea etc, ținând seama negreșit de..." și așa mai departe, șapte pagini de frazeologie scurtă și simplă.

Testamentul fusese redactat de James în zilele lui de glorie. Prevăzuse aproape toate clauzele posibile.

Bătrânul Jolyon șezuse multă vreme citind acest testament, în cele din urmă luă o jumătate de coală de hârtie din rastel și făcu o lungă notă suplimentară, scrisă cu creionul, apoi puse testamentul în buzunar, trimise să i se aducă o birjă și se duse la biroul avocaților "Paramor and Herring", din Lincoln's Inn Fields. Jack Herring murise, dar nepotul său lucra încă la această firmă. Bătrânul Jolyon se retrase cu el în birou pentru o jumătate de ceas.

Reținuse birja și, când ieși, spuse birjarului să-l ducă în Wistaria Avenue, numărul 3.

Simțea o satisfacție stranie, liniștitoare, ca și cum ar fi repurtat o victorie asupra lui James și a "proprietarului". De azi înainte aceștia nu-și vor mai vârî nasul în treburile lui; le ridicase chiar atunci calitatea de executori ai testamentului său; va retrace toate afacerile sale din mâinile lor și le va încredința tânărului Herring, și va proceda la fel și cu afacerile Societăților pe care le conduce. Dacă tânărul Soames era un om chiar atât de bogat, nu va resimți lipsa sumei de aproximativ o mie de lire din venitul său anual, și pe sub mustața lui mare, albă, bătrânul Jolyon zâmbi cu răutate. Simțea că ceea ce făcuse era în acord cu justiția imanentă, satisfăcută din plin.

Încet și sigur ca acțiunea tainică ce lucrează în interiorul unui arbore bătrân pentru a-l distruge, astfel și otrava din rănilor care se deschiseseră în fericirea, voința și mândria lui măcinase frumosul edificiu al filozofiei sale. Viața a distrus o parte din ființa lui iar acum, la fel cu familia a cărei căpetenie era, își pierduse și el echilibrul.

În timp ce birja îl ducea spre mieznoapte, spre casa fiului său, se gândea la noile dispoziții asupra averii lui, luate chiar atunci, și totul îi apărea sub lumina vagă a unei pedepse care lovește această familie și această

Societate ai cărei reprezentanți păreau a fi James și fiul său. L-a repus în drepturile lui pe tânărul Jolyon, și această repunere în drepturile lui de fiu îi satisfăcea dorința ascunsă de răzbunare — răzbunare împotriva Timpului, a tristeții și a amestecului străinilor în treburile lui, împotriva nenumăratelor critici și condamnări pe care oamenii le-au pronunțat împotriva unicului său fiu, vreme de cincisprezece ani. Aceasta era singura cale prin care putea afirma încă o dată atotputernicia voinței sale, forțând astfel pe James, pe Soames, familia și întreaga mulțime ascunsă de Forsyte — marele torent ce curge împotriva unui singur dig, al încăpățănării lui — să recunoască o dată pentru totdeauna că *el este stăpân*. Inima i se îndulcea la gândul că, în sfârșit, a făcut din fiul său un om mult mai bogat decât acel fiu al lui James, acel "proprietar". Și ce plăcut îi era să-i dea lui Jo, căci bătrânul Jolyon îl iubea mult pe fiul său.

Nu era acasă nici Jo și nici soția lui (tânărul Jolyon nu se întorsese încă din Grădina Botanică), dar mica servitoare îi spuse că-și așteaptă stăpânul dintr-un moment într-altul.

— Întotdeauna se întoarce la vremea ceaiului, domnule, pentru a se juca cu copiii.

Bătrânul Jolyon spuse că îl va aștepta, și se așeză destul de calm în micul salon sărăcăcios, decolorat, în care abia acum, după ce husele de vară, din cînt, fuseseră scoase, se putea vedea cât de jerpelite și tocite erau fotoliile și canapelele vechi. I-ar fi făcut plăcere să trimită după copii, pentru a-i avea lângă el, pentru a simți trupurile lor suple rezemate de genunchii lui, pentru a auzi pe Jolly: "*Hallo, bunicule!*" și a-l vedea zburând către el, și a simți mînuța dulce a lui Holly mîngîindu-i ușor obrazul. Dar nu-i chemă. Ceea ce făcuse el era un act solemn, și până ce nu i-l comunică și lui Jo, nu e cazul să se joace. Se distra singur, gândindu-se cum, cu două trăsături din condeiul lui, ar putea reda acestei căsuțe atmosfera de lux a castei sale, care lipsea cu totală desăvârșire din tot ceea ce îl înconjura: cum ar putea umple aceste odăi sau altele, dintr-o casă mai mare, cu opere de artă de la "Baple and Pullbred's"; cum ar putea trimite pe micul Jolly la Harrow și Oxford (nu mai avea nici o încredere în Eton și Cambridge, căci fiul său învățase acolo); cum ar putea face ca Holly să ia lecții cu cei mai distinși profesori de muzică; fetița avea un deosebit talent.

Toate aceste viziuni roiau în închipuirea lui, și inima îi creștea de emoție. Se ridică și se duse în fața ferestrei, de unde privi jos, în peticul de grădină împrejmuit cu zid, în care părul golit de frunze înainte de vreme stătea cu crengile-i pleșuve întinse în ceața ce se îndesa încet în această după-amiază de toamnă. În fundul grădinii, câinele Balthazar, cu coada răsucită deasupra spatelui său bălțat și flocos, umbla agale, mirosind plantele și, din când în când, sprijinindu-și laba de perete.

Iar bătrânul Jolyon visa.

Ce altă plăcere îi mai rămăsese lui, în afară de aceea de a da? Era o plăcere să dai, dacă găseai pe cineva care să-ți fie recunoscător pentru ceea ce-i dai — unul din carnea și sângele tău! Nu ai aceeași satisfacție când dai cuiva care nu-i de-al tău, cuiva care nu are nici o pretenție de la tine!

Asemenea danii ar fi însemnat o trădare față de convingerile și acțiunile individualiste ale întregii lui vieți, față de munca lui și de tot ceea ce întreprinsese; ar fi dezmințit cumpătarea sa, precum și marea realitate de care era atât de mândru, că el — întocmai ca zeci de mii de Forsyte înaintea lui, ca zeci de mii de contemporani și zeci de mii de Forsyte ai viitorului — și-a făcut singur averea și singur și-a păstrat-o.

În timp ce stătea acolo, privind frunzele de dafin pătate de funingine, peticul de iarbă mânjit cu negru, plimbarea câinelui Balthazar, toată suferința acestor cincisprezece ani, în care fusese frustrat de bucuria la care avea dreptul, își revărsă fierea pentru a omorî dulceața clipelor ce se apropiu.

În sfârșit, sosi și tânărul Jolyon, mulțumit de ceea ce lucrase și împrăștiat de atâtea ceasuri petrecute în aer liber. Aflând că tatăl său se găsește în salon, întrebă în grabă dacă doamna Forsyte era acasă și, auzind că nu era, suspină ușurat. Apoi își ascunse cu grijă, în micul dulap de haine din vestibul, instrumentele de lucru și intra.

Cu hotărârea sa caracteristică, bătrânul Jolyon intră direct în subiect:

— Jo, mi-am modificat testamentul. În viitor vei putea să-ți croiești o plapumă mai lungă — de azi înainte îți dau un venit de o mie de lire pe an. După moartea mea, June va avea cincizeci de mii, iar tu vei primi restul. Câinele vostru distruge grădina. Eu să fiu în locul tău, n-aș mai ține câine!

Câinele Balthazar, așezat în mijlocul pajiștii, își examina coada.

Tânărul Jolyon se uită la animal, dar îl văzu cam șters, deoarece ochii i se umeziseră.

— Partea ta va fi aproape o sută de mii de lire sterline, băiete. Am socotit că e mai bine să știi de pe acum. La vârsta mea nu mai am mult de trăit. Dar despre asta, nu mai vreau să vorbesc. Ce face soția ta? Și... transmite-i salutări din partea mea.

Tânărul Jolyon puse mâna pe umărul tatălui său și, cum nici unul din ei nu vorbi, episodul se încheie.

După ce-l văzu pe tatăl său urcat într-o birjă, tânărul Jolyon se întoarse în salon, se opri pe locul în care stătuse bătrânul Jolyon și privi în grădină. Încercă să realizeze tot ceea ce această schimbare însemna pentru el și, fiind un Forsyte, perspectivele pe care le dă averea se deschiseră în mintea lui. Anii de sărăcie prin care trecuse nu-i secaseră instinctele înrădăcinate în fire. Într-un mod foarte practic se gândi la călătorii, la îmbrăcăminte, la educația copiilor, la un ponei pentru Jolly și la mii de alte lucruri. Dar pe lângă acestea se gândi și la Bosinney, la iubita lui și la cântecul sacadat al sturzului. Bucurie — tragedie! Care dintre ele? Care dintre ele?

Trecutul de odinioară — trecutul dureros, plin de suferință, de pasiune, trecutul minunat, pe care nu-l poți cumpăra cu bani, pe care nimic nu-l poate reînvia cu toată dulceața lui fierbinte — revenise în fața lui.

Când se întoarse soția sa, merse de-a dreptul la ea și o prinse în brațe. Stătu multă vreme așa, fără a spune vreo vorbă; cu ochii închiși, o strângea la pieptul său, în timp ce ea îl privea cu licăriri de mirare, adorație și îndoială în ochi.

Capitolul IV CĂLĂTORIE ÎN INFERN

În dimineața ce urmă după o anumită noapte în care, în sfârșit, își afirmase drepturile de soț și se purtase ca un bărbat, Soames își lua micul dejun singur, în sufragerie.

Dejuna cu lumina de gaz aprinsă, căci ceața de sfârșit de noiembrie învăluisese orașul într-un fel de pătură monstruoasă; chiar și pomii din scuar abia se zăreau din fereastra sufrageriei.

Mânca liniștit, dar din când în când avea senzația că nu mai poate înghiți. Oare făcuse bine cedând poftei sale nedomolite din noaptea trecută, zdrobind rezistența pe care o răbdase de prea multă vreme din partea acestei femei, soția lui legitimă și consoarta lui consacrată prin ceremonie religioasă solemnă?

Amintirea expresiei de pe fața ei îl urmărea în mod straniu; acea față de pe care încercase să-i tragă mâinile, pentru a o mângâia. Nu putea scăpa de acele groaznice hohote înăbușite, cum nu mai auzise niciodată, și care acum păreau a-i răsună în urechi. Și încă îl mai urmărea acea stranie, intolerabilă senzație de remușcare și rușine pe care o încercase când, la lumina unei singure lumânări, înainte de a ieși pe furiș, în tăcere, din camera ei, se oprise s-o privească.

Iar acum, după ce procedase astfel, era oarecum uluit de sine însuși.

Cu două seri înainte, la Winifred Dartie, stătuse la masă lângă doamna MacAnder. Aceasta, privindu-l drept în față, cu ochii ei verzui pătrunzători, îi zise: "Deci soția dumitale este foarte bună prietenă cu acel domn Bosinney?"

Soames nu s-a înjosit întrebând-o ce voia să spună, dar vorbele ei îl răscoliseră profund.

Ele treziră în el o gelozie sălbatică, din care, datorită perversității naturale inerente acestui instinct, se născu o poftă și mai sălbatică pentru Irene.

Poate că, fără incitarea vorbelor doamnei MacAnder, n-ar fi făcut niciodată ceea ce făcuse. Dacă n-ar fi existat această ațâțare și întâmplarea de a fi găsit ușa odăii soției sale neînchisă, nu s-ar fi putut furișa la ea în timp ce dormea.

Somnul îi risipise îndoielile, dar dimineața se simți din nou cuprins de ele. Un singur gând îl mângâia. Nimeni nu va afla — ceea ce se petrecuse era de o calitate care interzicea orice destăinuire.

Și, într-adevăr, când motorul activității zilnice — ale cărui roți cereau atât de imperios să fie mișcate de puterea unei minți limpezi și practice — se puse din nou în mișcare, iar el porni să-și citească corespondența, frământările lui începură a mai pierde din intensitate, și trecură pe al doilea plan. În fond, incidentul nici nu era prea important; doar în romane femeile fac mult caz de astfel de povești! În schimb, dacă privești cazul cu judecata

rece a bărbaților cu mintea sănătoasă, a bărbaților din lumea bună, a acelor care — după cum își amintea el — adeseori erau lăudați de Instanța de Divorțuri, îți dai seama că el a procedat cât se poate mai bine pentru a susține sfânta taină a căsătoriei, pentru a-și feri soția de încălcarea îndatoririlor ei — căci poate ea continua să se întâlnească cu Bosinney — pentru a o... Nu, nu regreta deloc ceea ce făcuse.

Acum, că primul pas spre împăcare fusese făcut, restul va fi relativ... relativ...

Se ridică și merse la fereastră. Nervii îi erau zdruncinați. Sunetul acelor hohote înăbușite îi reveni în urechi. Nu putea scăpa de el.

Îmbracă haina îmblănită și ieși în ceață. Trebuia să meargă în City; luă metroul din stația Sloane Square.

Se așază într-un colț din compartimentul de clasa întâi, plin cu oameni care lucrează în City, dar hohotele înăbușite îl urmăreau neîncetat. Deschise ziarul *Times*, ale cărui foi făcură un zgomot amplu, dominând toate sunetele mai slabe, și, ascuns în dosul lui, începu să citească ultimele vești.

Citi că în ziua precedentă un judecător de instrucție a însărcinat instanțele penale să judece un număr mult mai mare de infracțiuni ca de obicei. Citi despre trei furturi, cinci omucideri, șapte incendieri și, nici mai mult nici mai puțin decât unsprezece — număr impresionant de mare — violuri; în afară de acestea mai erau o mulțime de crime necalificate, care urmau să vină curând în fața instanțelor penale. Privirile lui treceau repede de la o știre la alta, iar fața îi era bine acoperită de gazetă.

Dar lectura era însoțită fără încetare de chipul lui Irene, cu obrazul scăldat în lacrimi, și de amintirea hohotelor ei deznădăjduite.

Ziua a fost încărcată, căci în afară de treburile profesionale obișnuite, a trecut și pe la biroul agenților lui de schimb, domnii Grin și Grinning, pentru a le da dispoziția de a vinde acțiunile sale din "New Colliery Co., Ltd."; Soames mai degrabă bănuia decât știa că afacerile acestei societăți erau în stagnare (într-adevăr, mai târziu aceasta intră în declin și, în cele din urmă, fu vândută pe nimic unui sindicat american). Mai avu și o lungă consfătuire în birourile lui Waterbuck, Q.C., la care luă parte jurisconsultul Boulter, Fiske, tânărul său asociat, și chiar domnul Waterbuck, Q.C., în persoană.

Cazul "Forsythe contra Bosinney" urma să fie pus pe rol mâine, spre a fi dezbătut în fața domnului judecător Bentham.

Domnul judecător Bentham era mai degrabă un om cu bun-simț, decât un mare jurist, dar după părerea lor, era omul cel mai potrivit pentru a judeca această pricină. Era un judecător "forte".

Waterbuck, Q.C., fu aproape nepolitic față de Boulter și Fiske, pe care nu-i prea băgă în seamă, dar în schimb îi dădu o deosebită atenție lui Soames. Instinctiv, sau mai degrabă din zvonurile auzite, simțea că se află în fața unui om bogat.

Își menținu cu fermitate opinia pe care o exprimase în scris, susținând că rezultatul depinde în mare măsură de mărturiile ce se vor aduce în instanță și, prin câteva observații bine cugetate, îl sfătui pe Soames să nu fie prea delicat în depoziția pe care o va face. "Puțină duritate, domnule

Forsythe", îi zise, "puțină duritate". Și, după ce vorbi, râse satisfăcut, își strânse tare buzele, se scarpină în cap pe sub peruca pe care o ridică puțin, întocmai ca un fermier gentleman, cum de altfel îi plăcea să fie socotit. Era considerat cel mai mare specialist în materie de abuz de încredere.

Soames luă din nou metroul pentru a se întoarce acasă. Ceața era mai deasă ca oricând în stația Sloane Square. În abureala liniștită, densă, oamenii intrau și ieșeau orbecăind: femeile, foarte puține de altfel, cu gențile strânse la piept, își țineau batistele în dreptul gurii; din când în când apărea câte o birjă, învăluită într-o lumină vagă de felinar, ce părea a se descompune în vapori înainte de a ajunge pe caldarâm, iar birjarii, pe capră, aveau contururi fantastice. Ici și colo se oprea câte o birjă, care abia se deslușea în ceață, și cetățeni șterși coborau repezindu-se, ca iepurii spre vizuină, către stația de metrou.

Iar aceste siluete, ca niște umbre, învăluite fiecare în giulgiul lor de ceață, nu se băgau în seamă una pe alta. În mijlocul marelui teren de vânatoare, fiecare iepure se ocupă numai de el, în special cei îmbrăcați în blănurile cele mai scumpe, care, înfricoșați să umble pe ceață în trăsură, circulă numai pe sub pământ.

Totuși, nu departe de Soames, stătea, nemișcată, o siluetă, așteptând la ieșirea din stație.

Trebuie să fi fost vreun "Pirat" sau vreun îndrăgostit, despre care fiecare Forsythe zicea: "Vai de capul lui! Se vede că o duce greu!" Inimile lor bune băteau puțin mai tare în fața acestui biet îndrăgostit ce aștepta, speriat, în ceață; dar treceau iute pe lângă el, știind prea bine că nu au nici timp și nici bani de cheltuit pentru suferințele altora.

Numai un sergent de stradă, ce patrula pe acolo, se uita din când în când la acest om care aștepta. Borurile moi ale pălăriei îi ascundeau pe jumătate fața înroșită de frig, slabă și năucă. Când și când își trecea mâna pe față, fie pentru a-și alunga teama, fie pentru a-și reînnoi hotărârea care-l pironia aici, în așteptare. Dar îndrăgostitul (dacă era îndrăgostit) aștepta. Se învățase cu privirile sergentului sau poate că era prea absorbit de îngrijorarea lui, căci nu se clintea din loc. Se vede că era obișnuit cu așteptările îndelungi, cu teama, cu ceața, cu frigul; numai de i-ar veni până la urmă iubita! Nebun îndrăgostit! Ceața ține până la primăvară; mai vine și zăpadă și ploaie; nicăieri nu e plăcut. Te roade frica dacă îi dai întâlnire în stradă, te roade frica dacă o rogi să stea acasă!

"N-are decât! Altă dată să-și aranjeze treburile mai bine!"

Așa ar gândi orice Forsythe care se respectă. Dar dacă acest cetățean sănătos ar fi putut asculta bătăile inimii acelui îndrăgostit ce aștepta, aici afară, în ceață și în frig, ar fi spus din nou: "Da, vai de capul lui! Trebuie că o duce greu!"

Soames luă un cupeu și, cu perdelele lăsate, trecu pe Sloane Street, apoi de-a lungul străzii Brompton. La ora cinci ajunse acasă.

Soția lui era plecată. Ieșise acum un sfert de ceas. A ieșit, la ora aceasta, pe întuneric și într-o asemenea ceață! Ce-o fi însemnând una ca asta?

Se așeză în fața căminului din sufragerie cu ușa deschisă, tulburat până în adâncul sufletului, și încercă să citească ziarul de seară. Pentru frământarea care-l mistuia nu era bună o carte, numai ziarele cotidiene îi puteau da un oarecare narcotic. Într-adevăr, citind reportajele faptelor diverse, se mai liniști puțin. *Sinuciderea unei actrițe — Boala gravă a unui om de stat* (acest bolnav cronic) — *Divorțul unui ofițer din armată — Foc într-o mină* — le citi pe toate. Îl ajutără puțin — era un tratament recomandat de cel mai mare medic, gustul său natural.

Era aproape ceasul șapte când o auzi intrând.

Incidentul din noaptea trecută pierduse mult din importanță sub apăsarea spaimei lui Soames față de plecarea ei atât de ciudată, în ceața aceasta mare. Dar acum, că Irene venise acasă, amintirea hohotelor ei sfâșietoare îi reveni, și simțea cum se enervează la gândul că va da ochii cu ea.

Irene urca scările; haina de blană gri îi ajungea până la genunchi, gulerul ridicat îi ascundea aproape toată fața, care era acoperită cu un voal gros.

Nici nu se uită la el, și nici nu spuse vreo vorbă. O fantomă sau un străin n-ar fi putut trece în mai mare tăcere. Bilson veni să aștearnă masa și îi spuse că doamna Forsyte nu coboară; își va lua supa în odaia ei.

De data aceasta Soames nu-și schimbase hainele pentru masa de seară; poate că, pentru prima oară în viața lui, se așeză la masă cu manșetele murdare. Dar fără să le dea vreo atenție, șezu multă vreme, uitându-se îndelung la paharul cu vin. Apoi porunci lui Bilson să aprindă focul în camera lui cu tablouri și se duse sus.

Aprinse lampa de gaz, oftă adânc, așteptând să găsească, în mijlocul acestor comori așezate în vrafuri, cu fața la perete, de jur-împrejurul micii încăperi, în sfârșit liniștea sufletească. Se duse de-a dreptul la cea mai mare comoară dintre toate, un Turner²⁰ autentic, îl întinse pe șevalet și îl întoarse cu fața spre lumină. Nu demult, pânzele lui Turner fuseseră foarte căutate, dar el nu s-a putut decide să se despartă de el. Stătu multă vreme așa, privind tabloul, cu obrazul palid, complet ras, aplecat înainte peste gulerul său tare, parcă i-ar calcula valoarea. Privirile lui deveniră gânditoare, poate că ajunsese la concluzia că prețul tabloului nu era destul de mare. Îl luă de pe șevalet și îl puse la loc, cu fața spre perete. Dar, trecând prin cameră, se opri, căci i se păru că aude hohote de plâns.

Nu era nimic — aceeași obsesie care îl urmărise de dimineată. Și, curând după aceea, puse paravanul în fața sobei și coborî ușurel.

Gândul lui era: "Trebuie să fiu odihnit pentru ziua de mâine". Dar mai trecu multă vreme până adormi...

Dar iată că povestea se desfășură în așa fel, încât amintirea ei a rămas vie pentru totdeauna în mintea lui George. Ceața l-a silit pe Bosinney să se oprească, și atunci George auzi câteva vorbe care aruncară brusc lumină asupra celor petrecute. Ceea ce doamna Soames îi spusese în metro lui

²⁰Turner, William (1775-1851), celebru pictor și gravor englez

Bosinney nu mai era un mister. Din mormăiala auzită, George a înțeles că Soames și-a exercitat drepturile asupra soției sale, care se înstrăinase de el, siluind-o împotriva voinței ei, făcând uz de cel mai mare — de supremul act de proprietate.

Fantezia lui George hoinărea pe plaiurile acestei situații și era impresionat. Simțea și el ceva din mâhnirea și oroarea din sufletul lui Bosinney, provocată de acest conflict sexual. "Da, e o lovitură dură! Nu mă mir că bietul băiat e pe jumătate smintit!"

Își urmări prada până când — sleit de puteri — îl văzu pe Bosinney așezându-se pe o bancă sub unul din lei din Trafalgar Square, sub un sfinx monstruos rătăcit ca și ei în acest abis de beznă, rigid și tăcut; iar în spatele lui, stătea George, a cărui răbdare avea o nuanță de stranie fraternitate. El nu era lipsit de oarecare gingășie — un anumit simț de bună-cuviință îl oprea să pătrundă brusc în această tragedie: de aceea aștepta liniștit, întocmai ca leul de deasupra capului său, cu gulerul de blană ridicat peste urechi, care-i acoperea obrajii cărnosi și roșii, care acoperea totul în afară de ochii săi cu privirea ironică dar plină de milă. Prin fața lui treceau bărbați care se întorceau de la lucru, în drum spre cluburile lor — oameni a căror siluetă era învăluită într-o gogoasă de ceață apăreau ca o nălucă și dispăreau apoi tot ca o nălucă. Dar deși George era cuprins de milă, umorul lui nedomolit izbucni deodată; îi veni poftă să apuce de pulpana hainei toate aceste năluci și să le zică:

"Hei! Zăpăciților! Nu vă e dat să vedeți adesea un asemenea spectacol! Aici e un nenorocit a cărui iubită tocmai i-a povestit o istorioară drăgălașă despre bărbatul ei; veniți mai aproape! Veniți înapoi! După cum vedeți, e scos din minți!"

Își închipui cum toți ar rămâne cu gura căscată înconjurându-l pe îndrăgostitul torturat, și zâmbi la gândul ca una din aceste năluci ar putea fi un om de treabă, căsătorit de curând, care, datorită sentimentelor lui, ar putea pricepe măcar în parte ceea ce se petrece în sufletul lui Bosinney, și în închipuirea lui îl văzu cum deschide gura mare, tot mai mare, și cum ceața intră din ce în ce mai adânc în ea. Căci George nutrea pentru burghezi — în special pentru burghezii căsătoriți — acel dispreț caracteristic tinerilor neserioși și sportivi printre care se număra și el.

Dar începu plictiseala. Așteptarea aceasta nu-i convenea.

"În definitiv", gândi el, "bietul băiat va trece și peste asta. Nu e prima oară că se întâmplă o asemenea faptă în acest mic orașel!" Dar Bosinney începu a bolborosi din nou vorbe de ură și furie sălbatică. Cedând unei porniri spontane, George îl atinse pe umăr.

Bosinney făcu ochii roată.

— Cine ești? Ce vrei cu mine?

George și-ar fi păstrat calmul, dacă toate acestea s-ar fi petrecut la lumina banală a unui felinar sau la lumina vieții cotidiene, într-o lume pe care o cunoștea atât de bine; dar în ceața aceea, în care totul era întunecat și ireal, în care nimic nu avea o valoare precisă, legată de pământ, așa cum orice Forsyte concepe lumea, îl cuprinse o neliniște neobișnuită și, încercând

să se uite în ochii acestui obsedat, gândi:

"Dacă văd un sergent de stradă i-l dau în primire. În starea în care se află, nu poate fi lăsat în voia lui!"

Dar fără să aștepte răspuns, Bosinney porni cu pași mari prin ceață, iar în urma lui, George, ținându-se puțin mai departe, dar mai hotărât ca oricând să nu-l piardă din ochi.

"Așa nu mai poate umbla multă vreme", gândi el, "e o minune a lui Dumnezeu că nu l-a călcat vreun omnibuz". Nu se mai gândea la un sergent de stradă, flacăra sfântă din sufletul său de sportsman se aprinsese din nou.

Într-o ceață mai groasă ca oricând, Bosinney gonia înainte cu același pas furios; dar urmăritorul său băgă de seamă că, în toată nebunia lui, păstra o direcție anumită. Era limpede că se îndreaptă spre apus.

"Într-adevăr, mergea la Soames", se gândi el. Ideea nu-i displăcu. Vânătoarea lui promitea un sfârșit distractiv. Niciodată nu l-a putut suferi pe vărul său.

Oiștea unei trăsurii care trecea îi atinse umărul, silindu-l să se dea la o parte. N-avea de gând să se lase ucis pentru "Pirat" și nici pentru altcineva. Totuși, cu dârzenia lui înăscută, se ținea morțiș după dâră, prin aburii aceia care ștergeau totul, în afară de urma bărbatului după care se ținea și de lumina celui mai apropiat felinar, ce semăna cu o lună întunecată.

Apoi, deodată, cu instinctul său de pierde-vară londonez, George își dădu seama că se află în Piccadilly. Aici știa să umble și legat la ochi! De îndată ce scăpă de orice nedumerire de ordin geografic, tulburarea lui Bosinney îl acapară din nou.

De-a lungul șirului de amintiri din experiența sa de om de lume, o întâmplare din tinerețe, ruptă de murdăria amorurilor sale îndoielnice, prinse viață. O amintire care și acum era dureroasă, care aducea în aburii și întunecimea acestei ceți londoneze, miros de fân, strălucirea lunii, vraja unei nopți de vară. Era amintirea unei nopți în care, întins pe pajiște, în cea mai întunecată umbră a unui frunziș, aflase, din întâmplare, de pe buzele unei femei că nu era numai a lui. Și, pentru o clipă, George nu mai mergea în întunericul din Piccadilly, ci se afla din nou întins pe pajiște, cu focul iadului care-i mistuia inima, cu fața îngropată în iarba cu miros dulce, umezită de rouă, în umbra lungă a plopilor care ascundeau luna.

Deodată îi trecu prin gând să cuprindă umerii "Piratului" și să-i spună: "Ascultă-mă pe mine, băiete! Timpul vindecă totul. Hai să bem ceva, să ne înecăm amarul!"

Dar o voce urlă la el, și sări înapoi. Din beznă veni o birjă și tot în beznă dispăru. Deodată George observă că-l pierduse pe Bosinney. Fugi înainte, apoi înapoi, inima i se strânse de frică, de spaima aceea întunecată care se ascunde sub aripi de ceață. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte. Se opri, nemișcat, cu urechile ciulite.

— Apoi, după cum îi povesti în aceeași seară lui Dartie, în timpul unei partide de biliard la "Red Pottle", l-am pierdut.

Dartie își răsuci satisfăcut mustața neagră. Tocmai trăsese o strașnică lovitură de douăzeci și trei, cât p-aci să dea una și mai grozavă.

— Și cine era femeia? întrebă.

George se uită pe sub sprâncene la fața grăsulie, gălbejită a "omului de lume" și văzu un mic zâmbet hidos, ascuns sub obrazii săi, sub pleoapele grele.

"Nu, nu, distinsul meu prieten!" gândi el. "N-am să-ți spun!" Căci cu toate că avea relații destul de strânse cu Dartie, îl socotea o lichea.

— Oh, o damă oarecare, îi răspunse, frecându-și tacul cu creț.

— O damă! exclamă Dartie — de fapt folosi o expresie mult mai sugestivă. Eu sunt convins că era soția prietenului nostru Soa...

— Zău? zise George tăios; atunci te înșeli amarnic!

Dădu o lovitură greșită. Avu grijă să nu mai vorbească despre acest subiect până înspre ceasurile unsprezece când, ca să ne exprimăm în termenii săi poetici, "uitându-se la sticla cu whisky îi văzu fundul", dădu la o parte perdelele și privi în stradă. Felinarele de la intrare abia străbăteau întunecimea ceții, și nu se vedea țipenie de om, sau vreun obiect.

— Nu-mi iese din minte bietul "Pirat", zise. Poate că încă mai hoinărește prin ceață. Dacă la ora asta nu e cadavru, adăugă George cu o stranie îngrijorare.

— Cadavru! spuse Dartie, în care se trezi din nou înfrângerea suferită în parcul Richmond. N-ai nici o grijă! Fac prinsoare unu la zece că e tun, zdravăn! George se întoarse către el și văzu pe fața lui mare o expresie cu adevărat formidabilă, de o sălbăticie înspăimântătoare.

— Taci din gură! Nu ți-am spus că era ca ieșit din minți?

Capitolul V PROCESUL

În dimineața zilei când se judeca procesul, al doilea pe rol, Soames trebui să plece de acasă iarăși fără să o fi întâlnit pe Irene; dar îi și convenea, căci încă nu hotărâse ce atitudine va lua față de ea.

I se spuse să fie la tribunal la ora zece și jumătate, pentru a se găsi acolo în cazul că primul proces (un abuz de încredere) nu ar fi dezbătut. Dar, dimpotrivă, ambele părți : dădură dovadă de un curaj care-i prilejui lui Waterbuck, Q.C., să-și întărească reputația de mare specialist în această speță. Adversarul său era Ram, alt maestru renumit în chestiuni de abuz de încredere. A fost o luptă între giganți. Curtea pronunță sentința tocmai înainte de ora suspendării ședinței, pentru prânz. Juriul părăsi sala de ședințe, și Soames ieși pentru a mânca ceva. În fața barului din bufetul tribunalului îl întâlni pe James, care stătea în picioare ca un pelican răătăcit în galeriile nesfârșite, aplecat asupra unui sandviș și cu un pahar de *sherry* în față. În spațiul pustiu al sălii celei mari din mijlocul clădirii, tatăl și fiul stăteau îngândurați unul lângă altul; liniștea era întreruptă din când în când, pentru o clipă, de avocați cu perucă și robă, care treceau grăbiți prin sală, de vreo doamnă bătrână sau de vreun bărbat cu haine tocite, cu priviri speriate,

și de două persoane mai îndrăznețe decât cele din generația lor, care, așezate într-o arcadă, vorbeau agitat. Sunetul glasurilor lor plutea împreună cu un miros de puțuri părăsite care, amestecat cu miasma ce se degaja de prin coridoare și săli, dădea o combinație ce semăna cu emanațiile brânzeturilor fermentate, miros legat indisolubil de administrarea justiției britanice.

Nu trecu multă vreme și James îi zise fiului său:

— Când vine rândul procesului tău?

— Sper că îndată după pauză. Nu m-aș mira deloc dacă Bosinney va spune cine știe ce. Trebuie să încerce orice. Dacă pierde procesul, va fi ruinat. Mușcă o îmbucătură bună din sandviș și își umplu gura cu *sherry*. Mama dorește să veniți deseară la noi la masă, tu și cu Irene.

Un zâmbet glacial trecu peste buzele lui Soames; întoarse capul și se uită la tatăl său. Oricine ar fi văzut această privire rece, schimbată pe furiș între tată și fiu, ar fi avut dreptul să se înșele asupra profunde înțelegeri care exista între ei; James isprăvi paharul de *sherry* dintr-o înghițitură.

— Cât am de plătit? întrebă.

Întorși în sala de ședințe, Soames ocupă îndată locul ce i se cuvenea, pe banca din față, lângă apărătorul său. Cu o privire piezișă, pe care nimeni nu o putea desluși, descoperi locul în care ședea tatăl său.

James se așezase la capătul băncii din spatele avocatului în așa fel încât să poată pleca imediat după sfârșitul dezbaterii. Cu mâinile încrucișate pe mânerul umbrelei sale, cu spatele rezemat de bancă, căzuse pe gânduri. În orice caz, el socotea că Bosinney se purtase din cale afară de rușinos, dar nu dorea să dea ochii cu el; simțea că o întâlnire ar fi neplăcută.

După instanța de divorțuri, aceasta era poate cea mai preferată scenă a justiției, căci aici se dezbăteau procesele de defăimare, abuz de încredere și alte afaceri comerciale. Câteva persoane care nu aveau nici o legătură cu dezbaterile erau răsfirate pe băncile din fundul sălii, iar la balcon se vedeau una sau două doamne cu pălărie.

Cele două rânduri de scaune din fața lui James fuseseră ocupate, încetul cu încetul, de avocați cu perucă; după ce se așezară, începură să facă însemnări cu creionul, să stea de vorbă sau să-și scobească dinții. Dar atenția lui James se îndepărtă curând de la aceste personalități minore ale justiției, căci intra Waterbuck, Q.C. Aripile robei sale de mătase foșneau, fața lui roșie, impresionantă, era încadrată de doi favoriți bruni. Faimosul Consilier Regal — James a recunoscut-o îndată — era într-adevăr portretul unui bărbat care poate încurca un martor.

Întâmplarea a făcut că, deși lucra de atât de mulți ani, James nu-l văzuse niciodată pledând pe Waterbuck, Q.C. Și ca orice Forsyte care activa într-o ramură inferioară a acestei meserii, avea o nemăsurată admirație pentru un bun avocat pledant. Cutele lungi și triste de pe obrajii săi se destinseră puțin după ce îl văzu, mai ales acum, când băgă de seamă că Soames era singurul care avea apărător în robă de mătase.

Waterbuck, Q.C, tocmai se întoarse într-o parte pentru a spune ceva secretarului său și iată că apăru domnul judecător Bentham: un bărbat slab,

ce semăna cu o găină, puțin adus de spate, ras complet și cu perucă albă ca zăpada. Ca toată sala de altfel, Waterbuck se ridică și rămase în picioare până când judecătorul se așază. James se ridică și el, dar foarte puțin; prea ședea confortabil la locul lui și apoi nu avea cine știe ce respect pentru Bentham; de două ori fuseseră poftiți împreună la Bumley Tomm, doar o persoană îl despărțea de el la masă. Bumley Tomm era un om destul de neînsemnat, cu toate că a avut atâta succes. Chiar el, James, îi dăduse primul proces. James era agitat și pentru că tocmai descoperise că Bosinney nu era în instanță.

"Ce-o mai fi însemnând și asta?" se întrebă el.

După ce părțile au fost strigate, Waterbuck, Q.C, dădu la o parte dosarul pe care-l avea în față cu un gest amplu, își așază roba peste umăr, aruncă o privire semicirculară în jurul său, și, ca un bărbat care pornește la luptă, se ridică și se adresează curții.

Faptele, spuse el, nu sunt puse în discuție. Tot ceea ce domnia-sa domnul judecător avea de făcut era interpretarea corespondenței care avusese loc între clientul său și pârât, un arhitect, cu privire la decorația interioară a unei case. Totuși, el vrea să arate că această corespondență nu poate avea decât un înțeles foarte deslușit. După ce a expus pe scurt istoricul casei din Robin Hill, pe care a descris-o drept un palat, precum și cheltuielile făcute până la data actuală, continuă după cum urmează:

— Clientul meu, domnul Soames Forsyte, este un gentleman, un om bogat, care nu ar fi în stare și despre care nu se poate presupune că ar pune în discuție vreo pretenție legitimă, dar în chestiunea acestei case, în care, după cum domnia-voastră a auzit, a investit până acum aproximativ douăsprezece mii de lire sterline, o sumă care depășește în mod considerabil suma pe care o prevăzuse la început — a întâmpinat o asemenea atitudine din partea arhitectului său, încât din punct de vedere principial — și nu poate accentua îndeajuns acest lucru — din punct de vedere principial și în interesul colectivității, s-a simțit constrâns să intenteze această acțiune. Teza susținută în apărarea arhitectului — îndrăznesc să spun onoratei instanțe — nu rezistă nici o clipă la un examen temeinic. Apoi dădu citire corespondenței.

Clientul său, "un om a cărui situație socială este unanim recunoscută", este gata să vină în fața instanței și să jure că niciodată nu a aprobat și niciodată n-a avut de gând să aprobe cheltuirea unui ban peste limita extremă de douăsprezece mii și cincizeci de lire, pe care a stabilit-o în mod expres; și pentru a nu mai răpi timpul instanței, cheamă de îndată pe domnul Forsyte.

Atunci Soames păși în fața judecătorului. Întreaga lui înfățișare te izbea prin calmul ei. Fața lui purta chiar și acum o expresie destul de sfidătoare; palid și complet ras, avea între sprâncene o mică brazdă, și buzele strânse. Era îmbrăcat elegant, dar discret, o mână înmănușată cu îngrijire, cealaltă nu. La întrebările care i se puneau, răspundea cu voce cam joasă, dar vorbea răspicat. Declarațiile pe care le-a făcut cu prilejul interrogatorului fură destul de laconice.

— N-a folosit expresia "mână liberă"?

— Nu.

— Poate, totuși!

Expresia pe care o întrebuițase el era "mână liberă în termenii acestei corespondențe".

— Vrea să susțină în fața instanței că aceasta era o formulă uzitată în Anglia?

— Da.

— Ce pretinde că însemnează ea?

— Ceea ce exprimă.

— Era dispus să conteste că este o contradicție în termeni?

— Da.

— Nu era domnia-sa oare irlandez?

— Nu.

— Era un om cu învățătură de carte?

— Da!

— Și totuși persistă în această afirmație?

— Da.

În tot timpul acestui interogatoriu și al celorlalte întrebări și răspunsuri, care se învârtiră iarăși și iarăși în jurul "chestiunii delicate", James șezu cu palma în dosul urechii, cu ochii ațintiți asupra fiului său.

Era mândru de el! Simțea că dacă ar fi el în locul lui Soames ar fi fost tentat să dea răspunsuri mai lungi dar, instinctiv, își dădea seama că acum laconismul este mult mai nimerit. Când Soames se întoarse încet și, fără cea mai mică schimbare a expresiei pe fața lui, reveni în bancă, James suspină ușurat.

Veni rândul avocatului lui Bosinney pentru a lua cuvântul. Atenția lui James se încordă și mai tare, neîncetat își rotea privirile prin sala de ședințe, spre a vedea dacă nu cumva Bosinney era ascuns pe undeva.

Tânărul Chankery începu nervos; absența lui Bosinney îl puneă într-o situație neplăcută. De aceea, încercă, pe cât era cu putință, să interpreteze această lipsă în favoarea lui.

Nu se putu abține de a-și exprima temerea ca nu cumva clientul său să fi suferit un accident. El fusese convins că domnia-sa va veni aici pentru a face declarații. De dimineață trimisese pe cineva atât la biroul domnului Bosinney cât și la locuința sa (deși știa că ambele se aflau în același loc, socoti că nu e bine să o spui deslușit), dar nimeni n-a putut spune unde era. Acest fapt, după părerea avocatului, era un semn îngrijorător, deoarece știa cât de mult ținea domnul Bosinney să facă declarații în fața instanței. Dar cum nu fusese împuternicit să ceară o amânare, și cum nu era în posesia nici unei dispoziții de această natură, socotește că este de datoria lui să intre în fondul chestiunii. Argumentul pe care el își întemeiază apărarea și pe care clientul său — dacă printr-o întâmplare nefericită n-ar fi fost împiedicat să apară în fața instanței — l-ar fi susținut în depozițiile sale, era că: o expresie ca "mână liberă" nu poate fi mărginită, îngrădită sau golită de sensul firesc, prin nici un fel de frazeologie care i s-ar putea adăuga. Ba va merge și mai

departe, susținând că din această corespondență rezultă — indiferent de cele declarate de domnul Forsyte în depoziția sa — că în fapt, domnia-sa niciodată n-a avut de gând să refuze plata vreunei lucrări comandate sau executate de arhitectul său. Este de la sine înțeles că pârâțul n-a conceput niciodată o asemenea situație, căci — după cum o dovedesc scrisorile lui — nici n-ar fi acceptat să continue lucrarea, o lucrare extrem de delicată, executată cu mare grijă și dibăcie, așa după cum se cuvenea, pentru a satisface cerințele unui om cu gust ales, pretențios, un om bogat, un om atât de avut. Tânărul avocat spuse că este ferm convins de justetea acestei teze și, fiind convins de greutatea ei, folosi cuvinte poate cam tari, susținând că acțiunea reclamantului era cu totul neîntemeiată, neîndrituită, ba chiar nemaîntâlnită. Dacă domnia-sa domnul judecător ar fi avut prilejul de a vizita această splendidă casă — lucru pe care el l-a socotit de datoria lui să-l facă — ar fi văzut cu câtă măiestrie executase clientul său acea decorație interioară, atât de frumoasă și aleasă — căci clientul său era artist în respectabila lui meserie; el este convins că domnia-sa domnul judecător n-ar admite nici măcar o clipă această acțiune, pe care, nevoind să folosească o expresie mai dură, o clarifică drept încercare de sustragere de la îndeplinirea unor îndatoriri necontestabile.

Trecând apoi la textul scrisorilor lui Soames, avocatul atinse în treacăt cazul "Boileau contra The Blasted Cement Company, Limited" și spuse:

— Hotărârea dată de acea instanță este îndoielnică; de aceea eu susțin că sentința poate fi interpretată atât în favoarea mea, cât și în aceea a confratelui meu. Apoi începu argumentarea strânsă în jurul "chestiunii delicate". Cu tot respectul cuvenit, a afirmat că expresia domnului Forsyte se anula de la sine. Clientul său nefiind un om bogat, pentru el chestiunea este foarte gravă. Este un arhitect de mare talent, a cărui reputație profesională este, fără îndoială, pusă în joc. Încheie cu un fel poate personal, către judecător, adresându-i-se ca unui iubitor de artă, cerându-i să se dovedească a fi un protector al artiștilor, față de această ocazională — accentua cuvântul "ocazională" — mână de fier a capitalului.

— Care va fi situația artiștilor, dacă oameni ca acest domn Forsyte refuză — și i se îngăduie să refuze — a-și îndeplini obligațiunile care îi revin în urma împluternicirilor pe care le-au dat?... Acum, va mai chema încă o dată pe clientul său, în cazul că, în ultimul moment, ar fi izbutit să vină în fața instanței.

Aprozii strigară de trei ori numele Philip Baynes Bosinney, ecoul numelui său răsună cu melancolie stranie prin sala de ședințe și galerii.

Strigarea acestui nume, la care nu veni nici un răspuns, avu un efect ciudat asupra lui James: era ca și cum ar striga pe străzi după un câine pierdut. Și ideea că un om a dispărut îi dădu o senzație de neliniște, care îi tulbura confortul și siguranța — liniștea lui. Cu toate că n-ar fi putut spune pentru ce anume, era îngrijorat.

Se uită la ceas — ora trei fără un sfert! Peste un sfert de ceas totul va fi isprăvit. Dar oare unde era tânărul acela?

Când domnul judecător Bentham pronunță sentința, James uită total de

îngrijorarea ce-l cuprinsese.

În dosul pupitrului de scândură care-l despărțea de muritorii de rând, învățatul judecător se aplecă înainte. Luminile electrice, aprinse tocmai deasupra capului său, cădeau peste fața lui și învăluiau într-o nuanță portocalie coroana albă ca neaua a perucii sale. Faldurile robei creșteau parcă văzând cu ochii; și toată ființa lui, privită din sala relativ întunecată, strălucea ca o făptură sfântă, plină de maiestate. Tuși ușor pentru a-și pregăti glasul, luă o înghițitură de apă, rupse vârful peniței apăsând-o în pupitru și, împreunându-și mâinile osoase, începu.

Deodată, lui James îi apăru mult mai mare decât ar fi crezut el vreodată că e Bentham. Era maiestatea pe care i-o dădea justiția. Și orice altă persoană care nu trăiește cu picioarele pe pământ ca James, ar fi fost scuzată pentru faptul că n-a reușit să străpungă această aureolă, dezvăluind din mijlocul ei pe acest om ca toată lumea, un Forsyte oarecare, ce umbla și vorbea în viața de toate zilele sub numele de Sir Walter Bentham.

Pronunță sentința în următoarele cuvinte:

— În acest caz, faptele nu sunt puse în discuție. La data de 15 mai a anului trecut, pârâtul a scris reclamantului cerându-i să primească declinarea oricărei competențe în ceea ce privește decorația interioară a casei reclamantului, dacă nu i se dă "mână liberă". Reclamantul a răspuns în scris, la data de 17 mai, după cum urmează: "Îți dau, conform dorinței dumitale, această mână liberă, dar doresc să înțelegi deslușit, costul total al casei — pe care mi-o vei preda cu decorația interioară completă — inclusiv onorariul dumitale (așa după cum ne-am învoit), nu trebuie să depășească suma de douăsprezece mii de lire". La această scrisoare, pârâtul a răspuns la data de 18 mai: "Dacă crezi că într-o chestiune atât de delicată ca decorația interioară, pot să mă mărginesc la o sumă fixă, mă tem că greșești". În ziua de 19 mai reclamantul a scris următoarele: "N-am vrut să spun că dacă depășești suma menționată în scrisoarea mea cu zece, douăzeci sau chiar cincizeci de lire, o să fie vreo dificultate între noi. Ai mână liberă în termenii acestei corespondențe și sper că vei reuși să desăvârșești decorația interioară". La data de 20 mai, pârâtul a răspuns scurt, astfel: "Foarte bine!"

Executând aceste lucrări de decorație interioară, pârâtul a contractat obligații și a făcut cheltuieli care au ridicat costul total al acestei case la suma de douăsprezece mii patru sute de lire sterline, pe care reclamantul le-a achitat integral. Această acțiune a fost intentată de reclamant pentru a recupera de la pârât suma de trei sute și cincizeci de lire cheltuită de acesta peste suma de douăsprezece mii și cincizeci de lire pe care reclamantul pretinde că a fixat-o — în corepondența sa — drept sumă maximă pe care îl împuternicea pe pârât să o cheltuiască.

Pentru mine se pune problema de a decide dacă pârâtul este sau nu obligat să restituie reclamantului această sumă. După părerea mea, el este obligat să o restituie.

În fond, ceea ce reclamantul spusese pârâtului însemnează: "Îți dau mână liberă pentru a desăvârși această decorație interioară, cu condiția ca costul total al casei să nu treacă de douăsprezece mii de lire sterline. Dacă

depășești această sumă cu cincizeci de lire, eu nu te fac responsabil pentru ele; dar dincolo de această limită nu mai ești împluternicitul meu și eu nu-mi mai iau nici o obligație". Nu sunt tocmai convins că dacă, în fapt, reclamantul nu ar fi respectat obligațiunile contractate de împluternicitul său — având în vedere situația dată — ar fi procedat just. Dar el nu a adoptat această atitudine. El și-a asumat toată răspunderea față de terți, întorcându-se apoi împotriva pârâtului, pentru a recupera ceea ce i se cuvenea pe drept, conform angajamentului pe care acesta și-l luase.

După aprecierea mea, reclamantul este îndrituit să pretindă această sumă de la pârât.

În apărarea pârâtului s-a încercat să se arate că, prin această corespondență, nu s-a fixat și nici nu a fost în intenția reclamantului să fixeze o limită la cheltuielile respective. Dacă ar fi fost așa, nu văd motivul pentru care reclamantul a menționat în corespondența sa suma de douăsprezece mii de lire sterline și apoi cele cincizeci de lire adiționale. Dacă teza susținută de apărare ar fi justă, aceste cifre ar fi cu totul lipsite de sens. Pentru mine este limpede că prin scrisoarea sa de la data de 20 mai, pârâtul a acceptat o propunere foarte deslușită, în termenii căreia el este legajmente obligat.

În baza acestor temeieri, pârâtul este condamnat la plata sumei reclamate și a cheltuielilor de judecată.

James oftă adânc, se aplecă pentru a-și ridica umbrela care căzuse cu zgomot în momentul când judecătorul rostea cuvintele "reclamantul a menționat în corespondența sa...", își întinse picioarele încrucișate sub bancă și părăsi în grabă sala de ședințe. Fără să-l aștepte pe fiul său, opri o birjă (era o după-amiază senină, cu cerul cenușiu) și merse de-a dreptul la Timothy, unde îl găsi pe Swithin. Apoi povesti acestuia, doamnei Septimus Small și Mătușii Hester toate dezbaterile; fără să se fi oprit din vorbă, mănca și două brișe.

— Foarte bine a procedat Soames, încheie el, are minte băiatul ăsta, nu glumă! Treaba asta n-o să-i prea placă lui Jolyon. Proastă afacere pentru tânărul Bosinney! Nu m-aș mira dacă ar da faliment; și apoi, după o lungă pauză, în timpul căreia își fixă privirea îngrijorată în focul din cămin, adăugă: El n-a fost acolo — oare de ce?

Se auzi zgomotul unor pași. În salonul din dos apăru silueta unui bărbat corpulent, brun, cu obrazul rumen de sănătate. Degetul său arătător se desena în fața redingotei negre. Cu voce mânioasă, spuse:

— Bună ziua, James. Nu pot — nu pot să mă opresc deloc. Și, întorcându-i spatele, ieși.

Era Timothy.

James se ridică din fotoliu.

— Ia te uită! zise, ia te uită! Știam eu că ceva nu e în or... Se opri și tăcu, cu ochii pironiți în gol, parcă ar fi văzut o piață rea.

SOAMES ADUCE VESTEA

Plecând de la tribunal, Soames nu se duse de-a dreptul acasă. N-avea poftă să meargă în City; era dornic să vorbească, dornic de simpatie după acest triumf al său. Porni și el, dar încet și pe jos, spre Timothy, în Bayswater Road.

Tatăl său tocmai plecase; doamna Small și Mătușa Hester, perfect informate despre cele petrecute, îl salutară călduros. Erau sigure că după o asemenea dezbatere lui Soames îi este foame. Smither îi va aduce îndată câteva briose proaspete, căci scumpul său tată le mâncase pe toate. Trebuie să se întindă pe canapea și să ia neapărat un pahar de *brandy* de prune. E atât de reconfortant!

Swithin era încă acolo, întârziase mai mult ca de obicei, căci simțea nevoia de puțină mișcare.

La auzul acestei propuneri, exclamă "așa zău". Ce pretenții pe tinerii din ziua de azi! Nu se simțea tocmai bine cu ficatul și nu putea suporta ideea ca cineva să bea *brandy* de prune în preajma lui.

De îndată se ridică să plece, spunându-i lui Soames:

— Și ce mai face soția ta? Transmite-i din partea mea că, dacă e plictisită și îi face plăcere, să vină să ia masa la mine, în tihnă. Am să-i ofer o sticlă de șampanie cu totul aparte. Apoi, de la înălțimea lui, coborî privirea fixă asupra lui Soames, își strânse pumnul ca și cum ar fi vrut, cu palma lui grasă, cărnoasă și galbenă, să sugrume toată această generație și, umflându-și pieptul, plecă încet, legănându-se țăntoș.

Doamna Small și Mătușa Hester rămaseră indignate. Ce caraghios e Swithin!

Și ele, la rândul lor, aveau poftă să-l întrebe pe Soames cum va primi Irene sentința procesului, dar știau că nu se cuvine. Poate că, totuși, va spune și el ceva, așa, de bunăvoie pentru a aduce puțină lumină în această chestiune, actualmente cea mai arzătoare din viața lor. Și ceea ce le tortura peste măsură era tăcerea care li se impunea. Căci acum aflase chiar și Timothy, iar efectul acestor vești asupra sănătății lui era aproape alarmant. Și apoi, ce se va face June? Iată încă o întrebare foarte interesantă și chiai primejdioasă!

N-au uitat nici până azi vizita aceea a bătrânului Jolyon; de atunci n-a mai venit niciodată pe la ei. N-au uitat nici sentimentul pe care l-au avut toți cei ce fuseseră de față, că familia nu mai era ceea ce fusese — că familia se destramă.

Dar Soames nu le veni în ajutor, ședea picior peste picior și le vorbea despre pictorii din școala de la Barbizon²¹, pe care tocmai acum o descoperise. Aceștia sunt oameni de viitor, le spuse; el nu se va mira dacă se vor câștiga bani mulți cu picturile lor. El pusese ochii pe două pânze ale

²¹Școală peisagistică realistă care a luat naștere în Franța la jumătatea secolului al XIX-lea

unuia cu numele Corot²², fermecătoare lucrări! Dacă le poate obține la un preț convenabil, le va cumpăra — și, după părerea lui, într-o bună zi va lua bani mulți pe ele.

Oricât le-ar fi interesat problema, nici doamna Septimus Small și nici Mătușa Hester nu puteau accepta așa, cu una cu două, ca Soames să ocolească subiectul care le stârnise curiozitatea.

Era interesant — foarte interesant — și apoi Soames era atât de deștept încât, ele erau convinse, dacă cineva pe lume poate face o afacere cu acele tablouri, apoi Soames o va face, dar pe ele le preocupă cu totul altceva. Ce planuri are el acum, după ce a câștigat procesul? Se mută din Londra și se instalează la țară? Sau ce are de gând să facă?

Soames răspunse că nu știe, că poate în curând se vor muta. Se ridică și le sărută pe cele două mătuși. În Mătușa Juley, de cum primi această pecete de bun rămas, se produse o schimbare, de parcă ar fi cuprins-o brusc un curaj înspăimântător: fiecare punga de carne de pe obrazul ei tremura de parcă încerca să scape dintr-o mască nevăzută care o strângea.

Se ridică în toată lungimea staturii ei mijlocii și spuse:

— Scumpul meu, de multă vreme am avut de gând, și dacă nimeni nu ți-o spune, eu m-am decis să-ți...

Mătușa Hester o întrerupe gâfâind:

— Bagă de seamă Juley, o faci pe răspunderea ta!

Doamna Small continuă ca și cum n-ar fi auzit-o:

— Eu cred că trebuie să știi, dragul meu, că doamna MacAnder a văzut-o pe Irene plimbându-se cu domnul Bosinney în Richmond Park.

Mătușa Hester, care se ridicase și ea, căzu în fotoliul ei și întoarse fața. Într-adevăr, Juley era din cale-afară de... n-ar fi trebuit să spună asemenea lucruri când ea... Mătușa Hester era în odaie. Și, cu răsuflarea tăiată, așteptă răspunsul lui Soames.

Acesta roși, cu roșeața lui obișnuită, care totdeauna se așeza între sprâncene. Ridică mâna, alege un anumit deget, și mușcă ușor din unghie. Apoi, scoțând degetul, rămase cu buzele strânse și zise:

— Doamna MacAnder e o scorpie!

Fără a aștepta vreun răspuns, părăsi camera. În drum spre Timothy, hotărâse cum va proceda odată ajuns acasă. Se va duce sus, la Irene, și îi va spune:

"Am câștigat procesul și chestiunea s-a sfârșit! Nu vreau să fiu dur cu Bosinney; am să caut să ajung la un aranjament; n-am să-l constrâng. Și acum, hai să începem o viață nouă! O să închiriem această casă și plecăm din ceața aceasta. Ne mutăm imediat la Robin Hill. Eu... eu niciodată n-am vrut să fiu brutal cu tine! Hai să dăm mâna și..." Poate că îi va îngădui să o sărute și apoi va uita totul!

Când ieși de la Timothy, planurile lui nu mai erau atât de simple. Gelozia și bănuiala care mocneau în el de luni de zile, se aprinseră în sufletul său. Va pune capăt o dată pentru totdeauna acestei povești! Nu-i va îngădui lui Irene

²²Corot Camille (1796-1875), celebru pictor peisagist francez

să târască numele lui în noroi! Dacă ea nu vrea sau nu poate să-l iubească, cum era de datoria ei și cum avea dreptul să-i pretindă el — n-o s-o lase să-l batjocorească cu un altul! El îi va explica răspicat acest lucru și o va amenința cu divorțul! Aceasta o va potoli; căci niciodată nu va accepta așa ceva. Dar... dar... dar dacă acceptă? Era buimăcit; la aceasta nu se gândise niciodată.

Dacă acceptă divorțul? Dacă îi face mărturisiri? Ce se face el atunci? Va fi obligat să divorțeze!

Divorț! Atât de aproape de el, cuvântul acesta avea un efect paralizant. Era atât de opus tuturor principiilor care-l călăuziseră până acum în viață! Imposibilitatea oricărui compromis în această situație îl înspăimânta. Se simțea ca un căpitan de vapor care se duce la marginea vasului și, cu propriile lui mâini, aruncă peste bord cel mai scump balot din încărcătura lui. Această distrugere a averii lui, făcută cu propriile lui mâini, îi păru cu totul nesăbuită lui Soames. O să-i aducă prejudicii în meseria lui. Va trebui să renunțe la casa de la Robin Hill, pentru care cheltuisese atâția bani, atâta așteptare și — atâtea sacrificii. Iar ea! Ea nu-i va mai aparține nici măcar cu numele. Ea va dispărea din viața lui și el nu o va mai vedea niciodată!

Trăsura trecu de-a lungul unei străzi, dar Soames nu putea scăpa de gândul că s-ar putea să nu o mai vadă niciodată!

Dar poate că nu avea nimic de mărturisit. Este chiar foarte probabil că nu are nimic pe conștiință. E oare înțelept să împingă lucrurile atât de departe? Era oare cuminte să ia o atitudine care l-ar obliga să retracteze mai târziu ceea ce spusese? Sentința procesului îl va ruina pe Bosinney; un om ruinat ajunge la desperare, dar — ce-ar putea face? Poate pleca în străinătate, oamenii ruinați pleacă în străinătate. Ce ar putea face ei — dacă totuși erau "ei" — fără bani? E mai cuminte să aștepte, pentru a vedea ce întorsătură vor lua lucrurile. La nevoie, o poate pune pe Irene sub urmărire. Tortura geloziei (ascuțită ca durerea de măsele) îl cuprinse din nou, și geamătul i se făcu aproape răcnet. Dar înainte de a ajunge acasă, trebuie să ia o hotărâre, trebuie să ia o atitudine. Când birja se opri în fața ușii, nu hotărâse nimic.

Intră palid, cu mâinile ude de nădușeală, speriat de întâlnirea cu ea, arzând de dorința de a o întâlni, neștiind nici ce va face și nici ce va spune.

Bilson, jupâneasa, era în vestibul și ca răspuns la întrebarea lui: "Unde e doamna?" îi spuse că doamna Forsyte a plecat de acasă cam pe la ora amiezii, luând cu ea un geamantan și o geantă. Servitoarea pusese mâna pe haina lui îmblănită pentru a-l ajuta să o dezbrace. Deodată Soames se smuci și se întoarse cu fața spre ea, strigând:

— Ce! Ce-ai spus? Dar, venindu-și în fire, își dădu seama că trebuie să-și ascundă orice emoție și adăugă: A lăsat vreo vorbă pentru mine? — și, cu o spaimă ascunsă, Soames observă privirea încremenită din ochii servitoarei.

— Doamna Forsyte n-a lăsat nici o vorbă, domnule.

— Nici o vorbă. Foarte bine. Mulțumesc, e bine. Deseară mănânc acasă.

Fata coborî în subsol, iar el rămase pe loc, îmbrăcat cu haina îmblănită și distrat; învârtea cărțile de vizită din platoul de porțelan de pe scrinul de

stejar sculptat din vestibul.

Domnul și doamna Bareham Culcher
Doamna Septimus Small
Doamna Baynes
Domnul Solomon Thornworthy
Lady Bellis
Domnișoara Hermione Bellis
Domnișoara Winifred Bellis
Domnișoara Ella Bellis

Cine dracu erau toți acești oameni? Parcă uitase toate lucrurile curente. Cuvintele "nici o vorbă — un geamantan și geantă" se jucau de-a v-ați ascunselea în creierul lui. Era de necrezut că nu lăsase nici o vorbă și, tot cu blana pe el, fugi pe scări sărind două trepte deodată, ca un bărbat căsătorit de curând, care aleargă spre odaia soției sale.

Totul era delicat, proaspăt, în desăvârșită ordine, scăldat într-un parfum dulce. Pe patul mare, învelit cu o cuvertură de mătase mov, era sacul pentru rufe de noapte pe care-l cususe și brodase cu mâna ei, papucii pregătiți la picioarele patului, iar cearșafurile puțin îndoite, ca și cum ar aștepta-o. Pe masă erau înșirate periile de cap cu mânere de argint, precum și restul garniturii din trusa de toaletă, pe care i-o dăruise el. Deci, aici e o neînțelegere. Ce fel de geantă a luat cu ea? Se duse la sonerie pentru a o chema pe Bilson, dar își aduse aminte din vreme că trebuia să se poarte în așa fel, încât să se creadă că el știe unde a plecat Irene, că era firesc să plece. Numai el singur trebuie să dezlege sensul acestei plecări. Încuie ușile și încercă să se gândească, dar simți că-i vine amețeala și deodată lacrimile îi năvăliră în ochi. Cu un gest violent își aruncă blana de pe el și se privi în oglindă.

Era din cale-afară de palid și parcă tot obrazul îi devenise cenușiu. Turnă apă în lighean și începu să se spele, agitat, pe față.

Periile de cap, montate în argint, emanau încă parfumul loțiunii cu care dădea ea pe păr, și acest miros îi aprinse din nou văpaia geloziei care-l ardea dureros.

Cu mare greutate își puse din nou blana, coborî în goana și ieși în stradă.

Cu toate acestea nu-și pierduse complet stăpânirea de sine și de aceea, mergând în jos pe Sloane Street, născoci o poveste pe care o va spune, dacă nu o găsește pe Irene la Bosinney. Dar dacă, totuși, o găsește acolo? Din nou se simți incapabil de a lua o hotărâre. Ajunse în dreptul casei, fără a ști ce va face dacă o va găsi acolo.

Era după orele de birou și ușa de la intrare era închisă. Femeia care îi deschise nu-i putu spune dacă domnul Bosinney era acasă sau nu. Ea nu-l văzuse în ziua aceea, ba chiar de două sau trei zile nu dăduse ochii cu el. Acum nu mai face serviciu la el, nu mai are femeie de serviciu, căci... Soames îi tăie vorba, spunându-i că va urca singur să-l caute. Se duse sus,

cu fața crispată, alb ca varul.

Ultimul etaj nu era luminat. Ușa lui Bosinney era închisă. Nimeni nu răspunse la sonerie. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot. Soames fu silit să coboare, tremurând ca varga în haina lui de blană, cu un fior de gheață în inimă. Opri o birja și spuse birjarului să-l ducă la Park Lane.

Pe drum încercă să-și aducă aminte când îi dăduse lui Irene ultimul cec. Nu mai putea avea decât trei sau patru lire, dar avea bijuterii! Și, cu o neînchipuită tortură, se gândi că ar putea lua foarte mulți bani pe ele; chiar destul pentru a pleca cu Bosinney în străinătate; destul pentru a trăi câteva luni din ei! Încercă să facă socoteală; birja se opri, și el coborî cu socoteala nefăcută.

Majordomul îl întrebă dacă doamna e în trăsură, căci domnul James îi spusese că îi așteaptă pe amândoi la masă. Soames răspunse:

— Nu, doamna Forsyte e răcită.

Majordomul îi spuse că îi pare rău.

Lui Soames i se păru că se uită întrebător la el. Atunci îi veni în minte că nu era în ținută de seară și întrebă:

— Cine mai vine la masă, Warmson?

— Nimeni în afară de domnul și doamna Dartie, domnule.

Apoi din nou i se păru lui Soames că majordomul se uita curios la el. Își pierdu cumpătul.

— Ce te uiți așa? Ce-oi fi văzut la mine?

Majordomul roși, puse pe cuier blana și mârâi ceva, care suna cam așa: "Nimic, domnule, chiar nimic, domnule", și dispăru pe nesimțite.

Soames urcă la etaj. Trecu pe lângă salon fără a arunca o singură privire și merse de-a dreptul în camera de culcare a părinților săi.

James stătea din profil în dreptul ușii, iar liniile concave ale trupului său înalt și slab se dezvăluiau net. Era îmbrăcat în cămașă și vestă de seară, cu capul aplecat, un capăt al cravatei sale albe ieșea pieziș de sub un favorit alb, ca al lordului Dundreary, cu privirea fixă și concentrată, și cu buzele împinse înainte; tocmai închidea copcile de sus de la rochia soției sale. Soames se opri; parcă simțea că se sufocă, fie pentru că urcase scările prea iute, fie din alte motive. El... el... nu fusese niciodată... nu fusese niciodată rugat să...

Auzi glasul tatălui său care, vorbind ca și cum avea un ac între buze, zise:

— Cine e? Cine e acolo? Ce vrei?

Iar vocea mamei sale:

— Vino Felice, vino de-mi închide copcile. Domnul nu mi le va încheia niciodată!

Soames își duse mâna la gât și spuse răgușit:

— Eu sunt... Soames!

Observă, cu recunoștință, mirarea și căldura din glasul lui Emily: "Tu ești, scumpul meu?" și din al lui James care scăpă copcile din mâini:

— Ce e cu tine, Soames? Ce te-a făcut să urci sus? Nu te simți bine?

El răspunse mecanic:

— Mă simt foarte bine! și se uită la ei. Simți că îi este cu neputință să le spună ceea ce se întâmplase.

James, gata să se sperie, începu:

— Nu arăți bine. Cred că ai răcit — sau poate e de la ficat, nu m-aș mira deloc. Las' c-o să-ți dea mama...

Dar Emily interveni liniștit:

— Ai adus-o și pe Irene?

Soames dădu negativ din cap.

— Nu, bâlbâi el, m-a... m-a părăsit.

Emily se întoarse cu spatele la oglinda în fața căreia stătea. Trupul ei înalt și plin își pierdu ținuta maiestuoasă și deveni foarte uman în timp ce pășea iute spre Soames.

— Scumpul meu! Scumpul meu băiat!

James, de asemenea, se întoarse către fiul său; parcă îmbătrânise dintr-o dată.

— Te-a părăsit? zise. Ce vrei să spui? Cum te-a părăsit? Niciodată nu mi-ai spus că are de gând să te părăsească.

Soames răspunse morocănos:

— Cum să-ți fi spus? Ce-i de făcut?

James măsură cu pași mari camera; semăna cu un cocostârc; era atât de ciudat fără haină.

— Ce-i de făcut! mârâia el. De unde să știu eu ce-i de făcut? La ce bun să mă întreb pe mine? Mie nimeni nu-mi spune nimic și apoi veniți să mă întrebați ce-i de făcut? Mi-ar plăcea și mie să știu cum aș putea să răspund la această întrebare! Iat-o pe mama ta, uite-o cum stă aici, și ea nu spune nici o vorbă. Tot ceea ce-ți spun eu este să te duci după ea.

— Nu știu unde s-a dus, zise el.

— Nu știi unde s-a dus! spuse James; ce vrei să spui? Cum nu știi unde s-a dus? Nu bănuiești unde s-a dus? S-a dus după acel tânăr, Bosinney! Da, acolo s-a dus! Știam eu c-o să se întâmple așa!

În lunga tăcere ce urmă, Soames simți cum mama lui îl strânge de mână. Și înregistra tot ce se petrecea în jurul lui într-un fel ca și cum puterea lui de gândire sau acțiune ai fi adormit.

Fața tatălui său se înnegrise de roșie ce era, și tresărea de parcă era să izbucnească în plâns; cuvintele pe care le rostea păreau a fi smulse din sufletul său printr-un spasm.

— O să iasă un scandal! Am spus-o întotdeauna. Apoi, cum nici unul nu răspundea nimic, strigă: Și uite cum stați aici! Și tu și mama ta!

Apoi Emily, cu o voce calmă, cam disprețuitoare, zise.

— Liniștește-te, James! Soames va face tot ce-i va sta în putință.

Iar James, cu privirea fixă în podea, zdrobit, zise:

— Asta este. Eu nu te pot ajuta. Am îmbătrânit. Ceea ce pot să spun este să nu fii prea pripit, băiete.

Din nou glasul mamei sale:

— Soames va face tot ce poate pentru a o aduce înapoi. Să nu mai vorbim despre asta. Eu cred că totul se va aranja

Apoi James:

— Da! Eu nu prea văd cum o să se aranjeze. Dar dacă n-a fugit undeva cu acel tânăr Bosinney, părerea mea este să nu iei seama de ce spune; du-te după ea și adu-o acasă.

Din nou simți Soames că mama lui îi mângâia mâna, în semn de aprobare, și parcă, repetând o formulă dintr-un legământ sacru, mâinii printre dinți:

— Așa voi face!

Coborâra toți trei în salon, unde se strânseseră cele trei fete și Dartie. Dacă ar fi venit și Irene, ar fi fost familia întreagă.

James se prăbuși în fotoliul său și în afară de un salut rece, adresat lui Dartie — pe care îl disprețuia și în același timp îl evita, căci întotdeauna ducea lipsă de bani — nu spuse nici o vorbă până când masa fu servită. Soames, la rândul lui, tăcea și el. Numai Emily, femeie cu sânge rece, susținea conversația cu Winifred, despre lucruri indiferente. Niciodată nu fusese mai calmă, în purtare și-n vorbă, decât în seara aceasta.

Deoarece luaseră hotărârea de a nu vorbi despre fuga lui Irene, nici unul din membrii familiei nu și-a dat părerea asupra atitudinii ce trebuie adoptată. Dar, judecând după atmosfera generală cu care a fost primită desfășurarea ulterioară a evenimentelor, este aproape neîndoielnic că sfatul lui James: "Nu lua în seamă ce spune, ci du-te după ea și adu-o acasă", era socotit drept sănătos — afară de câte o excepție ici și colo — nu numai în Park Lane, ci și la Nicholas, la Roger și la Timothy. De altfel această atitudine ar fi fost aprobată și de către marea categorie socială formată din nenumărații Forsyte londonezi, care nu s-au putut pronunța numai pentru că nu cunoșteau povestea.

În ciuda strădaniei lui Emily, masa servită de Warmson și de fecior a decurs aproape în tăcere. Dartie era prost dispus și a băut cât a putut. Fetele abia vorbeau între ele din când în când. James a întrebat la un moment dat unde era June și cu ce-și petrecea vremea. Nimeni nu i-a putut răspunde. Din nou căzu pe gânduri. Numai când Winifred a povestit cum micul Publius a dat un *penny* fals unui cerșetor, James se învioră.

— Ah! Deștept băiat! Nu știu ce-o să iasă din el dacă merge așa mai departe. E inteligent, ștrengarul! N-am ce zice!

Dar nu fusese decât o licărire trecătoare.

Felurile s-au servit de-a rândul cu solemnitate, sub lumina electrică ce strălucea peste masă, abia ajungând până la principalul ornament de pe perete, un tablou de Turner, intitulat *Piesă marină*, care reprezenta aproape numai funii și oameni care se înecă. S-a servit șampanie și apoi o sticlă cu preistoric vin de Porto al lui James, dar parcă era servit de mâna înghețată a unui schelet.

La ora zece Soames plecă. Răspunzând la întrebări, spuse de două ori că Irene nu se simțea bine; iar el nu mai putea rezista la încordarea nervilor săi. Mama lui îl sărută pe frunte cu căldură și blândețe, iar el îi strânse mâna în timp ce un val de căldură îi înroșea obrazii. Porni pe jos. Bătea un vânt rece, suierând deznădăjduit pe la colțurile străzilor, sub un cer limpede, albastru

ca oțelul — presărat cu stele. Dar Soames nu luă în seamă nici salutul înghețat al stelelor, nici trosniturile frunzelor uscate de platan, nici femeile de stradă care treceau grăbite în hainele lor de blană tocită, nici fețele jigărite ale vagabonzilor de pe la colțul străzilor. Venise iarna! Iar Soames se întorcea grăbit acasă; era buimac. Când scoase ultimele scrisori din cutia de sârmă aurită în care fuseseră aruncate printr-o deschizătură tăiată în ușa de la intrare, mâinile îi tremurau

Nici o scrisoare de la Irene.

Intră în sufragerie; focul ardea cu flăcări mari, fotoliul său era tras în fața căminului, papucii pregătiți, iar pe masă se aflau băuturi și cutia de ținări sculptată. După ce se uită pierdut un minut sau două la ele, stinse lumina și se urcă sus. În camera lui de toaletă ardea focul, dar în odaia ei era întuneric și frig. Soames, totuși, intră în această încăpere.

Făcu lumină mare, aprinzând toate lumânările, și multă vreme măsură cu pași mari spațiul dintre pat și ușă. Încă nu se obișnuise cu gândul că ea îl părăsise cu adevărat. Și ca și cum încă ar fi căutat un semn din partea ei, o explicație, o tălmăcire a misterului din viața lui conjugală, începu a deschide fiecare sertar, fiecare dulap.

Rochiile ei erau la locul lor. Lui Soames i-a plăcut întotdeauna, ba chiar a insistat, să fie bine îmbrăcată. Plecase cu puține rochii — cel mult două sau trei, și cum deschise de-a rândul sertar după sertar, văzu că erau pline cu lenjerie din linon și de mătase, neatinsă.

Te pomenești că totul a fost doar un capriciu de-al ei și o fi plecat la mare pentru a schimba câteva zile atmosfera. Oh! numai de-ar fi așa, numai de s-ar întoarce acasă; n-ar mai face niciodată ceea ce făcuse în noaptea fatală de alaltăieri. Niciodată n-ar mai risca o asemenea încercare — cu toate că era datoria ei, datoria ei de soție, căci doar era a lui. Nu, niciodată nu va mai risca. De altfel e limpede că nu e tocmai zdravănă la minte!

Se aplecă asupra sertarului în care își ținea bijuteriile. Nu era încuiat și se deschise cum trase de el. Caseta de bijuterii era cu cheia în ea. La început fu mirat, dar se gândi că, desigur, caseta e goală. O deschise.

Departe de a fi goală! Toate lucrurile pe care i le dăruise el erau așezate, în diferite compartimente îmbrăcate cu catifea verde, chiar și ceasul pe care-l purta la mână; iar în împărțitura în care era ceasul, se afla un bilet împăturit în formă de triunghi, pe care era scris de mână lui Irene "Soames Forsyte".

"Cred că n-am luat nimic din ceea ce tu sau ai tăi mi-ați dat." Și aceasta era totul.

Se uită la broșele și brățările de diamante și perle; la micul ceas plat de aur împrejmuț de safire, la coliere și inele, fiecare în cuibușorul său. Lacrimile îi năpădiră ochii, căzând în picături mari peste bijuterii.

Nimic din ceea ce ar fi putut săvârși, nimic din ceea ce săvârșise, n-ar fi putut revela mai bine semnificația profundă a actului ei. Poate că, pentru moment, Soames înțelesese tot ceea ce era de înțeles — înțelesese că îi era silă de el, că de ani de zile nu-l putea suferi, că în toate acțiunile și țelurile lor erau doi străini care trăiau în două lumi diferite, că pentru el nu a existat și

nu există nici o speranță; a înțeles chiar că ea a suferit — și că trebuie să-i fie milă de ea.

Emoția din acele clipe îl făcu să-și trădeze sufletul de Forsyte — uitase de sine, de interesele lui, de averea lui — era capabil de orice. Se înălțase în atmosfera neprihănirii, unde nu este nici egoism, nici simț practic.

Asemenea clipe trec însă iute.

Și, de parcă lacrimile i-ar fi spălat slăbiciunea, se ridică, încuie caseta cu bijuterii și, încetișor, aproape tremurând, o duse în camera lui.

Capitolul VII VICTORIA LUI JUNE

June își pândea norocul, și în fiecare dimineață și seară parcurgea — cu o perseverență care îl uimea pe bătrânul Jolyon — cele mai plicticoase coloane ale ziarelor; iar când i se păru că a sosit momentul, porni la acțiune cu toată promptitudinea și dârzenia caracterului ei.

Cât va avea zile nu va uita dimineața aceea când, în sfârșit, văzu în ziarul *Times*, în lista proceselor ce urmează a se judeca, sub titlul: *Sala XIII, Domnul Judecător Bentham, procesul: "Forsyte contra Bosinney"*.

Ca un jucător care-și joacă ultimul ban, se pregătise să riște totul în această lovitură. Firea ei nu-i îngăduia să accepte înfrângeri. Numai instinctul ei de femeie îndrăgostită i-a putut spune că Bosinney va pierde acest proces. În orice caz, pe această presupunere și-a clădit ea toate planurile, ca pe o certitudine.

La ora unsprezece și jumătate era la pândă în balconul Sălii XIII, și acolo rămase până la sfârșitul procesului "Forsyte contra Bosinney". Absența lui Bosinney n-o neliniști, ea simțea instinctiv că el nu se va apăra. După pronunțarea sentinței, coborî în goană scările, ieși în stradă luă o birjă și se duse la locuința lui.

Trecu prin ușa de la stradă care era deschisă, urcă cele trei etaje fără a fi băgată în seamă de cei de prin birouri: dar când ajunse la etajul patru, începură și greutatea ei.

Sună. Nu primi răspuns. Acum trebuia să ia o hotărâre: ori coboară în subsol și roagă pe intendentă să-i deschidă ușa pentru a-l aștepta pe Bosinney, ori rămâne frumușel în fața ușii, sperând că nimeni nu va urca sus pentru a o vedea așteptând.

Se hotărî pentru a doua formulă.

Petrecu un sfert de ceas stând în fața ușii, așteptând înfiorată, când deodată îi veni în minte că Bosinney avea obiceiul să pună cheia sub preșul de șters picioarele din fața ușii. Ridică preșul și găsi cheia. Câteva minute nu se putu decide să se folosească de ea. În cele din urmă descuie, intră înăuntru și lăsă ușa deschisă, pentru ca, dacă ar veni cineva, să vadă că avea treabă aici.

Nu mai era aceeași June care venise aici tremurând, acum cinci luni.

Lunile acestea de suferință și stăpânire de sine o făcuseră mai puțin sensibilă; plănuise de atâta vreme această vizită, trăind-o în închipuirea ei până în cele mai mici detalii, încât toată spaima fusese consumată dinainte. De astă dată nu avea voie să scape ocazia, căci dacă nu făcea nici o ispravă, nimeni pe lume nu o mai putea ajuta.

Întocmai ca o leoaică ce-și veghează puiul, nu stătu locului nici o clipă în această încăpere. Umbla înapoi și încolo, de la un perete la altul, de la fereastră la ușă, pipăind când un obiect când altul. Peste tot era praf, se vedea că odaia nu fusese curățită de săptămâni întregi, iar June, care prindea orice semn ce i-ar putea întări speranța, văzu în această delăsare o dovadă că fusese silit să renunțe la femeia de serviciu din motive de economie.

Aruncă o privire în odaia de culcare; patul era așternut ca vai de lume, se vedea că era făcut de mână de bărbat. Ascultă cu băgare de seamă dacă nu cumva e un zgomot prin apropiere, apoi se rezezi înăuntru și cercetă dulapurile. Câteva cămăși și gulere, o pereche de ghete murdare — nici haine nu mai erau în casă.

Intră pe furiș în camera de lucru și de data aceasta băgă de seamă că lipseau toate micile obiecte la care ținea el. Ceasul care fusese al mamei lui, ocheanul care era atârnat deasupra canapelei, două gravuri vechi care reprezentau Harrow — unde tatăl său își făcuse școala — piese cu adevărat valoroase, ba chiar și — ceea ce e destul de important — vasul de porțelan japonez pe care i-l dăruise ea — nimic nu mai era aici. Și cu toate că în sufletul ei, gata de luptă, se trezi furia împotriva lumii care l-a adus în starea aceasta, dispariția acestor obiecte era un semn bun pentru reușita planului ei.

În timp ce fixa locul în care stătuse vasul de porțelan japonez pe care i-l dăruise ea, simți, cu o stranie acuitate, că o privește cineva. Se întoarse și o văzu pe Irene în pervazul ușii deschise.

Cele două femei se priviră în tăcere un minut. Apoi June înaintă spre ea și îi întinse mâna. Irene nu făcu la fel.

După ce Irene refuză să-i strângă mâna, June își duse mâna a spate. Privirea ei încrămeni de mânie; aștepta ca Irene să orbească. Și în timp ce aștepta așa, Dumnezeu știe ce furie, ce gelozie, bănuială și curiozitate o făcu să observe fiecare detaliu din fața, îmbrăcămintea și ținuta prietenei sale.

Irene era îmbrăcată cu blana ei lungă, gri, iar de sub pălăria de voiaj căzuse pe frunte o buclă de păr auriu. În blana cea amplă și suplă, obrazul ei mic părea ca de copil.

Spre deosebire de obrații lui June, ai lui Irene erau fără culoare, albi ca sideful, încrămeniți de frig. În jurul ochilor avea cearcăne întunecate. Într-o mână ținea un buchet de violete.

Se uită și ea la June; nici o urmă de zâmbet pe buzele ei. Și cum stătea așa, cu ochii aceia mari și negri ațintiți asupra ei, tânăra fată, în ciuda furiei nedomolite, simți ceva din vraja ei de odinioară.

În cele din urmă tot ea începu vorba:

— Pentru ce ai venit aici? Dar, dându-și seama că această întrebare i

s-ar putea pune și ei, adăugă: Oribil proces. Am venit să-i spun... că l-a pierdut.

Irene nu rosti nici o vorbă și ochii ei erau tot ațintiți supra feței lui June. Iar fata strigă:

— Nu sta aici ca o stană de piatră!

Irene râse:

— Dar-ar Domnul să fiu stană de piatră!

Dar June întoarse capul.

— Taci! strigă; nu-mi spune nimic! Nu vreau să aud nimic! Nu vreau să știu pentru ce ai venit aici. Nu vreau să știu nimic!

Și, ca o fantomă care nu-și găsește locul, începu să umble iute încoace și încolo. Deodată izbucni:

— Eu am fost prima aici. Nu putem rămâne amândouă!

Pe fața lui Irene trecu un zâmbet, care se stinse ca văpaia unei scânteii. Nu se mișcă. Dar atunci June observă că în suavitatea acestei ființe nemișcate se ascundea deznădejde și hotărâre. Simțea ceva ce nu putea fi dat la o parte, ceva primejdios. Îi smulse pălăria și punându-i mâinile pe frunte, împinse spre spate masa de bronz a părului ei. O privi în față.

— N-ai nici un drept aici! strigă cu hotărâre.

Irene răspunse:

— Eu nu am nici un drept nicăieri.

— Ce vrei să spui?

— L-am părăsit pe Soames. Tu mi-ai spus întotdeauna s-o fac!

June își astupă urechile cu amândouă mâinile.

— Taci! Nu vreau să aud nimic — nu vreau să știu nimic. E cu neputință să lupt cu tine! Ce te face să stai așa, aici? De ce nu pleci?

Buzele lui Irene se mișcară. Parcă spuneau: "Unde să mă duc?"

June se întoarse la fereastră. De acolo vedea cadranul unui ceas de jos, din stradă. Era aproape ora patru. În orice moment, el poate veni acasă! Aruncă o privire înapoi, peste umăr, fața ei era schimonosită de mânie.

Dar Irene tot nemișcată stătea. Cu mâinile înmănușate, învârtea și se juca cu buchetul de violete.

Lacrimi de furie și dezamăgire se rostogoleau pe obrajii lui June.

— Cum ai putut veni aici? Ai trădat prietenia noastră!

Irene râse din nou. June își dădu seama că joacă o carte greșită și își pierdu controlul.

— De ce ai venit? spuse în hohote de plâns. Mi-ai distrus viața și acum vrei s-o distrugi și pe a lui!

Buzele lui Irene tremurau; ochii ei întâlneau privirile lui June care, văzând expresia lor atât de tristă, în mijlocul hohotelor ei strigă:

— Nu, nu!

Dar capul lui Irene se aplecă până se atinse de piept. Se întoarse și ieși iute, ascunzându-și buzele sub buchetul de violete.

June se repezi la ușă. Auzi pașii ei coborând din ce în ce mai jos. Strigă:

— Vino înapoi, Irene! Vino înapoi!

Pașii nu se mai auziră...

Năucă și cu inima sfâșiată, fata se opri la capătul scării. De ce a plecat Irene, lăsând-o pe ea stăpână pe situație? Ce înseamnă aceasta? Oare, într-adevăr, renunțase la el în favoarea ei? Sau poate...? Și o cumplită îndoială începu să o mistuie... Bosinney nu mai venea...

În aceeași după-amiază, bătrânul Jolyon se întoarse acasă din Wistaria Avenue unde, de la o vreme încoace, petrecea aproape în fiecare zi câteva ceasuri. Întrebă dacă nepoata lui era acasă. Aflând că sosise adineauri, trimise în odaia ei rugând-o să coboare pentru a sta de vorbă cu el.

Hotărâse să-i spună că s-a împăcat cu tatăl ei. De acum înainte trecutul era trecut. Nu mai vrea să trăiască singur, sau ca și singur, în această casă mare. Va renunța la ea și va închiria alta la țară, pentru fiul său, unde se vor putea instala cu toții, și vor locui împreună. Dacă lui June nu-i convine, îi va da un venit personal din care își va putea organiza viața după placul ei, singură dacă vrea. Pentru ea nu e o mare schimbare, căci trecuse atât amar de vreme de când nu-i mai arătase nici un pic de afecțiune.

Dar când June coborî, fața ei era atât de trasă, de-ți făcea milă, iar ochii ei aveau o privire încordată și chinuită. Se cocoță pe brațul fotoliului său, în poziția ei obișnuită de odinioară, iar ceea ce îi spuse bătrânul Jolyon semăna foarte puțin cu declarația limpede, autoritară și mahnită, pe care și-o pregătise cu atâta grijă. Inima lui era tristă, tristă, ca inima unei păsări mume ce-și vede puiul zburând și pe care o doare când acesta își rănește aripa. Vorbele lui se poticneau, ca și cum cerea iertare pentru că, până la urmă, se abătuse de pe calea virtuții, pentru că, trădând principiile sănătoase, cedase instinctelor sale firești.

Îl enerva și gândul că, anunțând astfel intențiile lui, îi dă nepoatei sale un exemplu prost; iar acum, când a ajuns la punctul principal, când trebuia să-i spună că dacă planul făcut de el nu-i convine, poate trăi singură după bunul ei plac, îi făcu propunerea cu o delicatețe extremă.

— Și dacă cumva, scumpa mea, vei vedea că nu te învoiești cu ei, eu pot aranja cum e mai bine. Tu vei putea trăi așa cum vrei. Vom găsi un mic apartament în Londra, în care te vei instala și unde eu aș putea veni mereu să te văd. Dar copiii aceia, adăugă el, sunt încântători!

Apoi, în mijlocul acestei declarații grave, destul de naive, prin care expunea schimbarea politicii sale, începu a clipi din ochi.

— Asta va zgudui nițel nervii slabi ai lui Timothy. Fac prinsoare pe orișice că acest tânăr pretențios va face comentarii.

June nu spusese încă nici o vorbă. Cocoțată acolo, pe brațul fotoliului, cu capul aplecat pe umărul său, nu i se vedea fața deloc. Dar deodată simți obrazul ei cald lipit de al lui și își dădu seama că, în orice caz, atitudinea ei nu trăda nimic alarmant față de veștile pe care i le dăduse. Atunci bătrânul Jolyon prinse curaj.

— O să-ți placă tatăl tău. E un om cumsecade. Niciodată n-a prea știut să dea din coate, dar e ușor să te învoiești cu el. Ai să vezi că are și înclinări artistice.

Și bătrânul Jolyon își aduse aminte de cele douăsprezece sau mai multe acuarele pe care le ținea încuiate cu grijă în camera lui de culcare. Acum, că

fiul său era pe cale de a deveni un om bogat, nu le mai socotea atât de neînsemnate ca până acum.

— Iar în ceea ce privește pe... mama ta vitregă, spuse el rostind ultimele cuvinte cu oarecare greutate, eu o socotesc o femeie distinsă... mi se pare că are ceva din doamna Gummidge²³... dar îl iubește foarte mult pe Jo. Iar copiii, repetă el — și aceste cuvinte sunau ca o melodie în mijlocul autojustificării lui solemne — sunt încântători!

Dar June nu știa că acele cuvinte întruchipau gingașa lui iubire pentru copiii mici, pentru cei tineri și plăpânzi, care îl împinsese în trecut să-și părăsească fiul pentru firava ființă care era ea, iar acum — cum roata vieții se-nvârte — îl făcea să o părăsească pe ea.

Tăcerea lui June începu să-l sperie, și o întrebă nerăbdător:

— Ei, și ce ai de spus?

June coborî, alunecând, pe genunchii lui și-și începu povestea. După părerea ei totul va reuși foarte bine; ea nu vede nici un impediment și puțin îi pasă de ce spune lumea.

Bătrânul Jolyon nu mai avea astâmpăr. Hm! adică ce va spune lumea! El crezuse că poate, după atâția ani, oamenii nu vor mai avea nimic de zis! Dar n-ai ce să faci! Totuși el nu putea fi de acord cu modul în care nepoata lui privea lucrurile. Oricum, ea trebuie să țină seama de ceea ce zice lumea!

Dar bătrânul Jolyon nu spuse nimic. Sentimentele lui erau prea complexe, prea confuze pentru a le tălmăci în vorbe.

Nu — spuse mai departe June — ei nu-i pasă de lume. Ce-i privesc pe oameni treburile lor? Apoi, cu obrazul lipit de genunchiul lui, începu să spună că se pune o problemă — bătrânul Jolyon simți deodată că nu e lucru de șagă — dacă are de gând să cumpere o casă la țară, nu cumva ar vrea să-i facă și ei plăcerea de a cumpăra acea splendidă casă a lui Soames de la Robin Hill? Era terminată, era într-adevăr minunată și — în situația actuală — nu va locui nimeni în ea. Ar fi cu toții atât de fericiți acolo!

Imediat bătrânul Jolyon ciuli urechile. Cum adică, nu se mută "proprietarul" în casa cea nouă? De la o vreme încoace nu mai vorbea despre Soames decât dându-i această denumire.

— Nu, zise June, nu se mută. Știu că nu se mută în casa aceea!

Dar de unde știa?

Nu-i putea spune, dar știa. Știa aproape precis! Pare de necrezut; totuși situația s-a schimbat! În mintea ei răsunau încă vorbele lui Irene: "L-am părăsit pe Soames! Unde să mă duc?"

Dar nu pomeni nimic despre asta.

Numai dacă bunicul ei ar vrea să cumpere casa, achitând implicit și pretenția aceea blestemată pe care Soames n-ar fi trebuit s-o ridice niciodată în contra lui Phil! Ar fi cel mai bun lucru pentru toată lumea și totul — totul s-ar mai putea aranja!

Și June își lipi buzele de fruntea lui, sărutându-l îndelung.

Dar bătrânul Jolyon se scutură din îmbrățișările ei, și pe fața lui apăru

²³Personaj din *David Copperfield*, de Ch. Dickens

acea expresie gravă pe care o avea când trata afaceri. O întrebă ce vrea să spună. Aici se ascunde ceva — oare l-a întâlnit pe Bosinney?

June răspunse:

— Nu; dar am fost la el acasă.

— Cum? Ai fost la el acasă? Cu cine te-ai dus acolo?

June îl privi cu îndrăzneală drept în ochi.

— M-am dus singură. A pierdut procesul acela. Nu-mi pasă dacă a avut dreptate sau nu. Vreau să-l ajut și îl voi ajuta!

Bătrânul Jolyon întrebă din nou:

— L-ai văzut? Privirea lui părea a străpunge ochii fetei, pătrunzând până în inima ei.

June răspunse din nou:

— Nu, nu era acasă. L-am așteptat, dar n-a venit.

Bătrânul Jolyon făcu un gest de ușurare. June se ridicase în picioare și se uita la el. Atât de firavă, atât de tânără, dar atât de energică și atât de hotărâtă! Cu toate că era tulburat și supărat, nu se putu împotrivi acelei priviri energice. Era stăpânit de sentimentul că a fost înfrânt, că hățurile i-au scăpat din mâini, că este bătrân și ostenit.

— Ah! zise în cele din urmă. Văd eu bine că într-o bună zi ai să intri într-un bucluc. Dar tu faci întotdeauna numai ceea ce vrei.

Fiind cuprins de una din acele stranii accese de filozofie, adăugă:

— Așa te-ai născut și așa ai să fii până la moarte!

Iar el, care în raporturile sale cu oamenii de afaceri, în consilii de administrație, cu tot soiul de Forsyte, precum și cu oameni care nu erau din tagma Forsyte, își impusese întotdeauna voința, se uită mâhnit la această nepoată nedomolită — simțea în ea acea însușire pe care, fără să-și dea seama, o prețuia mai presus de orice.

— Tu știi ce zice lumea despre ei? spuse încet.

June roși până în vârful urechilor.

— Da... nu. Știu și... nu știu... dar nu-mi pasă! și bătu cu piciorul în podea.

— Eu cred, spuse bătrânul Jolyon cu privirea în pământ, că ai vrea să fie al tău, chiar dacă ar fi și mort!

Urmă o tăcere îndelungată, apoi adăugă:

— Iar în ceea ce privește cumpărarea acelei case... tu nu știi ce vorbești!

June răspunse că știe prea bine. Știa că dacă vrea, o poate avea. Bineînțeles, va trebui să plătească atât cât a costat.

— Cât a costat! Tu habar n-ai. Eu nu vreau să mă duc la Soames — nu vreau să mai am nimic de-a face cu acel tânăr.

— Dar nu trebuie să te duci la el. Poți să mergi la unchiul James. Dar dacă nu poți cumpăra casa, vrei să plătești măcar pretenția aceea a lui Soames? Știu că o duce foarte greu — am văzut-o cu ochii mei. N-ai decât să reții suma din banii mei.

În ochii bătrânului Jolyon apăru o licărire.

— Să rețin din banii tăi ! Frumoasă soluție! Și, spune-mi te rog, ce te faci tu fără banii tăi?

Dar în adâncul sufletului, începu a-l preocupa gândul că ar putea smulge casa aceea de la James și fiul său. Auzise la "Bursa Forsyte" multe comentarii, majoritatea lor erau laude cam îndoielnice. Era "prea artistică", dar o casă frumoasă. A lua de la "proprietar" casa la care acesta ținea din tot sufletul ar însemna o victorie supremă asupra lui James și ar fi o dovadă concretă că face din Jo un om bogat, că îl repune în situația care i se cuvine și că i-o consolidează. Astfel se va răzbuna el, o dată pentru totdeauna, pe toți aceia care au vrut să-l considere pe fiul său un proscris sărac lipit pământului!

Se va mai gândi, se va mai gândi! Poate că nici nu se pune problema. Nu avea de gând să plătească un preț exorbitant, dar dacă afacerea se poate face, de ce nu, s-ar putea să cumpere casa!

Iar în adâncul sufletului său știa că pe June nu o poate refuza.

Dar nu promise nimic. Îi spuse că va mai reflecta.

Capitolul VIII

PLECAREA LUI BOSINNEY

Bătrânul Jolyon nu era omul hotărârilor pripite; și dacă n-ar fi citit pe fața lui June că nu-i va da pace până nu pornește la înfăptuire, poate că ar mai fi reflectat multă vreme la cumpărarea casei din Robin Hill.

A doua zi dimineață, la micul dejun, ea îl întrebă pentru ce oră să comande trăsura.

— Trăsura! zise el, cu un aer nevinovat; pentru ce trăsura? Eu nu ies!

Ea îi răspunse:

— Dacă nu ieși devreme, nu-l mai prinzi pe unchiul James. Pleacă în City.

— James! Dar ce am eu cu unchiul James?

— Casa, îi zise cu o asemenea voce, încât bătrânul Jolyon nu se mai putea preface că nu știe despre ce este vorba.

— Nu m-am hotărât, îi zise.

— Trebuie să te hotărăști! Trebuie! Oh! Bunicule, gândește-te la mine!

Bătrânul Jolyon mârâi:

— Să mă gândesc la tine — eu mă gândesc neîncetat la tine, dar tu, tu nu te gândești la tine; tu nu te gândești la aventura în care te azvârli acum. Fie! Poruncește să tragă trăsura la scară, la ora zece!

La ora zece și un sfert își punea umbrela în suportul din vestibulul casei lui James din Park Lane — pălăria și paltonul nu le-a depus; îi spuse lui Warmson că vrea să-l vadă pe domnul și, fără a aștepta să fie anunțat, intră în biroul lui James și se așeză.

James era încă în sufragerie și stătea de vorbă cu Soames, care trecuse pe aici înainte de micul dejun. Auzind cine era musafirul său, mârâi enervat:

— Ce-o fi vrând de la mine?

Apoi se ridică și-i spuse lui Soames:

— Va să zică, bagă de seamă, nu lua nici o măsură în pripă. Primul lucru

ce-l ai de făcut este să afli unde este — eu m-aș adresa lui Stainer; ei sunt cei mai indicați, și dacă ei nu dau de ea, nu ți-o mai găsește nimeni. Apoi, deodată, mișcat de o ciudată blândețe, mârâi ca pentru el: "Biata femeie! Nu știu zău ce i-a trecut prin minte!" și ieși suflându-și nasul.

Bătrânul Jolyon nu se ridică văzându-l pe fratele său, ci întinse mâna și o strânse pe a lui James după obiceiul Forsyte.

James se așează pe un alt scaun de lângă masă și își sprijini capul într-o mână.

— Ce mai faci? De la o vreme încoace nu te mai vedem!

Bătrânul Jolyon nu luă în seamă observația lui.

— Ce face Emily? întrebă și, fără a aștepta răspunsul continuă: Am venit să vorbesc cu tine în chestiunea aceea cu tânărul Bosinney. Am auzit că noua casă construită de el e un elefant alb.

— Eu nu știu nimic despre un elefant alb, zise James; știi că a pierdut procesul și cred că va fi declarat falit.

Bătrânul Jolyon prinse de îndată momentul prielnic.

— Nu m-aș mira deloc! îi spuse cu ton aprobativ; și dacă va fi declarat falit, "proprietarul" — adică Soames — va fi păgubit. Iată la ce m-am gândit eu: dacă nu se mută acolo...

Văzând în ochii lui James atât mirare cât și bănuială, vorbi mai departe:

— Nu vreau să știu nimic; presupun că Irene a pus piciorul în prag — dar pe mine nu mă interesează. Iar eu am de gând să-mi cumpăr o casă la țară, nu prea departe de Londra, și dacă mi-ar conveni, nu spun că n-aș cumpăra-o, dacă prețul nu e prea mare.

James ascultă această declarație cu un sentiment ciudat, compus din îndoială, bănuială și ușurare, care se topea în teama că în dosul acestei propuneri zace ceva; dar totul era învăluit în vechea și nestrămutată lui încredere în buna-credință și judecata fratelui său mai mare. Era și cam îngrijorat. Oare bătrânul Jolyon aflase de plecarea lui Irene? Și cum anume aflase? În același timp avea și o oarecare nădejde căci, gândea el, dacă legătura dintre June și Bosinney ar fi ruptă definitiv, bunicul ei nu s-ar fi ocupat să-l ajute pe tânărul arhitect. Deci, cam încurcat și nevrând să se dea pe față și nici să dea vreun răspuns precis, spuse:

— Am auzit că ți-ai modificat testamentul în favoarea fiului tău.

De fapt, nimeni nu-i spusese nimic; ci făcuse singur legătura între faptul că îl văzuse pe bătrânul Jolyon, cu fiul său și cu cei doi nepoți la Grădina Zoologică și retragerea testamentului său din biroul "Forsyte, Bustard and Forsyte". Lovitura izbi în plin!

— Cine ți-a spus? întrebă bătrânul Jolyon.

— Zău că nu mai știu, zise James; nu mai am memoria numelor — știu că cineva mi-a spus, Soames a cheltuit o mulțime de bani cu casa aceasta, și foarte probabil că nu va renunța la ea dacă nu ia un preț bun.

— Bine, spuse bătrânul Jolyon; dacă crede că am să-i dau un preț fabulos, se înșală. Eu n-am atâția bani de aruncat câți pare a avea el. N-are decât să încerce s-o vândă la licitație publică și atunci va vedea el ce ia pe ea. După câte am auzit, nu e o casă care ar conveni orișicui.

James, fără a mărturisi, era de aceeași părere cu el. Răspunse:

— E o casă pentru un gentleman. Soames e chiar acum aici, dacă vrei poți vorbi cu el.

— Nu, zise bătrânul Jolyon; n-am ajuns încă atât de departe; și nici nu mi se pare că voi ajunge... o văd prea bine după felul cum a fost întâmpinată ideea mea.

James era cam încurcat; cu toate că ori de câte ori era vorba de cifrele precise ale unei tranzacțiuni comerciale, adică atunci când avea de-a face cu realități concrete și nu cu oameni, era sigur de el; negocierile acestea preliminare însă îl enervau — nu știa niciodată cât de departe poate merge.

— În definitiv, eu nu știu nimic despre această afacere. Soames nu-mi spune nimic. Totuși, cred că s-ar putea să fie de acord — e vorba numai de preț.

— Oh! zise bătrânul Jolyon, să nu creadă cumva că-mi face o favoare! Cu un gest mânios își puse pălăria pe cap.

Ușa se deschise și Soames intră.

— Afară e un agent de poliție, spuse cu zâmbetul său vag; îl caută pe Unchiul Jolyon.

Bătrânul Jolyon se uită mânios la el, iar James zise:

— Un agent de poliție! Eu nu am nimic de-a face cu poliția. Dar probabil că tu știi despre ce este vorba, adăugă, privindu-l bănuitor pe bătrânul Jolyon. Cred că e mai bine să vorbești cu el!

În vestibul stătea un inspector de poliție care, pe sub pleoapele grele ale ochilor săi albaștri, spălăciți, privea mirat frumoasele mobile englezești, antice, pe care James le cumpăraseră la faimoasa licitație Mavrojano din Portland Square.

— Fratele meu este aici, intră te rog, zise James.

Inspectorul salută respectuos, ridicând degetele în dreptul cozorocului chipiului său înalt, și intră în birou.

— Acum, îi zise lui Soames, cred că trebuie să așteptăm să vedem ce dorește. Unchiul tău a venit aici pentru casă! Se întoarse împreună cu Soames în sufragerie, dar nu-și găsea locul.

— Da' ce-o fi vrând? mării din nou.

— Cine? răspunse Soames. Inspectorul? L-au trimis aici de la Stanhope Gate, asta e tot ce știu. Nu m-aș mira deloc dacă "Mironositul" acela al Unchiului Jolyon ar fi făcut vreun furtișag!

Dar, în ciuda aparenței lui calme, era neliniștit și el.

Peste zece minute, bătrânul Jolyon intră.

Păși până în dreptul mesei, apoi se opri în desăvârșită tăcere, răsucindu-și mustățile albe și lungi. James, cu gura căscată, ridică privirea fixă către el. Nu mai văzuse niciodată o asemenea expresie pe fața fratelui său.

Bătrânul Jolyon ridică mâna și spuse încet:

— Tânărul Bosinney a fost călcat de o trăsură, în ceață. Este mort.

Apoi, stând în picioare în fața fratelui și nepotului său, cu ochii lui pătrunzători privi în jos spre ei:

— Se vorbește... despre... sinucidere, le spuse.

James plecă fața.

— *Sinucidere!* Dar oare de ce s-o fi sinucis?

Bătrânul Jolyon răspunse aspru:

— Dacă tu cu fiul tău nu știți, apoi numai Dumnezeu știe!

Dar James nu răspunse.

Pentru oamenii bătrâni, chiar și pentru cei din neamul Forsyte, viața are încercări amarnice. Trecătorul care îi vede adăpostii în veșmintele tradiției, bogăției și confortului nu bănuiește niciodată că umbre negre s-au putut abate și în calea lor. Fiecărui om vârstnic — chiar și lui Sir Walter Bentham — ideea sinuciderii i-a apărut cel puțin o dată în anticamera sufletului său. Acolo, în prag, aștepta să intre, și numai vreo întâmplare fericită sau vreo vagă teamă sau poate vreo nădejde dureroasă a oprit-o să pătrundă în miezul sufletului său. Pentru un Forsyte, această ultimă renunțare la proprietate e grea. Oh! foarte grea! Câteodată — poate niciodată — o pot înfăptui; și totuși, uneori, au fost foarte aproape de ea!

Chiar și James! Apoi, în vârtoarea gândurilor ce-l năpădiră, izbucni:

— Da! Am văzut ieri în ziar: "Călcăt de trăsură în ceață! Nu i se cunoaște numele!" Era foarte tulburat; privirile lui treceau de la un obraz la altul; dar tot timpul, instinctiv, respingea bănuiala de sinucidere. Nu îndrăznea să admită acest gând atât de potrivnic intereselor lui, intereselor fiului său, chiar fiecărui Forsyte. S-a luptat împotriva lui; și cum însăși firea lui refuza în mod instinctiv tot ceea ce nu putea accepta cu siguranță, încetul cu încetul și-a biruit frica. A fost un accident! Trebuie să fi fost un accident!

Bătrânul Jolyon i-a întrerupt visarea.

— Moartea a fost fulgerătoare. Ieri l-au ținut toată ziua la spital. Nu avea asupra lui nici un act, după care să-l fi putut identifica. Acum mă duc eu acolo. Ar fi bine să vii și tu și fiul tău.

Nici unul din ei nu s-a opus poruncii acesteia. Ieșiră în urma lui.

Era o zi liniștită, senină și însorită; bătrânul Jolyon venise cu coșul trăsurii lăsat, de la Park Lane până la Stanhope Gate. Șezuse rezemat de pernele capitonate și, trăgând ultimele fumuri din țigara lui de foi, observase cu plăcere prospețimea aerului rece, forfoteala trăsurilor și a oamenilor; vioiciunea neobișnuită, aproape pariziană, pe care prima zi frumoasă o aduce pe străzile Londrei, după o perioadă de ceață sau ploaie. Și se simțise atât de fericit, cum nu mai fusese de luni de zile. Uitase de mărturisirea pe care trebuia să i-o facă lui June; acum avea perspectiva de a trăi în viitor cu fiul său și mai ales cu nepoții lui (chiar în acea dimineață avea întâlnire cu tânărul Jolyon la clubul "Hotch Potch" pentru a rediscuta planurile); și apoi mai era și emoția plăcută pe care i-o dădea întâlnirea cu James, viitoarea victorie asupra lui și asupra "proprietarului" în chestiunea cumpărării casei.

Porunci să se ridice coșul trăsurii. Inima lui nu era dispusă să vadă veselie, și apoi nu se cuvenea ca membrii familiei Forsyte să fie văzuți în trăsură cu un inspector de poliție.

În trăsură inspectorul vorbi din nou despre moarte:

— Ceața nici nu era prea deasă în locul acela. Vizitiul spune că domnul ar fi avut timp să vadă încotro merge, căci venea drept înspre el. Se pare că

o ducea foarte greu; în locuința lui am găsit mai multe bilete de amanet, contul pe care-l avea la bancă era depășit, și apoi mai este și procesul acela din ziarele de azi. Ochii lui reci, albaștri, își plimbau privirea de la unul la altul din cei trei Forsyte din trăsură.

Bătrânul Jolyon, din colțul lui, urmărea totul. Văzu cum fața fratelui său se schimbă, cum se adâncește pe ea expresia aceea îngândurată și neliniștită. La cuvintele rostite de inspector reînviară firește toate îndoielile și temerile lui I James. O ducea... greu, bilete de amanet... contul depășit!

Toată viața lui, aceste cuvinte au reprezentat un coșmar de care s-a ținut departe; de aceea, bănuiala de sinucidere devenea din ce în ce mai valabilă — acea primejdioasă bănuială care nu trebuie admisă cu nici un preț. Căuta privirea fiului său dar Soames, cu ochii lui de linx, taciturn, nemișcat, nu-i răspunse. Iar bătrânul Jolyon, care îi urmărea, ghici că cei doi sunt legați între ei pentru apărarea reciprocă. Deodată îl cuprinse dorința covârșitoare de a avea pe fiul său alături de el, ca și cum această vizită la trupul neînsuflețit al acelui om ar fi fost o bătaie pe care ar trebui să o ducă singur împotriva acestor doi. În creierul lui frământa neîncetat gândul cum ar putea scoate din cauză numele lui June. James avea drept sprijin pe fiul său! De ce n-ar trimite și el după Jo?

Scoase portofoliul și scrise cu creionul următoarele:

"Vino imediat. Am trimis trăsura să te ia".

La coborâre dădu cartea de vizită vizitiului, spunându-i să meargă cât poate de iute la clubul "Hotch Potch", iar dacă domnul Jolyon Forsyte este acolo, să-i dea biletul și să-l aducă îndată aici. Dacă n-a sosit încă la club, să-l aștepte până va veni.

Urcă scările încet, în urma celorlalți, sprijinindu-se în umbrelă, apoi se opri un moment pentru a răsufla. Inspectorul zise:

— Aceasta este morga, domnule. Dar nu vă grăbiți.

În încăperea pustie, cu pereții spoșiți în alb, în care nu pătrundea decât o rază de soare ce se întindea de-a lungul podelei fără praf, zăcea o formă de om acoperită cu un cearșaf. Cu o mână mare și sigură, inspectorul apucă marginea cearșafului și îl dădu la o parte. O față, fără vedere, privea în sus spre ei, și de fiecare parte a acestei fețe fără vedere, sfidătoare, cei trei Forsyte își țineau privirile ațintite în jos. În fiecare dintre ei se ridicau și coborau valuri de emoții ascunse, temeri și milă, întocmai cum se înalță și coboară valurile vieții, ale căror lovituri nu-l mai pot atinge pe Bosinney, izolat pe veci între acești pereți albi. Și pornirile firii fiecăruia dintre ei — acest izvor ciudat și puternic, care face ca fiecare clipă omul să simtă și să gândească altfel decât toți semenii săi — le-au impus atitudini interioare diferite. Astfel fiecare stătea despărțit de celălalt, deși atât de aproape unul de altul — singur în fața morții, tăcut, cu ochii în pământ.

Inspectorul întrebă în șoaptă:

— Îl identificați, domnule?

Bătrânul Jolyon își înalță capul și făcu semn de aprobare. Se uită la James care stătea în fața lui, înalt și slab, aplecat asupra mortului, cu obrazul aproape negru de înroșit ce era, cu ochii cenușii încordați, și la Soames, cu

obrazul alb ca varul, tăcut, alături de tatăl său. Și tot ceea ce simțise el împotriva acestor doi bărbați se risipi ca fumul în fața chipului livid și prelung al Morții. De unde vine, cum vine... Moartea? Bruscă răsturnare a tot ce fusese înainte: te împinge orbește pe o cale care duce, unde? Se stinge focul în întuneric! Toți oamenii trebuie să treacă prin această grea și nemiloasă nimicire, iar ochii lor trebuie să fie limpezi și plini de curaj până la sfârșit! Deși nu sunt decât niște insecte mici și neînsemnate! Iar ochii bătrânului Jolyon avură o licărire căci Soames, după ce spuse încet câteva vorbe inspectorului, ieși tiptil. Dar brusc, James ridică ochii. În privirea lui bănuitoare și tulburată era o stranie rugămintă, parcă spunea: "Știu că nu-mi pot măsura puterile cu tine". Și, căutându-și batista, o scoase și își șterse fruntea; apoi, se aplecă trist și zdrobit în fața mortului, se întoarse și ieși cu pași grăbiți.

Bătrânul Jolyon stătea stană de piatră, cu ochii ațintiți asupra trupului neînsuflețit. Cine poate spune la ce se gândea? S-o fi gândit la el însuși, la vremea când era tot atât de tânăr ca acest mort din fața lui? La el însuși când începuse lupta, acea luptă lungă, lungă, pe care a dus-o cu atâta drag; pentru acest tânăr lupta se sfârșise înainte de a începe cu adevărat! La nepoata lui cu nădejtile zdrobite? La cealaltă femeie? La întâmplarea aceasta stranie și nefericită? La ironia profundă și amară a acestui sfârșit? Dreptate! Nu există dreptate pentru oameni, căci trăiesc pe veci în întuneric!

Sau poate, cu filozofia lui, gândea: "Mai bine-i să scapi de toate! Mai bine-i să pui capăt vieții, ca acest biet tânăr..."

Cineva îl atinse pe braț.

O lacrimă izvorî și îi udă geana.

— Tu ești? Nu mai am ce face aici. E mai bine să plec. Vino la mine, Jo, cât poți de repede, îi zise și, cu capul plecat, ieși.

Acum era rândul tânărului Jolyon să stea lângă mort. În jurul acestui trup întins pe jos, i se păru că vede întreg neamul Forsyte, prosternat, fără suflare. Lovitura căzuse prea neașteptat.

Forțele care stau la baza fiecărei tragedii — forțe neînduplecate ce acționează pe căi întortocheate pentru îndeplinirea scopului final — s-au întâlnit și contopit într-o lovitură de trăsnet care a doborât victima și a întins la pământ pe toți cei din preajma ei.

Și tânărul Jolyon părea că îi vede pe toți, așa, culcați la pământ în jurul trupului lui Bosinney.

Rugă pe inspector să-i spună tot ceea ce se întâmplase, iar acesta, ca omul care nu are în fiecare zi o asemenea ocazie, povesti din nou, cu amănunte, faptele care se cunoșteau.

— Totuși, domnul meu, aici este mai mult decât se vede cu ochii. Eu, în ceea ce mă privește, nu cred în sinucidere și nici într-un accident propriu-zis. Mie mi se pare mai degrabă că omul era sub stăpânirea unei emoții puternice, care l-a făcut să nu țină seama de nimic din ceea ce se petrece în jurul lui. Poate că dumneavoastră puteți deduce ceva din acestea.

Scoase din buzunar un mic pachet pe care-l puse pe masă. Îl desfăcu cu grijă și scoase o batistă de damă, îndoită și prinsă cu un ac decolorat, de aur

venețian, cu piatra căzută din montură. Un parfum de violete uscate umplu nările tânărului Jolyon.

— Am găzit-o în buzunarul de sus al hainei, spuse inspectorul: numele fusese tăiat!

Tânărul Jolyon răspunse încurcat:

— Cred că nu-ți pot fi de nici un ajutor! Dar în mintea lui apăru fața acelei femei din Grădina Botanică, care se luminase, tremurând de bucurie, la venirea lui Bosinney. Se gândea la ea mai mult decât la fiica lui, mai mult decât la oricare altul — la ea, cu privirea ei suavă și întunecată, la fața ei gingașă și pasivă, așteptându-l pe acest om mort, așteptându-l poate chiar și în clipa aceea, liniștită și senină, pe o bancă însorită.

Plecă trist de la spital și, în timp ce mergea spre casa tatălui său, se gândea că moartea aceasta va dezbină familia Forsyte. În ciuda apărării lor, această lovitură izbise drept în miezul arborelui lor. Poate că, aparent, va înflori ca și până acum, păstrându-și chipul îndrăzneț în ochii Londrei, dar trunchiul era mort, uscat de același trăsnet care l-a doborât pe Bosinney. Iar acum îi vor lua locul vlăstare tinere care vor fi, fiecare la rândul lui, un paznic al simțului de proprietate.

Frumoasă pădure aceasta, a neamului Forsyte! gândea tânărul Jolyon — cel mai sănătos lemn din țara noastră!

În ceea ce privește cauza acestei morți — nu încapă nici o îndoială că familia va respinge din răspuneri orice bănuială de sinucidere. Prea era compromițătoare. O vor lua drept un accident, o lovitură a soartei. Iar în sufletul lor o vor socoti chiar drept o intervenție a Providenței, în favoarea lor, o pedeapsă pentru Bosinney. Căci el a pus în primejdie cele mai scumpe bunuri ale lor; punga și căminul! Și vor pomeni poate despre "acel nefericit accident al tânărului Bosinney" dar, mai degrabă, nici nu-l vor pomeni — tăcerea e mai bună!

În ceea ce îl privea pe el, socotea că referințele date de birjarul omnibuzului nu au prea mare valoare. Căci nici un îndrăgostit nu se sinucide pentru ca nu are bani. Și apoi Bosinney nu era omul care să facă atâta caz de o criză financiară. Astfel, în timp ce și el respingea teoria sinuciderii, chipul lui Bosinney mort apăru limpede de tot în fața lui. S-a dus când vara vieții lui era în toi — și gândul că un accident îl doborâse pe Bosinney în plin avânt al pasiunii sale îl întrista pe tânărul Jolyon mai mult ca orice.

Apoi, în închipuirea lui apăru căminul lui Soames, așa cum era în momentul acela și așa cum va fi de acum înainte. Strălucirea limpede și nemiloasă a trăsnetului și-a aruncat lumina peste oase goale, ce rânjesc pustii: carnea ce le învelea s-a dus...

Bătrânul Jolyon ședea singur în sufrageria din Stanhope Gate. Fiul său intră. Ședea în fotoliul lui cu speteaza înaltă, părea ostenit. Ochii îi rătăceau de jur-împrejur, pe pereți, la naturile moarte, și la capodopera colecției sale, *Bărci pescărești olandeze în apusul soarelui*; dar parcă privea propria lui viață cu nădejdiile, reușitele și înfăptuirile ei.

— Ah, Jo! Tu ești! I-am spus sărmane! June! Draga de ea! Dar încă nu s-a terminat, durerea celeilalte abia începe. Te duci la Soames? Sunt convins că

și-a făcut-o cu mâna ei; totuși, nu pot suporta gândul că e închisă acolo — singură de tot. Și, ridicându-și mâna slabă, plină de vine, strânse pumnul.

Capitolul IX ÎNTOARCEREA LUI IRENE

După ce i-a lăsat pe James și pe bătrânul Jolyon la morga spitalului, Soames porni cu pași mari, năuc, de-a lungul străzilor.

Evenimentul tragic al morții lui Bosinney schimba fața întregii situații. Nu mai avea sentimentul că orice clipă pe care o pierde îi poate deveni fatală; iar până nu se termină ancheta, nimeni nu trebuie să afle despre plecarea lui Irene; era primejdios.

În dimineața aceea se sculase devreme, înainte să fi trecut factorul poștal, de aceea scoase el însuși corespondența din cutia de scrisori. Cu toate că nu era nici o veste de la Irene, profită de ocazie și-i spuse lui Bilson că doamna e plecată la mare și că, probabil, va pleca și el de sâmbătă până luni. Astfel, avea timp să se reculeagă și să nu cruțe nici o strădanie în căutarea ei.

Dar acum, moartea lui Bosinney — această moarte stranie, la a cărei amintire simțea parcă un fier roșu sfredelindu-i inima, dar care, în același timp, îi ridica parcă și o mare greutate de pe suflet — îl împiedica să facă demersuri; nu știa deci cum să-și petreacă ziua. Hoinări încoace și încolo pe străzi, uitându-se la fața fiecărui trecător: sute de temeri îl chinuiau.

Și cum hoinărea așa, se gândi la acela pentru care hoinăreala și goana s-au sfârșit, la acela care niciodată nu va mai da târcoale casei lui.

Chiar în după-amiaza aceea trecu pe lângă afișele ziarelor care anunțau identitatea omului mort în accident, și cumpără ziarele pentru a citi ceea ce spuneau. Dacă ar fi putut, le-ar fi închis gura tuturor. Se duse în City și petrecu multă vreme acolo, sfătuindu-se cu Boulter.

În drum spre casă, trecând pe la ora patru și jumătate prin fața lui Jobson, se întâlnește cu George Forsyte, care îi întinse un ziar de seară, zicând:

— Iată! Ai văzut ce scrie despre sărmanul "Pirat"?

Soames răspunse, rece ca piatra:

— Da.

George se uită fix la el. Niciodată nu-l iubise pe Soames, iar acum îl socotea răspunzător de moartea lui Bosinney. Soames l-a răpus — l-a răpus prin actul său de proprietate, din pricina căruia "Piratul" și-a pierdut mințile și a alergat, în neștire, în după-amiaza aceea fatală.

"Bietul băiat", gândea el, "era atât de nebun de gelozie, atât de înnebunit de dorința de răzbunare, încât n-a auzit omnibuzul venind prin ceața aceea infernală".

Soames l-a răpus! Iar în ochii lui George se putea citi această sentință.

— Țștia vorbesc despre sinucidere, zise în cele din urmă. Dar nu mi se pare verosimil.

Soames dădu din cap și mârâi:

— Un accident.

George strânse ziarul în pumnul încleștat și îl vârî în buzunar. Nu s-a putut reține de a nu mai da o lovitură de adio.

— Hm? Totul e în ordine acasă? Aștepți oare vreun mic Soames?

Cu fața albă ca treptele din fața prăvăliei lui Jobson, cu o buză ridicată de parcă ar fi vrut să muște, Soames țâșni de lângă el și dispăru.

Ajuns acasă, deschise ușa cu cheia lui și intră în micul vestibul, în care lumina era aprinsă. Ochii lui se opriră imediat asupra umbrelei cu mâner de aur a soției sale, așezată pe scrinul negru de stejar. Smulse blana de pe el și fugi în salon.

Perdelele erau trase ca pentru seară, în cămin ardeau, cu o flacăară vie, bușteni de cedru și în lumina lor o văzu pe Irene șezând în colțul ei obișnuit, pe canapea. Închise ușa încetișor și merse spre ea. Ea nu se clinti: parcă nici nu-l vedea.

— Te-ai întors? îi zise. De ce stai în întuneric?

Apoi zări obrazul ei, atât de alb și nemișcat, de parcă sângele nu-i mai curgea în vine. Iar ochii păreau enormi, ca ochii cafenii, mari, holbați de spaimă, ai unei buhne.

Învăluită în blana ei cenușie, lipită de pernele canapelei, era stranie, semăna cu o buhnă, lipită cu penele ei moi de gratiile cuștii în care era închisă. Ținuta ei semeață și suplă dispăruse, ca și cum ar fi fost sleită după o mare osteneală; ca și cum nu mai avea pentru ce să fie frumoasă, suplă și semeață.

— Deci, te-ai întors, repetă el.

Ea nu ridică ochii, nu scoase nici o vorbă, iar lumina flăcărilor din cămin se juca peste obrazul ei încremenit.

Deodată încercă să se ridice, dar el o opri; abia atunci a înțeles Soames totul.

Se întorsese ca un animal rănit de moarte, neștiind încotro s-o apuce, neștiind ce face. Era destul să te uiți la fața ei ascunsă în blană.

Atunci s-a convins că Bosinney a fost amantul ei; atunci a priceput că citise și ea anunțul morții lui — poate că, întocmai cum făcuse și el, a cumpărat chiar la un colț de stradă, bătut de vânturi, un ziar și l-a citit. Deci, s-a întors de bunăvoie în cușca din care atât a dorit să scape — și realizând înspăimântătoarea semnificație a acestei reveniri îi veni să strige: "Pleacă din casa mea, cu trupul acesta pe care-l urăsc, pe care-l iubesc! Scoate din casa mea această față albă și chinuită, atât de dură și atât de suavă. Du-te de aici până ce nu le zdrobesc. Piei din ochii mei; pleacă să nu te mai văd niciodată!"

Și, la acele cuvinte nerostite, i se păru că o vede ridicându-se și plecând ca o femeie care se luptă să se trezească dintr-un vis îngrozitor — ridicându-se și ieșind afară, în întuneric, în frig, fără a se gândi la el, ba chiar fără a băga de seamă că el e de față.

Atunci strigă dezmințind ceea ce nu rostise:

— Rămâi aici, nu pleca!

Apoi, întorcându-se cu spatele la ea, se așează în fotoliul său obișnuit, de cealaltă parte a căminului.

Șezură în tăcere.

Soames se gândea: "Pentru ce toate acestea? De ce trebuie să sufăr eu atât? Ce-am făcut eu oare? Nu e vina mea!" Apoi se uită din nou la ea, ghemuită ca o pasăre lovită de un glonte, o pasăre care trage să moară, al cărei sărman piept găfâie pe măsură ce aerul îl părăsește, și care te privește cu sărmanii ei ochi, pe tine cel care ai tras în ea, cu o căutătură liniștită, blândă, fără vedere, luându-și rămas bun de la tot ce este bun — de la soare, de la aer și de la perechea ei.

Șezură un timp, în lumina focului, în tăcere, de o parte și de alta a căminului.

Iar mirosul buștenilor de cedru, care-i plăcea atât de mult lui Soames, părea că-l strânge de gât. Nu-l mai putea suporta și ieși în vestibul, unde smuci ușa și o deschise larg, pentru a înghiți aerul rece care intra. Apoi așa, fără pălărie sau palton, ieși în scuar.

Pe lângă zăbrelele grădinii se târa o pisică pe jumătate moartă de foame, care se frecă de el, iar Soames gândi: "Suferință! Când o să înceteze oare suferința mea?"

Peste drum, la o poartă, un bărbat pe care-l cunoștea, cu numele de Rutter, își ștergea picioarele și parcă zicea: "Aici eu sunt stăpân". Soames trecu înainte.

De departe, prin aerul curat, răsunau clopotele bisericii în care se cununase cu Irene. Iar cântecul lor, care chema pe credincioși la slujba de advent, plutea deasupra zgomotului străzii. Simțea nevoia să bea o băutură tare, ceva care să-l amortească în indiferență sau să-i aprindă furia. Numai de s-ar putea rupe de sine însuși, numai de-ar putea scăpa din această plasă pe care, pentru prima dată în viață, o simțea în jurul lui. Numai de-ar putea ceda în fața acestui gând: "Divorțează — dă-o afară! Ea te-a uitat. Uit-o și tu pe ea!"

Numai de-ar putea ceda ideii: "Las-o să plece — a suferit destul!"

Numai de-ar putea ceda dorinței: "Fă din ea o sclavă — doar e la cheremul tău!"

Numai dac-ar putea ceda măcar gândului ce-i venise pe neașteptate: "Ce importanță au toate acestea?" De-ar putea uita de sine numai o clipă, de-ar putea uita că ceea ce făcuse avea importanță, de-ar putea uita că, oricum ar proceda, va trebui să sacrifice ceva.

Ah, măcar de-ar putea săvârși un act necugetat!

Nu putea uita nimic; nu putea ceda nici unui gând, nici unei închipuiri, nici unei dorințe. Totul era prea grav; o cușcă ce nu se poate sparge și în care stă strâns legat.

Mai departe, la marginea scuarului, vânzătorii de ziare își ofereau marfa, și strigătele lor îndrăcite se amestecau, ascuțite, cu sunetul clopotelor de la biserică.

Soames își astupă urechile. Ca fulgerul îi trecu prin minte gândul că dacă, din întâmplare, nu Bosinney, ci el ar zăcea mort, Irene, în loc să șadă

acolo, ghemuită, ca o pasăre lovită de glonte, cu ochii aceia care trag să moară, ar...

Ceva moale se atinse de picioarele lui, pisica se freca de el. Un hohot de plâns izbucni din pieptul lui Soames atât de puternic, încât îl scutură din creștet până-n tălpi. Apoi din nou se făcu liniște în întunericul în care parcă fiecare casă se uita fix la el, fiecare casă cu un stăpân și o stăpână a ei, și cu o tainică poveste de fericire sau durere.

Și deodată, văzu că ușa casei lui e deschisă și că în lumina ușii de la vestibul se conturează silueta neagră a unui bărbat ce stătea cu spatele spre el. Iarăși i se strânse inima; merse tiptil până lângă el.

Văzu blana lui azvârlită peste scrinul de stejar, covoarele persane, vasele de argint, șirul de porțelanuri rezemate de perete și acest necunoscut care stătea în ușă.

Întrebă pe un ton aspru:

— Ce dorești, domnule?

Străinul se întoarse. Era tânărul Jolyon.

— Ușa era deschisă, îi zise. Pot s-o văd un minut pe soția ta? Am să-i spun ceva.

Soames îi aruncă peste umăr o privire ciudată.

— Soția mea nu poate primi pe nimeni, mârâi mânios.

Tânărul Jolyon îi răspunse politicos:

— N-o rețin decât un minut.

Soames trecu prin fața lui și îi închise calea.

— Nu poate primi pe nimeni, îi zise din nou.

Tânărul Jolyon privi peste el, înspre salon, iar Soames se întoarse. În ușa salonului stătea Irene, cu ochii sălbatici, arzători, cu buzele întredeschise și brațele întinse. Când îi văzu pe cei doi bărbați, lumina de pe obrazul ei se stinse, brațele îi căzură; rămase împietrită.

Soames se întoarse, întâlni ochii oaspetelui său și văzând privirea lor, fără să vrea, mârâi. Apoi schiță din buze o urmă de zâmbet.

— Aceasta este casa mea, îi zise: eu îmi văd singur de treburile mele.

Ți-am spus o dată — îți spun încă o dată: nu primim pe nimeni.

Și trânti ușa în fața tânărului Jolyon.

PREFAȚA AUTORULUI

Forsyte Saga e titlul pe care-l hotărâsem pentru partea denumită "Proprietarul"; dar l-am adoptat apoi pentru întreaga colecție de cronici a familiei Forsyte, din pricina dârzeniei forsyteiene care se află în noi toți. În ceea ce privește cuvântul Saga, se poate obiecta că el cuprinde un element eroic și că în aceste pagini lipsește eroismul. Dar eu îl folosesc cu ironia cuvenită și chiar dacă în această lungă povestire descriu o epocă de aur, cu oameni îmbrăcați în redingotă și falbală, totuși focul conflictelor puternice există. Trecând peste staturile uriașe și setea de sânge a vremurilor

străvechi, așa cum au străbătut ele până la noi în basme și legende, oamenii din vechile Saga erau, fără îndoială, asemeni celor din neamul Forsyte. Aveau același instinct de proprietate și erau tot atât de dezarmați în fața tulburărilor pe care le produc Frumusețea și Pasiunea, ca și Swithin, Soames, sau chiar ca tânărul Jolyon. Iar dacă în zilele care au fost odată ca niciodată par să fi răsărit din lumea legendară figuri eroice care nu seamănă aidoma cu un Forsyte din Epoca Victoriană, putem totuși fi convinși că și atunci, ca și acum, instinctul de trib a fost forța primordială, că noțiunile "familie", "cămin" și "proprietate" aveau aceeași însemnătate pe care o au și azi, în ciuda tuturor strădaniilor actuale de "a le înlătura".

Atât de mulți au scris și pretins că familiile lor au fost modelul după care am descris neamul Forsyte, încât se poate crede că acesta e o specie tip. Obiceiurile se schimbă, moda evoluează, iar "Casa lui Timothy din Bayswater Road" devine un cuib în care, în afară de cele esențiale, se petrec lucruri de necrezut pentru noi; și niciodată nu ne va fi dat să vedem cu ochii noștri așa ceva, după cum nu vom mai întâlni nici oameni ca James sau bătrânul Jolyon. Și totuși, dările de seamă ale societăților de asigurare și sentințele judecătorești ne conving, pe zi ce trece, că paradisul nostru pământesc nu este decât un domeniu bogat în care se furișează aceiași intruși sălbatici, Frumusețea și Pasiunea, răpindu-ne de sub nas tot ceea ce ni se pare ferm și așezat. După cum e sigur că un câine va lătra la o muzică de fanfară, tot atât de sigur este că ceea ce e esențial în Soames, ca și în fiecare dintre noi, se va răzvrăti împotriva destrămării care plutește în preajma societății.

"Lăsați Trecutul mort să-și îngroape morții", ar fi o zicală mai potrivită dacă trecutul ar muri vreodată... Dăinuirea Trecutului este una din acele binecuvântări tragicomice, pe care fiecare Nouă Epoca o reneagă, susținând neîndoielnicul ei drept de a fi cu desăvârșire nouă. Dar nici o epocă nu a fost destul de nouă pentru a avea dreptul să fie numită nouă! Firea omenească, sub cerințele și veșmintele ei schimbătoare, este și va rămâne foarte asemănătoare cu aceea a unui Forsyte și, la urma urmei, omul ar putea fi un animal chiar și mai rău decât este.

Dacă privim în urmă la Epoca Victoriană, al cărei apogeu, declin și "cădere" sunt oarecum înfățișate în *Forsyte Saga*, vedem azi, că, de fapt, am căzut din lac în puț. Ar fi greu să motivăm afirmația că starea Angliei era mai bună în anul 1913 decât în 1886, când neamul Forsyte se reunise la bătrânul Jolyon pentru a sărbători logodna lui June cu Philip Bosinney. Iar în anul 1920, când clanul s-a adunat din nou, pentru a binecuvânta căsătoria lui Fleur cu Michael Mont, Anglia, falită, se găsea, desigur, într-o stare de lăncezeală, după cum în al optulea deceniu al veacului trecut, starea ei era prea rigidă și dădea procente prea mici. Dacă aceste cronici ar fi fost un studiu cu adevărat științific al trecerii de la o epocă la alta, atunci ar fi trebuit să insist mai mult asupra unor factori ca: invenția bicicletei, automobilului, avionului, apariția ziarelor ieftine, declinul vieții rurale, dezvoltarea orașelor sau nașterea cinematografului. Fapt este că oamenii nu sunt în stare să domine propriile lor invenții, ci caută să se adapteze cât se poate mai bine la noile condiții create de aceste invenții.

Dar această lungă povestire nu este un studiu științific al unei epoci, ea este mai degrabă o descriere amănunțită a tulburării pe care Frumusețea o produce în viețile oamenilor.

Figura lui Irene — după cum probabil va observa cititorul — nu apare decât prin impresiile pe care le produce asupra celorlalte ființe. Ea întruchipează Frumusețea tulburătoare, care se ciocnește de o lume preocupată de avere.

Cititorii, care au trecut cu anevoie prin apele sărate ale acestei Saga, înclină să aibă din ce în ce mai multă milă pentru Soames și cred că astfel vor ajunge în conflict cu fantezia creatorului său. Dar nici vorbă de așa ceva! Si autorului îi este milă de Soames, tragedia vieții lui este foarte simplă, independentă de voința omului, tragedia de a nu putea fi iubit și de a avea, în același timp, obrazul destul de subțire pentru a-și da seama de acest fapt. Nici chiar Fleur nu-l iubește pe Soames așa cum simte el că ar trebui să fie iubit. Iar compătiment pe Soames, se prea poate ca cititorii să fie porniți împotriva lui Irene. Ei socotesc că, la urma urmei, Soames nu era băiat rău, nu era vinovat cu nimic, că ea ar fi trebuit să-l ierte și așa mai departe! Dar prin această părtinire, ei pierd din vedere cel mai simplu adevăr care stă la baza întregii povestiri: că într-o legătură în care unuia dintre parteneri îi lipsește cu desăvârșire și în mod absolut atracția sexuală, nu există milă, rațiune, simț al datoriei sau vreun alt sentiment care să poată înfrânge o repulsie naturală. Dacă ar trebui s-o înfrângă ori ba, este îrt afara discuției, căci în realitate ea n-o înfrânge niciodată. Iar când Irene pare dură și nemiloasă — ca în Bois de Boulogne sau "Goupenor Gallery" — ea este doar înțeleaptă și realistă, știind că cea mai mică concesie nu este decât cea din urmă treaptă care precedă repulsia covârșitoare, cu neputință de trecut.

Criticând ultima fază din Saga, cititorul poate obiecta că Irene și Jolyon — cei doi răzvrățiți împotriva proprietății — exercită dreptul lor de proprietate asupra fiului lor Jon. Dar, într-adevăr, aceasta ar fi hipercriticism față de povestire. Căci nici un tată și nici o mamă n-ar fi îngăduit fiului lor să se căsătorească cu Fleur fără a cunoaște realitatea, iar realitatea îl face pe Jon să decidă, nu convingerea părinților săi. Ba, mai mult decât atâta, convingerea lui Jolyon nu e a lui proprie, ci a lui Irene, pe care ea o exprimă repetând mereu cuvintele: "Nu te gândești la mine, gândește-te la tine însuși!" Faptul că Jon, cunoscând realitatea, înțelege simțămintele mamei sale, poate fi socotit cu greu o mărturie că aceasta, totuși, face parte din neamul Forsythe.

Dar, cu toate că *Forsythe Saga* are ca temă principală impetuozitatea cu care Frumusețea și dorința de Libertate lovesc într-o lume preocupată de avere, nu i se poate tăgădui rolul de a conserva, îmbălsămând-o, marea burghezie. Așa după cum vechii egipteni așezau împrejurul mumiiilor cele necesare pentru o viață viitoare, m-am străduit și eu să pun, alături de figurile Mătușilor Ann, Juley și Hester, ale lui Timothy și Swithin, a bătrânului Jolyon, a lui James și ale fiilor lor, ceva care să le asigure o fărâma de viață în viitor, puțin balsam în viața zbuciumată a unui "Progres" care destramă totul.

Dacă marea burghezie, împreună cu alte clase, este sortită a "merge

înainte" spre amorfism, iat-o conservată în aceste pagini, expusă sub sticlă, pentru ca toți cei care se perindă prin marele și prost organizatul muzeu al Literaturii s-o poată privi. Aici odihnește marea burghezie conservată în propria ei zeamă: Instinctul de Proprietate.

1922

JOHN GALSWORTHY